

יסודות בעבודת השם

קובץ מאמרים
לחג הסוכות

קונטרס
"יסודות בעבודת ה'"
קובץ מאמרים
לחג הסוכות

משיעורי הרה"ג
ר' אהרן רובינפלד
שליט"א
בעהמ"ח ספרי
"תורת הקנינים"
"תורת המצוה"

יצא לאור:
תשרי תשפ"א

לכל ענייני הקונטרס

להתקשר - באר"י:

050-4160886

ניו יארק:

845-239-7108

לאנדאן:

07930-196425

אנטווערפן:

0485-683303

או באימייל:

yesidos@gmail.com

פתח דבר

בשמחה רבה אנו מגישים לפניכם קובץ של מאמרים על עניני חג הסוכות והושענא רבה ושמיני עצרת, מתוך שיעוריו הנפלאים של הגאון החסיד מורינו הרב **רבי אהרן רובינפעלד שליט"א**, הנודע בספריו 'תורת הקניינים' ו'תורת המצוה'.

תודה לקל יתברך כבר כמה שנים שאנחנו עוסקים להוציא לאור את הקונטרסים על עניני המועדים להאיר את המח ולהכין את הלב הן לעיצומם של הימים טובים והן למצוות המתחדשות בכל יו"ט, וכדאיתא מחז"ל 'דעה קנית מה חסרת'. וב"ה התקבל בהתלהבות ובלהט קודש אצל גדולי ומאורי הדור שליט"א ואצל הרבה מבקשי השם.

והיות שעל חג הסוכות זכינו להוציא לאור כמה וכמה קונטרסים, נתבקשנו מפי רבים וטובים לאסוף אותם ולקבצם יחד לתועלת הענין ולמען יעמדו ימים רבים.

ואנו תפלה שנזכה להמשיך בזיכוי הרבים ולהוציא בקרוב לאור עולם את כל השיעורים על כל המועדים, וכן סדרת השיעורים על שבת קודש ועוד הרבה סדרות על עניינים יסודיים בעבודת השם, כאהבת ה', יראת ה', אמונה ובטחון, תפלה, ענוה, אמת, ועוד שאר מידות טובות.

ויה"ר שמשמחת החג יושפע עלינו ממרומים כל השפעות טובות ברחניות ובגשמיות, ויקויים במהרה מאמר הכתוב ומלאה הארץ דעה את ה' וגו' בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

המערכת

רשימת המאמרים

- מאמר א. ענין סוכה וד' מינים א
- מאמר ב. קיום מצות 'ושמחת בחגך' בלבב שלם כט
- מאמר ג. גודל השפעת הקדושה שזוכים על ידי האושפיזין נג
- מאמר ד. המשמעות הפנימית של "שמחת בית השואבה" עג
- מאמר ה. המעלה של הארת אור המקיף בחג הסוכות קא
- מאמר ו. מעלת התשובה בהושענא רבה קכה
- מאמר ז. מעלת ושגב קדושת שמיני עצרת קמט

מאמר א' ענין סוכה זד' מינים

תוכן המאמר:

א. כדי להתקשר למצוות החג ולקיימם כהוגן צריך הכנה והתבוננות |
ב. סוכות – חג האסיף, או המשך לראש השנה ויוה"כ | ג. קדושת הסוכה
נשגבה עד מאד – אך עיקר קיום המצוה בעינינים גשמיים | ד. חודש תשרי
- התחדשות בריאת עולם הזה 'הגשמי' – רק לכבוד ה' | ה. 'כי יצפנני
בסוכה' - להגן מפחדו של הגוף החומרי הגשמי | ו. מצות ארבעה מינים
והנענועים

כדי להתקשר למצוות החג ולקיימם כהוגן צריך הכנה והתבוננות

מינים מהודרים בכל פרטיהם
ודקדוקיהם.

אמנם כל בר דעת ובעל רגש שיש
לו שכל בקדקדו, מבין שכמו שצריך
להכין חפץ נאה למצוה, כמו כן צריך
להכין גם את ה"גברא" שיהא מוכן
לקיום המצוה, שהלא העיקר בקיום
המצוה אינו רק שיהיה "סוכה" או
"ד' מינים", אלא העיקר הוא שיהא
"אדם" שהוא הוא המקיים את
המצוה. בפרט במצוות סוכה שאחד
מעניני המצוה הוא 'למען ידעו
דורותיכם', אם כן כדי שיוכל לקיים

ד' ימים ישראל עסוקים
בהכנה גשמית וגם רוחנית

הנה עומדים אנו עתה בארבעה
ימים שבין יוה"כ לסוכות, אשר הם
הימים הנעלים שהכין הקב"ה לכלל
ישראל שבהם יכינו את עצמם לקראת
חג הסוכות הבעל"ט, כדברי המדרש
הידועים שבימים אלו בני ישראל
טרודים במצוות ואין עושים עוונות.
והנה דבר זה מורגש באויר בימים
אלו, בכל מקום שרק הולכים רואים
איך שבני ישראל טורחים ועוסקים
בהכנת סוכות עם כל היופי
וההידורים. כולם עסוקים בהשגת ד'

היותר אפשר להביא לפני האדם דברים שישמחו אותו, ולמנעו משאר דברים הגורמים לו היפך השמחה. ויו"ט סוכות כולה נקראת 'זמן שמחתינו', כידוע מהגאון מווילנא זי"ע שאחת מהמצוות החזקות היא השמחה, שצריך להיות בשמחה בכל רגע ורגע בימי החג, והנה בלי הכנה הרי לא ידע האדם לשמחה מה זו עושה'.

מצוות הלל בחג

כמו כן אפשר לשאול ע"פ פשט על מצות אמירת ההלל בחג הסוכות, דהתייחס בפסח שבה יצאנו ממצרים, מובן טעם אמירת ההלל, וכן בשבועות אומרים הלל על מתן תורה, בחנוכה על נס חנוכה, בפורים אכן איכא קושיא מדוע לא אומרים הלל, אבל בסוכות מהו ענין ההלל בזה. [ע"פ הלכה אין מקום לקושיא זו, שההלל נאמרת על היו"ט, ולא על הנס, אבל בפנימיות צריך בירור].

וצריך איפוא הרבה הכנת הלב כדי לבוא לידי שמחה ולמצב שנוכל לקיים המצוות בשלימות, לפיכך נחוץ מאוד להתעמק בהכנת מהותן של המצוות, במהות סוכה וד' מינים, ובמהות הנענועים, ובשייכות מצוות אלו לזמן הזה ולתקופה זו של אחרי ר"ה ויוהכ"פ דייקא.

זאת כמו שצריך, צריך להכין מקודם את ה"דעת", שיוכל אחר כך לקבל את ההשפעות של "למען ידעו" על ידי מצוות סוכה. וכיון שכן הרי כמו שטורחים ועוסקים בימים אלו להכין את החלק הגשמי והמעשי של המצוות, כמו כן צריך איפוא כנגד זה להכין את האדם עצמו, שיהיה מוכן ומזומן לקיים המצוות, ושיהא ראוי לקבל את האור הגדול הזורח ביו"ט הקדוש הבעל"ט.

והרי כן הוא בכל המצוות ובכל הזמנים הנעלים, אם יודעים ומבינים קודם לכן עניני המצוות הרי מתעוררים הרבה יותר, המצוות מתקיימות באופן אחר לגמרי, האדם מתקשר הרבה יותר אל המצוות בנפשו ברוחו ובנשמתו, וכמו"כ התועלת הנשארת מזה לעד, גדולה היא פי כמה.

מצוות "ושמחת בחגך"

הנה בחג הסוכות מצינו ענין מיוחד, שבנוסף על מצוות ד' מינים וסוכה יש גם מצות 'ושמחת בחגך'. והיית אך שמח'. ולכאור' שמחה היא מצוה התלויה בלב, והנה שמחת הלב אינה באה מעצמה, אלא כשיש דבר המעורר את השמחה בלב, הלב נעשה שמח, וא"כ איך שייך לצוות "ושמחת בחגך והיית אך שמח", לכל

— ❁ ב ❁ —

סוכות – חג האסיף, או המשך לראש השנה ויוה"כ

הפסוק 'ולקחתם לכם ביום הראשון - ראשון לחשבון עוונות', המדרש מפרט שם הסדר מער"ה ור"ה ויוה"כ, עד שמגיע ליו"ט סוכות" הרי שהלולב הוא המשך לכל מה שנעשה בר"ה ויוה"כ.

דין נצה

גם ידועים דברי המדרש (ויקרא רבה ל, ב) שדורש על הפסוק ולקחתם לכם ביום הראשון הה"ד תודיענו אורח חיים שובע שמחות את פניך נעימות בימיך נצח וכו', א"ר אבין משל לשנים שנכנסו אצל הדיין ולית אנן ידעין מאן הוא נוצח, אלא מאן דנסב

באספך מגרנך ויקבך

בתורה כתוב "חג הסוכות תעשה לך באספך מגרנך ומיקבך", התורה תלתה את חג הסוכות באסיפת הגורן ויקב, שאחרי שחרשו זרעו וקצרו, וכבר הכניסו את היבול הביתה, חוגגים את חג הסוכות.

ראשון לחשבון עונות

אולם בתורה שבע"פ, במדרשים בזוה"ק ובכתבי האר"י ז"ל, רואים שמצות סוכה וד' מינים מיישך שייכי לראש השנה ויוה"כ שהם המשך ישר לכל המהלך שהתחיל בראש השנה ויום הכיפורים. במדרש תנחומא על

א. זה לשון המדרש (תנחומא אמור פרק כב): ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא והלא ט"ו יום הוא, ואת אמרת ביום הראשון, אלא ראשון הוא לחשבון עוונות, רבי מני ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר משל למה הדבר דומה למדינה שהיתה חייבת ליפס למלך, והיה המלך משלח לגבותה, ולא היתה נותנת שהיה שטר גדול, כך פעם הראשון ופעם שני היה משלח לגבותה ולא היו נותנין. מה עשה המלך, אמר לבני פלטרין שלו עמדו ונלך עליהם, עד שהן הולכין כמו עשר מילין שמעו בני המדינה מה עשו, התחילו גדולי המדינה יוצאין לאפנטי של מלך, אמר להם מי אתם, אמרו לו בני מדינה פלונית אנו ששלחת לגבותינו, אמר להם ומה אתם מבקשין, אמרו לו בבקשה ממך עשה עמנו חסד שאין לנו מה ליתן, אמר להם בשבילכם אני מניח לכם מחצה, עד שהוא בא יצאו בריוני המדינה אף הן קדמו אותו כמו ה' מילין, אמר להם ומי אתם, אמרו לו בני המדינה פלונית ששלחת לגבות ואין לנו כח לעמוד, אלא בבקשה ממך שתרחם עלינו, אמר להם כבר הנחתי מחצה ובשבילכם אני מניח מחצה על מחצה, עד שהוא מהלך יצאו כל בני המדינה אליו גדולים וקטנים אמר להם מה אתם

באיין בידיה, אנן ידעין דהוא נצוחיאי, כך ישראל ואומות העולם באין ומקטרגים לפני הקדוש ברוך הוא בר"ה, ולית אנן ידעין מאן נצח, אלא במה שישראל יוצאין מלפני הקדוש ברוך הוא ולולביהן ואתרוגיהן בידן, אנו יודעין דישראל אינון נצוחיאי, לפיכך משה מזהיר לישראל ואומר להם ולקחתם לכם ביום הראשון.

סוכות אחר ראש השנה

בכתבי האר"י זללה"ה איתא (פרי עץ חיים שער ראש השנה פ"א) שראש השנה הוא סוד "שמאלו תחת לראשי", ואחר כך בסוכות, הוא סוד "מינו תחבנני". הרי שסוכות הוא המשך לר"ה ויוה"כ.

ביעקב ועשו, והמשך בפרשת 'ויצא' 'וישלח' שכל אלו הוא ענין ר"ה ויוה"כ וסוכות, שאחר שיעקב נצח את עשיו ולקח לעצמו הברכות, שהוא ענין ר"ה שמערכבין השטן ע"י תקיעת שופר, אח"כ ברח מעשו וזה מרמז על עשרת ימי תשובה שישראל עוסקים בתשובה, ואח"כ נתן מתנות לעשו שהוא ענין יוה"כ שנותנין לו שעיר המשתלח, ואח"כ לא רצה יעקב להתלוות עם עשו, ויעקב הולך להטמן ולהתגונן בסוכה, 'ולמקנהו עשה סוכות, על כן קרא שם המקום סוכות'.

גם ידועים דברי הטור והקדמונים ששלש רגלים הם נגד ג' אבות, וסוכות הוא נגד יעקב.

הנה זה פשוט שדברי התורה שבכתב ודברי חז"ל בתורה שבע"פ

ובן בזוה"ק מאריך בפרשת תולדות בענין הברכות אצל יצחק

מבקשים, אמרו לו אדוננו המלך אין לנו כח ליתן מה שאנו חייבים לך, אמר להם כבר הנחתו מחצה ומחצה על מחצה ובשבילכם אני מניח הכל, אלא מכאן ואילך ראש חשבון הוא. המלך זה מלך מלכי המלכים הקב"ה יתברך ויתברך שמו, בני המדינה אלו ישראל שהם מסגלין עונות כל ימות השנה, מה הקב"ה עושה אומר להם עשו תשובה מר"ה, והם נכנסין ובאין בי"ה ומתענין בו ועושין תשובה, והקב"ה מוחל להם, ומה הם עושין ערב ר"ה גדולי הדור מתענין והקב"ה מוותר להם שליש מעונותיהם, ומראש השנה ועד יום הכפורים יחידים מתענים והקב"ה מוותר שליש מעונותיהם, וביום הכפורים כל ישראל מתענין ומבקשין רחמים אנשים ונשים וטף, והקב"ה מוותר להם את הכל, דכתיב (ויקרא טו) כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'. מה ישראל עושין, נוטלין לולביהן בי"ט ראשון של חג, ומהללים ומקלסים לפני הקב"ה, והקב"ה מתרצה להם ומוחל להם, ואומר להם הרי ויתרתי לכם את כל עונותיכם הראשונות, אבל מעכשיו הוא ראש חשבון, לכך כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון לחשבון עונות. עכ"ל המדרש.

סוכות, שיו"ט סוכות הוא ענין של הגנה, שמתגוננים בה בדבר מה, וצריך להבין מהו ענין הגנה זו. גם יש להבין היטב מה שסוכות נקרא 'צילא דמהימנותא' ו'רזא דמהימנותא', שהוא יו"ט של אמונה, להבין השייכות בכל הנ"ל לענין האמונה.

משולבים אלו עם אלו, וצריך להבין איפוא מהו השייכות בין דברי התורה שבכתב שחג הסוכות הוא 'חג האסיף', לדברי חז"ל שהוא המשך לר"ה ויוה"כ.

גם ידוע מדברי הקדמונים על הפסוק "אורי וישעי" אורי בר"ה וישעי ביוה"כ, "כי יצפנני בסוכה" זה

קדושת הסוכה נשגבה עד מאד – אך עיקר קיום המצוה בעינים גשמיים

שמים על הסוכה, שיש על הסוכה קדושה ממש כבית המקדש, כקרבן חגיגה שבביהמ"ק. גם מצינו שהסוכה היא מעין ביהמ"ק, שגם ביהמ"ק נקרא 'סוכת שלם', ובתפלות מתפללים 'ופרוש עלינו סוכת שלומך'. בנין המשכן התחיל לפי דעת הגר"א ביום ראשון של סוכות, שביוה"כ מחל הקב"ה עוונות בני ישראל, וד' ימים נתנו בני נדבות המשכן, וביום ט"ו התחילה בניית המשכן, ונרמז בזה שסוכה היא דוגמת המשכן קדושת בית המקדש.

אושפיזין קדישין

עוד יש בסוכה ענין נעלה מאוד, והוא ענין ה"אושפיזין", שכל איש ישראל זוכה לארח בסוכתו את ז'

מלא שמות הק'

חרם נכנס לגופו של ענין נקדים עוד ענין תמוה, דהנה מצות סוכה מצד אחד הוא משורש גבוה מאד, והיא מצוה נשגבה ביותר, כידוע ש'סוכה' בגימטריא צ"א, שהוא כמנין השמות 'הוי"ה-אדנ"י'. וידועים דברי הצדיקים זי"ע שהתבטאו על הסוכה שכשנכנסים בתוכה דורכים על שמות הק', עד שהרה"ק מטשורטקוב זי"ע הוצרך לדחוף עצמו ליכנס לסוכה, ומפחד קדושת הסוכה קפץ כל הזמן החוצה. ובספה"ק כ' שלא להכניס גוי לסוכה, כיון שהוא מלא קדושה.

קדושת בית המקדש

גם בדברי חז"ל נאמר 'כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם

מהורהר חזר ואמר: 'אני חושב שמישיח יודע היטב מה שהוא עושה, הלא אנחנו יושבים פה בסוכה עם אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף ודוד', ועשה תנועות של הנאה, ואמר: 'אזא מין טעם גן עדן, אינני יודע מתי עוד אזכה לטעם גן עדן כזה, אם יאמר לי אחד שמישיח הגיע עכשיו - "יעך וואלט נישט ארויסגעגאנגען", לא הייתי עוזב את הסוכה, ולא אצא לקראתו, הוא יודע היטב מתי לא לבוא'. דיבורים אלו הם עמוקים ונשגבים, ההו"א והמסקנא, אבל עכ"פ יוצא מזה שענין הישיבה בסוכה גדול יותר מקבלת פני המשיח].

מצוות הסוכה, אכילה שתיה שינה

כל זה מצד אחד, אמנם מצד שני רואים שעיקר מצוות הסוכה היא אכילה שתי' ושינה, ולכאורה אם הסוכה הוא כ"כ גדול בקדושות כל כך גדולות, כבית המקדש, והוא מלא שמות הק', וכו', היו צריכים רק להתפלל בו, וללמוד בו רזין דאורייתא, ולעסוק בו בגנוזין דמלכא קדישא, כמו שכתבו שסוכה הוא מלשון "סוכין בו ברוח הקודש", והיה מן הראוי שהעיקר בסוכה תהיה קבלת פני השכינה. והאיך נקבע כל דיני הסוכה בעניני גשמיות בלבד אכילה

הרועים הקדושים, כמו שמרומז דבר זה בפסוק 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות' שהאושפיזין באים לסוכת כל יהודי ויהודי, והאבות הקדושים משפיעים לכל איש ישראל מאורם וקדושתם, וזה לכל אחד מישראל. [ואל יחשוב אדם שזה דוקא אצל צדיקים קדושי עליון שראו האושפיזין, (והיו צדיקים שאף הכינו כסא לאושפיזין), דידוע מה שכתב השפת אמת על אלו שמתאוננים שאינם רואים, שאדרבה, אם הוא בדרך אמונה הענין הוא חזק יותר, שמי שרואה האושפיזין אינו כ"כ רבותא, כמו מי שמאמין באמת אע"פ שאינו רואה].

[ובדרך אגב, מסופר על שיחה נאה אצל הרה"ק ה'צבי לצדיק' מבלוז'וב זי"ע בן הרה"ק ר' דוד מדינוב זי"ע שפעם בישבו בסוכה בליל ראשון של סוכות התלהב והתרחח מאד, ואמר: "פלא, פלא, הגמ' אומרת שאליהו לא בא בער"ש ועריו"ט, וואס הייסט ער וועט נישט קומען, הלא כלל ישראל אינם יכולים להמתין כבר מרוב צרות ונסיונות ויסורים, בכלל ובפרט, ומחכים כל רגע שיבא, ואיך יכול המשיח לבחור לו באיזה זמן יבוא ובאיזה זמן לא יבא", והאריך בזה ואמר 'וואס א פירוש האט דאס, הוא מוכרח לבוא'. אחר זמן מה שישב

הבחורים שרצו ליכנס לשיבתו בתחילת זמן החורף, ראה איזה בחור שבדרך הליכתו דרך על סכך, ולא נתנו ליכנס לשיבתו, באומרו שבחור שיכול לדרוך על סכך אינו רוצה להכניסו לשיבתו. (ומסתבר שהחת"ס לא התכוין מחמת שכתוב במג"א שאסור לדרוך על סכך, ולא רצה להכניס בחור שאינו יודע את דברי מג"א הללו, אלא שלא רצה להכניס בחור שאין לו מעצמו הרגש יראת כבוד המצוה, שלא לדרוך על סכך). גם בזה רואים שצריך להרגיש על הסוכה שהוא מצוה רמה ונשגבה].

שתיה שינה וטיול. והעיקר היא השינה, כמבואר בלשונות המשנה והגמ', כשדנים על חלק בסוכה שאיננה כשרה כתוב שם: 'אין ישנים תחתיו', ולא 'אין אוכלים תחתיו', והנה שינה הרי הוא מצב שהאדם הוא אז בלי דעת כלל, וזהו קיום מצות סוכה. הרי לנו דבר נורא, שאף שהוא הרגש נשגב, אעפ"כ עיקר המצוה בקיום ענינים מעשיים גשמיים, ובלי דעת. וכל זה אומר דרשני.

[מספרים על הגה"ק החת"ס זי"ע שפעם אחרי סוכות כשבחן את

חודש תשרי -

התחדשות בריאת עולם הזה 'הגשמי' - רק לכבוד ה'

אף עשיתיו", שהקב"ה ברא את כל הבריאה רק לכבודו יתברך. 'בגין דישתמודען ליה', שמלכות שמים תהיה בשלימות. וכל הנבראים שברא, בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, וכל פלאי הבריאה הנמצאים ברחבי תבל, הכל נבראו כדי שיתעורר האדם על ידיהם ליראת ה' ואהבתו, כדכתיב "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", וכדברי הרמב"ם שכתב וזה לשונו: "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם

ידוע שחודש תשרי הוא חודש "התחדשות הבריאה", שהקב"ה חוזר ומעלה עוד פעם הרצון הקדום של 'אנא אמלוך', ומחדש את הבריאה כולה, וכל מעשה בראשית מתחדשים ממש, מהלך זה נמשך עד שמיני עצרת, ונקרא 'בנין המלכות'.

כל הנקרא בשמי

לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו

והנה על בריאת העולם כתוב "כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו

הרה"ק ר' צדוק זי"ע (בספר צדקת הצדיק) מבאר הפסוק 'מלאה הארץ קנייך', שכל העולם הזה מלא עם דרכים שאפשר בהם לקנות קרבת השי"ת, שבכל דברי הארציות - "מלאה הארץ" - "קנייך" - אפשר לבוא לקניית הוייתו ית'. וכל תכלית בריאת שמי שמים ארץ וימים וכל אשר בהם, הם כדי שיתעורר האדם לומר 'מה רבו מעשיך ה'', ויקבל עליו עול מלכות שמים, ויבא לידי יראה ואהבה.

כל מה שהקב"ה משפיע השפעות לעם ישראל, הכל הוא כדי שיכיר האדם שהקב"ה הוא המשפיע, ויחזיר ההשפעה אליו, כדברי דהע"ה "לך ה' הממלכה והמתנשא וגו' והעושר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל, ועתה אלוקיני מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך וגו'", כל העושר והכבוד שהשי"ת נותן לכלל ישראל הוא רק לכבודו, זהו חלק מ'לך ה' הממלכה', והמטרה היא, 'ומהללים לשם תפארתך', שימליכו בזה את הקב"ה.

בתפילת וברוכים הם וגו' של ליל שבת אומרים: 'וזכנו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה, ומתוך עושר וכבוד, ומתוך מיעוט עוונות... ונהיה מכובדים בעיניך.. כי אתה מלך

במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד 'צמאה נפשי לאלקים לקל חי', וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד, ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות" עכ"ל. וכשיתבונן האדם בכל עולמות והגלגלים העליונים ובכל הדברים המתגלים בבריאת העולם, יבוא ע"י זה ליראה ואהבה.

גם דוד המלך ע"ה אמר פרק שלם בתהלים על פלאי הבריאה - "ברכי נפשי את ה'... עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה" וגו', ובאמצע דבריו הפסיק ואמר "מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך", ואח"כ ממשיך הלאה "זה הים גדול ורחב ידים" וגו'. וידוע אימרת הרה"ק הר"ר בער זי"ע שאף דלכאורה הפסוק 'מה רבו מעשיך' היה מתאים יותר לאמרו בסוף הפרק, אבל דוד המלך ע"ה באמצע דבריו שפירט כל אלו הברואים הנפלאים כבר לא היה יכול להתאפק, אחר שהתבונן בבריאת ה' ובא לידי התלהבות, והתפרץ מיד ואמר "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית".

נפגש עם ענין גשמי, שובע, עושר, כבוד, או שאר ענינים גשמיים, הוא לא יניח את האדם להשתמש בהם לכבוד ה', אלא ינסה להמשיכו שינצלם לתאוות והנאות עצמיים, או להתגדל בהם, אדם שנשפע לו מאכלים ימשיכנו להיותו יושב על סיר הבשר, להיות שקוע בתאוות האכילה עד למעלה ראש, וכן כל כיו"ב בשאר התאוות, וזה הוא פירוד הדבר הנברא ממטרתו - "לתאוה יבקש נפרד".

"הארץ" -

אשר אני מביא אתכם שמה

בפרשת שלח במצות חלה כתוב "כי תבואו אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה", וכתב בספה"ק עבודת ישראל וזה לשונו: דבר אל בני ישראל בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה והיה באכלכם וגו' תרימו תרומה לה', הנה הצדיק הקדוש מהו' משולם זושא מהאניפאלי זי"ע אמר, כשהאדם אוכל בתאותו לפי דמיונו שאי אפשר לחיות בלא אכילה ושתייה בוודאי מן הנמנע שירים ניצוצי הקדושה שבתוך המאכל למעלה. רק אם האדם חכם ומשכיל על דבר ואומר בלבו הלא בוודאי אם הבורא ב"ה רצה שנחיה בלי אכילה בוודאי היה אפשר

הכבוד כי לך נאה כי לך יאה', זהו כל היסוד, עושר וכבוד רוב שמחה, וזה מביא לידי מיעוט עוונות, מה התכלית בכל אלה, "כי אתה הוא מלך הכבוד, כי לך נאה כי לך יאה".

"לתאוה יבקש נפרד"

אמנם הגם שתכלית הבריאה היתה שכל הנבראים יכירו וידעו שהם נבראים של הקב"ה, לכבודו של מקום, וכולם יתהפכו להיות חלק ממלכות שמים - כל הנקרא בשמי לכבודי בראתו יצרתיו אף עשיתיו. אכן גוף האדם - החומריות שבו יש לה נטיה חזקה לתאוות שונות, אם זה תאות האכילה, שתייה, כבוד, ממון, או תאוות אחרות, ועל זה אמר הכתוב "לתאוה יבקש נפרד", דענין בקשת התאוה לשם תאוה, היא הפרדת הדבר מתכליתו. דהיות שבעצם כל הענינים הגשמיים החומריים מצד האמת תכליתם היא רק שיהיו חלק ממלכות שמים, חלק מכבוד ה', הם צריכים לשמש רק להוספת כבוד שמים, כדברי הפסוק 'כבוד את ה' מהונך', 'כבוד' הוא מלשון לבוש, [כלשון הגמ' 'ר' יוחנן קרי למאניה מכבודותא], שכל דברים הגשמיים הם לבושים לכבוד ה'. אבל היצה"ר והחומריות שבגוף האדם מפריעים ומנסים למנוע תכלית זו, וכשהאדם

כחות רעננים ללמוד ולהתפלל, וכן כל כיו"ב. בכל דבר גשמי שהאדם מתעסק בו, ישנן שתי אפשרויות איך להתעסק בו, מצד אחד יכול להשקיע בהתאווה ראשו ורובו, רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, אך מאידך יכול להתעסק בדבר עם קרירות, שמוחו ולבו לא יהיו שקועים בדבר כלל, כיון שהוא יודע שעושה הדברים רק לתועלת הרוחני שיצא מזה אח"כ, והעסק עצמו בדבר החומרי אינה מטרה כלל. [אף שיש בזה מדרגות רבות, אבל היסוד צריך לדעת].

"קדושים תהיו" -

כי קדוש אני ה' אלוהיכם

בפרשת קדושים כתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני ה' אלוהיכם", ומבואר בספה"ק שהדמיון הוא להורות שמצות קדושים תהיו היא מצוה מיוחדת, שעל האדם לדמות עצמו להקב"ה, שכשם שהקב"ה רוחני גבוה מעל גבוה עד אין שיעור ותכלית, ומכל מקום הוא מחיה כל דבר גשמי, כדכתיב 'ואתה מחיה את כולם', ומפרשים 'ואתה מהוה את כולם', ובלתי חיותו והווייתו לא היה קיום לשום ענין גשמי, והיה הכל חוזר לתוהו ובוהו תוך רגע, ועם כל זה הקב"ה מופשט בתכלית מכל העולם. כמו כן תהיו אתם, כדדרשינן

להתקיים כמו עתה, אלא שהבורא ב"ה רצונו להחיות נפש כל חי על ידי אכילה, ועל ידי זה אני מוכרח לאכול בקדושה וטהרה שאני עושה רצונו בזה, ואז יש בכח אדם להרים ניצוצין קדישין לשורשם, וזה פירוש הפסוק בבואכם אל הארץ, דהיינו אל הארציות, ותדעו נאמנה "אשר אני מביא אתכם שמה", כי אני הבאתי אותך לזה, שהרעבון והצמאון מאת השי"ת והשביעה גם כן מאתו, אז והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה', ותגביהו הניצוצין קדישין למעלה ודפח"ח. עכ"ל.

האדם צריך להתבונן בזה, על מה עשה ה' ככה, שיהיו לו צרכים גשמיים, מה זה שחלק נכבד ממערכת חייו קשורים בענינים חומריים גסים, הרי כל זה הוא רק כדי שידע שזהו כבוד ה', הוא נברא להעלות כל זה למלכות שמים, צריך לזכור "אשר אני מביא אתכם שמה", ולא ילך אחר התאווה להיות נפרד - לתאווה יבקש נפרד, שבזה מפריד כבוד ה', לא יקח את הגשמיות לצרכי עצמו, אלא כשירגיש שהוא צריך לאכול, יכוין שצורך זה הוא כדי שיהיה לו כח לעבודת ה' בתורה ובתפלה. וכשהוא מרגיש שהוא עייף ואין לו כח ללמוד, ישכב רק כדי שיקום עם

לא יהיו קשורים כלל אליהם, אלא יהיו קשורים בכל עת אל כבוד ה' בלבד, ולא להפרד מהתכלית - לתאוה יבקש נפרד.

"קדושה ומלכות"

בתפילת 'שתבח שמך לעד מלכנו' אומרים 'כי לך נא ה' אלוקינו שיר ושבחה וכו' "קדושה ומלכות", הנה רואים שמעלת 'קדושה' מקושר למדת 'מלכות', [בבחינה אחרת נקראים 'יסוד' ו'מלכות', ואכמ"ל], ולכאורה צריך ביאור מהו הקשר בין קדושה למלכות.

אך על פי האמור הרי קדושה ומלכות קשורים הם ממש זה בזה, שהרי 'מלכות' פירושה, שהשי"ת הוא 'מלך על כל הארץ' - הארציות, וכשמשתמש עם עניני ארציות שלא לטובת המלכות, שלא בקדושה, הרי פגם בענין המלכות. ומשל למה הדבר דומה, לעבד שהפקידו רבו להסתובב בחצר המלך, ולהשתמש בכלי המלך כדי לייפות ולשפר את בית המלכות, והנה בא העבד ומשתמש בכלים ההם להנאתו העצמית, במקום לייפות את בית המלכות, הלא הוא פוגם בזה בכלים אלו שהם מיוחדים למלכות. זהו ענין "קדושה ומלכות".

בגמ' (שבת קלג, ב) 'זה קלי ואנוהו - הוי דומה לו', כמו שהוא מהוה כל דבר, והוא נמצא בכל דבר, אעפ"כ הוא מופשט ומופרש מכל דבר, 'אני ה' לא שניתי', מהותו ועצמותו לא השתנה מאומה, "אתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם" בלי שום שינוי כלל וכלל. כמו כן כשהאדם מתעסק בצרכים גשמיים, כגון שהוא הולך לאכול ורואה לפניו מאכל טעים וערב לחיך, ישתדל שלא יתהפך מקדוש עליון לזולל וסובא, אלא יחזק עצמו ויאמץ לבבו לקיים מצוות 'קדושים תהיו', שהיא מצות העשה של 'קדש עצמך במותר לך', שלולא מצוה הזאת היה אפשר לאדם להיות נבל ברשות התורה כדברי הרמב"ן (שם בפר' קדושים), ועל זה יש מצות "קדושים תהיו" - כי קדוש אני", שתשתמשו בענינים גשמיים רק בזכרון 'אשר אני מביא אתכם שמה', לא ישקיע עצמו בהם, מפני שאך ורק "לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", זהו תכלית בריאת האדם בתוך עולם הגשמי, כדי להתדמות אליו ית"ש שכל הגשמיות יהיה רק בבחינת נגיעה חיצונית למען המטרה עד כמה שנחוק, ולא להיות שקוע בתוכם כלל, וכל שכן שהרצונות והתשוקות

שמנת עבית כשית -
ויטש אלוק עשהו

הנה מבואר בספה"ק ששורש כל החטאים והעוונות רח"ל הם תוצאה מחסרון זהירות בעניני רשות, כן מובא בהרבה ספה"ק. שרק על ידי עניני הרשות היצה"ר מקבל רשות כניסה אל האדם, שהרי אינו יכול להגיע ליהודי ירא וחרד לדבר ה', ולפתותו לדבר עבירה ממש ר"ל, אלא הוא צועד לאט לאט אל תוך נפש האדם. הרי ישנם מצוות, עבירות, ועניני רשות, [ובלשון פנימי נקראים 'סטרא דקדושה', ולעומת זה 'שלש קליפות הטמאות', וביניהם יש 'קליפת נוגה' שהיא ממוצע, ואפשר להפכה לכאן ולכאן], עיקר אחיזת היצה"ר היא איפוא בענינים הגשמיים שהאדם מוכרח ממילא לעשות, ובהם הוא נאחז ומשכיח ממנו מלכות שמים, שלא יאכל כמו שכתב הרמ"א בתחילת ספרו 'שויתי ה' לנגדי תמיד, שאינו דומה ישיבת האדם ותנועותיו כשהוא לבדו בביתו משיבתו וכו' כשהוא עומד לפני המלך', והלא האוכל אצל המלך, שונה סגנון אכילתו בתכלית ממי שאוכל בביתו, הוא לא יאכל הכל לגמור כל מה שנמצא לפניו, יזהר מאד מה הוא אוכל, ולא יאכל רק מה שהוא מוכרח, צורת אכילתו תהא בדרך ארץ

ובאימה, ולא כזולל וסובא, ועל אחת כמה וכמה כשהוא עומד אצל מלך מלכי המלכים הקב"ה, שלא יהיה עכ"פ ביראה פחותה מלפני מלך בשר ודם. אך היצה"ר משכיח ממנו עיקר זה במצבים אלו, ומעורר את התאוה - 'לתאוה יבקש נפרד' - בחזקה, הוא משכיח ממנו את היסוד, של "כי תבואו אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה", ושוב אחר שכבר הצליח לקחת את האדם אליו בשעת אכילתו, הרי הוא כבר ברשותו וממילא יכול להביאו הלאה, עד שמביאו רח"ל לחטאים ממש.

וזהי חומרת עניני הרשות, כמבואר בספה"ק [בפר' תצא] על הפסוק כי תצא למלחמה על אויבך 'במלחמת הרשות הכתוב מדבר', שאם לא יזהר בהם, והיצה"ר יצליח לפתותו בענינים אלו, יצליח הלאה ג"כ. דבר זה מבואר בפסוקי התורה, בפרשת האזינו כתוב "שמנת עבית כשית ותטש אלוק עשהו", שע"י 'שמנת עבית כשית' נגרר אח"כ למצב של 'ותטש אלוק עשהו' רח"ל. וכן מזהיר משרע"ה את כלל ישראל בהרחבה יתירה בפרשת עקב "פן תאכל ושבעת, ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירביון, וכסף וזהב ירבה לך, וכל אשר לך ירבה, ורם

בימינו היא בעיקר על ענין זה, שיתגלה 'וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר', 'וגר זאב עם כבש', שגם כל הנבראים הגשמיים עד התולעת הקטנה כולם יכירו וירגישו אלקות, ויתקיים הפסוק (ישעיה ב) "כי יום לה' צבאות וגו' ובאו במערות צרים ובמחלות עפר מפני פחד ה' ומחדר גאווה בקומו לערץ הארץ", וכבשתינו בתפלה בראש השנה "והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל ארצך וידע כל פעל כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו", ו"לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה'", וכל הפסוקים המדברים מעניני ימות המשיח מדברים מזה שירד אור ה' בתוך הארציות, באופן שגם הבהמות ואומות העולם ירגישו בפועל אור ה'.

ועל זה אמרו חז"ל (מדרש תנחומא אחרי פרק ב): כביכול הקב"ה לא שמח בעולמו, ובני אדם מבקשים לשמוח בעולמו, יהי כבוד ה' לעולם (תהלים קד) ישמח ה' בעושייו אין כתיב, אלא ישמח ה' במעשיו, אימתו ישמח ה' במעשיו, במעשיו במעשיהם של צדיקים לעתיד לבא. רק לעתיד לבא שיהיה כבוד ה' לעולם, אז ישמח הקב"ה בעולמו, כשכבוד ה' יתגלה בכל ההעלמות. הבעל התניא זי"ע

לבבך ושכחת את ה' אלוקיך", ובהמשך הפרשה "ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת השמרו לכם פן יפתה לבבכם", וכדברי רש"י שם, "כיון שתהיו אוכלים ושבעים, השמרו לכם שלא תבעטו, שאין אדם מורד בהקב"ה אלא מתוך שביעה". וכן כל החטאים, עוונות ופשעים מתחילים ע"י שאינם נזהרים היטב בעת התעסקות בענינים גשמיים.

כשאין משתמשים עם הדברים לצורך מלכות שמים, ולכבוד ה', זהו פגם ב"מלכות" ופגם ב"אמונה", שאם היה האדם מאמין שבעצם לא היה צריך לאכול, ובכל מאכל יש חיות של השי"ת, וכן הוא רצון השי"ת שהאדם יגיע לענינים גשמיים, "אשר אני מביא אתכם שמה" [וכן הוא בכל ענינים גשמיים, ואי אפשר לפרטם, ואצל כל אחד יש דברים אחרים שקשה לו עמם], אם האדם היה חזק באמונה שלימה שהכל הוא ענין כבוד ה' בלבד, היה מעלה את כל הענינים הארציים להשי"ת, וכשאינו מתנהג כן הרי הוא ח"ו פגם במלכות שמים ובאמונה.

עיקר התקוה לימות המשיח -
כי מלאה "הארץ" דעה את ה'

בל התקוה לביאת המשיח במהרה

שצריך לחדש העולם בישרות, שתהיה מתוקנת כרצון הבורא ב"ה.

והקב"ה הטביע את אופן התחדשות הבריאה בסדר מסויים בעולמו הרוחני, ומסר לנו הסדר כדלהלן.

ראש השנה, כבר דברנו באריכות, שהוא היום שעסוקים בו בעיקר בענין הנשמה, בו נברא האדם – שפסגתו היא 'ויפח באפיו נשמת חיים', מאן דנפח מתוכו נפח, חלק אלוה ממעל, ואז כאילו מתעלמים מכל עניני הגוף, והוא ענין המבואר בזוה"ק שיעקב ויצחק מתכללים זה בזה, ועי"ז מדת יצחק נמתק ע"י יעקב, ובשעה זו הם מסתירים עצמם מעשיו כאילו אינו נמצא, ומאירים אור הנשמה באופן נעלה.

יום הכפורים הוא המשך והוספה לעבודה זו, כי אינו נכון ואינו תכלית להתעלם לגמרי מהגוף אינו התכלית, ביוה"כ הוא איפוא היום שעליו נאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", הוא יום של "הנשמה לך והגוף שלך", ביום הזה נשפע טהרה גדולה, ביום זה יורד גם בתוך העולם הזה ענין של מעין עולם הבא, ומתגלית אחדותו וייחודו של הבורא באופן עליון נורא מאד, ולפיכך

כותב שעיקר העבודה שלנו בימי הגלות היא להכין את העולם הזה שיהיה מוכן לקבל אורו של משיח שעתיד להתגלות במהרה בעולם הזה, ואיך מכינים את העולם לכך, הוא ע"י שנייחד כל ענינים הגשמיים לה', כשנשתמש בהם רק לפי הצורך, ואז יוכלו כל הענינים הגשמיים בסטרא דקדושה, ולא יעברו ח"ו לסטרא אחרא, וכמו שמבאר באריכות שכל דבר הפונה אל השי"ת ולתועלת עבודת ה' הוא מסטרא דקדושה, וכל מה שאינו פונה אל השי"ת היא סט"א רח"ל, שהשי"ת מלא כבודו את כל הארץ, וממילא כל מה שאינו פונה אליו ואינו מכיר בכבוד ה', הוא מצד אחר, שהשי"ת מחייהו רק בדרך אחר, ואכמ"ל.

התחדשות בריאת העולם

ותקונה במלכות ה' בחודש תשרי

כל הנ"ל הוא בעצם ענין יסודי הנוגע כל השנה. אך חודש תשרי הוא החודש שבו צריך לבנות מחדש את העולם, והכל תלוי במעשיהם של ישראל, בימים של ערב ראש השנה, ראש השנה, עשרת ימי תשובה, יוה"כ, ד' ימים, סוכות, הושענא רבה, ושמיני עצרת, שבהם בונים את העולם בתיקונו, לתקן עולם במלכות שדי. 'תשרי' נוטריקון 'תהא ישר',

כזה, כמו ר"ה שהוא יום הנשמה, ויוה"כ שהוא יום שהגוף שוכת בו והוא גם כן כמו נשמה, זה יכול להיות יום אחד בשנה, והרי האדם אינו יכול לסבול יותר מכמה ימי תענית, וגם עדיין אין גילוי של אחדות הבורא כל השנה, לפי המצב שרצה הבורא שיהיה במשך כל השנה שהגוף יצטרך להשתמש בענינים הגשמיים בכל עת, וא"כ מתעורר איפוא חשש גדול שיחזור האדם לסורו, שהלא שורש היצה"ר הוא כאמור ע"י ההתעסקות בענינים גשמיים, וכשאינו מרגיש האלוקית בענינים הגשמיים איך תשאר התשובה על להבא, ואיך תתקיים הבריאה בתיקונה, שעכ"פ אצל כל אחד בעצמו בפרטיות יהיה בחינה של 'וראו כל בשר יחדו'.

אומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' בקול רם, כיון שגם הגוף מתקדש אז בקדושת הנשמה, הגוף עצמו נהנה מהתענית, שחל טהרה גדולה על הגוף. והוא מפני שיוה"כ מכוון נגד מצוות 'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני', אין ביום זה שום מציאות של 'אלוהים אחרים', לפיכך היה גם תיקון חטא העגל ביוה"כ, שבו מתגלית אחדות הבורא, ושאינן שום דבר אחר כלל - 'אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים', ואין שום תפיסת מקום בבריאה, כל הבריאה שוכתת, ולכן יש ה' עינויים, וכנגדם ה' תפלות, כיון שהוא לגמרי מעין עולם הבא. ובזה חל זיכוך וטהרה גם על הגוף.

אמנם אחרי יוה"כ צריך להמשיך הלאה, שהרי לא שייך להשאר במצב

'כי יצפנני בסוכה' -

להגן מפחדו של הגוף החומרי הגשמי

ויורדת נמוך מאד, ומצוה זו תהיה עיקר עיסוקה בענינים גשמיים אכילה שתיה ושינה, והוא מה שנצטוינו 'בסוכות תשבו שבעת ימים'. שאורה הגדול מאד של הסוכה מאיר על כל

אמנם כדי שיתקיים תיקון הבריאה שנתחדשה בזה החודש, גם בעולם הזה החומרי והגשמי, על זה נתן לנו השי"ת מצוה נעלית, השקולה נגד כל המצוות, שבשורשה היא גבוהה מאד,

ב. ומן הענין לציין בזה חידושו של הדברי חיים (בדרושיו לסוכות) שאף אם א"א לו לשבת

הירוד, להם צריך לעשות דרכים אחרים כדי להחזירם בתשובה, צריך להביא אדם מנוסה בהחזרת תינוקות שנשבו לחיק אביהם שבשמים, והוא צריך לעבוד עבודה קשה להחזירם למוטב, כי להם לא מספיק הדיבורים המעטים שעל ידם הצליח לעורר אותו שהיה בצעירותו חרד לדבר ה', שכבר טעם טעמה של תורה וקרבת ה', וצריך רק לעוררו ע"י הרושם שנשאר בקרבו.

והנמשל הוא, שבר"ה שעיקר העסק הוא בעניני הנשמה כאמור, ויאמר כל אשר "נשמה" באפו ה' אלוקי ישראל מלך. אין זה רבותא כל כך להתעורר, שהלא מתעסקים בנשמת האדם ויפח באפיו נשמת חיים, חלק אלוה ממעל, וממילא עם תקיעה אחת - יום תרועה יהיה לכם, אפשר לעוררה, ולהוציא את פנימיות הנשמה להתגלות. וכן גם ביוה"כ כשהגוף מסכמת לשבות לגמרי, ולחיות חיי נשמה, ג"כ לאו דבר קשה הוא שבמצב כזה תשרה עליו

הענינים הגשמיים, על האכילה והשתיה, ואף על השינה אף שהיא בלי דעת, ולכאור' נראה שדבר הנעשה בלי דעת אין לו שום חשיבות, אפ"ה לזה נתנה מצות סוכה שגם בכל אלו תשרה הקדושה, וזה מגיע למעלה גדולה עד שכל הענינים מתקדשים בקדושת ביהמ"ק, וכמו שנתבאר, שחל שם שמים על הסוכה.

ויש ע"ז משל נפלא מאד. בחור חשוב אחד שלמד בישיבה, נפלט וירד ל"ע מהדרך, עד שנעשה חילוני לגמרי רח"ל, הוא אף התחתן עם בת מינו, ונולדו לו בנים כמותו. אחר עבור זמן רב נפגש עם חבר ותיק משנות נעוריו שלמד עמו בישיבה, הלה התחיל לעוררו, הזכיר לו הזמנים הטובים שהיה בישיבה, ועל ידי דיבוריו התהפך לבבו לגמרי עד שהחליט לחזור לדרך הישר, ולעזוב את דרכו הקלוקלת. אבל כל זה היה טוב כלפי עצמו, אבל לגבי בני משפחתו, שלא היו מעולם חרדים לדבר ה', אלא נולדו לתוך מצבו

בסוכה אם רצון האדם הוא להיות בסוכה, אף כשאינו נמצא בפועל בסוכה, הרי הוא כאלו יושב בסוכה. והא לך לשונו הק' "ובאמת זאת היא עיקר מצות סוכה תשבו כעין תדורו וכו', ואף אם אינו מקיים בפועל הסוכה מחמת שהוא פטור ממנה, מ"מ הוא יושב בצל קדושת הסוכה, שזאת היא עצם המצוה תשבו כעין תדורו, כמו שהוא נוהג בביתו שלפעמים הולך ממנה, אעפ"כ נקרא ביתו גם שהוא רחוק ממנו, כמו"כ הסוכה וצל הקדושה חופף עלינו גם כשאינו בפועל תחת הסוכה, מ"מ מקרי סוכתו, ולזה נקרא מצוה קלה, שאין בה טורח, שאין החיוב דווקא לשבת בפועל ובאם הוא מצטער פטור והוי כיושב בסוכה".

שהגוף שובת מכל ענין גשמי, אבל התכלית הוא ללכת הלאה, שהרי הקב"ה ברא עולמו באופן שהאדם יחיה בתוך ישובו של עולם, עם אכילה שתיה ושינה, וכיון שתכלית הבריאה היא 'לכבודי בראתיו', ולא 'לתאוה יבקש נפרד', ממילא יש ע"ז פחד גדול על האדם, שיאמר האדם הנה העיקר היא הנשמה, ואכן בר"ה ויוה"כ שבתי בתשובה לגמרי, ממש באופן שיעיד עליו יודע תעלומות, אבל מבחינתי הנני נשאר במצב כזה של חיי נשמה ואזי יהיה הכל בשלימות, אבל מפחד אנכי מאד, מן הגוף שמא יתנפל אלי, כשאחזור להשתמש עמו בצרכיו הגשמיים, החומר מטיל פחד גדול על האדם, ממש כפחד של יעקב מעשו, שאחר שכבר עשה הכל להנצל מעשו, להוריד השנאה וכו', וכו', מציע עשו את עצמו ללוותו, הוא רוצה להתחבר עמו ביחד, ויעקב מפחד מזה ובורח לסוכות, הוצרך לעשות הגנה על עצמו מעשו - וזהו 'כי יצפנני בסוכה', אנו מצפינים עצמינו בתוך הסוכה שתגן עלינו כדי שלא יביאנו היצה"ר למצב של 'לתאוה יבקש נפרד',

צלא דמהימנותא

ועל זה נקראת הסוכה צילא דמהימנותא, כמובא בספרים

הקדושה. אבל כשחוזרים לפעול בגשמיות באכילה שתיה ושינה, שהלא מהם הוא מקור ושורש החסרון, לזה צריך כבר מומחיות מיוחדת, להזריח את אור הקדושה בתוך האכילה השתיה והשינה, ושאר ענינים הגשמיים.

על זה נתן לנו הבוב"ה את האור הגדול של הסוכה, ש'חל שם שמים על הסוכה', שהוא אור גדול הנשפע ממעלה, שכל המתבונן בדברים הנוראים שאמרו רבותינו הק' על הסוכה, שכשנכנסים בה דורכים על שמות הק', ושהיא כביהמ"ק, ושמיגיעים בתוכה האושפיזין, עד שהיו צדיקים שהכינו ז' כסאות להאושפיזין, [כמובן שאין לחקות דבר זה, אבל צריך לדעת זאת], יבין וישכיל עד היכן הדברים מגיעים. נמצא שהאדם הישן בסוכה הרי הוא כמו תינוק הישן על חיק אמו, ומרגיש קרוב לאמו, הוא שוכב בלילה בהרגשה זו וכן הוא קם בבוקר, הוא נמצא במקום הבטוח לו ביותר, [עד שכתבו הספרים שכל החטאים שנעשים בשעת שינת האדם, מתתקנים ע"י שינה בסוכה].

זהו ההמשך של יו"ט סוכות אחר יוה"כ, שיוה"כ הוא היום שבו מתגלה אחדות הבורא, אבל אז הוא באופן

באמונה, ובמלכות שמים, והנה הארת הסוכה היא איפוא הארת האמונה, שכל הנקרא לשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, אף כל הענינים הגשמיים, כאכילה ושתייה ושינה, שנעלה אותם להיות "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו".

כל האזרח "בישראל" ישבו בסוכות

לכל אחד ואחד מישראל יש שייכות לפנימיות מצות סוכה, כדברי זוה"ק [ומובא בהרבה ספה"ק] על הפסוק 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות' - מאן דאיהו משרשא קדישא ומגזעא קדישא ישבו בסוכות, וידועים דברי הגמ' (ע"ז ג, א) שלעתיד לבא יבקשו אומה"ע שכר ויאמר להם השי"ת 'מצוה קלה יש לי' ויתן להם השי"ת מצות סוכה, ואח"כ כל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא. והרמז בזה שנקראת מצוה קלה, שמשמשים בה בענינים גשמיים אכילה ושתייה ושינה, ואם הוא מצטער הוא כבר פטור מן הסוכה, והיא ממש מצוה קלה, ואעפ"כ אין לאומות העולם שייכות למצוה זו, מפני שהם נפרדים בעצם - 'לתאוה יבקש נפרד', הם אינם מוכנים לבטל עצמם ותאוותם למלכות ה', וזה יהיה הנסיון שלהם, שהיא מצוה שאצל בני ישראל היא באה משורש גבוה והיא

שבסוכה כתוב שיהיו 'כוכבים נראים בתוך הסכך', לרמז שאף שהסוכה מסוככת, אבל אור הקב"ה מאיר בתוכו. וכדאי' בספר הבני יששכר שלפיקך עושים הסוכה בשוק, להראות שאין אנו מפחדים מסט"א ואומות העולם, מפני שיש לנו הגנה, וממילא אין הדברים הגשמיים יכולים להביא על האדם קלקולים, כיון שהוא מוגן ע"י הצילא דמהימנותא. והוא הוא המשך של יוה"כ שהוא היום של "לא יהיה לך אלוהים אחרים", שהתכלית הוא לא לחזור חזרה לסורו, אחרי יום כפור, אלא להמשיך וללכת הלאה במעלה הר ה', לקראת שלימות הבריאה, שתכליתה היא 'לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו', ולעתיד לבא יהיה 'ישמח ה' ב"מעשיו" ע"י שכל "מעשה" של האדם יהיה מכוון לעבודת ה'. וכדי שלא ימצא היצה"ר בזה מקום להתגדר, לכך ישנה ההגנה, ובאה הצילא דמהימנותא, כי יצפני בסוכה' מצוות הסוכה שהיא דייקא בענינים גשמיים לעזור לאדם להשלים אף את כל ענני החומר אל כבוד ה'.

ולכן היא "צלא דמהימנותא" שהוא צל האמונה, שכבר הקדמנו, שהשתמשות בענינים הגשמיים שלא לצורך כבוד ה', חסרון ופגם הוא

בגימטריא י"ג שהוא "אחד" יחיד ומיוחד, כשיצא האדם מדירת קבע וישב בדירת ארעי, כשלא יעשה קביעות מהגורן ויקב, אלא יאספם אל תוך הסוכה הקדושה, שרשא קדישא גזעא קדישא, יגביהם אל מלכות שמים, ע"ז יש שמחה - ישמח ה' "במעשיו", 'עדיין לא שמח הקב"ה בעולמו אלא לעתיד לבא', שיהיה "יהי כבוד ה' לעולם". ומעין זה יש בחג הסוכות שהוא זמן שמחתינו, כשהיהודי עושה דירת ארעי מכל ענינים הגשמיים, ומביא הכל לכבוד ה' לעולם, ממילא זוכים כבר עתה לשמחה. וזה יהיה ההבדל בין אוה"ע שאף שכבר יהיה וראו כל בשר יחדיו, להם לא יהיה שייכות לענין זה.

אשר לא יעלה בחג הסוכות -
לא עליהם יהיה הגשם

ויש להוסיף עוד שזה מתבאר בדברי הנביא זכריה שהקב"ה קבע את חג הסוכות כחלק מחלקי הבריאה, ולכך היא מיוחדת בזה כמו שאומרים בהפטרה בחג הסוכות (זכריה יד, יז) "והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלים להשתחות למלך ה' צבאות, ולא עליהם יהיה הגשם", שאם לא יבינו, שצריכים להיכנע אל מלך ה' צבאות, יענשו בפועל ממש, שיתגלה בחג

מעלה כל העינים הנמוכים האלו אל כבוד ה', ישמח ה' ב"מעשיו". ואצלם אין זה שייך כלל, לכן 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', הם המחזירים הכל אל השורש, שיהיה 'קדושה ומלכות', וזה יהיה הנסיון של האוה"ע, שמצוה זו שמקורה במקום גבוה ומשפיעה על עינים הנמוכים, אין להם שייכות לזה, כך שאף בעת ש'ראו כל בשר יחדיו' עדיין לא יהיה להם חלק ונחלה בקדושה זו.

וזהו השילוב שבמצות סוכה בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ, שבתורה שבכתב נקראת 'חג האסיף באספך מגרנך ומיקבך', ובתורה שבע"פ מבואר שהוא מסדר החודש אחר ראש השנה ויוה"כ. והוא כפי המבואר שאכן אחר ר"ה ויוה"כ צריכים להגביה כל ה'אספך מגרנך ומיקבך', מאחר שהלא מצב של 'שמנת עבית כשית' הוא השורש של כל החטאים, אשר על כן צריך להכניס את הכל לשורש הקדושה, ולהשתמש עם הגורן ויקב רק באופן נעלה ואז זה מביא למצב של 'יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו'.

ושמחת בחגך - ישמח ה' ב"מעשיו"
ואשר על כן יש בחג הסוכות מצוה מיוחדת של 'ושמחת בחגך', "בחג"

הסוכות בשלימות שכל הבריאה 'לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו', ע"י שלא עליהם יהיה הגשם. הגם שלא יזכו למצוות סוכה, אבל הם יצטרכו להיות שייכים לשלמות הבריאה, והיא הסוכה, וכיון שלא יעלו בחג הסוכות, ממילא לא עליהם יהיה הגשם.

מצות ארבעה מינים והנענועים

והתעוררות. אכן באמת הוא ענין ארוך מאוד, ונבאר רק בקיצור].

מיני קרבא

הנה בתיקו"ז אי' דד' המינים נקראים 'מיני דקרבא', וכ"ק מרק מהרי"ד מבעלזא זי"ע פירש בזה הפסוק 'המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה' דמוסב על ד' מינים. וכן הוא בגמ' (סוכה לח, א) שאמר רב אחא בר יעקב 'דין גירא בעיניה דסטנא'. שהם ניתנו לישראל ככלי מלחמה נגד הסט"א.

ד' מינים נגד הקב"ה

עוד ענין נשגב ביותר מצינו בד' מינים שרואים שאין זה דבר פשוט כלל. והוא מה דאיתא במדרש 'פרי עץ הדר זה הקב"ה שנאמר "הוד והדר לבשת", כפות תמרים זה הקב"ה שנאמר "צדיק כתמר יפרח", ענף עץ עבות זה הקב"ה שנאמר

עתה נבא לביאור פנימיות ענין מצוות ד' מינים, ושייכות מצוות ד' מינים למצוות סוכה. באמת כבר בגמ' חזינן דילפינן לולב מסוכה. והחסידים נהגו ע"פ האר"י הק' ז"ל לקיים מצות לולב בתוך הסוכה, וזאת מאחר ששורש ענינם אחד, וכל הענינים שדיברנו בענין הסוכה, ישנם גם בד' המינים.

[ובאן המקום להעיר, שאצל כלל ישראל ידוע שזמן הנענועים הוא זמן נעלה מאד, זמן של התעוררות, (הגם שיש בזה חילוקי מנהגים, היו צדיקים שעשו כל הנענועים ברגע אחת, והיו שהאריכו שעה ויותר, ואין לנו עסק בנסתרות, אבל ברור שהצדיקים שעשו הנענועים ברגע פעלו מה שאחרים פעלו בשעה ויותר), ולעומת זה לדאבונינו הרבה אנשים אינם יודעים מה לכיין בשעת הנענועים, אף שיש הנוהגים שהנענועים אורך זמן רב, עם ניגונים

שמרמזים על הקב"ה, ובמדרש זה שהוא נגד האדם.

אבל באמת אינה סתירה כלל, שהלא כתוב 'נעשה אדם בצלמינו כדמותינו', שהאדם הוא דוגמא דלעילא, 'אדם' הוא מלשון 'אדמה לעליון', וממילא הענין בזה הוא שהקב"ה מתלבש כביכול באיש ישראל, וממילא אין בזה שום סתירה, אדרבא יש בזה ענין נעלה מאד, שהקב"ה מתלבש כביכול על איש הישראלי כשהוא בבחינת 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך'.

ו' קצוות - דברים גשמיים

והנה במצות ד' מינים יש תוספת ע"פ דברי חז"ל, ש'חביבין דברי סופרים', לנענעם לו' קצוות - ד' רוחות ומעלה ומטה.

ענין ו' הקצוות המובא הרבה בספרי חסידות, יש להרחיב בהם הדברים קצת. בכלליות, הוא תואר של דבר גשמי, שהמציאות היא שכל דבר גשמי יש לו אורך רוחב וגובה, וממילא יש לו ו' קצוות. [אף שלא תמיד הקצוות מדוייקות שלפעמים הדבר הוא בעיגול וכיו"ב, אבל מכל מקום שייך בו ו' קצוות]. משא"כ בדברים רוחניים שאינם נתפסים באורך רוחב וגובה, והם למעלה מן

"הנה עומד בין ההדסים", וערבי נחל זה הקב"ה שנאמר "סולו לרוכב בערבות ביה שמו". ובספה"ק בני יששכר מאריך לבאר בזה שד' מינים הם כשרביטו של מלך, שאינם נתונים תחת המזלות, עי"ש. ובגמ' חזינן דקרינן להו הושענא, שהוא ענין אני והו הושיעה נא. עכ"פ הד' מינים רומזים על הקב"ה ושורה עליהם שמו יתברך.

משמעות הדברים הוא שכשאוחזים בד' המינים צריך לדעת שבזה כביכול מסר הקב"ה את עצמו לכלל ישראל, ועל אף שעל כל מצוה שורה אור אין סוף ב"ה המתלבש בחפץ המצוה, אבל ד' המינים מיוחדים בזה ביותר, שכולם מרמזים על הקב"ה, שהקב"ה מוסר עצמו לדינו, שנקיים מצוותיו עמו.

ד' מינים נגד אברי האדם - כל עצמותי תאמרנה

לעומת זה יש עוד מדרש, שד' המינים מרמזים על האדם ואיבריו, 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך', לולב זה השדרה, אתרוג זה הלב, הדסים אלו העינים, והערבות הם השפתים, שהם ראשי אברי האדם. והנה מקופיא נראית כסתירה בזה בין המדרשים, שבמדרש הנ"ל איתא

יותר. וכן הוא בכל נברא [בחי' נפש], ששורש הדבר הוא חיות הבורא השורה בתוכו ובאמצעותו, והו' קצוות היינו שנתרחקו מהשורש.

ובדי לקרב הדברים לשפת המעשה, נמשיל משל למה הדבר דומה לחבורה של כמה בני אדם שהקימו ביחד בית חרושת לייצור כלים מאוד מורכבים (כגון יצירת מטוסים), כולם יחד השקיעו כוחותיהם במהלך ייצור אותם הכלים. פעם התבוננו שטוב יותר להצלחת העסק, שלא ייצרו את כל החלקים בבית חרושת שלהם, אלא כמה מיני חלקים ירכשו ממקומות אחרים, כגון הגלגלים במקום פלוני, החלונות במקום פלוני, והמחשבים במקומות אחרים. והתחלקו ביניהם, שכל אחד מהם יסע למקום אחר לבצע את רכישת החלקים האלו, האחד יפליג למדינה פלונית לקנות מין אחד, השני ירחיק נדוד למדינה אחרת לקנות דבר פלוני, וכן הלאה, והם נדברו ביניהם שאחרי עבור ג' שבועות, על כולם לחזור ולהפגש ביחד בבית הייצור, כל אחד עם הסחורות שקנה.

והנה אם כולם מסורים ונאמנים לעבודתם, עוסקים הם בארץ הנכר רק באותה מטרה למענה נשלחו, ואזי

המקום, ועל כן כשרוצים להגדיר דבר גשמי, מתארים אותו בזה שיש לו ו' קצוות. כגון כשרוצים לבטא החילוק שבין נשמה לגוף, מתארים שהגוף יש לו ו' קצוות, והנשמה אין לה ו' קצוות. ואף שישנם דברים גשמיים שאין להם ו' קצוות, כגון אש, רוח, וגז, וכדו', שהם גשמיים בהחלט, אבל להם יש איזה נטייה לרוחניות מחמת דקותם, שאינם בריאים עבים, זהו בכלליות.

ו' קצוות - התרחקות מהמרכז והעיקר

בפנימיות הדברים יש בזה הבנה עמוקה יותר, שמה שמגדירים את הענינים הגשמיים שיש להם ו' קצוות" הוא מפני שענין ו' קצוות מבטא את מצב שפלותם, שנתרחק מהשורש שהוא קוטב נקודת האמצע, כי השורש הוא הפנימי והאמצעי והמרכז של דבר. וכמו שמצינו בבחי' 'עולם' כי 'ירושלים אמצעיתא דעלמא', ומסביבו ישנן ו' קצוות, שהם כל חללי דעלמא, שהם פחותים בערכם מצד עצמם. וכן מצינו בבחי' 'שנה', דהיינו במעגל השנה, ט"ו ניסן וט"ו ותשרי הם שני מרכזי השנה, בזמן שאינו לא חורף ולא קיץ, והם הימים הכי קדושים בשנה, ובקצוות נמצאים חודשי תמוז ואב, וטבת, שהם ההיפך ונקראים זמנים נמוכים

אחדות הבורא ב"ה, 'קוב"ה וישראל חד הוא', וכן ביהמ"ק מקום השראת השכינה, כל זה חשוב מרכז העולם, לעומת זה גם ברא הרבה ענינים גשמיים, ויש צורך להפליג למחוזות רחוקים לצורך פרנסה, ושאר צרכים גשמיים, ואין הכוונה דוקא שצריך בפועל לנסוע למדינה אחרת, אלא בהתייחסות אל המרכז, אל ייחוד ה' והווייתו, הענינים החומריים והגשמיים מחוזות רחוקים מאד הם, "ו' קצוות" הרחוקים מאד מן המרכז, וההכרח הוא להגיע לשם למען המטרה, כדי לבנות מלכות ה' בכל הוויות העולם הזה, אך מאידך יש ליזהר ולחשוש מאד פן יתקע שם במחוזות האלו ל"ע, וישקע בהם וישכח לאיזה מטרה הגיע לשם, ואז חלילה יכול לקלקל שם ולסטות מדרך ה' ח"ו, אמנם אלו המסורים ועבדים נאמנים למלכם, אינם שוכחים את עצמם, אלא בכל עת זוכרים את המטרה, "אשר אני מביא אתכם שמה", וזוכרים שהם צריכים לחזור עם מה שרכשו שם, הכוונה שמחזירים את ו' הקצוות ומייחדים אותם אל המרכז אל ייחוד הבורא ברוך הוא.

ו' הקצוות - המדות שבנפש האדם

בעמקות יתירה מתבאר ענין הו' הקצוות, ע"פ הידוע שעיקר המדות

הכל מתנהל כשורה, ואחר עבור שלש שבועות אכן כולם יחזרו חזרה מכל קצוות תבל, ובית החרושת תמשיך לייצר את המוצר, ועוד ביתר שאת ויתר עוז, מחמת ההצלחה ברכישת החלקים המוכנים על הצד היותר טוב.

אבל לעומת זה אם אינם מסורים לעבודתם, ואינם נאמנים כ"כ למטרתם, ומחמת שנתרחקו למדינה אחרת נמשכו שם לענין אחר שאפשר לימשך באותה מדינה, כגון א' שהיה במדינה שאפשר לעשות שם מסחר ולהתעשר, נמשך לזה ולא עסק ברכישת הכלים שלמענו נסע, או א' שהיה במדינה שאפשר לימשך לתענוגי עוה"ז, נמשך לתענוגים ולא שם לבו לשליחות שנשלח לשם ומתעכבים שם על לא דבר, מובן מאליו, שכל העסק שלהם, יהיה נידון לכשלון מוחלט ויבטל הייצור מכל וכל.

ורק אם כולם חוזרים בזמן ובעת המיועד, זהו סימן שהם מסורים ונאמנים לעבודתם, וחפצים בהצלחת משימתם, ולכן ויתרו על כל הדברים והפיתויים האחרים שנקלעו לכל אחד בדרכו הרחוקה כשהו שם.

הנמשל מובן מאד, והוא מכוון ממש אל המשל. הקב"ה ברא את עולמו, שמרכזו ושורש העולם הוא

באצבעו ואומר 'הנה אלוקנו זה.. זה ה' קוינו לו'. זה יהיה לעת"ל, שיתבטל ענין הקצוות המדות המרוחקות מן המרכז, אלא כולם יפנו רק אל המרכז, זה ה' קוינו לו.

ובאמת אפילו בעולם הזה יש ענין זה, כידוע מספה"ק [זרע קודש ועוד] ששם "שדי" - שהוא ע"ש שאמר לעולמו די, הפירוש הוא שהקב"ה התחיל בבריאת עולמו בקדושה, ומשם התחיל להתפשט ולהתגשם יותר ויותר, עד שראה הקב"ה שמכאן והלאה לא יוכלו כבר להחזיר לשורש הקדושה, אז אמר לעולמו די, ששוב לא יתגשם יותר.

הנענועים -

להמשיך את הקב"ה לכל ו' הקצוות

הנה סדר הנענועים הוא שאוחז הלולב בידו אצל מרכז גופו, ומנענע לצד אחד ג' פעמים, ומחזירו אליו, ומנענע. וענינו הוא כנ"ל, הלולב זה הקב"ה, ופרי עץ הדר זה הקב"ה, כפות תמרים זה הקב"ה, וערבי נחל זה הקב"ה, אשר הקב"ה מתלבש באדם עד שיהיה כל עצמותי תאמרנה. וכשלוקח הלולב אל גופו, מרמז שהקב"ה מרכז העולם, וגם לב האדם - ה'נשמה שנתת בי' הוא המרכז, שזהו עיקר החיות והשורש,

הם ו' - חג"ת נה"י, 'מלכות' לא נמנית כמדה בפני עצמה], מדות אלו ישנן גם בנפשו הבהמית שבאדם. והמדות נקראות "קצוות", מפני שלפעמים יכול להיות אצל אדם שבמערכת חייו בדרך כלל כשהוא במרכז אין ניכר בו כלל מהות מדותיו, כגון אדם שהוא ת"ח עובד ה', כשהכל כשורה אין רואים מהו מדותיו, אבל כשנקלע למצב של קצה אחר, כגון שלא כיבדו אותו כראוי לפי כבודו, אז הוא נעלב ואז יוצאים מדות מן הכח אל הפועל, והוא מגיע לאחת מהקצוות, ויכול לבוא לידי כעס ורוגז, אף שזה ממש מנוגד לעיסוקו העיקרי והמרכזי שהוא תורה ויר"ש, והטעם מפני שהוא הגיע עתה אל מצב שהוא רחוק מן המרכז, אל ה"קצוות", ושם ניכרים מדותיו היטב באמיתותן. לפיכך ישנן מדות גם בבהמות, ש'לתאוה יבקש נפרד' מדות של הנפש הבהמית.

אך לעומת זה בקדושה, איתא בחז"ל שלעתיד לבא 'עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם ומראים באצבעם ואומרים זה ה' קוינו לו', ובספרים מבארים שמחול הוא עיגול בלי קצוות, אלא כולם שוה בשוה, כשכולם פונים אל המרכז, וכל אחד ואחד מראה

בהם שחז"ל הבינו ברוח קדשם שהם חלק ממצות ד' מינים, שעל ידם לוקחים כביכול את הקב"ה וממליכים אותו על ו' הקצוות. ויש בזה כמה משמעויות, א' בכל מקומות הרחוקים בכל קצוות תבל, נוכל קצה בתבל מרומז על ענין גשמי אחר, כגון בצפון יש מדינת רוסיא על מגרעותיה, במערב אמריקא ומגרעותיה, וכו' כו']. וגם מורה על ענינים הגשמיים שהאדם משתמש בהם, והם מרוחקים מן המרכז מאחדות הבורא ב"ה, ומחזירים אותו אל המרכז.

ולכן הם נקראים מאני דקרבא, וגיריה בעיניה דסטנא, כיון שעל ידי זה מתבטלים כל כחות ההתנגדות דקדושה אשר שרשם ועיקרם הוא בענינים הגשמיים, כאמור לעיל באריכות, וכאשר אנו זוכים לקחת את ד' המינים המרמזים להקב"ה, ולנענע בהם אל כל ו' הקצוות, ודאי, הוי גיריה בעיניה דסטנא.

במובן שענין זה מעורר אצל האדם שמחה יתירה שאין כדוגמתה, בזה שהקב"ה לקח אותו להיות שותף במעשה בראשית אשר 'לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו', והאדם צריך להאמין שאף דברים שאינו משיג בהשגותיו, מכל מקום כל מה

ומשם פושט את ידו הלאה, עם ד' המינים, ומנענע לו' קצוות, שזה כאמור מורה על כל הדברים הגשמיים הנקראים "ו' קצוות" מפאת ריחוקם מן הקדושה, או על ו' המדות שהן הקצוות כנ"ל. והאדם מכוין להביא את הקב"ה מהמרכז אל הקצוות, כדי לייחד אלוקותו גם בו' הקצוות, ולהכריז שם נגד כל פעול ויצור - 'אין עוד מלבדו', ומכסס שם עם הלולב לעורר לבו על זה ביתר שאת. ועושים כן ג' פעמים לכל הו' קצוות לחזק הענין ביותר. וכן כשמנענע למטה - לייחד ענינים הארציים להשי"ת, וגם כל עניני היסוד צריכים לייחד להקב"ה. וגם למעלה - שגם הענינים שהם למעלה צריך לייחד להשי"ת, שלא יסתובב במחשבות של בעל מדרגה ובאמת לא יחשוב ולא יתבטל להשי"ת, אלא הכל צריך לייחד לה'.

בחודש תשרי שבו הקב"ה מחדש את עולמו, נתן התפקיד ביד בניו כלל ישראל שהם יבנו וישכללו את העולם כתיקונו, ואחד מהכלים שנתן היא מצות הסוכה, כנ"ל, המגין על כל הפעולות הגשמיים כאכילה ושתייה שיהו מיוחדים לכבוד ה', ותשרה אליהם השכינה. וביתר פרטיות הוא ענין הד' מינים, והנענועים שעושים

הוא מפני שעד אז הלא האדם מלוכלך בחטאים שהם היפך הדעת, שהרי 'אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות'. מאידך לולב הוא ג"כ ענין דעת כמו שאומרים ביה"ר שלפני הברכה על הד' מינים 'ובנענועי אותם תשפיע שפע ברכות מדעת עליון לנוה אפריון למכון בית אלקינור'.

ביאור ענין ה'דעת' הוא, כי ידוע שיש ג' חלקים במח, 'חכמה' 'בינה' ו'דעת'. 'חכמה' היא הידיעה הראשונה, 'בינה' היא המבין דבר מתוך דבר, ו'דעת' הוא החלק המקשר שבין חכמה ובינה להתעוררות המדות, והוא הוא המוליד את המדות, כענין 'והאדם ידע', דעת הוא מוליד המדות. ואם יחסר לאדם דעת, אף שיש לו חכמה ובינה, ע"ז אמרו 'ת"ח שאין בו דעת נבילה טובה הימנור', 'דעת חסרת מה קנית' שאף שהוא ת"ח, יש לו ידיעה והבנה, אבל אם חסר לו הדעת המקשרם למדות שעל ידי זה יהיו כל הנהגותיו בפועל כפי מה שמשיג בחכמתו וידיעתו, אינו חשוב מאומה.

ובן הוא בכל הספה"ק שענין הנענועים הוא לעורר המדות ע"י הדעת. וביתר ביאור איתא שר"ה הוא יום של 'חכמה' - 'תקיעת שופר חכמה ואינה מלאכה'. יוה"כ הוא

שכתוב בספה"ק בקבלה וחסידות, כן הוא בפועל ממש, שכשמנענע הד' מינים נעשים התיקונים האלו, ואף שהוא לא מבין. וכמובן שכמה יותר שמבין ומתבונן בדברים, יש לו התקשרות יתירה לזה, ומקבל יותר תועלת מזה, אך בודאי שבגבהי מרומים הוא יפה וניכר יותר, ממילא הדבר מביא שמחה גדולה על האדם שמה שיהיה לעתיד 'יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו' נעשה בכל שנה בסוכות ע"י מעשי האדם שהקב"ה זיכה בכך את זרע אהוביו עמו בני ישראל, לנענע את הו' הקצוות ולהחזירם להביאם להשי"ת, ויש להשי"ת שמחה מזה, כמשל לאדם שיש לו שמחה עצומה כשמחזירים לו אבידה חשובה מאוד שנאבדה ממנו.

סוכה ולולב - הארת ה'דעת'

הנה על קשר הנ"ל שבין סוכה ללולב, מרומז גם כן בזה ששני מצוות אלו מצינו בהם צד השווה שמאיר בהם הארת ה"דעת", סוכות הוא הארת הדעת, ככתוב 'למען ידעו' דורותיכם, וידועים דברי הב"ח שצריך לכוין טעם זה בעת קיום מצות ישיבת סוכה. גם דברי החידושי הרי"ם ידועים שאמר שהטעם שחג הסוכות הוא אחר יוה"כ

לזיכוכ ז' המדות, שהם טבעיות האדם המביאים אותו לאכילה ושתייה, ולשאר צרכיו הגשמיים. ויזדככו שגם 'באספך מגרנך ומיקבך' יהיו בהארת 'חל שם שמים על הסוכה', וזה מביא השמחה של 'ושמחת בחגך'. וכן הוא ביתר פרטיות אצל הנענועים כנ"ל, שממשיכים הדעת ע"י כוונה ופעולה. וכמובן שכל זה מביא שמחה והתעוררות עצומה בשעת הנענועים, על שזכינו לענין נפלא כזה להיות שותפים לתכלית הבריאה, לתקן עולם במלכות שדי. ושעל ידי מעשינו אנו מקבצים את 'האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים', שהם ו' הקצוות, להביאם למרכז של יחודו של עולם, ולפיכך שייך מצוות 'ושמחתם לפני ה' אלוקים' באופן מיוחד לד' המינים.

לסיכום כל הנ"ל יש להסמיך אימרא נאה של הרה"ק ר' משה מרוזודוב זי"ע, שאמר שיסכך לולב אתרוג ערבה הדס' בגימריא 'שמע ישראל ה"א ה' אחד'. שביוה"כ מתגלה ענין אחדות הבורא, ואח"כ בסוכות מאיר ענין אחדות הבורא שלא יתרחק האדם ע"י ענינים הגשמיים, והם ע"י הנענועים הממשיכים דעת אלוקים בו' הקצוות.

'בינה', עיקר התשובה היא הבינה - 'ולבבו יבין ושב ורפא לו'. וענין סוכות הוא שצריך לקחת החכמה והבינה של ר"ה ויוה"כ, ולהמשיכם ע"י הדעת אל המדות, ולהנהיג בפועל ממש.

והם ממש כל הדברים שהרחבנו בהם עד כה, שמצות סוכה היא בכלליות הארת ההגנה על כל ענינים הגשמיים שמשמשים בפועל כאכילה ושתייה שיתרוממו ע"י הצילא דמהימנותא, ואף השינה שעושים בלי דעת, הסוכה מאירה עליה, גם בלי שיעשה איזה מעשה, ומזה יוצא התכלית הנרצה של 'לכבודי בראתיו יצאתי אף עשיתיו'. וכן בנענוע הד' מינים, שכמבואר ענינה המשכת מלכות הקב"ה על ו' הקצוות, שכל אלו היינו ממש המשכת החכמה והבינה של ראש השנה של ייחוד הבורא ב"ה ומלכותו, אל תוך המעשה והמדות, שהוא ע"י הדעת - הארת מצוות סוכה ולולב.

ובל זה הוא כענין מ"ש בספה"ק שכמו שאחר יציאת מצרים הוצרכו כלל ישראל לספור שבע שבועות של ספירת העומר, כדי להיטהר, כמו כן אחר ר"ה ש'בו יצא יוסף מבית האסורים' - שהוא גם כענין יציאת מצרים, יש אחריו ז' ימים שהם

עוד נקודה יש להזכיר ממש יושכר שמצות סוכה ממשיכה אורות בקצרה, בענין לקיחת ד' המינים בסוכה דייקא, והוא ע"פ מה שכבר דיברנו שיש ענין של 'אורות פנימיים' ו'אורות מקיפים', וידועים דברי הבני אל השני. ולא נאריך בזה לע"ע.

כן יעזרנו השי"ת שנוכל להתכונן לחג הסוכות ולחוגנו כדבעי, שנרגיש שמחה אמיתית בענין של 'שמחה ה' במעשיו', ויושפע שובע שמחות, ברוחניות ובגשמיות, גם 'באספך מוגרנד ומיקבך', ועי"כ יתגלה 'כי אתה הוא מלך הכבוד, כי לך נאה כי לך יאה', ויהיה לכלל ישראל פרנסה וכבוד ועושר וכמ"ס, ונוכה לשנה טובה ומבורכת. ועיקר בקשתינו היא 'הושענא למענך אלקינו, למענך בוראנו, למענך גואלנו, למענך דורשינו הושענא', ויתקיים בקשתינו 'הושע נא סוכת שלם' במהרה בימינו אמן.

מאמר ב' קיום מצות 'ושמחת בחגך' בלבב שלם

תוכן המאמר

א. חשיבות מצות השמחה בחג הסוכות | ב. העבודה הכללית בחודש תשרי 'מצות התשובה' | ג. שני החלקים של חודש תשרי מסייעים לשלימות התשובה | ד. ביאור תפילת דוד המלך 'אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני' | ה. סגולת חג הסוכות לזכות שוב להשראת 'רוח הקדושה' | ו. המתנה הגדולה של 'תשובה מאהבה' – בחג הסוכות | ז. הטעם שצריך לכפול את מצות השמחה | ח. הכח להיפרד מן הרע על ידי הישיבה בצל הסוכה | ט. תכלית 'בריאת הרע' בעולם – לפתות את האדם ולהרבות שכרו | י. עוצם השמחה בחג הסוכות כשזוכים להכיר בתכלית הנסיונות | יא. 'שבעים פרי החג' האם הם לתועלת אומות העולם או להיפך | יב. ה'יחוד השלם' שמתעורר בעולם על ידי שמחת החג

חשיבות מצות השמחה בחג הסוכות

במשך החג 'ושמחת בחגך', חזרה והזהירה שוב 'והיית אך שמח', להורות על גודל המעלה ושלא יתרשל האדם במצוה זו.

מצוה זו תופסת מקום חשוב בין מצוות החג, ולכן החג כולו נקרא על שמו, וכפי שרואים בנוסח התפילה שתיקנו לומר 'ותתן לנו באהבה את

אחת המצוות העיקריות שיש בחג הסוכות היא מצות השמחה, שיש חיוב לשמוח במשך שבעת ימי החג, וכמו שציוותה התורה (דברים טז, יג) 'ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וכו' שבעת ימים תחוג לד' אלוקיך וגו', והיית אך שמח', ויש במקרא זה הדגשה יתירה על חיוב השמחה, כי לאחר שכבר ציוותה תורה לשמוח

השמחה והקדושה שהיה מתעורר אז בזמן שמחת בית השואבה.

כדי שנוכל לקיים מצות 'ושמחת בחגך' כראוי, צריך להתכונן לכך היטב בהכנת הלב, והגם שכל מצוה שבתורה צריכה הכנה לפני שבאים לקיים אותה, אולם יש הבדל גדול בזה בין מצוות מעשיות לבין מצוות שבלב, כי בקיום מצוות מעשיות יש שני חלקים, חלק המעשה וחלק הכוונה, ועיקר קיום המצוה היא על ידי עשיית המעשה, והכוונה היא רק חלק נוסף על עשיית המעשה [ויש דיעה בפוסקים שבדיעבד אף אם לא כיון יצא], ולכן ענין ההכנה לגבי מצוות כאלו הוא בגדר 'תוספת הידור', דהיינו להכין את הלב שיהא פתוח ומוכן לכיון היטב את כוונת המצוות. אבל במצוות התלויות בלב כגון מצות 'ושמחת בחגך', שעיקר קיום מצוה זו היא על ידי הרגשת השמחה בלב, בזה פשוט ומובן שענין ההכנה אצלו הוא תנאי הכרחי לעיקר קיום המצוה, כי צריך להכין את לבבו שיוכל להביא את עצמו לידי הרגשת שמחה, והיינו על ידי שיחשוב בדברים המעוררים את השמחה, ויסיר מלבו את הדברים המפריעים אל השמחה, וזה אינו דבר של מה בכך, אלא דרוש לזה הרבה מחשבה ושימת לב. וידוע מה שאמר הגאון מוילנא זי"ע שמתוך כל מצוות

יום חג הסוכות הזה זמן שמחתינו'. ולא זו בלבד, אלא גם שאר מצוות וענייני החג כולם טובים על ענין השמחה, לעורר את הלב והנפש שיבוא לידי שמחה בשלימות, וכמו שכתוב במדרש (שוחר טוב) על הפסוק (תהלים טז,יא) 'תודיעני אורח חיים שובע שמחות את פניך', אל תיקרי שובע אלא שבע, אלו שבע מצוות החג - ד' מינים, חגיגה, סוכה, שמחה, שכולן מביאים את האדם לידי שמחה, והיינו 'שובע שמחות'.

יש מצוה נוספת בחג הסוכות שקבעו חכמינו ז"ל, והיא מצות 'ניסוך המים', שגם היא גרמה לריבוי שמחה גדול בחג הסוכות בזמן שביהמ"ק היה קיים, וכמובא באריכות בפרק החליל דמסכת סוכה עוצם ריבוי השמחה שהיה שם בזמן 'שמחת בית השואבה', ועליה הסמיכו את הפסוק (ישעיה יב,ג) ושאתם מים בששון ממעייני הישועה. והנה הגם שבזמנינו שאין ביהמ"ק קיים לא נוהגת מצוה זו, בכל זאת ידוע מספה"ק שכל מצוה שיש בתורה, אף אם חלק העשייה שלו אינו נוהג בזמנינו, מכל מקום חלק הפנימיות שבו, דהיינו האור שהיה נשפע על ידי מצוה זו בזמן שביהמ"ק היה קיים, את זה שייך להמשיך ולעורר גם בזמן הזה על ידי התבוננות והכנה ראויה, ולכן גם בזמנינו יכולים אנו לזכות לשפע

קיום מצות 'ושמחת בחגך' בלבב שלם _____ לא

מגרנך ומיקבך, הרי זה שלב אמצעי בלבד.

זאת ועוד, הרי ישנם הרבה אנשים ובפרט בזמנינו שאינם עוסקים כלל בעבודת השדה, ולא שייך אצלם כלל שמחה זו של אסיפת גורן ויקב, ובמה ישמחו הם בחג הסוכות, ואף אלו שכן עוסקים בדרך כלל בעבודת השדה, מכל מקום הרי לא כל השנים שוות, ולדוגמא בשנת השביעית שכולם שובתים ממלאכה, הרי לא שייך שמחה זו, ובמה ישמחו אז בחג הסוכות. וכל זה אומר דרשיני, ומוכיח לנו שענין השמחה 'באספך מגרנך ומיקבך' אינו מתפרש כפשוטו גרידא, אלא מרומז בזה ענין פנימי וטעם עמוק של שמחה. ויש לנו להתבונן מה עומק הכוונה בזה.

ענין נוסף מצינו בתורה, שמצות ישיבת סוכה מטרתה (ויקרא כד, מג) 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים', דהיינו, שעל ידי קיום מצות סוכה נזכה ל'ידיעה' ברורה ולהכרה חזקה בגודל הנס שזכינו בעת יציאת מצרים לשבת בסוכות, ולחד מ"ד בגמרא (סוכה יא:) הכוונה לענני הכבוד, ולזכר נס זה עושים את חג הסוכות כדי לדעת ולהכיר היטב שזכינו לשבת בענני

החג, מצוות השמחה היא הקשה ביותר לקיימה, כי לא דבר קל הוא להיות שרוי בשמחת הלב משך כל שבעת ימי החג, בלי שום הפרעה של עצב ועגמת נפש.

עוד עלינו להתבונן למה צייתה התורה על מצות השמחה דייקא בחג הסוכות. והנה מצינו בתורה הקדושה טעם לזה, ככתוב (דברים טז, יג) 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך, ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו' כי 'ברכך ד' אלוקיך בכל תבואתך וגו' והיית אך שמח'. דהיינו, שעל האדם לשמוח שמחה רבה שזכה לאסוף את תבואתו ופירותיו, ולהנות מהם. והנה זהו מצד פשטות הכתוב, אולם ידוע מה שהאריך החתם סופר בכמה מקומות שמצינו בתורה הקדושה הרבה פעמים שהתורה מלבישה עניינים פנימיים נעלים וגבוהים בתוך לבוש פשוט, וגם כאן הוא אחד מהמקומות הללו, שבודאי מוסתר גם כאן ענין פנימי ועמוק מה טעם השמחה דחג הסוכות על דרך העבודה.

מה גם, שטעם זה המבואר כאן בפסוק קשה להבינו כל צרכו גם מצד הפשט, כי לכאורה עיקר השמחה אצל האדם הוא על 'אכילת' הפירות או אולי על נטיעת הפירות, אבל איזה שמחה מיוחדת יש ב'איסוף' הפירות

להתקרב אל ד', ואח"כ ממשיך בעשי"ת ויוה"כ, וכן בימי הסוכות, וסיומו ביום שמיני עצרת שבו מגיע האדם אל התכלית, וזוכה להתקרבות מיוחדת אל השי"ת בבחי' של יחודא שלימ', להתייחד עם קונו במדריגה עליונה של יחוד השלם. ושומה עלינו לקרב את הדברים אל שכלינו, ולהבין היטב מהות העבודה הפנימית של חודש תשרי בכללות, כדי שתהיה לנו גם כן שייכות במידת מה למדריגות הללו לפי השגתינו.

הכבוד. ויש להבין מה המטרה והתועלת שיש לנו בידיעה ובהכרה המיוחדת בנס זה של ענני הכבוד, ומה זה מוסיף לנו לקיום מצוות החג.

עוד זאת נבאר בעז"ה בתוך הדברים דלהלן, על דבר מה שגילו לנו הקדמונים וספרי תלמידי בעש"ט הק' זי"ע, שכל הזמנים והמועדים שבחודש תשרי בנויים ומיוסדים על סדר מסוים, שתחילתו בראש השנה שבו מתחיל האדם בעבודת התשובה

העבודה הכללית בחודש תשרי 'מצות התשובה'

למשוך ולעורר את לב האדם אל ד', וכלשון חכמינו ז"ל (ר"ה יא.) שחודש תשרי הוא 'תקיף במצוות', ונרמז בזה שיש תוקף מיוחד של קדושה במצוות הללו להשפיע על נפש האדם לחזור אל מקור מחצבתו.

ומצינו בחז"ל שכבר מששת ימי בראשית הוטבע סגולה מיוחדת בימים הללו שיתעורר בהם האדם לשוב בתשובה, וכמובא במדרש (ויק"ר כט,א) שביום ראש השנה נברא אדם הראשון ונכשל בחטא, ונשפט בו ביום על ידי הקב"ה, ויצא בדימוס, ואמר לו הקב"ה 'אתה סימן לבניך, כמו שאתה יצאת בדימוס, כך גם הם יישפטו ביום זה ויצאו

הנה יסוד עבודת הימים הקדושים הללו הוא קיום מצות התשובה, שישוב כל אדם אל ד', על ידי שיעזוב את חטאיו ויחזור ויתקרב אל בוראו, והגם שזה חיוב תמידי המוטל על כל אדם בכל עת ובמשך כל חודשי השנה, שאם חלילה חטא ונתרחק, שישוב מיד אל ד' ויתרצה אל קונו, אולם בחודש תשרי יש התעוררות מיוחדת שהשריש הקב"ה בקדושת הזמן, שעל ידה מתנוצץ בלב כל יהודי הרהורי תשובה והשתוקקות רבה לשוב מחטאיו ולהתקרב לבוראו, ולא רק מצד קדושת הזמן, אלא אף מצד קדושת המצוות שנתן לנו הקב"ה בחודש הזה שהכניס בהם סגולה מיוחדת

מכל חלאיו ומכאוביו, ונהפך לאדם בריא לגמרי.

ובן הוא הדבר גם בחולי הנפשות, שעל ידי כל חטא שאדם נכשל בו רח"ל, הוא מכניס בנפשו טומאה, וזה גורם חולי גדול לנפש, שיימשך אל הסט"א ויתרחק מהקדושה, וכמה שהוא מוסיף חטא על פשע ח"ו, הוא מרבה גם חולאים שונים על נפשו האומללה, ולכן נתן לנו הקב"ה רופא הנפשות סם מרפא חזק וחרیف שהוא 'מצות התשובה', ועל ידי קיום מצוה זו זוכה האדם לרפא את נפשו ולטהרה מכל סיג ופגם, להחזיר את הנפש ולהשיבה למקומה, שתהיה שוב קרובה לד'.

ועל זה אמר הכתוב (הושע יד, ה) 'ארפא משובתם אוהבם נדבה', שהתשובה מביאה רפואה עבור נפש האדם, וכמו שלמדו מכאן חז"ל (יומא פו.) 'גדולה תשובה שמביאה רפאות לעולם', וביארו בספה"ק בני יששכר (מאמר ד') ועוד, שנרמז בזה שמצות תשובה יש בה סגולה של רפואה וכמו שיש בסמי הרפואה כוחות וסגולות גדולים לרפא האדם מחוליו, כך גם במצות התשובה יש כוחות וסגולות גדולים לרפא את הנפש מחולי טומאתה יותר ויותר, ובפרט בימים הללו ימי חודש תשרי שבהם הטביע הקב"ה כח מיוחד, שיוכלו לזכות בניקל לכל הסגולות הטמונות

בדימוס'. ומבואר מדברי המדרש שבראש השנה אכן מושרש כח מיוחד לשוב בתשובה ולהתקרב לד', ואכן בכל הדורות מתחילים בני ישראל בסדר התשובה מראש השנה, וממשיכים בעבודה זו, דרגא בדרגא, עד שמגיעים לתכלית המדריגה ביום שמיני עצרת, כאמור לעיל.

ולכן, הבה נתבונן מהו מהות עבודת התשובה, ומה אנו זוכים על ידה, ומה התפקיד המוטל עלינו בזאת.

השם 'תשובה' מורה על השבת האדם למקומו, והכוונה בזה הוא, שעל ידי עבודת התשובה זוכה כל אדם להחזיר את הנפש שלו למקומה, בבחי' 'משיבת נפש', שאף אחר שנתרחקה מד' על ידי חטאיה, שתוכל לשוב למקומה להיות עם ד'. ויש להבין מה ענין 'השבת הנפש למקומה'.

הקדמונים המשילו את ענין התשובה, לאדם שנחלה בגופו, והיו לו כמה וכמה מיני חולאים שונים ומשונים, עד שכל אבריו היו נגועים ומיוסרים, מכף רגל ועד ראש לא היה בו מתום, והחולאים הללו קלקלו והרסו את כל מערכות גופו, ועל ידי זה נחלש יותר ויותר ואיבד את כוחותיו. עד שהביאו אליו רופא מומחה והתחיל להשקותו בסמי מרפא חזקים וחריפים, ורפא אותו

במצות התשובה, וגם התשובה נרצית יותר לפני הקב"ה בימים הללו, וממילא גם התועלת והרפואה שמקבלים בחודש זה על ידי עבודת התשובה היא לאין שיעור וערך יותר מבשאר ימות השנה.

שני החלקים של חודש תשרי מסייעים לשלימות התשובה

תקופת החטא, ולכן קשה לה להתחיל לעבוד את ד' בכוחות מחודשים, ולא זו בלבד, אלא היא קרובה לידי סכנה להימשך שוב אחר החטא, וליפול שוב לידי חולי רח"ל. ועלינו לחפש דרך איך לחזק את הנפש ולהוסיף בה כוחות של קדושה, שתבריא ותחלים כראוי מתקופת החטא, וכך תהיה הרפואה בת קיימא, ותוכל להתקרב עוד ועוד לד'.

לצורך מטרה קדושה זו נתן לנו הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו שני חלקים של מצות התשובה בחודש תשרי, החלק הראשון – מראש השנה עד אחר יום הקדוש, שבו אנו מתרפאים מחולי החטא, וזהו על ידי שאנו מתעוררים מקול השופר, עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחזרו בתשובה, אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו, דהיינו, שמתעוררים ללכת אל הרופא ולבקש שירפא את נפשותינו, ואז מתחילים בעסק התשובה במשך כל עשרת ימי תשובה, עד שמגיעים ליום הקדוש,

אכן ידוע הדבר כי בחולי הגוף, גם כאשר כבר נרפא האדם לגמרי מחוליו, עדיין נשאר גופו חלש ורצון מאוד מכל החולאים שקיננו בקרבו, ולכן הגם שכבר סילקו את החולאים עצמם, עדיין הוא שרוי בסכנה, שמא מרוב חולשת גופו יוכלו חלילה החולאים להתפרץ שוב בקרבו. ומלבד סכנה זו, יש צורך נוסף ונחוץ בחיזוק כוחותיו למען יוכל להמשיך בסדר חייו, ולנהל את סדר יומו כרגיל בכוחות חדשים. וצריך לכל זה מומחה מיוחד שיתן לו סמי הבראה, או שישלחנו לבית הבראה, ויאכל מאכלים טובים ובריאים עד שיתחזק כל צרכו, לצאת מכלל סכנה ולחזור לקדמותו.

וכן הוא הדבר גם בחולי הנפש, שהגם שנתן לנו הקב"ה את רפואת התשובה, עדיין אף אחר שאנו מנקים ומטהרים את עצמינו מכל חטא ועוון, בכל זאת נפשינו נשאת עייפה ורצוצה בחולשתה, מרוב הקושי והריחוק שהיה לה במשך כל

קיום מצות 'ושמחת בחגך' בלבב שלם _____ לה

הקב"ה את המתנה הנפלאה של חג הסוכות, אשר בו אנו זוכים לשפע של קדושה והתקרבות, שזה מחזק את נפשותינו, ונותן לנו כח להתעלות בעבודת השי"ת.

שני חלקי תשובה אלו נרמזו בדברי הנביא 'ארפא משובתם אוהבם נדבה', כי תחילה הקב"ה מרפא אותנו מן החטא על ידי התשובה – 'ארפא משובתם', ואח"כ הוא ממשיך לחזק ולקרב אותנו ברוב אהבתו, כדי שיהיה לנו כח להמשיך בעבודת השי"ת – 'אוהבם נדבה'.

ובזה מובן טעם גודל השמחה שיש לנו בחג הסוכות, כיון שאנו זוכים לגילוי אהבתו יתברך, שמקרבינו אליו ונותן כח וקיום לעבודת התשובה שלנו, שנוכל לקיים את מה שקיבלנו על עצמינו ולעבדו כראוי. אכן כל זה הוא בדרך פשטות, ויש להוסיף ביאור בזה, כדי להתבונן ולהבין עד היכן הדברים מגיעים, וכדלהלן.

ואז הקב"ה מקבל את תשובתינו, ומטהר את הטמאים על ידי גודל תוקף קדושת היום, ועל ידי עבודת הכהן גדול לפני ולפנים, ששם מכניס כהן גדול את י"א סממני הקטורת ששוחקן דקה מן הדקה, וזהו רמז ל"א סמי מרפא חזקים וחריפים, שבכוחם לטהר את ישראל ולקנח מעליהם כל טומאה ולכלוך, כי ביום הזה 'יכפר' עליכם, ולגלות את הנקודה הפנימית, עצם טוהר נשמתם, 'קדושת קדשי קדשים' – שמתגלה ביום הגדול והנורא הזה, ואז זוכים להיטהר מחולי העוונות ולהיות בריאים ככתחילה.

ואחר כך מגיע החלק השני – כי אף אחר שכבר נוקינו מכל עוון, עדיין אנו זקוקים להשפעה מיוחדת לחיזוק נפשותינו, השפעה של קדושה והתקרבות, כדי שהרפואה והתשובה יהיו להם קיום, ולא נישאר עם נפשות חלושות שעלולות לבוא לידי סכנה וחטא ח"ו, ועל זה נתן לנו

ד

ביאור תפילת דוד המלך

'אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני'

גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה'.

המשנה במסכת אבות (פ"ד מ"ב) אומרת 'בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה, שמצוה

נשמה טהורה ששוכנת בקרבו וחופפת עליו, נשמה זו גורמת להשראת רוח הקדושה על האדם, ורוח הקדושה הזו מקבלת תוספת קדושה על ידי כל מצוה שהאדם עושה, כי כל מצוה ממשיכה על האדם רוח קדושה, ונמצא שרוח הקדושה מתרבה ומתגדלת עוד ועוד, וכתוצאה מכך מרגיש האדם בליבו משיכה עזה להתקרב אל ד' ולעשות רצונו ביראה ובאהבה, והרי זה כמשל הרוח הגשמי שהוא גורמת לאילנות השדה להתעופף אנה ואנה, וגורמת לחפצים להתרומם ולעוף ממקום למקום, כך גם רוח הקדושה הרוחני מרוממת ומלהיבה את האדם ומגביהה את כנפי נפשו להתעלות ולהתקרב עוד ועוד אל הקדושה, ולהרבות מצוות ומעשים טובים כהנה וכהנה.

וזהו כוונת התנא במשנה שהתחיל ואמר ש'מצוה גוררת מצוה', והוסיף ונתן טעם לכך כיון שהאדם הרי מקבל 'שכר' על המצוה הראשונה, ומהו השכר הזה - רוח הקדושה שהוא ממשיך על עצמו על ידי קיום המצוה, ועל ידי רוח זה הוא נמשך להמשיך ולקיים מצוה נוספת, וזה הכוונה ש'שכר מצוה - מצוה', שהשכר של המצוה הוא שמקבל רוח הקדושה שמושכת אותו לקיים עוד מצוות, וזהו נתינת טעם לדבריו

המשנה מלמדינו כאן שאסור לזלזל בשום מצוה, ואפילו לא במצוה קלה, והטעם לזה, כיון ש'מצוה גוררת מצוה', ולכן אף אם מדובר במצוה קלה בלבד, הרי היא גוררת עוד מצוה ועוד מצוה, נמצא אם כן שיכולים לבוא על ידה להרבה מצוות גדולות וחשובות. והמשנה ממשיכה לבאר מהו באמת טעם דבר זה שמצוה גוררת מצוה, ומסבירה כיון ש'שכר מצוה - מצוה', ולכן השכר שהקב"ה נותן לאדם שעשה מצוה הוא, שעל ידי זה הוא נגרר לעשות מצוה נוספת. ובמפרשים האריכו לפרש עומק דברי המשנה, מה ההסבר הפנימי בכל הסדר הזה.

הנה דוד המלך ע"ה אומר במזמור התשובה (תהלים נא, יג) 'אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני', וזוהי בקשה ותפילה ששייכת לכל מי שרוצה לשוב אל ד', וכן אנו נוהגים לומר פסוק זה במשך כל ימי הסליחות ועשרת ימי תשובה בתוך סדר הסליחות. ובהמשך הפסוק מבקש דוד המלך ע"ה עוד, ואומר 'השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני'. ויש להתבונן בכוונת תפילה זו, ומה היא שייכת דוקא לעבודת התשובה.

ובספה"ק ביארו את הענין בזה, דהנה כל יהודי מקבל מעת לידתו

ש'עבירה גוררת עבירה', כיון ש'שכר עבירה - עבירה', ששכר עבירה הראשונה הוא שעל ידי זה נמשכת רוח הטומאה על האדם וזו מושכת אותו לעבירות נוספות רח"ל.

על כך מבקש דוד המלך ע"ה במזמור התשובה, שכל תפילותיו של דוד המלך היו נעים זמירות ישראל בשם ובשליחות כל ישראל, שיזכה כל חוטא להרגיש שוב את רוח הקדושה של נשמתו, ולא יהיה אור קדושתה מכוסה ונעלם מצד רוח הטומאה של עוונותיו הרבים, 'ורוח קדשך אל תקח ממני', ואם חלילה נתכסה ונעלם רוח הקדושה, ושוב אינני מרגיש את אור הנשמה, אזי בקשתי 'השיבה לי ששון ישעך, ורוח נדיבה תסמכני', שאזכה להרגיש שוב את רוח הקדושה.

הראשונים של התנא, שבגלל זה 'מצוה גוררת מצוה'.

והנה ידוע הכלל כי 'זה לעומת זה עשה האלוקים', וכמו שיש בעולם רוח הקדושה, כן לעומת זה יש בעולם גם רוח הטומאה, וכשאדם נכשל בחטא, בין במזיד ובין בשוגג, הוא ממשיך על נפשו רוח הטומאה, ורוח זו מושכת אותו לעבירות נוספות, ואלו מגבירים את רוח הטומאה שעל נפשו, ועל ידי זה הם גם מכסים ומעלימים את רוח הקדושה ששורה על האדם, עד שאינו מרגיש ח"ו שום משיכה אל הקדושה, ועל זה אנו מצפים ומתפללים מתי יגיע היום הגדול לעתיד לבוא אשר בו יקויים הבטחת הקב"ה (זכריה יגב) 'ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ'. וזהו כוונת המשנה

סגולת חג הסוכות לזכות שוב להשראת 'רוח

הקדושה'

שוב כבתחילה, כיון שכבר נתרחק מהקדושה וכבר אינו רגיל כל כך בהרגשת הקדושה, ואף כשרוח הקדושה כבר כן חוזרת לשרות עליו עדיין חסר בה בתוקפה ובזוהרה, והיא חלשה ומעורפלת ואינה משפיעה כל כך על האדם.

אחר הקדמה זו, נבין ביתר בהירות מהי חולשת הנפש שיש לו לחוטא אף אחר שנתרפא מחטאו, כי אמנם אחר שעשה תשובה כבר נוקה ונטהר מחטאו, ושוב לא שורה עליו רוח הטומאה כמקדם, אולם עדיין רוח הקדושה שבו אינו זורחת ומאירה

השופר ולשוב בתשובה שלימה ולהיטהר ולהתנקות מכל חטא, והגענו למדריגה של טהרה, אז משפיע עלינו הקב"ה בחג הסוכות רוח של קדושה, שנזכה לחוש שוב את רוח הקדושה בתוקפה ובזוהרה כבתחילה, וכמו שרמוז בשם 'סוכה' - שהיא מלשון 'סוכה ברוח הקודש', שזוכים לראות ולחוש באור רוח הקדושה, וכמו שמצינו בחז"ל לגבי שמחת בית השואבה בחג הסוכות 'ששואבין משם רוח הקודש', ובחג הקדוש הזה הקב"ה מקבל את תפילתנו שאנו מתפללים 'השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני', שאנו זוכים לישועה, ומקבלים שוב את רוח הקדושה, וכוחות הנפש שלנו מתחזקים כמקדם כדי שיהיה קיום לעבודת התשובה שלנו, וכנרמז גם בפסוק 'ושאבתם מים בשממון ממעיני הישועה', שעל ידי שאיבת המים בשמחת בית השואבה זוכים לישועה זו.

משל למה הדבר דומה, למי שהיה ברשותו בגד יקר של משי שהבהיק ביופיו והיה צח ומצוחצח ומזהיר מאוד, וביום מן הימים נתלכלך הבגד בכתמים חזקים שהמאיסו מאוד את מראית הבגד, והביאו מי ניקוי חריפים עם סמים מיוחדים עד שהצליחו להוריד את הכתמים החזקים, אולם הבגד כבר לא חזר עוד למראהו הראשון, וכבר אבד זוהרו ויופיו. לכן הוא הדבר גם במצב החוטא, שאף אחר שזכה למדריגת 'טהרה' ונוקה מחטאו, עדיין לא הגיע למדריגת 'קדושה' שתאיר בו רוח הקדושה כמקדם, שזוהי מדריגה נעלית ומיוחדת [כמבואר בברייתא דרבי פנחס בן יאיר].

מדריגה נעלית זו של 'קדושה' מעניק לנו הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו בחג הסוכות, אחר שכבר זכינו בר"ה וביוהכ"פ להתעורר מקול

המתנה הגדולה של 'תשובה מאהבה' - בחג הסוכות

מקום שכולו קדושה, מקום של אור עליון, וכמאמר חז"ל (סוכה ט.) 'כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה', וכן אמרו צדיקים זי"ע שהסוכה מלאה בשמות

הדרך שבה אנו זוכים בחג הסוכות לשפע של רוח הקדושה, הוא באמצעות כמה ענינים, הראשון הוא על ידי 'השיבה בסוכה', שאנו זוכים להיכנס ולחסות בצילא דמהימנותא,

וידוע מה שכותב החתם סופר 'שמי שנכשל באכילת נבילה, בזה שעושה תשובה מאהבה נחשב כאילו אוכל קדשים בעזרה', ולמדנו מדבריו עד היכן הדברים מגיעים, שמעשה שפל של אכילת נבילה נהפך למעשה של קדושה כאכילת קדשים בעזרה, ונשפע ונמשך על ידי מעשה זה על האדם רוח של קדושה, כאילו קיים מצוה גדולה.

וראוי להזכיר כאן דבר נורא מה שאמר הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע על גודל כוחה של תשובה מאהבה, דהנה ידוע מה שאמרו חז"ל (סנהדרין מ.) שכשאדם חושב מחשבת עבירה אין הקב"ה מצרפה למעשה, וזה לא נחשב לכלום ואינו נענש על כך, אכן כשאדם עושה תשובה מאהבה, ושב בכל לבו על כל חטא ופגם במחשבה דיבור ומעשה, אזי מחשבה רעה זו שחישב בלבו לעשות עבירה, עכשיו היא נהפכת לזכיות ונחשבת כמחשבה טובה, וכיון שכן, הרי הכלל הוא שמחשבה טובה הקב"ה כן מצרפה למעשה, ונחשב כאילו עשה מעשה המצוה, ונמצא שמחשבה רעה זו שבשעתה לא היתה נחשבת לעבירה, ע"י תשובה מאהבה הקב"ה מחשיבה ומקבלה בתור מחשבה טובה, והקב"ה מצרפה למעשה. ללמדנו כמה גדולים רחמיו וחסדיו ית"ש עלינו, שהוא משנה

הקדושים, והקב"ה נתן לנו מתנה שציוונו להיכנס למקום נעלה כזה עם כל רמ"ח אברינו ושס"ה גידנו, ולעשות שם את כל הצטרכויותינו, 'אוכל ושותה וישן ומטייל בסוכה', כדי לשאוב מלא חופניים של השראת הקדושה על כל מעשינו והליכותינו.

אולם עיקר ההשפעה הוא באמצעות ענין נוסף שיש בחג הסוכות, דהנה ידוע מספה"ק שבחג הסוכות מסוגל מאוד שכל אחד ואחד יוכל להגיע למדרגה של 'תשובה מאהבה'. וענין זה נרמז גם באופן קיום מצות סוכה, שציוונו הקב"ה לעשות את הסוכה מפסולת גורן ויקב דוקא, להורות על סגולת המצוה וסגולת החג אשר בו זוכה כל אדם להעלות את הפסולת, שהיו צריכים בעצם לסלקו ולזרקו, ובמקום זה הוא זוכה להעלותו ולעשות ממנו סכך לסוכה, וחל על זה שם שמים וקדושה נפלאה, וזה רמז גם על עבודת האדם שזהו תפקידו בחג הסוכות, לעשות תיקון ועלייה לכל הפסולת שלו, דהיינו לכל חטאיו ועוונותיו, וכפי שרמוז בלשון הפסוק 'חג הסוכות תעשה לך באספך מגרנך ומיקבך', שתאסוף את כל הפסולת שלך, וזהו על ידי שישוב אל בוראו באהבה ובגעגועים, ועל ידי זה כל העוונות שלו נהפכים לזכויות, ויש תיקון ועלייה לכל עבירה שעשה.

והעלינו שהוא פסול'. וכותב על כך החתם סופר (או"ח ר"ח) 'שאינן הכוונה בזה לרוח הקודש של דוד וחביריו, כי אם רוח הקדושה השורה על עוסקי תורה לשמה, אשר זוכים לכוין האמת, אפילו אם לפי טבע חכמתם ושכלם לא היו משיגים האמת', ע"כ. ונראים הדברים שהכוונה לרוח הקדושה הזו הנזכרת למעלה, שזוכים לזה על ידי קיום כל מצוה, ובפרט בחג הסוכות, שיש על כל יהודי השפעה גדולה של רוח הקדושה. ואולי סימנא מילתא היא שהראב"ד כתב דיבורים הללו בעת לימוד הלכות סוכה ולולב דייקא...]

אחרי כל זאת נבין ביתר שאת את עומק כוונת התורה בטעם השמחה שיש לנו לשמוח בחג הסוכות, 'חג הסוכות... באספך מגרנך ומיקבך', כיון שזוכים בו לאסוף הון רב, ואנו נהפכים לעשירים במצוות, כל העבירות שהיינו צריכים לרחק מאיתנו ולהתנקות מהם, ברגע אחד אנו מחזירים הכל, וכולם נהפכים לזכויות, ומשפיעים על נפשותינו שפע עצום של רוח הקדושה.

שוב ושוב את הכללים, והכל כדי להטיב לנו, בתחילה זה נחשב לכלום כדי שניצל מעבירה ומעונש, ולבסוף זה שוב נחשב למחשבה המצטרפת למעשה, כדי שנקבל שכר מצוה.

מעלה נפלאה זו של תשובה מאהבה, משפיעה על האדם שפע קודש לאין שיעור וערך, כי במקום רוח הטומאה ששרתה עליו בגלל עוונותיו, והחלישה אותו ואת כל כוחות נפשו, הרי ברגע אחד נהפכו כל עוונותיו לזכויות, ויש בהם קדושת המצוות, ונמשך עליו על ידי זה רוח הקדושה של כל אחת ואחת מהמצוות, וזה גורם חיזוק גדול לכוחות נפשו, ובזה מקיים את ציווי התורה"ק 'באספך מגרנך ומיקבך', שמאסף את כל הפסולת והעוונות ומהם עצמם הוא ממשיך שפע של רוח הקדושה.

[יצויין בתוך הדברים, לדבריו הידועים של הראב"ד בהלכות לולב (פ"ח ה"ב), שחולק על פסק הרמב"ם בדין הדס שנקטם ראשו שהוא כשר, וכותב שם הראב"ד 'כבר הופיע רוח הקודש בבית מדרשינו מכמה שנים,

הטעם שצריך לכפול את מצות השמחה

וכן הוא הדבר גם בשמחת חג הסוכות, כי הגם שאכן שמחה גדולה ועצומה היא בשבילנו שזכינו להתרפאות מחולי החטא, ועכשיו זוכים אנו להברות ולחזק את נפשינו, ולקבל רוח חדשה של קדושה על ידי מצות סוכה ותשובה מאהבה, בכל זאת הרי בוודאי היה עדיף בהרבה שלא היינו חוטאים כלל, ולא היינו זקוקים לא לרפואה ולא לחיזוק, ואדרבה כל חיינו היה מסכתא שלימה ורצופה של התעלות והתקרבות לד', ולא היינו נופלים כלל לתוך הצרה הזאת של חטא ותיקון, אלא היינו זוכים לשורר ולומר 'אשרי ילדותנו שלא ביישה זקנותינו', ומחשבה זו גורמת לנו חסרון בשלימות השמחה, וקשה לנו לשמוח בליבנו כראוי.

ולא זו בלבד, אלא במסתרים תדאג נפשו, מה יעלה בגורלו בעתיד, כי הרי היצה"ר לא עבר מן העולם, וכיון שכבר נכשל כמה פעמים במלחמת היצר, מי יערב לו שלא יקרה כן שוב בעתיד, ולבו חלש עליו בחשבו על ההתמודדות המזומנת לו, ולכן לצד השמחה הגדולה שיש לו על הרפואה והתשובה מן העבר, יש בלבו גם שמץ של דאגה וחלישות הדעת על העתיד, כי מה לו ולצרה הזאת.

אכן אם יעמיק האדם ויתבונן באמת, יראה שאף אחרי כל האמור עדיין אין שמחתו בשלימות, כי הנה אם אדם בריא יחלה רח"ל בגופו במחלה קשה, ויסבול יסורים ומכאובים, וחיייו יהיו בסכנה, וכל כוחות גופו ייחלשו, עד שברחמי הבו"ת נמצא רפואה טובה למחלתו, ואחרי תקופה קצרה יצא מכלל סכנה ונרפא מחליו, ואף נטל סמי חיזוק להברות את גופו עד שחזר להיות בריא וחזק כאחד האדם, והנה בודאי האדם הזה שמח שמחה גדולה ומודה לד' על שהיה חולה מסוכן ונתרפא, וכל מכיריו וידידיו שמחים בשמחתו, אולם בלבו פנימה מתעוררת מחשבה של עצב, וחושב 'הלא פי כמה היה טוב לי שלא הייתי זקוק לכל הרפואה הזו, ולא הייתי נופל כלל לחולי הזה, אלא הייתי ממשיך בשיגרת חיי בשמחה ובטוב לבב כמו כל חבירי ומכירי שלא סבלו כלל ממחלה זאת, ומה לי כי קיבלתי את הצרה הזאת...!', ומחשבה זו מפריעה לשמחתו, וגורמת שלא ישמח באמת בכל לבו במה שזכה לרפואה ולהצלת חייו, כי חושב שעדיף היה שלא נפלה עליו צרה זו מתחילה כלל.

והתיקון ועל כל ענין הנסיונות וכח הרע שיש בעולם, כמו שנבאר בעז"ה. ואכן בחג הסוכות יש סגולה מיוחדת להגיע לידי שמחה מושלמת, על ידי שמקבלים השפעה של דעת, להיות 'סוכה' ומסתכל בבהירות, להבין ענין זה על בוריו, ובכך לזכות לשמחת החג באופן נעלה ביותר בס"ד.

ולכן מצווה אותנו התורה 'ושמחת בחגך', ומוסיפה ומזהירה אותנו שלא יתערבו ח"ו מחשבות כאלו של עצב בתוך שמחתינו, אלא 'והיית אך שמח', שמחה שלימה ונקיה בלי שום תערובת של צער ועגמת נפש. וכדי לקיים ציווי זה כראוי, אכן זקוקים לבהירות מיוחדת והשקפה נכונה על כל ענין החטא

ח

הכח להיפרד מן הרע על ידי הישיבה בצל הסוכה

הרע את חלקו על ידי שילוח שעיר לעזאזל, ובזה רוצה יעקב להיפטר לגמרי מכל התחברות ושייכות לעשיו, אולם עשיו עדיין אינו מסכים לזה, ומבקש בכל זאת להתחבר ליעקב, והוא אומר 'נסעה ונלכה ואלכה לנגדך', אולם יעקב אינו מסכים לזה, והוא עונה לו 'ואני אתנהלה לאטי לרגל הילדים', ואתה תלך לך לבד ואיני רוצה בלווייתך, לא מדובשך ולא מעוקצך, ויעקב נסע סוכותה, ויבן לו בית, ושם הוא חוסה בצילא דמהימנותא, ומפריד את עצמו לגמרי מעשיו הרשע שנשאר בחוץ, ויעקב יושב בתוך הסוכה שהוא מגן ומחסה מכל דבר רע. וכן גם אנו בני ישראל בורחים אל הסוכה ומפרידים עצמינו לגמרי מן הרע שנשאר בחוץ.

הנה ידוע מה שמבואר בזוהר הקדוש (רעיא מהימנא, אמור) שכל הענין של חג הסוכות מבוסס על הויכוח והמחלוקת שיש בין יעקב אבינו ע"ה ובין עשיו הרשע, שתחילתו מתעורר בראש השנה, כאשר מתעורר קטרונג מצד מידת הדין על בני ישראל, ויצחק אבינו ע"ה שהוא שורש מידת הגבורה רוצה ליתן את הברכות לצד של עשיו, ויעקב מתחכם ונוטל את הברכות עבורו ועבור בניו אחריו, ואח"כ במשך עשרת ימי תשובה יעקב בורח מעשיו, וזהו על ידי מה שבני ישראל מטהרים עצמם בתשובה ובמעשים טובים ומנתקים את עצמם מן הרע - שהוא השורש של עשיו, וכשמגיע יום הכיפורים שולחים דורון לעשיו, ונותנים לצד

ענין מ"ב המסעות - 'לכתת רישא דחיויא' (לשבר ולהכניע ראש הנחש, הוא הסט"א), והכל כדי להכניע את כח הטומאה ולעשות הכנה לדורות.

אולם כדי שיהיו בני ישראל שמורים ומרוחקים מן הרע השורה במדבר, נתן להם שם הקב"ה מתנה של 'ענני הכבוד', עננים קדושים שהקיפו אותם מכל צד, ולמרות שהיו שרויים במקום הטמא ביותר, מקום שורש הקליפה, היתה מחיצה קדושה בינם לבין הטומאה, להבדיל בין הטוב והרע, ועל הנס הגדול הזה אנו עושים זכר בחג הסוכות.

ויש לנו להבין היטב מה ענין הפרדה זו שעשה יעקב מעשיו כשנכנס לסוכה, וכן ההפרדה שעשה הקב"ה לבני ישראל על ידי ענני הכבוד ומה עומק התועלת שבה.

ענין דומה מצינו גם אצל בני ישראל כשיצאו ממצרים, וזכו לנס גדול שהקיפם הקב"ה בענני הכבוד, והקב"ה נתן לנו מצות סוכה לזכר הנס הגדול של ענני הכבוד, ויש לשים לב מה גודל הנס בזה, ומה התועלת שהיה לבני ישראל מכך.

אכן הענין בזה הוא כאמור, דהנה ידוע מה שהאריך בזוה"ק (תרומה קנו.) שהקב"ה הוציא את בני ישראל ממצרים והוליכם דרך המדבר, שהוא מקום משכן הסטרא אחרא, מקום ג' קליפות הטמאות, מקום 'נחש שרף ועקרב אשר אין שם מים' (דברים ח,טו), כדי ששם ילחמו בני ישראל עם הסט"א ויכניעו אותו, ובזה עשו הכנה לכל הדורות הבאים שיוכל כל יחיד ויחיד מבני ישראל ללחום את מלחמת היצר שלו ולהכניע את יצרו כראוי. ומבואר עוד בזוה"ק שזה היה גם סוד

תכלית 'בריאת הרע' בעולם - לפתות את האדם ולהרבות שכרו

אולם צריך לדעת כי גם ה'רע' היא בריאה שבראה הקב"ה, שהרי אין שום כח בכל הבריאה זולתו ית"ש, ולכן אמרו חז"ל (סנהדרין סז:): 'אין עוד מלבדו, אפילו לדבר כשפים', דהיינו שהכל נברא על ידי הקב"ה. וכיון שהקב"ה ברא אותו הרי ודאי

הנה ידוע שיש בעולם בריאה של טוב ולעומת זה יש בריאה של רע. הבריאה של טוב היא - צד הקדושה, נשמות ישראל, תורה ומצוות. והבריאה של רע היא - הסטרא אחרא והשטן שמפתה ומחטיא את בני ישראל ומסטיין ומקטרג עליהם.

ונשגבים כאלו שיש לכל יהודי פשוט שמסתובב בעולם השפל למטה, הרי אין בכם נשמה עליונה וטהורה כמו שיש ליהודי, ואיך תוכלו לקבל את התורה ולעמוד בנסינות היצר.

כשאדם מתבונן במבט כזה על בריאת הרע, הוא מתמלא בשמחה גדולה על בריאת הרע, כי הוא מבחין שהרע לא נברא כדי שישלוט על הטוב ויפריע לו, אלא אדרבה הוא מסייע אל הטוב והוא נברא רק כדי שיתגברו כנגדו, ועל ידו יש לנו הזדמנות לעשות נחת רוח לפניו ית', ועל ידו זכינו דווקא אנחנו לקבל את התורה, ולהתעלות ולהתקדש במצוותיו יותר ויותר.

אכן כל זה טוב ונכון כל עוד שהאדם לא נתפתה אחר יצרו, אלא הוא נשאר בצד הטוב, וצד הרע מופרד ממנו לגמרי ועומד לעומתו לפתותו ולנסותו, אז הוא רואה את התועלת והמעלה שבו, אבל אם ח"ו לא עמד האדם בנסינות, ונפל ברשת הרע רח"ל והרע מתערב בטוב, אז הטוב סובל מאוד מן הרע, ונעשה עירוב טוב ורע, ושוב צריך לעבוד קשה מאוד להיטהר ולשוב בתשובה שלימה, ויש בזה צער ועגמת נפש גדולה.

ובך הוא דרכו של יצר הרע, וכלשון הגמרא במס' סוכה (נב):

שלא בראו אלא לכבודו ית"ש, ובודאי יש בבריאה זו מטרה עליונה לתכלית הטוב, להביא את העולם לתיקונו.

ומבואר בספה"ק שהתכלית בבריאת הרע היא, כיון שהקב"ה רצה לקבל נחת רוח מהנבראים, ולכן ברא יצה"ר שיפתה ויסית את האדם בתכלית התוקף, ועל ידי שהאדם יתגבר כארי ויזבח את יצרו, יזכה להעלות ריח ריחוח לד', באופן הנעלה ביותר, וידוע מה שהביא בליקוטי אמרים תניא בשם הזוה"ק שאין לך דבר שגורם התרוממות כבודו ית"ש בעולמות העליונים כמו רגע זה שיהודי זובח את יצרו כאן בעוה"ז.

אכן כדי שיוכל האדם למלא תפקיד גדול זה, נפח בו הבורא נשמה קדושה, ועל ידי זה יש לו כח עצום להתגבר נגד כח היצר, כיון שכח קדושת הנשמה גדול היא מאוד, עד כדי כך שהוא גדולה יותר מקדושת המלאכים. ולכן איתא בגמרא שבת (שבת פט:) שהקב"ה לא נתן את התורה למלאכים, וכשטענו שרוצים את התורה, אמר להם 'כלום יצר הרע יש ביניכם', וביארו בספה"ק שנרמז כאן כוונה עמוקה בתשובת הקב"ה, שנתכוין להשיב להם 'כלום אתם מסוגלים כלל להילחם נגד היצה"ר', הרי אין בכם כלל כוחות נעלים

בדרגתו הרוחנית, הרי זה כתוצאה ממה שיצרו גדול הימנו, והוא מתגבר עליו ועושה נחת רוח ליוצרו.

ולא זו בלבד, אלא אף אם חלילה כבר נכשל האדם בחטא, והרע השתלט עליו וגרם לו לשקוע בטומאת העוונות, ועתה נזקק להתנקות ולהיטהר מחטאו, ונראה הדבר שלא היה לו תועלת מבריאת הרע אלא אדרבה סבל גדול, אכן הרי הכלל הוא, כי אם יזכה האדם הזה לשוב על חטאו ב'תשובה מאהבה', דהיינו שלא ישוב מתוך פחד גרידא, אלא מתוך אהבה וגעגועים, ויחשוב בנפשו הלוואי שלא הייתי חוטא ולא הייתי מתרחק מד', 'אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה', ומתוך כך ישוב לד' בהתעוררות של אהבה, אז הרי יזכה להבטחה המיוחדת ש'זדונות נעשו לו כזכויות'. והנה הטעם שזוכים למתנה נפלאה כזו, מבואר בספה"ק כיון שה'זדונות' הם אלו שגרמו לו לגעגועים אלו, ונמצא שבזכותם הוא זכה להתקרבות יתירה אל ד', מה שלא זכה לפני כן בעודנו קרוב ועומד, ולכן הם נהפכים לזכויות. וכשיתבונן האדם בדבר זה אז יכיר שאף אם כן נכשל ח"ו בחטא, מכל מקום בסופו של דבר היה לו מזה תועלת לנפשו כי על ידי זה נתעלה ונתקרב יותר אל ד', ושוב נתגלה ונשלם עתה שורש מטרת בריאת הרע, שכל מטרת בריאתו היה

בתחילה נקרא 'הולך', דהיינו שהוא רק הולך לצד האדם – וכל אחד צועד בנפרד בדרכו שלו, וכשהוא מצליח לפתות את האדם לראשונה הוא כבר נקרא 'אורח', עד שמושך את האדם ושולט עליו לגמרי ואז נקרא 'אישי'.

מאידך, ככל שיהודי מתחזק ומתגבר נגד היצר, ומתנתק מכל הרע, והוא מתחזק באמונה שלימה ובהכרה בהירה שכל המשיכות והנסיונות הם אחיזת עינים גרידא, ואין כאן מטרה להכשילו ולהפילו ח"ו, אלא אדרבה כל הרע נברא רק לטובתו, שיתגבר עליו ועל ידי זה יתעלה יותר ויותר, אז הוא זוכה לבחינת 'וצדיק באמונתו יחיה', והוא מקבל חיות ושמחה עצומה על גודל זכייתו להילחם עם הרע, ואינו מצטער כלל על בריאת הרע.

הגמרא מספרת (סוכה נב.) על אביי שנבהל מאוד מתוקף כח אש היצר הרע, עד כדי כך שיכול להכשיל גם אותו, ונצטער על כך צער רב, עד דאתא ההוא סבא, והרגיעו ואמר לו 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו'. והביאור בזה הוא על דרך האמור, שאביי נבהל מתוקף היצר הרע, ונצטער וחשב על מה הגיע לו הצרה הזאת, וענה לו האי סבא, שאדרבה מטרת היצה"ר היא רק לטובתו, כי על ידי ההתגברות עליו זוכים להתעלות לאין שיעור, ו'כל הגדול מחבירו'

ויתעלה על ידו, ב', שאף אם חלילה כן נכשל בחטא, יכול להגיע על ידי תשובתו למדריגה שיתגלה שהרע לא הפריע לו, אלא אדרבה עוד סייע בעדו להתקרב יותר לד', או אז תביא אותו הכרה זו לשמחת הנפש, ויחוש בחסדי המקום ב"ה אשר אתו עמו, ולא יפחד ולא יעצב בלבו ממה שיש בעולם יצה"ר שמנסה להחטיאו ולהפילו.

לטובת האדם, כי הרי גם האדם הזה זכה להגיע על ידי הרע לתועלת גדולה יותר.

העולה מהאמור, כי בהכיר האדם בשני הדברים הללו, א', שהרע לא נברא במטרה להפריע לו באמת ולהתערב במעשיו, אלא כדי שיעמוד בנפרד מנגד, והוא ילחם כנגדו

עוצם השמחה בחג הסוכות כשזוכים להכיר בתכלית הנסיונות

שלום בין הרע לטוב, וכל אחד עומד במקומו הנכון].

וזה היה גם גודל החסד במה שהקיף הקב"ה את בני ישראל בענני הכבוד בהיותם במדבר הגדול והנורא, כי על ידי זה נתן להם כח זה שידעו וירגישו תמיד שהם מצד עצמם הם טובים, והרע מופרד ועומד מחוץ לענני הכבוד לפתותם, ועל ידי הכרה זו התחזקו ולא נבהלו מן הרע, ואדרבה עוד היתה שמחה בליבם ביודעם את גודל המטרה והתועלת שיש להם ממלחמה זו, ולכך כיום הזה אנו עושים זכר לנס זה על ידי הישיבה בסוכה, וכאמור שסגולת המצוה היא, שנזכה על ידה להתחזק בהכרה זו.

בוה מובן היטב מהו הסגולה המיוחדת שיש בחג הסוכות, לבוא למדריגה של שמחה בשלימות. כי ענין הסוכה יש בה השפעה מיוחדת להחדיר בלב האדם הכרה זו, שהוא אינו תחת שליטת הרע, אלא אדרבה במהותו של האדם הוא טוב גמור ויש בו נשמה טהורה, והיצה"ר הוא השטן הוא עשיו - עומד מחוץ ממנו, ויש לו רשות לבוא מבחוץ לפתותו כדי להרבות שכרו, ואין לו לפחד ולהיעצב מכך. ויפה כוחה של מצות סוכה לזה, כיון ששורשה מקדושת יעקב אבינו, שהוא המשיך קדושה זו במצות סוכה, כשנפרד מעשיו על ידי הסוכה, ובזה נקבע סגולה זו בכח מצות סוכה לדורות הבאים. [ולכן נקרא הסוכה 'סוכת שלם' שעושה

מעולם, אבל כיון שכבר באת לכך, והתחרטת ועשית תשובה כהוגן, זכית ברווחים נעלים ויתירים מה שלא היה שייך לקבל לפני כן, ועל כך יש לך להתמלא בשמחה עצומה ללא נדנוד עצב, "והיית אך שמח".

וזהו הכוונה הפנימית במצות התורה לשמוח בחג האסיף, 'באספך מגרנך ומיקבך', כיון שבחג הקדוש הזה זוכה האדם שכל ה'פסולת גורן ויקב' שלו, שעד עתה רצה להשליכו ולהרחיקו ממנו, הרי מעכשיו הוא חוזר ואוסף אותם, והוא מתעלה ושואב קדושה על ידם, מתוך רחמי וחסדי המקום ב"ה שנתן לנו סגולה נפלאה זו של תשובה מאהבה, וזוכים להשגות ולרגשי קודש מה שלא היו יכולים לזכות להם לולי החטא.

וידוע על כך מאמרו הנפלא של הבני יששכר (מאמר י') על הפסוק (הושע יד, ח) 'ישובו יושבי בצילו, יחיו דגן, ויפרחו כגפן...'. שכאן רמז לנו הנביא למעלה הגדולה שזוכים לה על ידי תשובה מאהבה בחג הסוכות 'ישובו יושבי בצלו', שעל ידי זה העוונות נהפכים למצוות, והם מתעלים מבירא עמיקתא לאיגרא רמא, והרי הם משולים לדגן וגפן אשר אצלם גם כן מתרחש מהלך כזה, שעל ידי הטחינה והסחיטה הם משתנים למעליותא, ומברכים עליהם

חיזוק מיוחד זה שיש במצות סוכה, היא מתנה נפלאה מאת הקב"ה לבני ישראל השבים אליו בימים אלו, אחר שכבר נתרפאו מחולי החטא בר"ה ויוה"כ, ועכשיו צריך לחזק את נפשם שיהיה להם כח להמשיך בעבודת הבורא, לכן הם מקבלים מתנה מיוחדת זו, להכיר באמיתות מטרת בריאת הרע, ולא להיבהל ממנו, אלא אדרבה לשמוח בעבודתם, וזהו על ידי קיום מצות סוכה.

זאת ועוד, בחג הסוכות זוכים להכרה השניה גם כן, דהיינו שאף מי שח"ו כן נפל ונכשל בחטא, בכל זאת אחרי שזוכים בחג הקדוש הזה לשוב בתשובה מאהבה, הרי זוכים להתקרבות מיוחדת לד', מה שלא היו זוכים ללא זה, בבחינת 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד', ולכן גם זה נותן שמחה גדולה ועצומה וחיזוק בלב האדם.

ועל זה מצווה התורה לכל אחד ואחד "ושמחת בחגך... והיית אך שמח", שלא יתערב שום עצב בשמחתך בחג הסוכות, ולא יפול לבך בקרבך לאמר 'מה לי ולצרה הזאת', והלא טוב היה יותר שלא הייתי חוטא כלל, ולא הייתי זקוק לחיזוק ולרפואה של חג הסוכות, כי אף אם אמנם בוודאי ובוודאי טוב היה שלא היית בא לכלל חטא

ברכה מיוחדת, המוציא או הגפן, וזה הכוונה 'יחיו דגן ויפרחו כגפן' בניגוד לשאר מיני תבואה ופירות שאם נשתנו מצורתן הם יורדים במדרגה, ומברכים עליהם רק שהכל, שעל ידי תשובה מאהבה מחיים ומפריחים את העוונות, ונשתנו למעליותא - כדגן וכגפן.

שבעים פרי החג' האם הם לתועלת אומות העולם או להיפך

מקומם, שכל מטרת בריאתם הוא כדי שיכבדו ויסייעו לבני ישראל, ואז הם ממלאים את תפקידם ושליחותם, וכל מציאותם בעולם היא לטובה, אבל אם ח"ו הם מצירים ומריעים לישראל, ועושים צרות והשפלות ורודפים את בני, אז הם מועלים בתפקידם והם נהפכים לדבר רע בתכלית.

לאור זאת נוכל להבין וליישב סתירה נפלאה שמצינו בענין 'הקרבת שבעים פרי החג', כדלהלן.

הנה בחג הסוכות יש מצוה להקריב שבעים פרים, שהם כנגד שבעים אומות העולם, והנה כשמתבוננים בחז"ל בטעם מצוה זו רואים סתירה מיניה וביה, שמצד אחד טעם המצוה הוא לטובתם של אומות העולם כדי להמשיך להם שפע גשמי על ידי הקרבת הקרבנות, וכמו שהגמרא אומרת (סוכה נה:): 'אוי

ככל הדבר הזה שאמרנו על הסטרא אחרא והיצה"ר, הוא גם בכללות העולם. דהנה הקב"ה ברא את בני ישראל ואת אומות העולם, ובמבט שטחי נראה שהם רק מפריעים ומצירים לישראל, ואין שום תועלת בבריאתם, אולם על פי האמת בוודאי שיש תועלת וטובה גדולה בבריאתם, כי על ידם דייקא זכינו להיות עם הנבחר, דהיינו שהקב"ה היה יכול לגלות לנו אהבתו ולבחור בנו מתוך כל העמים האחרים, וכמו שמרומז בלשון הפסוק (דברים לב,ח): 'יצב גבולות עמים' - ומה התועלת בהם - זה שכתוב שם בתחילה 'בהפרידו בני אדם', שיוכל הקב"ה להפריד מהם את בני ישראל שקרויים אדם, להיות לו לעם סגולה. וכמו כן יש להם תפקיד לשרת את בני ישראל, וכמו שכתוב 'ועמדו זרים ורעו צאנכם'.

אכן כל זה טוב ונכון כל עוד שאומות העולם יודעים וזוכרים את

הם הופכים את עורם להיות 'רע' בתכלית, ואז הקרבנות גורמים להם סימן כליה, להשמידם ולכלותם.

ודבר זה מפורש בפסוקי הנבואה שאומרים בהפטורה של א' דסוכות (זכריה יד), 'והיה ד' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד... והיה כל הנותר מכל הגויים הבאים על ירושלים, ועלו מדי שנה בשנה להשתחוות למלך ד' צבאות ולחוג את חג הסוכות, דהיינו שיהיו גויים כאלו שיבואו מדי שנה להשתחוות לד', והם אכן יחגגו את חג הסוכות ויקבלו שפע רב, אולם הנביא ממשיך 'והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלים להשתחוות למלך ד' צבאות, ולא עליהם יהיה הגשם', דהיינו שגויים אלו אשר לא יבואו להשתחוות לד', ולא יבינו את מקומם שהם צריכים להתבטל אל הקדושה, הם לא יזכו לגשם ולשאר השפעות טובות, וכמו שמפרש שם רש"י שאפילו נהר הנילוס לא יעלה לקראתם, עיי"ש.

ונחזור אל הראשונות, כי בחג הסוכות זוכה האדם להכרה שכל מה שיש בעולם, ואף מה שעומד לשטן לו, ואפילו אומות העולם, הכל נברא למענו ולטובתנו, ומזה יוכל לבוא לשלימות השמחה ולקיים מצות 'ושמחת בחגך' בלבב שלם.

להם לעובדי כוכבים שאבדו את בית המקדש, ואינם יודעים מה שאבדו, בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר עליהם ועכשיו מי מכפר עליהם? והיינו, שעל ידי שבעים פרים שהקריבו זכו אוה"ע לכפרה, וממילא היו יכולים לקבל גשמים והשפעות טובות. ומצד שני אמרו חז"ל למה 'פרי החג' מתמעטים והולכים, כנגד ע' אומות שיתמעטו על ידי זה ותהיה להם מפלה, הרי לנו מזה שמטרת מצוה זו היא להכניעם ולהשפילם. [וברש"י בחומש (במדבר כט, יח) משמע שרוצה ליישב סתירה זו, וכותב 'כנגד ע' אומות, סימן כליה הוא להם, ובזמן המקדש היה מגין עליהם מפני היסורים'. אולם עדיין צריך ביאור בדבריו הק', כי בפשטות ע' פרים שייך רק בזמן המקדש, וכן משמע בפשטות בגמרא בשני המקומות דמיירי בזמן המקדש].

אולם לאור האמור יתבאר הענין באופן נפלא, שהדבר אכן תלוי ועומד בהתנהגותם של אומות העולם, שאם הם יודעים מקומם, והם מתבטלים אל בני ישראל לשרתם ולכבדם, אז הם ממלאים את תכלית בריאתם, ואז הם זוכים לשפע רב בסגולת שבעים הפרים שמקריבים עליהם, אבל אם אינם יודעים מקומם, והם משתלטים על בני ישראל לענותם ולהשפילם, ואינם מתבטלים אל הקדושה, בזה

יב

ה'יחוד השלם' שמתעורר בעולם על ידי שמחת החג

המזבח בימי החג במצוות ניסוך המים'.

ויש לבאר עומק הענין בזה, דהנה מים' רומז על התגברות התאוות שיש בעולם כידוע (שערי קדושה ח"א ש"ב), ובשעת בריאת העולם כשהבדיל הקב"ה והרחיק את המים התחתונים, נגרם בכך שיהיה בעולם הזה משיכה לתאוות שפלות, והם יפתו את בני האדם להתרחק מד', ופירוד זה גרם בכייה ועצב, כיון שהיה נדמה כלפי חוץ שנוצר כאן מטרה מנוגדת לתכלית הבריאה, ומים התחתונים בכו שאין רצונם בכך אלא 'בעינין למיהוי קמי מלכא', ואז פייס אותם הקב"ה שאדובה גם התפקיד שלכם נועד לקרב את האדם אל בוראו, ואימתי יתגלה ויתאמת דבר זה - בניסוך המים על המזבח, שיביאו את המים' - שהם מורים על תאוות עולם הזה, וינסכו ויקרבו אותם על המזבח, וזה יהיה בחג הסוכות שזהו החג שבו מתגלה האמת האמיתית שכל התאוות והנסיונות הם לטובת האדם, ואז נעשה שלום בין כל חלקי הבריאה, וזוכים לבחי' של 'סוכת שלם', ואז השמחה תרקיע שחקים בשמחת בית

בהניע האדם להכרה זו אשר בו מתברר ומתבהר בלבו מהו התכלית האמיתית בבריאת כח הרע, היצר הרע והנסיונות, אזי הוא מרגיש רגש של 'אחדות' בכל מה שקורה בעולם, אין סתירות וניגודים שזה מושך לכאן וזה מושך לכאן, אלא הכל מיוחד ומכוון למטרה אחת לגרום נחת רוח לבוית"ש, וכל נברא ממלא תפקיד זה בדרכו שלו, הטוב על ידי שמושך לטוב והרע על ידי שמושך לרע.

מצב זה של אחדות גורם שמחה בלב האדם, וזה היפוכו של ריב ומדון שגורם עצב וכייה בלב האדם, וכעין הענין של שמחת נישואין, ששורה שמחה גדולה בגלל היחוד, ולכן כשמתגלה שכל חלקי הבריאה משלימים זה את זה בשלום ובשלום, מתעורר שמחה עצומה בלב האדם.

הן ידוע מה דאיתא במדרש, כי 'בשעה שהבדיל הקב"ה בין מים העליונים למים התחתונים, התחילו מים התחתונים בוכין ואמרו 'אנן בעינין למיהוי קמי מלכא', ופייס אותם הקב"ה שיזכו להתקרב לד', ואכן זכו שינסכו אותם על גבי

לנפשות כל ישראל, וכידוע שיש בכח ה'דעת' אור וסגולה לזכות לשני דברים, א', מצד אחד להתחבר ולהרגיש בכל הדברים שהם שייכים לצד הטוב - שזהו בחינה אחת של דעת, דהיינו 'התחברות'. ב' לזכות להפריד עצמם ולהרגיש שהם נבדלים מכח הרע - שזהו בחינה שניה של דעת 'הבדלה'.

ובהגיע יום 'הושענא רבה', אחר שעברו רוב ימי החג וזכו להכרת האמת, אז עושים 'יום ערבה' ונוטלים את הערבה ומעמידים אותו אצל המזבח, להחשיב ולשמוח בבריאת הערבה - שרומז על כוח הרע, ואף מי שמרגיש בנפשו שהוא רשע בגלל במעשיו הרעים, ובוודאי הקב"ה דוחה אותו מפניו, אבל עתה בהושענא רבה הרי ידוע מצדיקים זי"ע שהסמיכו את דברי המדרש (ויק"ר ל) על הפסוק (תהלים קב, יח) 'פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם', שביום הזה הקב"ה שומע גם את תפילת הרשע, ומקרבו, ומגלה גם בו את חלק הטוב.

ואז זוכים להגיע לבחינה של 'יחודא שלים' בשמיני עצרת, כאשר מכירים איך כל הבריאה מתבטלת ומתאחדת ביחוד שלם לעשות נחת רוח לבורא יתברך, 'וכל בני בשר יקראו בשמך', כל הנסיונות וכל התאוות הכל הוא חלק מהמלכת

השואבה, וישאבו משום רוח הקודש, דהיינו שיכירו כמה 'רוח קדושה' מקבלים וזוכים על ידי בריאת הרע שמנסה להחטיא את האדם, והאדם זוכה להתעלות על ידי זה.

גם במצות נטילת ד' מינים מבטאים ענין זה, כי הרי ארבעת המינים רומזים על כל איברים האדם כמבואר במדרש (ויק"ר ל), והנה הקב"ה ברא את האברים באדם, כדי שכולם יהיו בטלים אל הקדושה, ומוכנים לעשות רצון הבורא, וככתוב (תהלים לה, י) 'כל עצמותי תאמרנה ד' מי כמוך', אולם במשך השנה נראה שכל אבר שבאדם מושך לצד שלו, ובפרט הערבה שרומז על חלק הרע שאין בו לא טעם ולא ריח. אולם עכשיו בחג הסוכות ניטלים כולם באגודה אחת, להראות שבאמת כולם מאוחדים במטרה אחת לעשות נחת רוח לפניו יתברך, אלא כל אחד עושה תפקידו בצורה שלו, ותפקיד האדם שלא להתפעל מכח הרע, אלא לראות אותו בתור כח נפרד שבא מבחוץ לפתותו כדי שיתגבר עליו וידחהו.

ויש סגולה בנטילת ד' מינים להחדיר הכרה זו בשלימות בלב האדם, וכמו שאומרים בתפילת יהי רצון לפני הנטילה 'ובנענועי אותם תשפיע שפע ברכות מדעת עליון לנוה אפריון', דהיינו שיושפע 'דעת'

בצאת האדם מחג קדוש ושמח כזה, הרי הוא מלא חיזוק וכח להתעלות לאין שיעור וערך, אינו נבהל מהנסיונות, ואינו מתעייף להתמודד בכל מה שיזמין לו השי"ת, ואדרבה הוא מרגיש שמקומו הוא בצד הטוב, וכל הנסיונות באים רק מבחוץ, והם לתועלת כדי להוסיף שלימות בנפשו ובתכלית חייו.

הבורא יתברך, ומתעורר שמחה לאין שיעור בלב כל איש ישראל, שזה מעין היחוד השלם שיהיה לעתיד לבוא כאשר יהיה ד' אחד ושמו אחד.

והן ידוע כי מדת השמחה הוא האמצעי הגדול ביותר להשגת כל מדריגה בעבודת השי"ת, וכמאמר הכתוב ישמח לב מבקשי ד', ולכן

השי"ת יעזור שנוכה לקיים את כל האמור, 'הושענא סוכת שלם' שנוכה להרגיש בחי' של סוכת שלם, 'הושענא יפה נוף משוש כל הארץ' שנוכה במהרה לבנין בית המקדש שאז יתגלה היחוד האמיתי, והיופי והשמחה איך שכל הנבראים בטלים אל השי"ת, אמן ואמן.

מאמר ג'

גודל השפעת הקדושה שזוכים על ידי האושפיזין

תוכן המאמר

א. ז' אושפיזין קדישין שבאים אל הסוכה | ב. ההתרוממות שיש בעצם הופעת האושפיזין בתוך הסוכה | ג. האושפיזין משפיעים עלינו אור של זיכון המידות | ד. עבודת 'זיכון המידות' המוטלת על כל אחד ואחד | ה. עיקר עבודת המידות אינה מכח 'בחירה' אלא ע"י התגברות | ו. מדריגת האושפיזין הקדושים שהפכו את טבעם לצד הטוב | ז. בכל דור ודור זוכים בני ישראל לינוק מהשפעת הקדושה של ז' הרועים | ח. בחג הסוכות יכול כל אחד באשר הוא לינוק מקדושת המידות של ז' הרועים | ט. העבודה של 'בירור המידות' – אצל האבות הק' ובדורותינו | י. סגולת עבודת 'בירור המידות' בחג הסוכות | יא. מצות סוכה יסייע לעתיד לבוא בבירור האמת

שהבטיחה התורה שבאמצעות הישיבה בסוכה יכול אדם להתעלות ולהגיע למדריגת 'ידיעה' והרגשה – כי בסוכות הושבתי את בני ישראל. ויש לנו להתבונן מהו מדריגה זו ומה ענינה, ומה התועלת שיש בה.

ענין נוסף מצינו במצות סוכה, שהתורה ציותה בפרשת ראה (דברים טז, יג): 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך'. ופירשו חז"ל את כוונת הפסוק שצריך לסכך את הסוכה מגרנך ומיקבך, דהיינו, מדברים הגדילים בקרקע. אולם לא בפירות גורן ויקב עצמם, כפי שמשמע בפשטות הפסוק 'מגרנך

בתורה הקדושה במצות סוכה (ויקרא כג, מב) כתוב כך 'בסוכות תשבו שבעת ימים.. למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאני אותם מארץ מצרים'. ולימדה התורה בזה, כי במצות ישיבת סוכה יש מטרה ותכלית, שעל ידי קיום מצוה זו יכולים לזכות לידיעה ולזכרון – כי בסוכות הושבתי את בני ישראל וכו' מארץ מצרים.

בדרך הפשט כוונת התורה היא, שידעו ויזכרו את הניסים שהיו בעת יציאת מצרים, שבני ישראל זכו לענני כבוד או לסוכות, אולם בדרך עבודה, יתכן שרמוז כאן ענין עמוק יותר,

ובפירות עצמם, כפי שהיה משמע בפשטות הפסוק.

ותחילה נבאר בעז"ה את העבודה הכללית שיש בחג הסוכות עפ"י המבואר בקדמונים ובספה"ק, ומתוך הדברים יתבאר היטב גם כל הענינים הנזכרים.

ומיקבך, אלא שדרשו חז"ל שיש מיעוט בפסוק זה מגרנך ומיקבך - 'בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר', ולכן צריך לסכך בפסולת גורן ויקב דוקא. גם בזה יש להתבונן, איזה ענין פנימי נרמז בזה, שהעבודה בחג הסוכות הוא דוקא בבחינה של 'פסולת גורן ויקב', ולא בתבואה

ז' אושפיזין קדישין שבאים אל הסוכה

דהיינו, שדווקא בני ישראל שהם עם קדוש לה', כי חלק ה' עמו, ונשמתם באה משורש הקדושה העליונה, הם אלו שראויים לחסות בצל הסוכה ולקבל את אור פני האושפיזין הקדושים, ולזכות לשמחה ולתענוג בעולם הזה ובעולם הבא.

ובזוה"ק שם ממשיך שלכן צריך כל אדם לשמוח בכל יום בפנים מאירות לכבוד האושפיזין, וכמנהגו של רב המנונא סבא, כשהיה נכנס ובא לתוך הסוכה, היה מתמלא בשמחה רבה, ונעמד ליד פתח הסוכה מבפנים, והיה פותח ואומר "נזמין לאושפיזין", ואח"כ היה ממשיך ואומר 'בסוכות תשבו שבעת ימים, תיבו אושפיזין עילאין תיבו, תיבו אושפיזין דמהימנותא תיבו, ונשא כפיו בשמחה ובהודאה לה' ואמר:

הנה בזוהר הקדוש (ח"ג קג:) שואל מה הטעם שיש כפל לשון במצות סוכה, שהתורה כתבה פעמיים בפסוק אחד שצריך לשבת בסוכה 'בסוכות תשבו שבעת ימים - כל האזרח בישראל ישבו בסוכות'.

ומתרין הזוה"ק שנרמזו כאן ב' דברים נפרדים. א', שהקב"ה מזמין וקורא את שבעת האושפיזין ואומר להם 'בסוכות תשבו שבעת ימים', שיבואו להתארח ולהשתתף ולשבת בסוכותיהם של בני ישראל, ב', שהקב"ה מצוה לכל ישראל שיעשו סוכה וישבו בתוכה 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות'.

ומסיים הזוה"ק: 'דמאן דאית ליה חולקא בעמא, ובארעא קדישא, יתיב בצילא דמהימנותא, לקבלא אושפיזין, למחדי בהאי עלמא ובעלמא דאתי',

גודל השפעת הקדושה שזוכים על ידי האושפיזין _____ נה

האושפיזין הקדושים, ועוד מנהגים רבים. ורואים מכל זאת כמה החשיבו צדיקי הדורות זי"ע מתנה יקרה ונפלאה זו של הופעת ז' האושפיזין בסוכה, והשתדלו להתקשר ולהתדבק בז' האושפיזין, להמשיך מאורם והשפעתם.

ועל כן בוודאי מוטל עלינו להתבונן היטב בענין זה, כדי להבין באפס מה את גודל יקר מעלת מתנה זו, ולאיזה השפעה אנו זוכים על ידה, ולמה זה שייך דווקא למצות סוכה, ועל ידי שנשתדל להבין מה טיב המתנה ומה מהותה, נוכל להכין כלים בנפשותינו לקבל בעז"ה השפעות הללו כראוי, ולנסות להתחבר אליהם. ולא זו בלבד, אלא שעל ידי זה נוכל גם לשמוח ולהודות לה' על מתנה נפלאה זו, וכמנהגו של רב המנונא סבא, ולומר 'זכאה חולקיהון דישראל', כי רק אם נבין היטב כמה יקרה וכמה חשובה מתנה זו, נוכל לשמוח עמה כראוי.

'זכאה חולקיהון דישראל דכתיב כי חלק ה' עמו'. נומזה נקבע גם מנהגינו לומר נוסח זה בעת הכניסה לסוכה מדי יום ביומו].

ענין זה של הופעת ז' האושפיזין בסוכה המובא בדברי הזוה"ק, מוזכר גם בספרי הקדמונים בקיצור, אולם בעיקר הרחיבו את הדיבור בזה בספרי רבוה"ק תלמידי הבעש"ט זי"ע, שהרבה מדברי תורתם בחג הסוכות נסובו על ענין האושפיזין, בכל יום ויום לפי האושפיזין של אותו יום, וכן נהגו גם רבוה"ק מבעלזא זי"ע. ולא זו בלבד, אלא היו הרבה מנהגים שהתקבלו אצל חסידים לכבוד ז' האושפיזין, כגון הדלקת ז' נרות בסוכה בכל לילה של חג הסוכות, וכן נהוג אצלנו להדליק נרות שעה בבית הכנסת כדוגמת נרות נשמה לכבוד האושפיזין, והיו גם מקומות שהכינו ז' כסאות עבור ז' האושפיזין, וכמו כן נהגו בחשיבות מיוחדת עם אלו שנושאים את שמותיהם של

—❖ ב ❖—

ההתרוממות שיש בעצם הופעת האושפיזין בתוך

הסוכה

נראה דבר כזה בעולמנו כאשר בעל שמחה זוכה בשעה טובה לערוך מאורע לאחד מצאצאיו, כגון חתונה או בר מצוה וכיו"ב, והוא חפץ בכל

כדי להבין תחילה באופן פשוט, מה גודל השמחה בהופעת האושפיזין בתוך הסוכה, יוכל כל אחד לצייר בדעתו ובמחשבתו בדרך משל, איך

בעת שמחתו, אזי האורח הוא משפיע שם מטובו על הנמצאים, הוא שותה שם מעט משקה ומאציל מברכותיו, ולפעמים הוא גם מרעיף דברי חביבות וקירבה על כל הנמצאים שם, ואם הוא משים לב שהבעל שמחה זקוק לאיזה חיזוק או סיוע, בממון או בנפש, הוא פותח את אוצרותיו ומשאיר שם מתת ידו בנדבת הלב ובנפש חפיצה, כי עז רצונו להאיר ולהקרין על בעל השמחה וכל הנלווים אליו בכל מה שאפשר.

על אחת כמה וכמה לעניינינו, כשמדובר באורחים רוחניים נעלים וקדושים, הנשמות הקדושות של האבות הקדושים והרועים, אשר בוודאי כשהם באים לסוכתינו, הם משפיעים עלינו מאורם והשפעתם, וממשיכים עלינו השפעות גשמיות והשפעות רוחניות בלי גבול, כדי שהשמחה תהיה בשלימות, וביודעינו זאת כמה שמחה וגיל מתעורר בליבנו על מתנות נפלאות אלו שאנו זוכים לקבל על ידם.

ואם נתבונן עוד, נראה שיש כאן ענין נוסף ומיוחד יותר על כל האמור, כי האורחים הקדושים הללו הרי אינם כמו סתם אנשים גדולים וחשובים, שטרחו ובאו להשתתף בשמחתנו, אלא הם אבותינו הקדושים - אברהם

לבו שהשמחה תהיה מרוממת ומושלמת, והנה, בין כל האורחים שהגיעו אל השמחה הוא זוכה גם שהגיע להשתתף איזה אורח חשוב רם מעלה, ובפרט אם מדובר ברב חשוב, ועל אחת כמה וכמה אם זה אחד מגדולי ישראל המפורסמים, כמה חשיבות וערך זה נותן לכל המאורע כולו, כמה התרגשות ושמחה זו גורם בלב הבעל שמחה וכל המשתתפים שם, ובדרך כלל מאורע כזה נחקק לזכרון נצח בלב כל מי שהיה שם...

כמו כן לעניינינו במדה מרובה וכפולה, כאשר איש יהודי מתכונן לקראת חג הסוכות, הן בגוף והן בנפש, וכל שאיפתו ורצונו הוא לערוך את החג הקדוש בדיצה ובחדווה, שיהא 'זמן שמחתנו' כראוי וכיאור וכמצוות התורה, והנה הוא מגיע ונכנס בליל חג הסוכות אל סוכתו, והוא מאמין באמונה שלימה ובהירה, שהוא זוכה עכשיו לאורחים נעלים וקדושים, ז' רועים, אשר באו ליטול חלק בשמחת החג שלו, להיות שם עמו ולכבד את חגיגת החג שלו, כמה התרגשות והתרוממות הנפש זה מעורר בלב האדם על הזכייה הגדולה והקדושה הזו, והוא מתמלא בשמחה עצומה.

זאת ועוד, בדרך כלל נהוג כשאדם זוכה לארח אורח חשוב בביתו או

גבול. ועלינו מוטל לחזק ולהעמיק בלבינו האמונה הפשוטה בדבר זה, ולהאמין כי דברי הזוה"ק נכונים שרירים וקיימים כפשוטם, שהקב"ה מזמין את ז' האושפיזין לסוכה של כל אחד ואחד, והם אכן מגיעים, ורב המנונא סבא אף זכה לראות אותם ממש. וכמה שהאמונה שלנו בזה תהיה בהירה יותר, כך תגדל השמחה בלבינו ביתר שאת וביתר עז.

יצחק ויעקב, שהם באים להשתתף בשמחת החג של בניהם, ומה שמחה שייך יותר מזה כאשר בן זוכה לבוא אצל אביו אחר זמן רב שלא נטראו, והרי כך הוא הדבר אצלנו, שאנו זוכים בחג הסוכות להתקרבות מיוחדת עם אבותינו הקדושים, ובוודאי ברוב אהבתם אלינו, אהבת האב אל הבן, הם מרעיפים עלינו שפע טוב ברוחניות ובגשמיות בלי

האושפיזין משפיעים עלינו אור של זיכוך המידות

שסללו האבות הק' ז' הרועים, אשר הן הן המרכבה, והם זכו להיות מרכבה אל קומת הקדושה ולהגיע לשלימות זיכוך המידות.

בספרי ר' צדוק זי"ע מבאר באריכות ענין זה, ומוסיף שלכך נקראו האושפיזין בשם ז' רועים, להורות שהם דומים לרועה הזה, אשר בכל כוחו מנסה הוא להטיב ולחוס על צאן מרעיתו, להאכילם ולהשקותם ולדאוג להם למרעה טוב ושמן, ושלא יפגע בהם מכת קור וחום, דבר וחיה רעה, וכל אשר לאל ידו יעשה לטובתם ולמענם. ובאותה מידה ממש, גם ז' צדיקים קדושי עליון הללו, נוהגים איתנו צאן

כדי להבין ביתר פרטות מה טיב ההשפעה שאנו זוכים אליה על ידי האושפיזין הקדושים, הנה מבואר בספה"ק דברי חיים (לסוכות) שהאושפיזין הקדושים משאירים הארה מיוחדת ששייכת אל שורש עבודתם שלהם, והוא הארת ז' המידות, אשר ידוע מזוה"ק וקדמונים כי ז' הרועים הם המרכבה לז' המידות, כיון שבתוקף קדושתם ומדריגתם זיככו בתכלית השלימות את ז' המידות, ואת זה הם משאירים במתנה בבואם אל הסוכה, שיוכל כל איש מישראל לקבל מהם הארה נפלאה להאיר ולרומם ולקדש את ז' המידות שלו, שיוכל גם הוא לצעוד לפי כוחו ומדרגתו בדרך הסלולה

כדי להבין היטב מה מהות השפעה זו של "זיכוכ המידות" עלינו להעמיק קצת בהבנת סדר עבודת האדם עם נפשו, מהו מהות העבודה, שהוא צריך לעבוד על זיכוכ המידות, ומה הקושי שיש בזה, ואיזה תועלת הוא מקבל על ידי הארת ז' האושפיזין.

מרעיתם, כמו ז' רועים, להקרין ולהאיר בליבנו ובנשמותינו מאור קדושתם וזיכוכם, להטיב לנו ולחיותינו, שנוכל להינצל מכל פגע ושטן ויצר רע, ולהתקרב יותר ויותר אל אור פני מלך חיים, וזאת על ידי שמשפיעים עלינו מאור ז' המידות הקדושות כנ"ל.

עבודת 'זיכוכ המידות' המוטלת על כל אחד ואחד

וגם, מתנהג באלימות, מבלה יומו בריקנות ובהבל.

והנה הדבר פשוט כי הבדל זה בין התנהגות אדם זה למשנהו - אינו הבדל במעשים גרידא, אלא זה מראה על הבדל פנימי שיש כבר בשורש פנימיותם, בשכל שלהם וברגש שלהם, כי המעשים הם תמיד 'תוצאות' של מחשבות האדם והרגשותיו, ואם שכלו זך ומאיר, ורגשותיו מעודנות ואציליות - אזי גם התנהגותו תהיה נקיה וטובה, ואם שכלו גס ומשובש, ורגשותיו רעות ומושחתות, אזי התנהגותו תהיה גרועה ומקולקלת.

יסוד זה כבר מובא בקדמונים, שהקב"ה ברא את כל הנבראים על ידי 'עשר ספירות', דהיינו, שנטע

הנה ידוע כי כל תהלוכות החיים של האדם בנוי ומיוסד על ג' תחומים, שכל, רגש, מעשה. דהיינו, חלק השכל - שחושב מחשבות ומבין כל דבר על בוריו עם כל צדדיו. חלק הרגש - שמתעורר בלבבו לאהוב ולשנוא, לחמול ולכעוס וכיו"ב. חלק המעשה - איך הוא מתנהג בפועל במשך היום בכל פרטי החיים.

מטבע הדברים, שיש הבדלים בין אדם למשנהו, זה מתנהג בכה וזה מתנהג בכה, ולפעמים יש הבדלים קיצוניים בין ב' אנשים, זה מתנהג בחסידות, מלא חן וענווה, עדינות נסוכה על כל פעולותיו, דיבורו נקי, עוסק בכל עיתותיו בתורה ובתפילה, וכו' וכו', ולעומתו יש אדם אחר, שהנהגתו מקולקלת, דיבורו גרוע

גודל השפעת הקדושה שזוכים על ידי האושפיזין _____ נט

הדבר כמעט בלתי אפשרי עבורו, וכן הלאה בכל המידות והמצוות.

[וצריך להבהיר בזאת, כי הגם שאנו רואים הבדל מסויים בין ז' המידות (חג"ת נה"ם) לבין שלל המידות המצויות בקרבינו, וכן בספרי מוסר אנו מוצאים רשימה ארוכה של מידות שונות שיש לזכך אותם, אף כאלה שלא נמנו לכאורה בתוך ז' המידות, אין זה סותר למה שאמרנו שהכל נובע מעשר כוחות אלו, כיון שהאמת הוא כי בשורש הדברים כל המידות כולן נטועות בתוך ז' מידות הללו, והגם כי לא תמיד נוכל להגדיר במדוייק כל מידה ומידה שבליבנו – לאיזה מהז' מידות היא שייכת, מ"מ בסופו של דבר כל מידה ומידה שייכת לז' המידות, וכולם נובעים משורש אחד, ולכן כשאנו עוסקים בחיוב 'עבודת זיכוך ז' המידות', הכוונה בזה היא לעבודת תיקון המידות הפרטית שיש לכל אחד ואחד באשר הוא, על המידות שהוא מרגיש בנפשו שהם צריכים תיקון והתעלות].

בהם עשר כוחות. ג' הראשונות שנקראים 'חכמה בינה דעת' – הם כוחות השכל, וז' האחרונות – הם כוחות המידות שבלב, וכל נברא ונברא מתנהג ומתנהל בכל מעשיו על פי עשר כוחות אלו, לטוב ולמוטב, וכאמור לעיל, שכוחות השכל והלב הם אלו שמולידים את המעשים והם קובעים אם יהיו טובים או לא.

לאור זאת, פשוט כי מי שרוצה לשפר ולתקן את מעשיו, עליו להשקיע כוחות רבים בתיקון מחשבותיו ומידותיו, ואם הם יהיו מתוקנים ומיושרים כראוי, אז ממילא יהיו גם מעשיו טובים ומושלמים, וכידוע מה שכתב הרה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (שערי קדושה ח"א שער ב') שתיקון המידות הוא שורש שמירת כל התורה, כי בלי תיקון המידות אי אפשר לשמור את מצוות ה' כראוי. ולדוגמא, מי שרוצה לעבוד על 'שמירת הדיבור' שלו שיהא פיו נקי מלדבר סרה על איש מישראל ח"ו, הרי בוודאי שאם לא יהיה מזוכך במידת אהבת ישראל שבו, יהיה

— ❖ ה ❖ —

עיקר עבודת המידות אינה מכח 'בחירה' אלא ע"י התגברות

עצלות, אשר אינם באים מכח החלטה ובחירה שכלית, אלא הם מתעוררות, בנפשו בלי רצון ובלי שביקש זאת, ובזה לא שייך כמעט ענין של בחירה, שהרי אין הדבר נתון לשיקול דעתו כלל אלא מאליו הוא בא, אלא בזה עיקר העבודה הוא 'עבודת ההתגברות' - והיינו שיגבר כארי לדחות את הרגש הרע שהתעורר בקרבו, ויחשוב מחשבות איך להתעלות ולהתנער מהרגש השפל הזה, ולא יתן לו מקום שישאר בלבו.

עבודה זו נקראת 'מח שליט על הלב', שהמוח צריך להיות שומר ושליט על רגשי הלב שלא יתעוררו בלב האדם ולא יביאו אותו לדברים בלתי רצויים, וזהו כח עצום ונפלא שנתן הקב"ה לכל יהודי כמבואר בסה"ק ליקוטי אמרים תניא, שהמוח אכן יש לו כח זה, להתגבר בתוקף על רגשי הלב ולדחותם, ולחשוב מחשבות של תורה ושל יראת שמים ולהינצל על ידי זה ממידות והרגשות לא טובות.

להמחיש את גודל האחריות שיש בזה, נוכל ליטול דוגמא מ'שמירת בעלי חיים מזיקין', שמצינו שיש חיוב

נצמיווינו בתוה"ק לבחור בטוב ולקיים מצוות ה', וכמאמר הכתוב (דברים ל, יט) 'החיים והמוות נתתי לפניך, הברכה והקללה, ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך', דהיינו, שאם יש בקרבו רצונות סותרים לכאן ולכאן, בכל זאת ציוותה התורה שיבחר בטוב. ולמדנו מכאן שיש כח ביד האדם להתעלות מעל רצונותיו ולבחור בטוב.

אכן כשנתבונן בזה נראה, כי עיקר 'עבודת הבחירה' שייך רק בחלק השכל, דהיינו כגון שיש במוחו שני מחשבות סותרות, האם כדאי לעשות דבר זה או לא, האם כדאי לקום ממיטתו וללמוד או לא, ואז התורה מצווה עליו שיחשוב ויתבונן מהו טוב ומהו רע מהו חיים ומהו מוות, ויחליט במחשבתו לבחור את הטוב, ויקום ממשכבו לעסוק בתוה"ק.

אולם בחלק המידות, שם כמעט לא שייך עבודת הבחירה, כיון שכשאדם יש לו נטיה של כעס, הרי אין הדבר בא מכח בחירה, שבחר והחליט לכעוס, אלא שזה טבעו שנולד בו וזה מזג נפשו שבניקל הוא בא לכלל כעס, וכן לגבי מידות אחרות כגון עצבות או

תקלה ח"ו, ואכן רוב כשלונות האדם באים כתוצאה מרגעים כאלו שהשכל לא היה בתקפו, ואז התפרצו מידותיו ומעד ונפל, ולכן זה עבודת האדם כל ימי חלדו עלי אדמות לעמוד על המשמר כגיבור חזק ללא הרף, שיהא מח שליט על הלב, לעשות אך ורק רצון קונו באהבה, וזו עבודה קשה שבמקדש.

[והגם שמצינו בקדמונים עיצה לזה, 'שהאדם נפעל כפי פעולותיו', דהיינו, שעל ידי שיתרגל זמן רב בפעולות ובמידות טובות יהפוך ממילא להיות אדם טוב, ושוב לא יבוא לידי מכשול, אולם האמת היא, שעיצה זו מועלת רק בדרך הרגל חיצוני, שיכול לקנות בטבעו הרגל חזק ויציב 'להתנהג' בפעולות טובות, אבל אין זה הופך את השורש הרע שבתוך נפש הבהמית שישתנה לטובה, ולכן גם על אדם כזה עדיין יש חיוב שמירה תמידי שלא יבוא לידי תקלה ח"ו].

על האדם לשמור על בהמתו, כיון שדרכן לילך ולהזיק, ואם יש לו ברשותו שור המועד יתכן ששוב 'אין לו שמירה אלא סכין' כמובא במשנה (ב"ק מה:), ועליו לעשות הכל כדי שלא יבואו להתפרץ להשתולל ולהזיק. וכן הוא גם לענינינו, כי הקב"ה ברא בכל אדם 'נפש הבהמית', אשר בתוכה מוטבעות כל המידות הרעות והמשיכות השפלות, דברים שאין בהם שום טעם על פי שכל, והאדם בכח הנשמה והשכל שבמוחו קיבל תפקיד של 'שמירת בהמתו', להתגבר על מידות ומשיכות הללו, להשקיטם ולהרגיעם, לדחותם ולסלקם.

כתוצאה מכך, שהאדם זקוק לשומר תמידי שישלוט על מידותיו הרעות, הוא עלול מאוד לבוא לידי מכשול, כיון שלפעמים השומר נחלש קצת, או מתעייף קצת, והיינו שהשכל שלו אינו פועל בתקפו ובבהירותו כרגיל, מחמת עייפות או מחמת זקנה, ואז האדם עלול מאוד לבוא לידי

מדריגת האושפיזין הקדושים שהפכו את טבעם לצד הטוב

קדושה עצומה למעלה מדרך הטבע, והקב"ה העניק לנו על ידי אור התורה דרכים סגוליות שונות, אשר

אמנם כל זה מצד הטבע הפשוט, אולם הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו נתן לנו את תורתו הקדושה, אשר יש בה

בחוליו להמשיך בעבודתו הקדושה כרגיל.

ובן העיד דוד המלך ע"ה על עצמו (ויק"ר לה,א) 'בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר, למקום פלוני אני הולך ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות', והיינו, כיון שהזדככו מידותיו וטבעיו, וכולם הפכו להיות קדושים וטהורים, והם היו מוליכות אותו לבית הכנסת ולבית המדרש. ועל מדריגה זו המליצו בספה"ק את הפסוק (תהלים עח,עב) '...ובתבונות כפיו ינחם', שיש לך אדם שהוא זוכה להגיע למדריגה כזו שאין הוא צריך שוב לפעול בתבונה שבמוחו כדי לשלוט ולהנחות את נפשו הבהמית, אלא התבונה שלו כבר טבועה בדמו ובאבריו, "ובתבונות כפיו" התבונה שבאבריו ובכפיו "ינחם", זה מנחה ומדריך אותו במעגלי צדק.

וזהו הכוונה במה שאמרו חכמינו ז"ל (יומא כח:) שהאבות הקדושים קיימו את כל התורה כולה עוד לפני שניתנה, ולכאורה יפלא וכי איך ידעו את כל המצוות ופרטיהם על בוריים, אולם לפי האמור הרי הדבר פשוט, שכיון שהזדככו והגיעו למדריגה שהאיברים שלהם נמשכו אל הטוב ואל הקדושה, אם כן שוב לא היו

יש בסגולתם ובקדושתם לחדור לנפשותינו ולהאיר את מחשכי הנפש הבהמית, לזככה ולרוממה ולהפוך אותה לטובה, למעלה מדרך הטבע ממש.

והנה האבות הקדושים, ז' הרועים, הם אלו שהשיגו דרכים הללו בכח עבודתם, והם זכו להגיע למדריגה כזו, לזכך את ז' המידות כולם, ולהפוך אותם לטוב ממש, שיהיו מידותיהם נקיות לגמרי מכל סיג ופגם, ושלא יהיה בליבם שום משיכה רעה ושום נטיה שפילה, עד שהגיעו למדריגה כזו אשר מצד עצם טבעם נמשכו מאליהם אל הקדושה, אף בלי שלטון השכל והדעת, וכמו שמצינו אצל אברהם אבינו ע"ה שהפסוק מעיד עליו (נחמיה ט) 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך', דהיינו שני לבבות, צד הטוב וצד הרע, הכל היה נאמן לפני ה', ובטל למען עשיית רצונו יתברך, וכמו שהתורה הק' מספרת עליו כאשר היה חלש וחולה ביום שלישי למילתו, ולא היו לו אורחים, והקב"ה הוציא חמה מנרתיקה, ובכל זאת נמשך לעשיית חסד, ולא חס על כאבי גופו ויצא מחוץ לאהלו לתור אחר אורחים לעשות עמהם חסד, וזה כתוצאה מהזיכוכ העצום שכל איברי גופו נמשכו אל הקדושה, להשפיע חסד לבריות, ולכן הם הוליקוהו

מרכבה למידת אחת דייקא, מ"מ מבואר בכמה מקומות שבדודאי כולם היו מזוכים בכל ז' המידות, אלא שכל אחד מהם היה שלם באופן מיוחד במידה אחת, אשר בזה היה עיקר עבודתו, ולכן הוא זכה להיות מרכבה למידה זו דייקא.]

צריכים לדעת את התורה, אלא הם עשו את מה שהאיברים שלהם משכו אותם לעשות, ומאליו יצא שהם קיימו את כל התורה כולה.

[ויש לציין, כי הגם שמבואר בזוה"ק שכל אחד מז' הרועים היה

בכל דור ודור זוכים בני ישראל לינוק מהשפעת הקדושה של ז' הרועים

אלא ביאור הדברים הוא כך, דודאי אין לנו יכולת לבוא לכך שההנהגה שלנו תהיה דומה ותיגע אפילו באפס מה במדריגת אבותינו הקדושים, אלא הכוונה הוא שחייב אדם לשאוף שיזכה לקבל משפע הקדושה והאור שהאבות הקדושים משפיעים על כלל ישראל לדורי דורות, ואז כשיקבל שפע זה ויזכה לינוק מקדושה זו אז יהיה לו נגיעה במעשי אבות הקדושים, לא נגיעה במדריגתם אלא נגיעה בשפע הנשפע מהם.

כי זאת צריך לדעת, שהאבות הקדושים – ז' הרועים, משפיעים תמיד שפע קודש לבניהם אחריהם עד עולם בבחי' "אבא מזכה ברא", וכל חיותינו וקיומינו הרוחני הוא על ידי הקדושה שאנו מקבלים ויונקים מהם, וכמו שאומרים בתפילת שמו"ע

הנה ידוע מה שכתוב בתנא דבי אליהו (פכ"ה) 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי'. והיינו, שחייב אדם לשאוף שמעשיו יגיעו ויהיו דומים למדריגת מעשיהם טובים של האבות הקדושים. ולכאורה קשה להבין, איך יוכל האדם לשאוף כלל להגיע למדריגה נשגבה כזו, ופירשו צדיקים זי"ע שהכוונה אינה "שיגיעו" כפשוטו, אלא מלשון "נגיעה", שיהיה נגיעה קלה בין מעשינו למעשי אבותינו.

ועדיין הקושיא במקומה עומדת, וכי ניתן בכלל לצפות ולנסות בדורנו השפל שיהיו לנו איזה קצה של נגיעה בשגב רוממות מדריגת האבות הקדושים, הרי אין לנו כלל שמץ של השגה ויכולת אפילו רק להכיל ולהבין את עוצם מעלתם, שהיתה למעלה משכל אנושי.

אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה, ומרומז בפסוק זה שכל השפע הרוחני שיש לנו וכל מה שאנו זוכים לקירבת אלוקים שיבחר בנו ד', הכל בא לנו רק ממה ש'באבותיך חשק ד', וע"י זה מגיע השפע גם לבניהם אחריהם.

עיקר ההשפעה של האבות הקדושים הוא כאמור לעיל, השפעה הנובעת משורש קדושתם ומדריגתם, השפעה של זיכוך המידות, דהיינו שגם אנו נוכל באפס מה לזכות למדריגה זו, שהמידות המוטבעות בנפשינו הבהמית יתעדנו מעט ויתהפכו יותר לצד הטוב, ולא ימשכו כל כך לצד הרע, ולא יהיו תלויים ועומדים כ"כ בשמירה מעולה שהמח שלנו שומר עליהם בכל רגע. ועל זה אנו מבקשים בפיוט 'אל מסתתר': 'י-ה זכות אבות יגן עלינו'. ופירשו צדיקים זי"ע שהכוונה הוא שיושפע עלינו 'זכות וזיכוך' אבותינו הקדושים עלינו, שנזכה לינוק משפע קדושתם, שיחדור לנפשותינו להפוך שם את הרע לטוב, וע"י זה נוכל להתעלות יותר ויותר.

'אלוקינו ואלוקי אבותינו' - ופירשו בספה"ק זי"ע, איך אנו זוכים היום להרגיש את אלקותו עלינו 'אלוקינו', על ידי זה שהאבות הקדושים המשיכו וגילו עליהם אור אלקותו יתברך 'ואלוקי אבותינו'. וכן אנו אומרים כל יום בשירת הים (שמות טו,ב) 'זה קלי ואנוהו אלוקי אבי וארוממנהו', וכפי שמפרש רש"י: "אלוקי אבי, לא אני תחילת הקדושה, אלא מוחזקת ועומדת לי הקדושה ואלהותו עלי, מימי אבותי", והיינו, שאנו אומרים שהקדושה לא התחילה אצלנו אלא מימי אבותינו, ואין זה סיפור דברים בלבד 'מאימתי התחילה הקדושה', אלא זה מבטא את אמונתנו והכרתנו ביסוד הזה, שהקדושה וגילוי אלקותו ית' שיש עלינו - אינה בכח עצמינו ובזכותינו, אלא זה 'מוחזק' אצלנו על ידי האבות הקדושים, שהם גילו והמשיכו זאת, ועל ידי זה הגיע שפע הקדושה גם אלינו.

ובן מעיד בנו הכתוב בפרשת עקב (י, יב) 'רק באבותיך חשק ד' לאהבה אותם, ויבחר בזרעם

בחג הסוכות יכול כל אחד באשר הוא לינוק מקדושת המידות של ז' הרועים

הנפש הבהמית, הן בתיקון המידות בכללות, והן במידה הפרטית שמאיר בכל יום ויום מימי החג.

ויש סיוע מיוחד במשך החג הקדוש הזה, שיוכל כל יהודי לאחוז ולינוק מעט משפע קדוש זה, ואף מי שאינו עדיין במדריגה נעלה כזו, ובמשך כל השנה אין לו כלים בנפשו לקבל אור נעלה זה הנשפע מהאבות הקדושים, כיון שכל התנהגותו במשך השנה הוא במצב ירוד קצת, והוא רחוק מהשגות נעלות כאלו, אולם כעת בחג הסוכות, כאשר כל יהודי זוכה להיכנס לתוך הסוכה, וכמבואר בספה"ק שהסוכה יש בה בחי' של מעין 'קדושת בית המקדש', סוכת שלם, והנכנס לתוכה נמצא במקום קדוש ונעלה, מקום של שלימות, אז יכול כל אחד לאחוז ולינוק משפע הנשפע ממדריגת האבות הקדושים, אושפיזין עילאין קדישין, ולהכניס האור בנפשו פנימה, וע"י זה יזכה שאף אחר שיצא מהסוכה וגם כאשר יעברו ימי החג, עדיין ישאר רושם קדוש בשורש נפשו הפנימית, שיוכל להתעלות בעבודת תיקון מידותיו לאין שיעור.

השפעה זו של זיכוך המידות מעניקים לנו ז' הרועים במידה גדושה בחג הסוכות, כאשר הם באים בציווי הבורא להתארח בסוכותינו, ואז הם מאירים עלינו ומאצילים על נפשותינו מהוד זיו קדושת מידותיהם. והזמן גרמא לזה, כי בחג הסוכות הרי עיקר עבודתנו הוא לתקן את ז' המידות, כידוע מספה"ק דעל כך רומזים ז' ימים שיש בחג הסוכות, שהם נגד ז' המידות, אשר מוטל על כל אדם בחג הקדוש הזה לתקנם ולזככם.

ולבן דווקא בזמן קדוש זה הזמין הקב"ה את האבות הקדושים שיבואו לסייע לבניהם אחריהם בכל דור ודור, ויגיעו לתוך הסוכה, אשר שם יושבים צאצאיהם, וכלשון הזוה"ק 'כל מאן דאית ליה חולקא בעמא קדישא', דהיינו כל מי שהוא מזרע אברהם יצחק ויעקב, ברא כרעא דאבוה, הוא זה שיזכה לחסות בצל קדושת אבותיו בצילא דמהימנותא, ולקבל מהם אור גדול וקדוש זה, לזכות במידת מה להעלות את מידותיו ולהפכם לטוב, ולהקל מעליו את המלחמה הגדולה של משיכות

שׁוֹבְבִים", והמידות שכליבנו כבר יירגעו מעט. והנה נתן לנו הקב"ה בחג הקדוש זה מתנה עצומה ומיוחדת, האושפיזין קדישין שמאירים לתוך פנימיות נפשותינו, והרי זה עבורנו כמו תרופה שנכנסת לתוך תוכינו ומשנה שם את כל הרכב נפשותינו, ואם רק 'נבלע' את המתנה, דהיינו, שנאמין בה ונכיר בקיומה, ונשמח בה ונודה עליה לבוראנו, אז נוכל לראות שינוי גדול בהתנהגותינו כעבור ימי החג הקדוש בעז"ה.

סגולה עצומה זו שיש בחג הסוכות לזכות להארה נפלאה זו, מתעוררת על ידי מה שבני ישראל עורכים את החג הקדוש כראוי וכיאות, ועוסקים בתיקון וזיכוך המידות, ובזה הם ממשיכים את הארת וזיכוך המידות של האבות הקדושים.

ויש להתבונן בזה, מהו אופן העבודה של תיקון המידות, המיוחד לימים אלו, אשר על ידה נזכה להמשיך את הארת האבות הקדושים בלב בני ישראל.

משל למה הדבר דומה, לילד שׁוֹבֵב שיש לו אופי קשה ומזג סוער, אשר נלאו הוריו ומוריו למצוא מזור ותרופה לכל תעלוליו ומעשי הקונדס שלו, וכמה שניסו והשתדלו להשפיע עליו שישפר את התנהגותו, זה עזר תמיד לפרק זמן קצר של חצי שעה וכדו', ושוב היה חוזר לשׁוֹבְבִיתו, עד שהביאוהו לפני מחנך גדול והוא המליץ לתת לו תרופה מיוחדת, שעל ידה תהיה השפעה על כל סדר מיווג החומרים ותהלוכות הדמים בנפש הילד, וזה ישפיע על התנהגותו באופן חזק שיהפוך לטובה, באופן קבוע ויציב, ולא יחזור שוב לסורו. ופשוט, שאם הילד אכן ישמע לקול המחנך ויבלע את כדור התרופה בעתו ובזמנו מדי יום ביומו, שיראה ע"י זה שינוי יסודי בכל תהלוכות יומו.

והנמשל הוא לעניינינו, שלפעמים כל אחד מאיתנו מרגיש בעצמו כמו ילד שׁוֹבֵב זה, כשהוא נתקל שׁוֹבֵב ושוב בהתעוררות המידות הרעות והשפלות שבקרבו, ואנו מצפים מתי נזכה לבחי' של "שובו בנים

העבודה של 'בירור המידות' – אצל האבות הק' ובדורותינו

את כל חלקי הקליפה שהיו במידה זו ולהכניסם בבנו עשיו, ועל ידי זה זכה להוליד את יעקב אבינו שהיה טוב מזוקק בלי סיג ופגם,

וכן יעקב אבינו ע"ה הגם שהוא כבר זכה שהיתה מיטתו שלימה, בכל זאת הוא עבד קשה לברר את חלקי הטוב שנמצאו בצד הקליפה, כי אף שכל הרע כבר הושלך אל ישמעאל ואל עשיו, מכל מקום טבע הדבר הוא שכשזורקים את האשפה לחוץ נגרר עמו גם קצת חלקים טובים וראויים, ולכן היתה לו עבודה גדולה לבררם ולהחזירם אל הקדושה, וזה עשה על ידי מה שקנה מאחיו עשיו את הבכורה, ולקח ממנו את הברכות, וכמו כן אח"כ כשהיה בבית לבן, והיה רועה צאנו, והיה לו עבודה שלימה לברר נקודים ועקודים, וניהל ויכוחים קשים עם לבן, וכל זה במטרה לברר את חלקי הטוב שנשארו אצל לבן שהוא היה אח של רבקה, וכל הטוב נתברר אצל רבקה, וכל הרע נשאר אצלו, אך עדיין היה צורך להוציא ולברר משם חלקי הקדושה שנשארו, ואכן מיד כשהרגיש יעקב אבינו וידע שנסתיימה עבודת הבירורים, קם וברח

הנה ידוע מה דאיתא באור החיים הק' כי בעבודת זיכוך המידות של האבות הקדושים היה להם עבודה גדולה של 'בירור טוב ורע', דהיינו, שהם לא זכו לרום מדריגתם מצד מה שנולדו מתחילה עם מידות מזוככות, אלא אדרבה, מתחילה היו להם מניעות גדולות מצד הקליפה נגד תיקון וזיכוך מידותיהם, וזה כתוצאה מגודל החטאים והפגמים של כל הדורות שהיו לפניהם, שהכניסו זוהמא בכל הבריאה, והאבות הק' עמלו והתייגעו בכל כוחם להפריד את כל תערובת הרע שיש בתוך המידות, עד שהמידות נהיו זכים ומזוקקים בתכלית השלימות.

ולבן אברהם אבינו ע"ה שעבד ועמל לברר את מדת החסד ולנקותו מכל סיג ופגם מצד הקליפה, אכן הוליד את יצחק שהיה כולו טוב, אבל מצד שני הוליד גם את ישמעאל, כיון שכל הרע שנתברר על ידי עבודת המידות שלו נכנס בבנו ישמעאל, ובזה הגיע לשלימות עבודתו להיות מרכבה למידת החסד כשהוא מבוררת ומזוככת. וכן יצחק אבינו ע"ה שעבד לברר את מדת הגבורה, הוצרך לברר

לשון קדשו כלפי מעלה: רבונו של עולם! אכן אמת הדבר שאם 'יסחטו' את ה'ובכן תן פחדך' יצא משם 'געלט'.... אבל רבונו של עולם, אם יסחטו שוב את ה'געלט' של יהודי יצא משם 'ובכך תן פחדך'... וכוונת קדשו היתה, שאכן יתכן שיש הרבה יהודים כשהם מבקשים "ובכן תן פחדך" בתפילת ראש השנה, עיקר כוונתם בזה הוא - כיון שהם רוצים ממך שנה טובה וברוכה עם עושר ונחת והרבה כסף... ואם כן, הרי אין זו כוונה רצויה, אבל אם נברר שוב בעומק לבו של יהודי למה הוא אכן זקוק כל כך לכסף רב, נמצא שהתשובה היא כיון שהוא צריך לשלם שכר לימוד עבור צאצאיו, ולקנות תפילין ומזוזות וצרכי שבת ויום טוב, ולהכניס אורחים, ולתמוך במוסדות תורה, נמצא שבעומק לבו מסתתרת באמת שאיפה רוחנית טהורה לדברים נצחיים, ולא כפי שזה נראה מבחוץ שיש לו אהבה גרועה לתאוות ארציות ולממון, וכפי שכתוב בבעל הטורים על הפסוק (בראשית כח,יב) 'סולם מוצב ארצה' - סול"ם בגימטריא ממו"ן, ופירושו צדיקים הרמז בזה, שממון יכול להיות דבר ירוד מאוד 'מוצב ארצה', וזה יכול להיות דבר נעלה מאוד 'וראשו מגיע השמימה'.

בירור כזה צריך כל אחד לעשות בכל מידה ומידה שהוא מוצא בנפשו,

משם יחד עם כל נשותיו וילדיו וכל רכושו.

זהו כלל גדול שמבואר בספרי פנימיות, שעבודת האבות הקדושים היתה 'עבודת הבריורים', וההסבר בזה, כיון שכידוע בדורות ההם הכל היה בתוקף גדול, הן חלק הטוב והן חלק הרע, ולכן היו כל הנבראים בתערובת חזקה של טוב ורע, ומהם צמחו דור המבול ודור הפלגה, ולכן הוצרכו לעבודה קשה לברר הדק היטב כל הפסולת מן הטוב עד שיהא מזוכך ונקי.

והנה, אנו בדורות הללו אכן אין עלינו עבודה גדולה וכבירה כזו, לברוא ישמעאל ועשיו, אולם באפס מה קיים גם אצלנו 'עבודת הבריורים', והיינו שנתבונן ונברר היטב בפנימיות מידותינו, על כל מידה ומידה, האם היא מצד הקדושה, או שהיא נועדה לשרת את תאוותינו וצרכינו ולהתרחק מה'.

לדוגמא: מדת החסד ידוע שהוא שורש למידת אהבה, והנה במבט שטחי 'מהי אהבה טובה' - לאהוב את ה', ואת מצוותיו, ולאהוב כל דבר רוחני, ומאידך 'מהי אהבה רעה' - לאהוב כסף, לאהוב תאוות, מאכל ומשתה ושאר תאוות עולם הזה. אולם ידוע מאמר הרה"ק ר' מאיר'ל פרמישלאנער זי"ע שאמר בצחות

עבודה זו של בירורים שייך גם לאנשים פשוטים כערכינו בדורינו דור אחרון, ולא רק לדורות הראשונים של האבות הקדושים. וכאמור שיש בעבודה זו ב' חלקים, א' לברר כל מדה והרגשה האם היא מצד הטוב או מצד הרע, ב' אף אחר שכבר ביררו מהו טוב ומהו רע, יש למשמש ולברר שוב האם אכן הרע הוא כולו רע או שמסתתר בו נקודה של טוב, וכן להיפך.

[יצויין, כי מי שמשדל לקנות בנפשו את 'מידת האמת', אזי כל סדר העבודה שלו בזה הוא כמו 'עבודת הבירורים', כי מי שמשדל לעבוד על מידת האמת, הרי כל מטרתו הוא לנסות תמיד להבחין מהו רצון ה', והוא מתעלה מעל כל שאר הנטיות שלו, והוא אינו כפוף לשום מידה, לא למידת לחסד ולא למידת הגבורה, ואף לא למידת התפארת, כי תמיד מטרה אחת בלבד, לבחון מהו התכלית האמיתית שנדרש ממנו ברגע זה למען רצונו ית"ש, ומה תפקידו לאור זה.]

דהיינו, שלא ידחה ולא יקרב שום מידה עד שיעמידנה בכור המבחן לברר מה טיבה באמת, הטובה היא אם רעה, ולא יסתפק במה שנראה בהשקפה ראשונה, כי כאמור יתכן שמאחורי המידה הזו מסתתרת מטרה הפוכה לגמרי, לטוב או למוטב.

וגם אחרי שסיים עבודת הבירור הראשונה הזו, עדיין צריך הוא להמשיך ולהעמיק ולברר עוד בבירור אחר בירור, לנקות וללבן כל מידה ומידה בלי סוף, וכגון לגבי מידה האמורה של 'אהבת ממון', אף אחר שנתברר שבעצם יש כאן אהבה טובה שהוא רוצה להכניס אורחים או לתמוך במוסדות תורה, יברר שוב בנפשו מה עומד מאחורי רצון זה, האם זה אכן רצון רוחני טהור, או שגם בזה מתערב נטיה גרועה של חיפוש כבוד והוקרה, וזהו חלק לא טוב שמסתתר כאן מאחורי הכל, וכן יוכל כל אחד להמשיך בדרך זו, וללכת ממדריגה למדריגה בעבודת בירורי המידות.

סגולת עבודת 'בירור' המידות' בחג הסוכות

'קומת הקדושה', וכמבואר בספה"ק עבודת ישראל שמדי שנה בשנה מתעורר קטרוג למעלה בשמים, האם

בעמדינו עתה בעיצומה של ירח האיתנים נוכל לשים לב כי כל עבודתינו בחודש הזה הוא לברר את

כשלולביהם בידיהם לחסות בצל ד' בצילא דמהימנותא, וכעת מוטל עליהם להמשיך ולהתעלות ב'עבודת הביוררים', לברר הדק היטב את מידותיהם, האם לא מסתתר שם תערובת רע כלשהיא, ולדחות את הרע לחוץ.

כפי שכבר ביארנו, הרי עבודת הביוררים מתחלקת לשני חלקים. א', לברר את המידות הטובות האם הם אכן נקיות לגמרי או שח"ו מסתתר שם כוונה רעה. ב', לברר את המידות הרעות, האם בתוך הפסולת מסתתר כוונה טובה, וכמאמרו של הרה"ק מפרמישלאן זי"ע, שבתוך 'אהבת הממון' מסתתר שאיפה קדושה למטרות טובות ורצויות, ויתכן שזה מרומז במאמר הכתוב 'חג הסוכות תעשה לך באספך מגרנך ומיקבך' דהיינו שצריך לברר את הפירות הטובים ולאסוף הגורן והיקב מתוך הפסולת, שלא יהיה מעורב בהם שום רע, ומאיך דרשו חז"ל: 'בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר', שצריך גם לקחת את הפסולת, ולברר גם אותם, אולי יש בהם חלקים טובים שצריך להעלותם.

ומעתה מובן ביתר שאת, למה דווקא על ידי מצוות סוכה זוכים בני ישראל למתנת האושפיזין, כי כאשר בני ישראל מנסים ללכת בדרכי אבות,

אכן ראויים בני ישראל להיבחר שוב מכל אומה ולשון, שהקב"ה ימלוך עליהם ויבחר בהם מכל העמים, להיות ד' אלוקי ישראל מלך, וישראל ואומות העולם מתדיינים זה עם זה, והשטן וחיילותיו מביאים טענות שהללו... והללו..., ולכן נתן לנו הקב"ה מצוות תקיעת שופר לערבב את השטן, כי כאשר בוקע קול השופר הפנימי, מתברר האמת האמיתית כי בפנימיות לבם של בני ישראל שם הם בתכלית השלימות, ורצוננו לעשות רצונך, ועל זה אמר הכתוב "אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון", שיש להם כח 'דעת' והבדלה לברר את הנקודה הפנימית, ולהסיר את קליפת הפסולת החיצונית, וע"י זוכים לאור פני מלך חיים, ולהיזכר לפניו ית"ש בדבר ישועה ורחמים.

גם ביום הקדוש אנו ממשיכים בבירור זה, ובני ישראל משתמשים בכח הבינה, ועוסקים בתשובה בלב ונפש, ולכבו יבין ושב ורפא לו, עד שהשטן משתתק וניטל ממנו זכות הדיבור, והקב"ה מוחל וסולח לעוונותיהם ומטהר אותם מכל שמץ ודופי שנדבק עליהם מבחוץ, כי נתגלה אור שורש נשמת ישראל, שהוא בתכלית השלימות.

אחר בירור גדול זה, נכנסים בני ישראל לסוכותיהם בתרועת נצחון

הנשגבה של בירורי המידות שעשו לפי רום מדריגתם, ועתה יזכו בני ישראל לשאוב ולינוק מאור זה, שזה יסייע בעדם להתעלות לאין שיעור בזיכוך המידות כל אחד ואחד לפי מה שהוא.

ומשתדלים לפי מדריגתם בעבודת בירורי המידות, הקב"ה מסייע להם ומביא להם ממרומים את האושפיזין הקדושים, שיבואו להאיר בלב כל יהודי את האור העצום של זיכוך המידות שהם השיגו על ידי העבודה

מצות סוכה יסייע לעתיד לבוא בבירור האמת

מאחורי עשייתם כוונות נסתרות לתועלת עצמם, להרויח כסף או תהילה.

בירור זה, לברר מידותיהם של אומות העולם, יעשה הקב"ה באמצעות סגולת קדושת מצות סוכה, שיש בה סגולה וכח מיוחד לברר המידות על בוריים, ולכן יתן להם מצות סוכה, ואז יתברר האמת, שאין להם לאוה"ע שום שייכות למידת החסד.

וזה לעומת זה, לנו בני ישראל מסייע מצות סוכה להתעלות בעבודת בירור וזיכוך המידות, וזהו שאמרה תורה 'בסוכות תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', והיינו שעל ידי הישיבה בסוכה, יחד עם האושפיזין הבאים לשבת בסוכה כפי שמרומז בפסוק זה, נזכה להארת הדעת - 'למען ידעו דורותיכם',

אמרו חז"ל (עבודה זרה ג.): לעתיד לבוא יתקבצו אומות העולם ויבקשו שיתנו גם להם שכר על מה שעשו לצורך ישראל, והקב"ה יתן להם מצוה קלה לקיימה, מצות סוכה, והקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, ואז אומות העולם יצאו מהסוכה ויבעטו בה, ויתברר האמת שאין הם ראויים לשום שכר.

לפי כל המבואר לעיל, יובן היטב עומק הענין הרמוז במאמר זה, דהנה אומות העולם הרי תהיה להם טענה נכונה וחזקה, שהם עשו הרבה טובות והרבה חסד לבני ישראל במשך ימי הגלות, אולם התשובה לכך היא כי 'חסד לאומים חטאת', וכל חסד שנעשה על ידי נכרי בוודאי שאין זה נובע משורש הטוב, אלא הכל נובע משורש רע של אנוכיות, וכל מה שהם עושים יש להם

עב. יסודות בעבודת השם _____

והכוונה לכח הדעת שמסייע לו לאדם טוב לרע, כי 'אם אין דעה הבדלה לברר היטב את מידותיו, ולהבדיל בין מנין' כמו שאמרו חז"ל.

כן יעזרנו השי"ת על דבר כבוד שמו, שנזכה לקבל את הארת הסוכה והאושפיזין, ולהתקרב אל הבורא ית' ממדריגה למדריגה, עדי נזכה במהרה לקיום ההבטחה של ומלאה הארץ דעה את ה', ונזכה לישוב בסוכת עורו של לויתן בב"א.

מאמר ד' המשמעות הפנימית של "שמחת בית השואבה" בזמן הבית ובזמנינו

תוכן המאמר:

א. שמחת בית השואבה – על התקרבות המים התחתונים | ב. הקירבה היתירה והשראת השכינה במצות סוכה לאחר הכפרה שביום הכיפורים | ג. בקיום המצות שורה על האדם אור הקדושה, המורגשת במוחש ע"י התענוג | ד. על ידי מצות סוכה וד' מינים חוזרת השפעת אור הקדושה | ה. עבודת 'ניסוך המים' - קירבה פנימית ועזה בין בני' להשי"ת | ו. לאחר ההשתוקקות בר"ה ויוה"כ ב'אהבת אש', זוכים בחג הסוכות ל'אהבת מים' | ז. השמחה הגדולה ב'ניסוך המים' - על בעלי התשובה שנתקרבו | ח. בחג הסוכות זוכה האדם לששון ולשמחה על ידי אור הקדושה השופעת שוב עליו

שמחת בית השואבה – על התקרבות המים התחתונים

גודל השמחה ששררה בבית המקדש בחג הסוכות, וביותר בשמחת בית השואבה, וכנלמד מלשונות השמחה הכתובים בחג הסוכות. ואף על פי כי בכל המועדים שייך ענין השמחה, כנאמר בנוסח התפילה: 'מועדים לשמחה, חגים וזמנים לששון', אמנם מיוחדת היא השמחה היתירה שבחג הסוכות. כדאיתא ברמב"ם (הל' לולב פ"ח הי"ב): "אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות

בתורה הק' נשנה כמה פעמים אודות חיוב השמחה בחג הסוכות, ואף יותר מחובת השמחה בשאר המועדות, ככתוב: 'וְשִׂמְחֶתָּ בְּחַגֶּיךָ' (דברים טז, יד); 'וְהָיְתָ אִךְ שִׂמְחָ' (שם, טו); 'וְשִׂמְחֶתֶם לְפָנַי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׂבַעַת יָמִים' (ויקרא כג, מ).

השמחה המיוחדת בחג הסוכות

וחכמינו ז"ל בגמ' סוכה (בפרק לולב וערבה; החליל) מרחיבים בתיאור

ואין אנחנו יכולים לעלות ולראות את שמחת בית השואבה בעיני הבשר, בכל זאת על ידי התבוננות והשגה במח ובלב, ניתן לראות את השמחה הגדולה. וזהו כוונת מאמרם: 'מי שלא ראה שמחת בית השואבה' - כלומר, "ראיה, הוא בעין הלב, להסתכל ולהתבונן בשמחה שהיינו שמחים בזמן המקדש. ומי שמעולם לא נתן לב להתבונן בזו השמחה, על זה אמרו - לא ראה שמחה מימיו".

ובמקום אחר מוסיף (סוכות, תרל"ז ד"ה והיית; תרל"ז ד"ה דרך) כי אף בזמן הגלות, בזמן שאין בית המקדש קיים, מובטחים אנו גם כן, כי נזכה לראות ולהשיג בעיני השכל את 'שמחת בית השואבה'. ככתוב (דברים טז, טו): 'וְהָיְתָ אִפְּךָ שִׂמְחָה', כי 'אף גם עתה, שאין לנו לקיים זאת השמחה כראוי, אף על פי כן הוא הבטחה - והיית אך שמח'. ומבאר בכך את דברי הגמ' (פסחים עא, א; סוכה מח, א): "תנו רבנן, 'והיית אך שמח', לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה", כי אף בימים טובים שבאחרית הימים בעומק הגלות, גם כן נזכה לשמוח ולשוש, ו'זה שאמרו חז"ל 'לרבות לילי יום טוב האחרון', היינו, הימים טובים בגלות הדומה ללילה באחרית הימים'.

היתה שם במקדש שמחה יתירה, שנאמר (ויקרא כג, מ): וּשְׂמַחְתֶּם לְפָנַי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים". עוד אמרו חז"ל (סוכה נא, ב): "תנו רבנן, מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו". ובדברי התוס' (ד"ה חד תני) מובא בשם תלמוד ירושלמי (סוכה פ"ה ה"א) לפרש מדוע נקרא שמה 'שמחת בית השואבה', כי "משם שואבים רוח הקודש, שהשכינה שורה מתוך שמחה, דכתיב (מלכים ב' ג, טו): וְהָיָה כְּנִגְן הַמְּנַגֵּן, וְתָהִי עֲלֵיו רוּחַ ה'".

המשכת השמחה אף בזמן הזה

והנה, הגם כי עיקר השמחה הגדולה היתה דווקא בבית המקדש, אך הלא חובת השמחה איננה חובת ציבור אלא חיוב על כל יחיד ויחיד, ואם כן איפוא במה מתבטא בימינו אנו השמחה הגדולה הזו, כשאינ לנו מזבח לנסך עליו בששון. ובשפת אמת (סוכות, תרמ"ד ד"ה בענין) מדקדק עוד במאמר חז"ל 'מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו', כי לכאורה, היות ובזמן הזה אין בית המקדש קיים, 'קשה, למאי נפקא מינה כתבו זה'. ומיישב, כי ישנם שני אופני ראייה, ראייה בעיני בשר, וראייה בעיני השכל. ואם כן אפילו בזמן שאין בית המקדש קיים,

נטילת לולב -

מחלקי השמחה הנמשך גם בזמן הזה ומקור להמשכת השמחה אף בזמן שאין בית המקדש קיים, מצאנו במשנה (סוכה פ"ג מ"ב): "בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה, ובמדינה יום אחד. משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה, זכר למקדש". ובגמ' (מא, א) למדו את תקנת זכר למקדש מפסוק (ירמי' ל, יז) שנאמר: 'כִּי אֶעֱלֶה אֶרְכָּה לְךָ, וּמִמְכוֹתֶיךָ אֶרְפְּאֶךָ, נְאֻם ה', כִּי נִדְחָה קְרָאוּ לְךָ, צִיּוֹן הִיא, דִּרְשׁ אֵין לָהּ, דורש אין לה - מכלל דבעיא דרישה". והנה טעם מצות נטילת לולב בבית המקדש כל שבעה, איננה כטעם מצות הנטילה של כל יחיד, אלא מצות הנטילה בבית המקדש הוא מחלקי השמחה שבחג, וככתוב (ויקרא כג, מ): 'וּלְקַחְתֶּם לָכֶם... וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׂבַעַת יָמִים'. הרי, כי חז"ל למדו מהכתוב 'צִיּוֹן הִיא, דִּרְשׁ אֵין לָהּ' כי ניתן להמשיך את השמחה של החג, למשך כל הדורות אף בימי הגלות. ומשום כך התקין ריב"ז שיהא לולב ניטל במדינה שבעה, זכר למקדש שהיו חוגגים ושמחים כל הז' ימים.

שמחת בית השואבה

והנה, עיקר השמחה הגדולה בזמן הבית היתה בעת שאיבת וניסוך

המים. וגדולה מעלת מצות ניסוך המים המיוחדת לחג הסוכות, ומקור ההלכה עוד נמסרה למשה מסיני (סוכה לד, א; לז, א), וחכמינו ז"ל סמכוהו ורמזוהו בכתובים (תענית ב, ב). ורש"י (ראש השנה יא, א; ד"ה דתקיף) אף מונה מצוה נעלה זו בין מצוות ירח האיתנים התקיף במצות.

והנה, יש להבין בפשר 'שמחת בית השואבה'. [א] הלא חג הסוכות הוא זמן שמחה בכללות, ומה השמחה המיוחדת שניתוספה בשעת ניסוך המים. [ב] וכן, מדוע נקבעה מצות 'ניסוך המים' דווקא בחג הסוכות, ולא במועדים ורגלים אחרים. [ג] עוד יש לבאר, דהנה חז"ל למדו בענין ניסוך המים מהכתוב (ישעי' יב, ג): 'וּשְׂאֲבַתֶּם מֵיִם בְּשִׁשׁוֹן, מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה', ויש להבין מדוע נקראו 'ניסוך המים' - 'מעייני הישועה', מה הישועה במים.

השמחה במים שנתקרבו לבורא

והנה הטעם בדרך פשט על מצות ניסוך המים, מבואר במדרש (ראה תיקו"ז תיקון ה יט, ב; והובא ברבינו בחיי ויקרא ב, יג) כי "מים התחתונים נקראו מים בוכים, ולמה נקראו מים בוכים, כי בשעה שחלק הקדוש ברוך הוא את המים נתן אלו למעלה ואלו למטה, התחילו מים התחתונים

ושאבתם) שחובה מוטלת על כל אדם להתבונן במהות מצות ניסוך המים, ובמה נוגע עבודת ניסוך המים אל כל אחד ואחד מישראל.

והנה בשם משמואל (סוכות תרע"ב) דקדק, כי הלא הקב"ה פייס את המים התחתונים בנוסף לניסוך המים גם בהקרבת המלח, ככתוב (ויקרא ב, יג): 'וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלַח, וְלֹא תִשְׁבֵּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹקֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ, עַל כָּל קָרְבָנְךָ תִּקְרִיב מֶלַח', וכפי שרש"י על אתר (ד"ה מלח ברית) מציין: "שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח, וניסוך המים בחג". ולכך, אם השמחה בניסוך המים הוא מפני המים התחתונים שנתקרבו, 'צריך למודעי, למה עושין השמחה רק בניסוך המים, ולא במלח למזבח'. ומיישב, כי המלח אינו כה מרוחק מהעליונים כריחוקם של המים. כי המלח הוא מים שנתפעלו על ידי אור השמש המשמש בעליונים (רמב"ן ויקרא ב, יג), נמצא איפוא, כי המלח קרוב אל העליונים יותר מהמים התחתונים, מפני שכבר נתקרבו במקצת על ידי כח השמש. ומשום כך, 'אין כל כך שמחה בהתקרבותם, כי לא היו כל כך מרוחקים'. ומוסיף עוד, כי 'כן הוא בנפש האדם,

בוכים. אמר רבי אבא, בבכי נתפרשו המים התחתונים מן העליונים. אמרו, אוי לנו שלא זכינו לעלות למעלה להיות קרובים ליוצרנו. מה עשו, העיזו פניהם ובקעו תהומות, ובקשו לעלות עד שגער בהן הקדוש ברוך הוא. אמר להם הקדוש ברוך הוא הואיל ולכבודי עשיתן כל כך, עתידין אתם ליקרב על גבי המזבח במלח, וניסוך המים". והיינו, כי בכריאת העולם נאמר (בראשית א, ז): 'וַיִּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרְקִיעַ, וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרְקִיעַ', והמים התחתונים בעולם העשיה שנתרחקו מאורו של הקב"ה בכו ואמרו 'אנן בעינן למיהוי קמי מלכא', והקב"ה פייסם במצות ניסוך המים בחג הסוכות שיקיימו בהם. וזהו ענין השמחה הגדולה בשמחת בית השואבה, כי קירבת המים שנתקרבו לעבודתו לאחר שהיו מרוחקים ומובדלים מאת הבורא יתברך במשך ימות השנה, מעוררת שמחה וששון.

השמחה בקירוב האנשים שנתרחקו ביותר

אמנם ודאי, כי עלינו להעמיק ולהתבונן יותר, מה העבודה הזאת, ומהו המכוון הפנימי בעבודה הנשגבה של ניסוך המים בשפת המעשה. כדאיתא בליקוטי תורה להרב בעל התניא זי"ע (סוכות, ד"ה

המשמעות הפנימית של שמחת בית השואבה _____ עז

ביותר, ואינם זוכים אף לקבל ההארה מכח השמש כמלח.

ואף גם זאת יש להבין, ולהרחיב בביאור ענין המים התחתונים, והשמחה הבאה בעקבות התקרבותם, בכדי שיתיישבו על הלב באופן מוחש ובהיר.

שבשמחת בית השואבה הוא זמן קירוב אפילו לאנשים שלא נתפעלו מהתלהבות ראש השנה ויום הכיפורים, ונשארו דוממים פשוטים קרירים כדמיון המים, עתה יש זמן לפניהם לעודדם שיתחזקו ויתאמצו לעשות תשובה ויתקרבו בחסד ה', כמים התחתונים האלו המרוחקים

— ❖ ב ❖ —

הקירבה היתירה והשראת השכינה במצות סוכה לאחר הכפרה שביום הכיפורים

לצאתם מארץ מצרים, לאחר שנכשלו בחטא העגל, עלה משה למרום בראש חודש אלול למשך ארבעים יום, עד יום הכיפורים אז נתרצה השי"ת אל בני ישראל, 'וַיֹּאמֶר ה' סְלַחְתִּי פְּדָבְרְךָ' (במדבר יד, כ). ומאז שנתרצה השי"ת אל משה רבינו בדור ההוא, כן מכפר וסולח בכל שנה ושנה, ככתוב (ויקרא טז, ל): 'כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם, מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תְּטַהֲרוּ. וְתִכַּף לְאַחַר מִכְּן, וַיֵּשׂ אֹמְרִים (ראה פירוש הגר"א מוילנא, שיר השירים א, ד) כי עוד בחג הסוכות עצמו כבר החלו בעבודת בנין המשכן. וסיבת הציווי לבנות את המשכן היתה בכדי להודיע לכל באי העולם שנתרצה

בראשית עלינו לבאר הקדמה כללית במעלת חג הסוכות, ומתוכו נבוא לביאור עבודת ניסוך המים.

חג הסוכות המשך לימים הנוראים בספרי הקודש מבואר, כי ימי חג הסוכות הנם המשך וחטיבה אחת עם עבודת הימים הנוראים שלפניה, והשלמה והוספה על תיקוני התשובה שבימי ראש השנה; עשרת ימי תשובה; יום הכיפורים; ועבודת הארבעה ימים שקודם החג. ובימי החג זוכים אנו לתוספת קירוב על הריחוק שהיינו מרוחקים במשך כל השנה.

והנה, טהרתם של בני ישראל ביום הכיפורים התחילה בשנה הראשונה

מעלת קדושת הסוכה
המכוון נגד יעקב אבינו

ובשם שתיכף לאחר הסליחה והכפרה על חטא העגל התחילו בני ישראל בבנין המשכן להכין מקום ראוי להשראת השכינה, כן בכל שנה ושנה לאחר הטהרה והכפרה של יום הכיפורים בונים בני ישראל את הסוכה לישיב בו שבעת ימים (ראה 'דעת קדושים', דף טו). כשם שהמשכן היה בית להשראת השכינה, כן הוא אף מעלת הסוכה שהוא מקום מוכן וראוי להשראת השכינה. ועל הסוכה המלא בשמות הקדושים חל עצמות הקדושה, כמאמרם ז"ל (סוכה ט, א; ביצה ל, ב): 'כשם שחל שם שמים על החגיגה, כך חל שם שמים על הסוכה'.

והנה, קדושת הסוכה מכוונת כנגד קדושת יעקב אבינו, כפי שמצאנו שהוא היה שורש ויסוד הקדושה. כידוע שהברכה השלישית בתפילה: 'אתה קדוש, ושמן קדוש' מכוון כנגד יעקב אבינו. וככתוב (ישעי' כט, כג): 'קְדוֹשׁ יַעֲקֹב'. וכן שלימות קדושת בית המקדש משוייכת אל יעקב אבינו, כמאמרם ז"ל (פסחים פח, א): "אמר רבי אלעזר, מאי דכתיב (ישעי' ב, ג): 'וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֵל הַר ה' אֶל בַּיִת אֱלֹהֵי יַעֲקֹב', אלוקי יעקב, ולא אלוקי אברהם.

להם על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם.

ובפרשת שמיני לאחר שבעת ימי המילואים בשעת חינוך המשכן, נאמר (ויקרא ט, כג): 'וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל אֱלֹהֵי מוֹעֵד, וַיִּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם', וכתב רש"י (ד"ה אמרו): "אמרו (תהלים צ, יז): 'וַיְהִי נֶעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ', יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. לפי שכל שבעת ימי המילואים, שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום, לא שרתה בו שכינה. והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה: משה רבינו, כל הטורח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו, ונדע שנתכפר לנו עון העגל".

והנה, יש לדקדק במה שאמרו: 'כל הטורח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו, ונדע שנתכפר לנו עון העגל', כי הרי אי אפשר לומר כי על ידי השראת השכינה יתוודע להם שנתכפר להם עון העגל, שהרי כבר שמעו במפורש את דבר ה' מפי משה 'סִלַּחְתִּי פְּדָבְרְךָ'. אלא 'ונדע' הוא ענין נעלה יותר בידיעה והשגת הדעת, כי בני ישראל השתוקקו עד מאד לתוספת ריצוי וקירבה להשי"ת בנוסף לאמירת 'סִלַּחְתִּי כדברך', גם להרגשה והכרה לדעת כי נתכפר להם עון העגל על ידי השראת השכינה.

להשתמש ברוח הקודש, אם רק כשאיננו בעל עבירות ח"ו. ומכל מקום, הרי אנו רואין שאפילו הכי לאו כולם זוכין לרוח הקודש. והטעם פשוט, שהאוויר וגשמיות עולם הזה מפסיק, וצריכין לזה זכות מיוחדת. ומבאר, כי 'על כן בבית המקדש היו מרבית הצדיקים זוכין לרוח הקודש, והטעם יש לומר דמאחר ששם לא היה האוויר כל כך מגושם, ושוב ממילא נשמות טהורות זוכות לרוח הקודש. והנה 'סוכה' איתא בספרים שהיא דוגמת בית המקדש, ועל כן האוויר שלה איננו מגושם כל כך, ועל כן מצוה זו מסוגלת לרוח הקודש, כעין המקדש שמשם שואבין רוח הקודש'.

ומשום כך, כשם שבני ישראל התחילו בבנין המשכן לאחר שנתבשרו כי נתכפר להם עוון העגל, ונאמר בעבורם 'סִלַחְתִּי כְּדָבָרְךָ'. כן בכל שנה ושנה לאחר שאנו זוכים 'פי ביום הזה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם, מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לְפָנַי ה' תְּטַהְרוּ', הרי אנו בונים את הסוכה לתוספת קירבה ואהבה על ידי השראת השכינה הבאה לאחר תיקוני התשובה.

סוכת שלם -

שלום ושליומות בין ישראל להשי"ת

ומשום כך נקרא הסוכה: 'סוכת שלום', וכן: 'סוכת שלם', כי אכן

ויצחק, אלא, לא כאברהם שכתוב בו הר, שנאמר (בראשית כב, יד): 'אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהַר ה' יִרְאֶה', ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר (בראשית כד, טג): 'וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה'. אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר (בראשית כח, יט): 'וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בַּיַּת אֵל'. ומשום כך קדושת הסוכה המוכנה וראויה להשראת השכינה, משוייכת גם כן אל קדושת יעקב אבינו (ראה 'טור' אורח חיים סי' תיז), שבנה והקים סוכות לראשונה, ככתוב (בראשית לג, יז): 'וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָהּ, וַיֵּבֶן לָהּ בַּיַּת, וַלְמַקְנָהּוּ עָשָׂה סֻכֹּת'.

בסוכה זוכים לרוח הקודש

והנה כמו כן סוכה הוא מלשון 'סוּכָה ברוח הקודש', על דרך שאמרו חז"ל (סנהדרין סט, ב): "אמר רבי יצחק, יסכה זו שרה, ולמה נקרא שמה יסכה - שסוּכָה ברוח הקודש", כי על ידי מצות סוכה זוכים לרוח הקודש (ראה 'כד הקמח', סוכה) והאדם בעת ישיבתו בסוכה מוכשר ביותר להופעת רוח הקודש.

ומובא בשם משמואל (סוכות, שנה תרע"ח) כי 'יש ליתן טעם, למה מצוה זו מסוגלת לרוח הקודש, יותר משאר המצוות'. ומבאר בהקדם 'כי באמת האדם שיש בו נשמה קדושה חלק אלוך ממעל, לעולם היה צריך

משובח, אמר הקדוש ברוך הוא למשה, לשעבר היתה איבה ביני לבין בני; שנאה ביני ובין בני; תחרות ביני ובין בני, אבל עכשיו שנעשה המשכן, אהבה ביני ובין בני; שלום ביני ובין בני, הוי 'כִּי יִדְבַר שְׁלוֹם אֶל עַמּוֹ'. ראה מה כתיב (במדבר ו, כו): 'וַיֵּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם' אימתי 'בְּיוֹם פְּלוֹת מִשֶּׁה'.

הרי כי ענין השראת השכינה במשכן היתה ביטוי של האהבה והשלום, לעומת האיבה השנאה והתחרות ששררה לאחר החטא. וזהו גם ענין מצות סוכה, כי לאחר המחילה והסליחה ביום הכיפורים, נצטוונו לקיים את מצות סוכה המבטא ביותר את תוספת האהבה היתירה; את השלום והשלימות; הריצוי והפיוס עם בני ישראל, כפי שאחר מחילת חטא העגל היה עדיין נדרש ענין השלום - 'וַיֵּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם', המתבטא על ידי השראת השכינה - 'בְּיוֹם פְּלוֹת מִשֶּׁה'.

הסוכה מעוררת את השלום והשלימות בין בני ישראל לאביהם שבשמים. ועל דרך הנאמר במדרש (במדב"ר יב, א) על הפסוק (במדבר ז, א): 'וַיְהִי בְּיוֹם פְּלוֹת מִשֶּׁה לְהִקִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן'. "הדא היא דכתיב (תהלים פה, ט): 'אֶשְׁמְעָה מֶה יִדְבַר הָאֵל ה'', את מוצא בשעה שעשו ישראל אותו מעשה, וכעס עליהם הקדוש ברוך הוא, מיד עמד משה ובקש רחמים מלפניו שיתרצה להם, ונתרצה להם הקדוש ברוך הוא, אף על פי כן היה בלבו עליהם. כיון שנעשה המשכן, אמר רב יהודה ברבי סימון, הלך משה והרכין אזנו במשכן, אמר משה, תאמר שיש בלבו של הקדוש ברוך הוא על ישראל, הדא היא דכתיב (תהלים פה, ט): 'אֶשְׁמְעָה מֶה יִדְבַר הָאֵל ה'', מיד פייסו הקדוש ברוך הוא שאין בלבו על ישראל כלום, שהעביר זעמו מהם ועבר על פשעיהם. באותה שעה שמע משה קול נאה וקול

בקיום המצות שורה על האדם אור הקדושה, המורגשת במוחש ע"י התענוג

ה'ונדע שנתכפר לנו עוון העגל', באר היטיב בשפת המעשה הנוגע לעבודת ה' בימי חג הסוכות האלו.

ויבואר עוד, בהרחבת ביאור ענין התוספת ריצוי בבנין המשכן והסוכה, שעל ידם עולה ומורגשת במוחש

תכלית התורה והמצות -
השראת אור הקדושה

השי"ת נתן לנו תורת אמת ותרי"ג מצות לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, והמכוון הפנימי בעבודת הבורא; בלימוד התורה ובעבודת התפילה; קיום המצות וזיכוך המידות, הוא חלק הקדושה הגנוזה בפנימיות כל מצוה ומצוה. כי לדוגמא, על ידי מצות תלמוד תורה שורה על האדם אור הקדושה הגנוז בתורה, ועל ידי קיום המצוות או מלחמת קדושת היצר נמשך על האדם אור קדושת אותה מצוה. ותכלית כל עבודתנו ומעשינו הוא להשרות את אור הקדושה עלינו, כנאמר בנוסח הברכה: 'אשר קדשנו - במצוותיו'. וכן אומרים אנו בסדר תפילת המועדים: 'אתה בחרתנו מכל העמים... וקדשתנו במצוותיך', כי המכוון הפנימי 'במצוותיך' הוא ה'וקדשתנו' - אור הקדושה של מעלה אשר חל על האדם העוסק במצוה.

התענוג בעבודה הוא הרגשת אור
הקדושה

והנה, אור הקדושה איננה ענין הנאמר בביטוי שפתיים גרידא: 'כי על ידי קיום המצוה שורה על האדם אור הקדושה', ותו לא מידי. אלא אור הקדושה הנה מציאות ממשית המורגשת במוחש, וביד כל אחד

כקטון כגדול להרגיש ולחוש אותה, ואם לא בכל עת, על כל פנים בזמן נעלה ומרומם. ומציאות הקדושה באה לידי ביטוי על ידי הרגשת המתיקות והעריבות שמרגיש האדם בשעה שהוא עוסק בתורה, והרגשת הנועם שמרגיש האדם בעת התפילה, וההתרוממות וההתעלות שקיום מצות התורה משפיעה על האדם, הן הם עצם הקדושה הבאה ושורה על האדם, המתגלית באמצעות הרגשות אלו, וכפי הנראה לעין את גודל המתיקות והעריבות המרגיש האיש אשר קשור ואדוק בעבודת אהבה אל התורה הק', כדאיתא באור החיים הק' (דברים כו, יא): "שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם". הרי כי מצד התורה ישנה תכונה של 'מרגישים', ואם האדם אינו מרגיש אזי החסרון בא מצדו. כי אכן צדיקים ויראי ה' מרגישים זאת ביותר. ואף פשוטי עם שאינם עומדים במעלות נעלות אלו, גם כן יכול לטעום מהרגשת המתיקות והעריבות שבלמוד התורה, ואולי לא עד כדי 'שמשגעים ומתלהטים אחריה', אמנם באפס מעט מרגיש כל אחד

כשישב סמוך על שולחנו בצילא דמהימנותא, נפתחו ארובות השמים ומטר עז ניתך ארצה. נענה ואמר: 'אף על פי שנפסק בשולחן ערוך (או"ח סי' תרלט, סעי' ז) "כל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם, אינו מקבל עליו שכר ואינו אלא הדיוטות", בכל זאת הריני חפץ ומוכן להיות הדיוט להשי"ת, ולא אצא מן הסוכה. וביארו צדיקים את הנהגתו הק', כי אף על פי שאמרו כי 'מצטער פטור מן הסוכה', אמנם הוא לפי גודל רום קדושתו והשגתו במעלת הישיבה בסוכה, כלל לא נחשבה בעיניו צער ירידת הגשמים, ונתבטלה כליל לעומת התענוג העצום שהרגיש מקיום המצוה.

קדושה גוררת קדושה

והנה, אור הקדושה מוסיף והולך, ככלל הנקוט בידינו 'מעלין בקדוש'. והא בהא תליא, על ידי שהאדם לומד בקדושה, אזי גם תפילתו בקדושה, והתפילה בקדושה גורם שגם קדושת מהלך החיים תהיה כדבעי, ואור הקדושה מתפשטת בכולו, כפי שמצינו ש'המקדיש רגלה של בהמה, פשטה קדושה בכולה', וקל וחומר באדם המקדש עצמו בחלקו שפשטה קדושה בכולו, כענין שאמרו חז"ל (יומא לט, א): "אדם מקדש עצמו

בעת עוסקו בתלמוד תורה כי אור הקדושה שבתורה מטהרת ומזככת את ליבו ונפשו, ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים. וכן גם בעבודת התפילה מרגיש כל אדם המכוון בתפילתו את מתיקות ונעימות כל תיבה ותיבה, עד שקשה לו להפרד ממנה. ומרגיש טעם ערב בהשתפכותו בתפילת 'נשמת', ובהתרוממותו בתפילת 'לכו נרננה', וכדומה בכל מצוה ומצוה. והרגשה זו באה לאדם על ידי אור הקדושה המתעוררת ושורה על האדם על ידי קיום המצוה.

וצדיקי עליון הרגישו את אור הקדושה ביותר, עד שלא היו יכולים ליתן מעצור בעד ההשתוקקות והכמיהה שנבעה מלבם הבוער כאש שלהבת. כמסופר על הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע, כי במשך כל ליל חג הסוכות לא היה יכול לעצום את עיניו, מפני גודל התשוקה וההתלהבות לקיים מצות נטילת לולב, עד עת אשר התחיל השחר להפציע, רץ בחדווה עצומה לברך על הארבעה מינים, ובהתלהבותו הגדולה לא הבחין בדלת הזכוכית המעכבת בעדו, והושיט את ידו אל תוך הזכוכית שהתנפצה לרסיסים... וכן מסופר על הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע כי פעם בחג הסוכות

הטהורה שבו חוזר וניעור, והשי"ת מאציל ומשפיע עליו את אור הקדושה הגנוזה במצוה שקיים. ואף על פי, כי בעצם, מקושר האדם אל השי"ת בכל עת ובכל שעה, בכל זאת, בטרם שקיים את המצוה או קודם שלמד והתפלל, יתכן שלא הרגיש בעצמו שום קדושה והתעלות, אלא חש את עצמו כאחד האדם. אבל לאחר שמתקרב אל בוראו בעשיית רצונו, מאיר השי"ת על נשמתו שירגיש את אור הקדושה החבויה בתורה ובמצות.

**ע"י אור הקדושה נמשך דרך הצינור
שפע חכמה ודעת**

וביותר, נאמר (משלי ב, ו): 'פִּי ה' יִתֵּן חִכְמָה, מִפִּי דַעַת וּתְבוּנָה', כי על ידי השפעת החכמה הדעת והתבונה מתעלה האדם למעלות רמות, שכלל לא שיער בדעתו כי יכול הוא לבוא ולהגיע אליהם. כדאיתא (קנינים פ"ג מ"ו): "זקני עם הארץ, כל זמן שמזקינין, דעתן מיטרפת עליהן, אבל זקני תורה אינן כן, אלא כל זמן שמזקינין, דעתן מתישבת עליהן", והיינו, כי לעומת דרך העולם שכלל והאדם מזדקן נחלש ורפה דעתו, הרי תלמידי חכמים אינם כן, מפני שמקושרים אל השי"ת ועושים רצונו, ומתוך כך זוכים להשפעת הדעת והתקשרות, ועל ידי לימוד התורה הרי הם מזדככים ומחכימים להשיג

מעט, מקדשין אותו הרבה", כי אור הקדושה הולך וגדול. והאור כי טוב הגנוז בכל מצוה ומצוה, אשר אף ניתן לראותו בעיני השכל ועיני הלב על ידי הרגשת הנעימות והעריבות; ההנאה וההתעלות, מרבה ומוסיף באדם כח לקדושת מהלך החיים, וכח להתעלות ממדרגה למדרגה.

**השפעת אור הקדושה על האדם -
כשמקרב את עצמו אל בוראו**

והנה, מציאות הרגשת אור הקדושה נשפעת ונאצלת מהקב"ה בכבודו ובעצמו, באמצעות הנשמה הטהורה אשר באדם, הלא היא ה'חלק אלוך ממעל' השוכנת בקרבו, כי הרי האדם מורכב מגוף ונשמה (סנהדרין צא, ב). ועבודתו עלי אדמות הוא להתקרב אל יוצרו, ולבטל את תשוקות גופו מפני רצון הנשמה, כאמרתו הידועה של המגיד הרה"ק רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע (ראה 'אור תורה' בהעלותך ד"ה עשה) על הכתוב (במדבר י, ב): 'עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוּצֹת כֶּסֶף' - כי צירוף 'חצוצרות' הוא מלשון 'חצאי צורות'. וביארו, כי האדם מורכב ומקושר משני 'חצאי צורות', למטה ולמעלה, חלק הגוף וחלק הנשמה, ועליו לכסוף לקרב ולהעלות את חומרו שיעשה 'צורה שלימה'. ובשעה שהוא לומד תורה ומתפלל או עוסק במצוה, אזי הנשמה

נעלים שלא חשב כלל שיבואו אי פעם לידו. כי דרך הצינור נשפע ונמשך לו אור הקדושה, וחכמה דעת ותבונה, הבאים לידי הרגשה, בהתעלות והתרוממות ומתיקות ועריבות אשר חש ומרגיש בקיום מצוות השי"ת.

יותר ויותר, והשי"ת משפיע עליהם אהבת ה'; יראת ה'; ותיקון ה'שבעה מידות' בקדושה.

ואלו הדברים יכול האדם לבדוק ולראות בעצמו, כי בשעה שהאדם עסוק בתורה ותפילה ובעשיית רצון בוראו, זוכה להשיג דברים וענינים

על ידי מצות סוכה וד' מינים חזרת השפעת אור הקדושה

מסך המבדיל בינו לבין קונו (ישמח ישראל, ואתחנן אות ה). ועל ידי שנתרחק מבוראו סתם את הצינור המשפיע, ומתוך כך אף בשעה שהוא לומד ומתפלל ועוסק במצוה, אף על פי שעל ידי מצוותיו נתהווים אורות נעלים, ואף רשע גמור המקיים מצוה גם כן פועל אורות מקיפים, אך הוא עצמו אין לו שייכות ותועלת מהם, ומשום כך כלל אינו מרגיש את נעימות הקדושה. ולכך מבואר בספרים (באר היטיב סי' תקעא סק"א) כי בטרם שהאדם מקיים מצוה עליו לשוב בתשובה שלימה, וככתוב (תהלים נ, טז): 'וְלִרְשָׁע אָמַר אֱלֹקִים, מַה לִּי לְסַפֵּר חֻקֵי, וּמַה טַעַם הָאֱמוּנָה, כִּי הַחַטָּאִים מִקְלָקְלִים וּפּוֹגְמִים בַּמִּטְוָה וְהַתּוֹעֵלֶת הַמְכוּוֹן שֶׁל קִיּוּם הַמִּצְוָה.

החוטא מלבד מה שמכעיס את בוראו מתרחק מהשפעת אור הקדושה

והנה, החוטא מלבד הפשע האיום במה שהכעיס את בוראו והמרה את פיו, ועורר חרון אף וכעס, ובנוסף על מה שעל ידי חטאיו נתלכלך ונתטנף בזוהמה, הרי על כל זאת על ידי החטא הפריד את עצמו מהצינור הממשיך את אור הקדושה. כי כל איש מישראל בשעה שעוסק בתורה ושכינה כנגדו, או בעת כשהוא עוסק בקיום המצות, נשפע עליו קדושה רבה ועצומה אשר קדשנו - במצוותיו, וחכמה ודעת ותבונה, ועל ידי זה הריהו מרגיש במתיקות ועריבות המצות, כאמור. אמנם בשעה שנכשל בחטאים עוונות ופשעים, הרי מלבד עצם החטא והפגם, נתהווה

את גושי הטיט והעפר שנדבקו בכלי, ושפשף ומירק את הכלי עד שיהא נקי מכל שמץ טינוף ולכלוך. ואף על פי שהכלי כבר נתמרק ונשתפשף ביותר, בכל זאת לא שב עדיין זיוו ותוארו הקודם הברק הנוצץ והאור המשתקף. ובכדי לחדש אורם כבראשונה, לקח מטליות מיוחדים עם תמרוקים חריפים לסוך את הכלי וללטש ולהבהיק, עד שישוב ויחזור אליה הברק והאורה. וסגולת תמרוקים אלו אינם באים להוסיף ולחדש בהם ברק ואור חדש שלא היה בהם בעבר, אלא כוחם יפה על ידי הסיכה והליטוש להוציא את האור והברק הנמצאים כבר מאז בגוף הכלי, עד שתתגלה לעין כל יופי תוארם.

בן הוא אף ביום הכיפורים בו אנו זוכים לטהרה וכפרה עד שלא נשאר בנו שום שמץ זוהמה, ונקיים וטהורים אנו מכל עוון ופשע. אמנם לא די לו לאדם בטהרה ונקיון זו, כי הלא קודם החטא הרי נצצה וברקה נשמתו באור נעלה, כי בעת אשר עסק בתורה האירה עולם האצילות מקדושת תלמודו, ובכל מצוה ומצוה היה זוכה להרגיש את אור הקדושה במוחש, כבן עולם הבא. ולכן, כעבור יום הכיפורים, אם כי כבר אינו מטונף ומזוהם כמו קודם התשובה, אבל שפע אור הקדושה עדיין לא שבה

בנוסף לטהרה יש להשיב גם את הברק והזוהר

ודרך התשובה בירח האיתנים, 'ראש השנה, יום הכיפורים, וסוכות', מסודר כנדבך על גבי נדבך, זה למעלה מזה. דהנה ביום הכיפורים מחמת תוקף קדושת היום, השי"ת ברוב רחמיו מעביר אשמותינו ורוחץ את טינופנו, וככתוב 'כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם, מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תְּטַהֲרוּ', והאדם יוצא נקי מכל חטא וזוהמה. אמנם הלא חוץ ממה שנתטנף בחטאיו, גם סתם את הצינור מהשפעת אור הקדושה, והיאך יוכל להרגיש שוב את עריבות ונעימות התורה והמצוות, אם התרחק מהצינור המשפיע, ומנע את עצמו מלחזות ולהרגיש בהאי עלמא את תענוגי העולם הבא, כענין (ברכות יז, א): 'עולמך תראה בחייך', כי הרי (אבות פ"ד, מ"ז): 'יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא'.

משל למה הדבר דומה, לכלי מפואר שכיית חמדה, מגולף מכסף טהור, ומשובץ במרגליות ואבני חן הנוצצות בברק נפלא, שנפל פעם אל תוך טיט ועפר, ונתלכלך ונתטנף ביותר עד שכבר לא הוכר מראהו הקודם. והיה כשמצאו הבעלים את הכלי אשר נשחת, הוריד בראשונה

והנה, כשם שלאחר מחילת חטא העגל, לא הסתפקו בני ישראל באמירת 'סלחתי כדברך' בלבד, אלא ביקשו הרגשת קירבה יתירה - 'ונדע שנתכפר לנו עוון העגל', ומשום כך צוים השי"ת לבנות את המשכן, בית מקום הראוי ומיוחד להשראת השכינה, וככתוב (שמות כה, ח): 'וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ, וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם', ותכלית הקמת המשכן היתה כי על ידה תחזור שוב שנית השראת אור הקדושה שהיה להם מלפנים אל כל אחד ואחד, כמבואר באלשיך הק' (שם): "'בְּתוֹכוֹ' לֹא נֹאמַר, אֲלֵא 'בְּתוֹכְכֶם'. בְּתוֹכוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד". ובשיבת השראת השכינה יבואו בני ישראל לידיעה והרגשה כי אכן שבו למדרגתם הנעלה כמו בטרם נפילתם - 'ונדע שנתכפר לנו עוון העגל'.

'ונדע' - הרגשה בלב ובמה
 וכבר מצינו כי לשון 'ידיעה' מתייחס אל ההרגשה וההכרה בחוזה ואומץ הלב והמח, כפי שכתב הבעל התניא זי"ע בליקוטי אמרים (פרק מב): על הפסוק (דברי הימים א' כח, ט): 'דַּע אֶת אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ וְעַבְדֶּהוּ', "אך עיקר הדעת אינה הידיעה לבדה, שידעו גדולת ה' מפי סופרים ומפי ספרים. אלא העיקר הוא להעמיק דעתו בגדולת ה', ולתקוע מחשבתו בה', בחוזה ואומץ הלב והמוח, עד

אליו, כמעמדם של בני ישראל לאחר החטא שאף על פי שכבר זכו לשמוע מפי הגבורה 'סלחתי כדברך' בכל זאת השתוקקו עוד לידיעה והרגשה כי נתכפר להם עוון העגל.

לאחר הכיבוש מבקשים על רוח נדיבה
 ודוד המלך ע"ה סידר במזמור התשובה (תהלים נא, ד - יד) את סדר ודרגות התשובה האמורה. כשבראשונה הוא מבקש 'הָרַב כְּפִסְנֵי מְעוֹנֵי' ("כמו: הרבה. כלומר, מאד כבסני מעוני, כי העון בנפש כמו הכתם בבגד". רד"ק) וּמַחֲטָאֵתִי טְהַרְנִי. תַּחֲטָאֵנִי בְּאֵזוֹב וְאֶטְהַר, תְּכַבְּסֵנִי וּמְשַׁלֵּג אֶלְבִּין. לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי, ולאחר הטהרה מחלאת העוונות, הריהו מבקש כי הלא איש ישראל צריך שיהא לו גם רוח הקודש (ראה 'שם משואל' המובא לעיל פרק ב), משום כך 'אַל תִּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ, וְרוּחַ קְדֹשְׁךָ אַל תִּקַּח מִמֶּנִּי', ודייק 'אל תקח ממנו' - כאילו וכבר שורה עליו מאז רוח הקודש, מפני שכל איש מישראל הריהו מוכשר להופעת רוח הקודש, לכך אל תקח זאת ממני. ולאחריה נאמר 'הַשִּׁיבָה לִי שְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ, וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי' - והוא ה'רוח נדיבה' הנדרש לכל בר ישראל, רוח של נדיבות לב להשי"ת הבאה רק לאחר שכבר נתמרק ונתכבס מעוונותיו.

השפעות ה'אושפיזין' בעקבות השלום
והשלימות

ומשום כך, משגר השי"ת את ה'אושפיזין' הקדושים, שבעת הרועים, אל כל איש מישראל, בכדי להריק עליהם את שפע ה'חסד דקדושה' על ידי אברהם אבינו; וכח ה'גבורה דקדושה' באמצעות יצחק אבינו; ואת 'תפארת דקדושה' על ידי יעקב אבינו, ושאר המידות הקדושות. כי כאמור, על ידי שהשי"ת משרה את שכינתו עלינו, כשפורס את סוכת שלומו, וחופף וסוכה ומסתירנו בצל כנפיו, הרי נעשה שלום בינינו לבין אבינו שבשמים בשלימות. ולכך, חג הסוכות הוא זמן מוכשר להרגיש ולחוש את אור הקדושה ששבה וחזרה אליו, לאחר שנתרחקה ממנו בעקבות חטאיו, ככתוב (תהלים עו, ג): 'יְיָהִי בְשָׁלֹם - סְכוּ' שהשלום והשלימות שבה על ידי קיום מצות סוכה. והרגשת מציאות אור הקדושה הנה באמצעות רגשות התענוג המתיקות והעריכות שבקיום המצות, בישיבה בסוכה; ונטילת לולב; ועבודת הנענועים.

אלו תורף דברי ההקדמה בענין חג הסוכות בכלליות, ומעתה נתנה ראש ונשובה אל עבודת 'ניסוך המים', איך מרומז בזה דייקא ענין פנימי זה, שזוכים להרגשה אמיתית של קרבת ד'.

שתהא מחשבתו מקושרת בה' בקשר אמיץ וחזק, כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי, שרואה בעיני בשר ומעמיק בו מחשבתו. כנודע, שדעת הוא לשון התקשרות, כמו (בראשית ד, א): 'וְהָאָדָם יִדַע'.

בחג הסוכות זוכים להרגשת הקירבה
והופעת השפע כבעבר

והנה כי כן, בכל שנה ושנה לאחר המחילה והסליחה ביום הכיפורים, משתוקקים בני ישראל לידיעה והרגשה של קירבה יתירה, בנוסף על המחילה שזכו לה ביום הקדוש, ומשום כך נצטוונו להכנס ולישב בצילא דמהימנותא ולחסות בצל כנפיו, ב'סוכת שלום' - ו'סוכת שלם', המבטאים ביותר את האהבה השלום והשלימות בין ישראל להשי"ת, לעומת האיבה שנאה ותחרות שהיתה ביניהם בעבר, בכדי לזכות להרגשת שפע אור הקדושה. והוא גם ענין נטילת הארבעה מינים בחג הסוכות, וכנאמר (נוסח התפילה קודם הנטילה): "ובנענועי אותם, תשפיע שפע ברכות מדעת עליון, לנווה אפריון למכון בית אלוקיננו". כי אכן נדע ונרגיש בעומק ליבנו פנימה, כי לא זו בלבד שנמחל לנו פשעינו, אלא שבאנו שוב לקירבת השראת השכינה, על ידי הופעת והשפעת השפע ברכות כמקדם.

עבודת 'ניסוך המים' - קירבה פנימית ועזה בין בני ישראל להשי"ת

דברי הרשות. אלא בצימאון עז זועק מנהמת לבו: אבי, אבי, רצוני לעשות רצונך, להתכלל ולהתקרב אליך, ולהיות לחלקך. ועל דרך הכתוב (תהלים סג, ב): 'אַלְקִים, אֱלֹהֵי אֲתָהּ, אֲשַׁחֲרֶךָ, צִמְאָה לָךְ נַפְשִׁי, כָּמָה לָךְ בְּשָׂרִי'. זאת הזעקה הוא בחינת ה'אהבת אש', התלהבות והתלהטות הצימאון העז כאש שלהבת שלא להתרחק ולהתפרד מבוראו.

והניצוץ היוצא מהשתוקקות אש אהבה זו שורף ומכלה את כל המניעות העומדים לשטן לו, הם חומריות עולם הגשמי, והחטאים עוונות ופשעים, המונעים ומעכבים את האהבה. דהנה 'כתיב (דברים ד, כד): 'כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכֵלָה הוּא', אש אוכלת - אש ששורף ומכלה את כל האישים אשר לא לה' המה, הנקרא בשם 'אש זרה' ולא להיות האש כי אם לה' לבדו'.

**אהבת מים - הקירבה המרווה את
צימאון ההשתוקקות**

למעלה מהם ישנו מדרגה נעלית יותר, והוא 'אהבת מים', והוא אהבה מוסתרת שאינה צריכה לזעקת

ענין עבודת 'ניסוך המים' מבורא בליקוטי תורה להרב בעל התניא זי"ע (דרושים לסוכות, ד"ה ושבתם) באר היטיב בשפת המעשה. 'כי הנה, עכשיו שאין לנו בית המקדש ולא מזבח, צריך כל אחד למצוא דברי חפץ בנפשו, ולהבין איך כל הבחינות עליונות של מעלה, הם למטה בעבודת ה' שבלב כל אחד ואחד, ובכל דור'.

ומבאר בהקדם כי ישנם שני דרכי ואופני אהבה לה'. בראשונה 'אהבת אש', ולמעלה הימנה 'אהבת מים'.

אהבת אש - התשוקה להתקרב

כלומר, לפעמים בוער בלב האדם תשוקה עזה ואהבה עצומה אל בוראו, וכוסף להתקרב ליוצרו ולהתאחד כחלק אחד לעשות רצונו ולשמור דברו, ככתוב (תהלים קיט, נו): 'חֲלָקֵי ה' - אָמַרְתִּי לְשֹׁמֵר דְּבָרֶיךָ'. ומתרפק על דודו באהבה הלוהטת כרשפי אש, וכאריה ישאג בהתלהבותו 'שאינו רוצה להיות נפרד, חס ושלום', ולהתרחק חלילה מבוראו, לא על ידי חטאים עוונות ופשעים, ואף לא על ידי מותרות

ככתוב (ויקרא ו, ו): 'אֲשֶׁר תִּמְיֵד תּוֹקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ, לֹא תִקְבֶּה'. והנה איתא בגמ' (עירובין סג, ב; יומא כא, ב): "אף על פי שאש יורדת מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט", והכוונה, כי עבודת האדם במשך כל ימות השנה להשתוקק אל בוראו ולהתאונן על ריחוקו, לכסוף להתקרב ולהתאחד עם קונו, ולעורר את אהבת אש שבקרב. 'וזהו שאמרו רז"ל 'מצוה להביא מן ההדיוט', פירוש הדיוט, היינו דברים תחתונים פשוטים וממילי דהדיוטא. היינו, כאשר ישם האדם אל לבו להיות ממארי דחושבנא כל מילי דהדיוטא, וכל המחשבה דיבור ומעשה אשר לא לה' המה, שהיו בו כל ימיו, ואיך שהוא רחוק מה' בתכלית, ומשוקץ ומטונף, ונקלה עוד מזאת, והיה שפל ונבזה בעיניו, ומואס בחייו. ואזי יתמרמר מאד, ויצעק אל ה' בצר לו. ומרירות הזאת היא מביאתו לעשות הכנה לאש של מעלה, הוא בחינת אהבת ה' שבנפשו האלוקית שתתעורר ותתלהט בלבו'. ואהבה עזה זו הוא כדוגמת העצים אשר על המזבח ככתוב (ויקרא א, ז): 'וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ, המכלים ושורפים את כל המניעות המעכבים את קירבת ה'.

מה שאין כן, בחג הסוכות זוכה האדם לקירבה נעלית יותר, קירבה

השתוקקות זו, 'וכמו למשל, אהבת הבן אל האב כשרוצה להתקרב אליו, ועדיין הוא קצת רחוק, אזי האהבה נראית ונגלית מן הלב ולחץ, שצועק: 'אבא, אבא'. מה שאין כן, כשהוא אצל אביו ממש, הנה הלב תוכו רצוף אהבה, אבל אינה נראית ונגלית חוץ מן הלב'. כי בעת שכבר נתקרב אצל אביו, כבר אין שם המניעות המעכבות שהיו לו בשעה שהיה רחוק, שצריך לשורפם על יד אש האהבה, כי לעת כזאת כשהאב והבן קרובים בעצם, הריהם מתיידדים ומשתעשעים יחדיו. 'ולכן נקרא בחינת 'מים', שמקרר בחינת ה'אש', שלא תתגלה לחוץ, כי אם נסתרת בתוך הלב'.

ובחינת אהבה זו מרווה את צימאוננו וכלות נפשו של הבן שהיה לו אל אביו, ועל דרך הכתוב (ישעי' נה, א): 'הוֹי כָּל צָמֵא, לְכוּ לַמַּיִם, ומרגיעה את השתוקקותו להיות קרוב אל אביו. ו'אהבת מים' המרווה את צימאון הבן ותשוקתו, נעלה יותר מ'אהבת אש' ההשתוקקות, כי כעת כבר בא אל הקירבה האמיתית.

ענין ניסוך המים - קירבתם הנעלה של בני ישראל בחג הסוכות

ועל פי היסוד האמור מבאר בכך את ענין ניסוך המים על גבי המזבח. כי המזבח מורה על אהבת אש,

איש ישראל בשעה שמזמר ומשבח ב'פסוקי דזמרה', הריהו מעורר את ה'אהבת אש' בהשתוקקות אל בוראו בהתגברות על כל המונעים המפרידים בינו לבין בוראו. עד שעה שהוא עומד ומתייחד עם קונו בתפילת 'שמונה עשרה', בלחש וברגיעה, בלא נייע וזיע, בקירבה נעלית ב'אהבת מים' פנים אל פנים. 'וזהו ענין תפילת 'שמונה עשרה', בלחש; בחשאי. כי ב'פסוקי דזמרה' הוא מעורר את האהבה כרשפי אש, להיות שורף ומכלה את האישים, אשר הם אש זרה, והרי הוא כאילו עדיין רחוק מן המלך. מה שאין כן בתפילה, שהרי הוא כאילו עומד לפני המלך, ואומר: ברוך אתה'.

הבאה בעקבות ההשתוקקות, 'אהבת מים' שאינה נדרשת לביטוי הזעקה 'אבא; אבא' בתשואות וקולות, אהבה עמוקה באתכסיא, בבחינת (שיר השירים ג, י): 'תֹּכּוּ רְצוּף אֶהְבֶּה', באין אומר ודברים, אהבה הגדולה ונעלה מאהבת אש, שלא ניתנת לתיאור דרך מוצאות הפה. וכלשונו: 'אך יש בחינה אחרת, גדולה וגבוה מזה, והוא בחינת מים שמנסכין על גבי המזבח בחג הסוכות, שהמים מרווים את הצימאון הבא מיסוד אש. וכמו שכתוב (ישעי' נה, א): הוֹי כָּל צָמָא, לָכוּ לַמַּיִם'.

פסוקי דזמרה - אהבת אש;

תפילת 'שמונה עשרה' - אהבת מים

ובאפס מעט זוכים אנו לבחינה זה בכל יום ויום בשעת התפילה. כי כל

לאחר ההשתוקקות בר"ה ויוה"כ ב'אהבת אש', זוכים בחג הסוכות ל'אהבת מים'

ה' פָּנִיו אֵלַיךְ, וכתוב אחד אומר (דברים י, יז): 'אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים', עושה תשובה נושא לו פנים, יכול לכל תלמוד לומר, אֵלַיךְ, ולא לאומה מעכו"ם". והיינו, כי התשובה השלימה - השיבה בשלימות אל הבורא, שייך רק אצל בני ישראל, כאשר הם בני אהובים אל אביהם שבשמים (ראה 'בני יששכר', תשרי ד, כד).

ויבואר ביתר הרחבה, בתוספת נופך הנשנה ומתבאר בספרים אחרים.

תשובה - רק לבני ישראל

הנה, מצות התשובה נתנה רק לבני קל חי, בני למקום (דברים יד, א). כדאיתא במדרש רבי תנחומא (פר' האזינו פ"ד): "כתיב (במדבר ו, כו): 'יִשָּׂא

הבן להמשיך לדור בחצר בית המלכות, ואי אפשר לחוס ולחמול עליו, כי הפגיעה בכבוד המלך גדול מנשוא, ומשום כך יש להגלותו ולגרשו למקום רחוק, ואולי שם בצר לו ישוב וישמע בקול מוריו. והנה בן המלך אשר הורגל כל ימיו בתפנוקים לא הסכין אל עונש הגלות, ובישבו שם בעמק הבכא נתעורר לבו להתבונן על דרכיו, וחרטה עזה וגעגועים עצומים מילאו את לבו, בהתבוננות על עברו כמה גדול ואהוב היה בבית המלך, ומאידך, על עתידו הגדול העומד לפניו, להתעטר ברכות הימים בכתר המלך ולישב על כסאו. וכעת על ידי תעתועי הבל, נתדרדר אל עבר פי פחת, לבירא עמיקתא.

והאהבה אל אביו גאתה ורגשה בלבבו, עד שלא היה בכוחו לעצור בעד סכר געגועיו אל אביו. וממחשבה למעשה, ללא נטילת רשות, ארז את מטלטליו, לבוא ולחזור אל בית אביו המלך. לאחר טלטולי הדרכים הקשים והמייגעים הגיע אל חצר המלך, וביקש מהשרים המשרתים לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו כי נכספה וגם כלתה נפשי לשוב לחצרות המלך כבעבר, אמנם שרי המלך ביודעם כי לא על חנם הוגלה הבן, לא נעתרו להפצרותיו ושלחוהו משם בבושת

קירבת המלך לאחר השתוקקות הבן ומשל לסדר ודרכי התשובה, למה הדבר דומה. לבן מלך - יורש עצר שהיה אף בן יחיד לאביו המלך, אשר אהב את אביו באהבה עזה כמים פנים אל פנים, כפי גודל האהבה שהרעיף עליו המלך, בשיא האחדות והתקשרות נפש בנפש. ומעולם לא זזה ידו מתחת אביו, כשהוא עומד על ימינו ללמוד את טכסיסי המלכות ודרכי הנהגת המדינה, באחריות רבה כראוי לעתידו הרם לעלות לישוב על כסא המלוכה. ואף כעת יושק על פיו כל עניני המלכות בהיותו ה'משנה למלך'. לימים, נתקנא בו אחד משונאי המלך המבקשים רעתו, והשקיע רבות בתחבולות שונות במזימה שפילה להחניף לבן המלך ולפתותו לעשות מעשים אשר לא ייעשו. עד אשר עלתה בידו, ו'בן המלך' אשר לא השכיל לראות את הפח אשר טמן לו השונא שהתרועע עמו, מעד ונכשל. בהגיע אל בית המלך השמועה הלא טובה, עמדו עליו מוכיחיו וייסרוהו בשבט לשונם כי יסור מדרכו הנלוזה. אמנם הבן אשר יצרו נתגבר עליו, אטם את אוזניו משמוע, וכדי בזיון וקצף.

ביון שכך, נתוועדו יחדיו שרי המלכות, והחליטו פה אחד, כי בהתנהגות כזו לא ניתן להשאיר את

כשעדיין לא נתקרב אל מעמדו הקודם כבעבר, אז זועק ומבקש להתקרב אל ה' אלוקיו. הרי 'ומצאת' - זאת לבד היא עצם המציאה. כי לפנייה בהיותו שרוי 'שם' בגלות, ועדיין לא השכיל לבקש כלל את אביו, הרי זאת לבד הוא ריחוק. אך כעת אשר 'ובקשתם' אף כשעדיין 'שם', הרי ראשית המציאה הוא בקשה זו, כי מתוך כך יבוא 'פי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך'.

ר"ה ויוה"כ - 'אהבת אש';

חג סוכות - 'אהבת מים'

והנה על ימי התשובה ראש השנה ויום הכיפורים, נאמר (שיר השירים ב, ו; ה, ג): 'שמאלו תחת לראשי', כי כדוגמת השמאל הדוחה ואינה מקרבת, כן אף לאחר שאנו שבים בתשובה, עדיין עומדים אנו מבחוץ, ולא זכינו עוד להכנס אל היכל המלך. אבל על ידי עבודתנו בבקשת מחילה וסליחה, ובקשתנו להתקרב אל בוראנו, בצעקתנו 'המלך', ובתחינתנו 'אבי המלך! אנא, זכור אהבתך הישנה. אלכה ואשובה אל אישי הראשון, כי טוב לי אז מעתה' (הושע ב, ט). הרי אנו מעוררים בכך 'אהבת אש' להבה ורשפי אש לשרוף ולכלות את המניעות העומדים בדרכנו. ועל ידי בקשה זו, אנו זוכים כבר לעצם המציאה, לטהרה וכפרה, וכבר

פנים. אמנם הבן לגודל השתוקקותו ואהבתו אל אביו לא הרפה, והיה זועק במר לבו: 'אבי המלך; אבי המלך! השיבנו אבינו, וקרבונו מלכנו, והחזירנו לפניך'. עד בראות השרים כי בן המלך אינו נכנע לכל המניעות והמוקשים העומדים לשטן לו, לכן, אם כי עדיין לא התירו לו לחלות את פני אביו המלך, אך לזאת הסכימו לקבוע לו חדר מיוחד בחצר בית המלכות החיצונה, על מנת לספק לו את צורכי גופו. ובכל יום ויום היה הבן מתהלך ומנסה להרבות רעים אל אביו שיקרבו וישיבהו כבראשונה. ובראות המלך את אהבתו והשתוקקותו העצומה, וכי עזב את דרכיו ברעים. ניחם על מחשבתו, ונמלך להשיבו על כנו, ופתח את השערים בפני הבן שרץ והתרפק על צווארי אביו, ושוב חזרה ונתעוררה אהבת קדומים ביותר, עד שגודל הקירבה הרחיקה והשכיחה את כל הצער והעגמת נפש שעברו עליהם.

עצם הבקשה כשהוא מרוחק -

הוא מציאת הקירבה

והנה, מקרא מפורש נאמר (דברים ד, ט): 'ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת, פי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך', ומבואר בספרים, כי באם 'ובקשתם משם את ה' אלקיך', בעת אשר הוא מרגיש את עצמו מרוחק,

'וימינו תִּחְבֶּקְנֵי', ואבינו המלך פותח את השערים, ומכניס ומביא אותנו אל החדרים הפנימיים, וכל חטאינו נשכחים לחלוטין, והאהבה העזה שב ומתחדש כבעבר, מתוך קירבה וחדווה ב'אהבת מים'.

נותנים לו לאדם מקום בחצר המלך בעשרת ימי התשובה, ומשם אנו מוסיפים לזעוק ולבקש את קירבת המלך. עד הגיע זמן שמחתנו, בחג הסוכות פורס השי"ת עלינו את סוכת שלומו, בקירבה עצומה בבחינת

השמחה הגדולה ב'ניסוך המים' - על בעלי התשובה שנתקרבו

צל כנפיו, ועל ידי התשובה מאהבה (ראה 'קדושת לוי', שבת תשובה ד"ה מי) נעשה שלום ואהבה בינו לביננו, לעומת האיבה השנאה והתחרות ששררה בינינו בעבר.

וזהו עבודת חג הסוכות, שנגיע לידיעה והכרה - 'ונדע, שנתכפר לנו העוון', ונבוא להרגיש את שפע הקדושה הנשפעת עלינו, את קדושת הסוכה; קדושת ארבעה מינים; קדושת ה'שובע שמחות' (ראה 'ויקרא רבה' ל, ב), וכל הקדושות החבויות בכל מצוה ומצוה. וכן נזכה להשפעת הדעת בעבודת הנענועים, ובישיבה בסוכה ככתוב (ויקרא כג, מג): 'לְמַעַן יִדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם, בידיעה ובהרגשה במוחש בנוסף לאמירת ה'סלחתי כדברך' ששמענו ביום הכיפורים, על ידי קדושת הסוכה החופפת וסוככת

והנה, השמחה הגדולה בניסוך המים התחתונים שנבדלו בעת הבריאה, והיו בוכים 'אנן בעינן למיהוי קמי מלכא', מרמזת על בני ישראל שהיו מגורשים מהסתפח בנחלת ה' בעקבות חטאיהם. כי בעשרת ימי התשובה זוכים אנו להתקרב במקצת ולבוא אל בית המלכות, אך עדיין זועקים אנו 'אבא; אבא', ומשתוקקים להתאחד ולהתכלל עמו, שיקרבנו ויביאנו אל חדריו הפנימיים. ובחג הסוכות נצטוונו לנסך מים על המזבח. והיינו, שאנו זוכים לקירבת ו'אהבת מים', להרות את צימאוננו, ולהשקיט ולהרגיע את השתוקקותנו להתקרב אל המלך, אחר הפצרנו וייחלנו במשך ימי ראש השנה ויום הכיפורים. והשי"ת בחמלתו פורס סוכת שלום עלינו, בכדי לחסות תחת

ענין זריקת האבוקות, שהתנא הקדוש רבן שמעון בן גמליאל לא היה משחק סתם בתעלולי נערות, אלא ענינים רמים ונשגבים היו מכוונים במעשיו. כי ה'אבוקות' מרמזים נגד אורות העליונים, המשולבות זו בזו. כענין הנאמר על דוד המלך (שמואל ב' ו, טז) בשעה שארון ה' הגיע אל עיר דוד, כי 'הַמֶּלֶךְ דָּוִד, מִפְּזֹז וּמִכָּרַפֵּר לִפְנֵי ה'', בשמחה יתירה מחוץ לגבולות הטבע.

ואיתא בגמ' (סוכה נג, א): "תניא, אמר רבי יהושע בן חנניה, כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה, לא ראינו שינה בעינינו". ודקדק החתם סופר על הלשון 'לא ראינו שינה בעינינו', הלא על שינה אינו נופל לשון ראייה, כי בשעה שהאדם ישן אינו יכול כלל לראות. וביאר הכוונה על פי מאמרם (עבודה זרה יח, ב): 'הולך בטל, כישן דמי'. והיינו, שלא ראינו הולכי בטל שהריהם כישנים אף בשעה שנעורים. כי עוצם השמחה הקיפה את כל ישותנו, עד שלא ביטלנו אף רגע מלהסיח דעתנו מגודל השמחה.

השמחה על התשובה שלימה

והנה, "תנו רבנן, יש מהן אומרים 'אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו' אלו חסידים ואנשי מעשה.

עלינו. ובעת הזאת כשמתנסך ונשפע עלינו ה'אהבת מים', הרי אנו מרווים את הצימאון וההשתוקקות שבערה בקרבנו בראש השנה ויום הכיפורים, בבחינת 'תוכו רצוף אֶהְבֶּה'. ועל זה נאמר (תהלים פד, ב): 'מֵה יְדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתַיִךְ ה' צָבָאוֹת', כלומר, מה אהוב וחביב כשהשי"ת שוכן ומשרה שכינתו בינינו. והוא ענין המשכן והסוכה שנתאווה להיות לו דירה בתחתונים.

השמחה בבית השואבה

וזהו פשר ענין השמחה הגדולה שנחגגה בבית המקדש לקראת ניסוך המים, כמבואר בגמ' (סוכה נא, א): "חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם, באבוקות של אור שבידיהן, ואומרים לפניהם דברי שירות ותושבחות". עוד שם (נג, א): "תנו רבנן, יש מהן אומרים 'אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו' אלו חסידים ואנשי מעשה. ויש מהן אומרים 'אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו' אלו בעלי תשובה. אלו ואלו אומרים 'אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו'". ו"אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל, כשהיה שמח שמחת בית השואבה היה נוטל שמונה אבוקות של אור, וזורק אחת ונוטל אחת ואין נוגעות זו בזו". ומבואר בספרי הקודש על

(ברכות לד, ב): "מקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין". נמצא אם כן, שבשעה שנתקרב שוב אל בוראו, מתעורר מתוך כך שמחה עצומה עד מאד (ראה דברי חיים, סוכות). וכענין השמחה בשיבת המים התחתונים המרוחקים שבכו 'אנן בעינן למיהוי קמי מלכא'. וביותר, שמחת בעלי התשובה עולה על שמחת המים, מפני שבעלי התשובה היו רחוקים יותר. כי המים התחתונים הובדלו והורחקו בגזירת הבורא, אבל החוטא באוולתו נתרחק על ידי בחירתו, ומשום כך הריהו מרוחק ביותר. אמנם בעת ששב ומתקרב מיראה בימי ראש השנה ויום הכיפורים ולאחריה בתשובה מאהבה בחג הסוכות, גורם בכך שמחה גדולה ועצומה, לעומת ההרחקה הגדולה, השנאה האיבה והתחרות שהיה לו מקודם.

הבה ונתבונן בהעושה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה. כי אף שבורא כל עולמים מלך מלכי המלכים, ציווני שלא לדבר דברי לשון הרע, ואני בגובה ליבי מריתי את פיו ולא שמעתי לקולו, ודברתי דיבורים האסורים, ולדאבוני אשמתי. אך הלא כעת הקדוש ברוך הוא יושב ומצפה עלי שאעשה תשובה (תנא דבי אליהו, פרק לא), וכנאמר (פיוטי שחרית

ויש מהן אומרים 'אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו' אלו בעלי תשובה. אלו ואלו אומרים 'אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו'. והיינו, כי השמחה הגדולה נבעה מכח התשובה והסליחה של יום הכיפורים, 'אשרי מי שלא חטא - ומי שחטא ישוב וימחול לו'. והוא ענין השמחה בניסוך המים על קירוב המים התחתונים שבכו 'אנן בעינן למיהוי קמי מלכא', וביותר על פי האמור, כי הכוונה לשמחת בעלי התשובה שהיו מרוחקים, ומובדלים מהצינור המשפיע אור ורגש דקדושה, וכעת נשפע עליהם שוב שפע אור קודש, והוא שמחה ללא גבול ושיעור, עד שאמרו על כך: 'מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו'.

שמחה ללא גבול

וביאור ענין השמחה הגדולה שפרצה גבולות, הנוגע למעשה אף בימינו אנו. כי הרי עבודת הבורא הנה לאין שיעור וסוף, הלא אין קצבה לשיעור המצוות שיכול האדם לצבור במשך כל ימי חייו, ואין קץ עד כמה יכול הוא להתעלות בתלמוד תורה ובעבודה שבלב, במשך ימי חייו לאורך מאה ועשרים שנה. ואם בצדיק גמור כן, על אחת כמה גדולה מעלתו של בעל תשובה, שנתרחק ושב אל בוראו, כמו שאמרו חז"ל

אם כן, ומה אם כח השמחה כוללת הפכים' עד שיכולה היא לשנות את צורת התנהגותו כלפי הזולת. קל וחומר, שעל ידי כח השמחה יכול לשנות אף את עצמו. כי השמחה מרחיבה את אפיקי דעת האדם, לשער ולהשיג, כי אף אם היה רגיל מאז לשנות רק דף אחד, אך הלא בכוחו ללמוד שני דפים. ומתוך השמחה זוכה האדם לדעת יתירה, והשגה גדולה, ושאיפות נעלות, להתקרב יותר ויותר אל בוראו. ולאחר שרואה שנתקרב ביותר לפי ערך מעמדו הקודם הריהו שב ומתמלא בשמחה גדולה, כי הלא 'לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשיכא' (זוהר הק' ח"ב קפד, א). ושמחה זו גורמת לו שוב השגה מרובה להתקרב יותר. וכשמתקרב הריהו חוזר ובא לכלל שמחה נוספת, וכן הלאה. הוי אומר כי השמחה והקירוב הנם כגלגל החוזר, 'קירוב מביאה לידי שמחה, ושמחה מביאה לידי השגה וקירוב'. וכלשונו: "וקירוב רחוקים הוא רק על ידי שמחה. וגם זה עצמו גורם שמחה (כמשל אב ובנו שהיו רחוקים זה מזה ונתקרבו. וכן הוא בנפש האדם, שהיתה רחוקה מאת פני קונה על ידי עוונות וחטאים, וביום הכיפורים כשנמחלו העוונות זה מביא שמחה)". ושוב השמחה גורמת קירוב רחוקים".

ליום הכיפורים): 'עד יום מותו תחכה לו לתשובה, להנטותו לתחיה'. אם כן לעת כזאת אשר נתעורר ליבי שוב אל האהבה הנושנה, וכי אין קירבה זו מעוררת שמחה וחדווה יתירה לפניו.

שמחה מעוררת קירוב

זאת ועוד, מדברי השם משמואל (סוכות, שנה תער"ב) עולה כי שמחת התשובה, הוא 'סיבה' ו'מסובב'. כלומר, בנוסף למה שהשמחה הוא 'סיבה' בעקבות עבודת התשובה, כי הקירוב מעוררת שמחה. הריהו גם 'מסובב', כי השמחה מביאה קירוב. כלומר, הנה כלל ידוע, כי ככל שהשמחה גדולה, הרי הקירוב נעלה יותר. כמובא בסידור הרב (בכוונות המקוה) כי כח השמחה גדולה עד למאד, עד שהיא יכולה להפך את לבו של אדם. משל למה הדבר דומה, לאיש אחד אשר לו שונא מובהק שאינו יכול לסבלו ואף לא להביט לעברו, אמנם בעת אשר האדם שרוי בשמחה יתירה, אזי לבו ומוחו רחבים ללא כל הגבולות והצמצומים הכובלים אותו תמיד, לסבול אף את הפיכו, 'כי שמחה כוללת הפכים, כמו שנראה בחוש, כשהאדם בשמחה יכול לסבול שונאו'. וכגון, בעת אשר משיא את צאצאיו, והנה לפתע יכנס שונאו הגדול, אזי לתדהמת הסובבים ישמחו אחד עם השני, עד כדי חיבוק יחדיו.

— ❁ ה ❁ —

בחג הסוכות זוכה האדם לשישון ולשמחה על ידי אור הקדושה השופעת שוב עליו

חשוב יותר. ומובא בשם משמואל (סוכות, שנה תער"ב; ד"ה בש"ס סוכה) כי 'בודאי עניני חכמה ולימוד לאדם נרמזו כאן. כי תורתנו הקדושה איננה מקום להעתיק בה דברי היתולים'. ומבאר, כי ישנם שני מדרגות, [א] 'שמחה - היא הבאה לאדם בהדרגה וישוב הדעת', על ידי התבוננות המביאה אותו להשיג השמחה. [ב] 'שישון - הוא הבא פתאום'. (יוכן נראה ממאמר הכתוב [תהלים קיט, קסב]: 'שִׁשׁ אֲנִי עַל אֲמֶרְתְּךָ כְּמוֹצֵא שֶׁלֶל רֶבֶב, וְהִנֵּה מְצִיאָהּ הִיא דָּבָר הַבֵּא פִתְאוּם לְאָדָם, בְּלִתי הַתְּכוּן אֵלָיו מְקוּדָם, עַל כֵּן נִקְרָא 'שִׁשׁ. וְשִׁשׁ וְשִׁשׁוֹן הֵם מְגִזְרֵה אַחַת').

וזה היה הוויכוח ביניהם איזה מדרגה נעלה יותר, 'והם ביניהם חלקן מה טוב יותר, אם 'שמחה' - הבאה בהדרגה וישוב הדעת שנתעצם בנפש, או 'שישון' - הבא פתאום, כי באשר בא פתאום נרגשת הנפש יותר'. ושישון הביא ראייה מהפסוק 'שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׂיגוּ', בו הקדים הכתוב מעלת השישון לפני מעלת השמחה, 'והיינו, שעל ידי השישון שנרגשת הנפש פתאום, יבוא אחר כך גם לשמחה בישוב הדעת'. ומאידך שמחה הוכיח

איתא בגמ' (סוכה מח, ב): "הנהו תרי מיני, חד שמיה ששון וחד שמיה שמחה, אמר ליה ששון לשמחה, אנא עדיפנא מינך, דכתיב (ישעי' לה, י): 'שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׂיגוּ'. אמר ליה שמחה לששון, אנא עדיפנא מינך, דכתיב (אסתר ח, יז): 'שִׁמְחָה וְשִׁשׁוֹן לְיְהוּדִים' (אקדים קרא לשמחה קמיה ששון. רש"י). אמר ליה ששון לשמחה, חד יומא שבקוך (יפקיעוך מן השמים) ושיווך פרוונקא (רץ לרוץ לפניו), דכתיב (ישעי' נה, יב): 'כִּי בְשִׁמְחָה תִצְאוּ' (שהוא יראה הדרכים ויעבור מעברות המים). אמר ליה שמחה לששון, חד יומא שבקוך ומלו בכ מיא, דכתיב (ישעי' יב, ג): 'וְשִׂאֲבָתֶם מִים בְּשִׁשׁוֹן'. אמר ליה ההוא מינא דשמיה ששון לרבי אבהו, עתידיתו דתמלו לי מים לעלמא דאתי, דכתיב (ישעי' יב, ג): 'וְשִׂאֲבָתֶם מִים בְּשִׁשׁוֹן'. אמר ליה, אי הוה כתיב לששון - כדקאמרת, השתא דכתיב בששון - משכיה דההוא גברא משוינן ליה גודא (נוד), ומלינן ביה מיא".

ההפרש בין מדרגת ה'שישון' ל'שמחה' והנה, גמרא זו צריכה ביאור, מה ענין הוויכוח בין שני האפיקורסים מי

ה'שמחה', והשמחה היתה מושרשת בקרבם היטיב למען יעמדו ימים רבים.

והנה, במזמור התשובה (תהלים נא, י) נאמר: 'תִּשְׁמְעֵנִי שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה, תִּגְלֶנָּה עֲצֵמוֹת דְּפִיתִי, וּפְסוּק זֶה מוֹסֵב עַל הַשְּׂמִיחָה הַבְּאָה בַּעֲקֻבוֹת הַתְּשׁוּבָה, (דְּפִיתִי, פִּירוּשׁוֹ שְׂטֵהֶרֶת, כִּי 'שְׂהוֹר' תִּרְגֹּם: דְּכִי. שֵׁם מִשְׁמוּאֵל). וְהֵנָּה לְאַחַר עֲבוֹדַת הָאָדָם בְּמִשְׁךְ כָּל יְמֵי הַתְּשׁוּבָה, לְאַחַר שְׁנַת־מֶרֶק מֵעוֹנוֹתָיו בְּהַתְּעַלּוֹת דְּרָגָא בְּתַר דְּרָגָא הֲרִיחוּ זֹכֵה לְמִדְרַגַּת 'שְׂמִיחָה', כְּדֹאִיתָא בְּמִדְרַשׁ (קֵהֶלֶת רַבָּה ט, ז) שְׁבִמְרֻצָּא יוֹם הַכִּיפּוּרִים בְּתַר קוּל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת (קֵהֶלֶת ט, ז): 'לֵךְ אֶכְלֵ בְּשִׁמְחָה לְחֻמְךָ'. אִמְנֵם לְאַחַר הַשְּׂמִיחָה זֹכִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחַג הַסּוּכוֹת לִישׁוּעָה נְעִלִית, כִּי בַעַת שְׁשִׁבִים הֵם אֵל מִקּוּר מִחֲצַבְתָּם חוֹזֵר הַצִּינּוֹר הַמְשַׁפִּיעַ לְהַרִיק עֲלֵיהֶם שִׁפְעַת אֹר הַקְּדוּשָׁה, לְאַחַר שְׁנִסְתָּם עַל יְדֵי חֲטָאֵיהֶם. וּמִתּוֹךְ כֵּךְ בָּאִים בַּפְתַּע לְהַתְּעַלּוֹת גְּדוּלָּה. וְעַל דֶּרֶךְ הַכְּתוּב (תהלים נא, יג - יד): 'אַל תִּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ, וְרוּחַ קְדָשְׁךָ אַל תִּקַּח מִמֶּנִּי. הִשִּׁיבָה לִּי שְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ'. וְהֵינּוּ, לְאַחַר שֶׁהָאָדָם זֹכֵה שׁוֹב לְהוֹפְעַת הַרוּחַ קְדָשְׁךָ בְּהַתְּקַרְבוֹתָיו אֵל הַצִּינּוֹר הַמְשַׁפִּיעַ עֲלָיו אֶת אֹר הַקְּדוּשָׁה. הֲרִיחוּ מוֹסִיף לְהַתְּעַלּוֹת בִּשְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ בְּהַתְּלַהֲבוֹת הַנְּרַגְשָׁת בַּפְתַּע פְּתָאוֹם, שְׁמִתְחִיל שׁוֹב לְהַרְגִישׁ טַעַם

מִהַכְּתוּב 'שִׁמְחָה וְשְׁשׁוֹן לְיְהוּדִים', כִּי הַשְּׂמִיחָה עוֹמֶדֶת בְּמַעֲלָה לְפָנֵי מִדְרַגַּת הַשְּׁשׁוֹן, 'הֵינּוּ, שְׁעַל יְדֵי הַשְּׂמִיחָה בְּהַדְּרָגָה וְיִשׁוּב הַדְּעַת שְׁנִתְעַצֵּם בְּנַפְשׁ, תְּבוֹא אַחַר כֵּךְ גַּם לְשְׁשׁוֹן שְׁתִּתְרַגֵּשׁ הַנַּפֶּשׁ וְתִתְלַהֵב בְּדַבָּר קָל. כִּידוּעַ מְכוּחוֹת הַנַּפֶּשׁ, שְׁכֹאֲשֶׁר הַנַּפֶּשׁ תִּתְרַגֵּל בְּאֵהָבָה וְכִדוּמָה בְּהַתְּלַהֲבוֹת, אִזּוּ בְּסִיבָה קְלָה תִתְלַהֵב בְּאֵהָבָה, כְּפִתִּיל הַנְּעוּרֶת בְּהֲרִיחוֹ אִשׁ'. וְהַהֲכָרְעָה לְמַעֲשֵׂה הוּא, כִּי 'בְּעֵינַי זֶה יֵשׁ מִקּוֹם לְדַבְּרֵי שְׁנִיחָה', אֵלּוּ וְאֵלּוּ דְּבָרֵי אֱלוֹקִים חַיִּים. 'שְׁבֹאֲמַת לְכָל אֶחָד יֵשׁ מַעֲלָה מֵהַ שְׁשׁוֹן בְּזוּלָתוֹ. שִׁשְׁשׁוֹן' הַבֹּא פְתָאוֹם יֵשׁ בּוֹ רֵגֶשׁ יוֹתֵר מֵאֵילּוּ הִיָּה בְּהַדְּרָגָה, אֲבָל לְעוֹמֶת שְׁבֹא כֵן יֵלֵךְ, בֵּין לֵילָה הִיָּה וּבֵין לֵילָה אֲבָד. וְ'שְׂמִיחָה' הַבְּאָה בְּהַדְּרָגָה יֵשׁ בְּהַ מַעֲלָה שְׁמִתְקִיֶּמֶת בְּיוֹתֵר, אֲבָל אֵינְנָה כָּל כֵּךְ בְּרֵגֶשׁ חֲזָק. וּמִשׁוֹם לִימּוּד יִסּוּדוֹת חֲשׁוּבִים אֵלּוּ הוֹבֵאוּ דְּבָרֵיהֶם בְּגִמְרָא.

הַשְּׁשׁוֹן וְהַשְּׂמִיחָה בְּבֵית הַשְּׁוֹאֲבָה

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת 'שְׂמִיחָת בֵּית הַשְּׁוֹאֲבָה' זָכוּ לְשֵׁנֵי הַמִּדְרַגּוֹת יַחֲדָיו. כִּי מִצַּד אֶחָד, עַל יְדֵי הַקִּירוּב זָכוּ לִ'שְׁשׁוֹן' הַבֹּא בַּפְתַּע פְּתָאוֹם, כִּי בַעֲקֻבוֹת הַקִּירוּבָה הַעֲצוּמָה זָכוּ לְהֵאָרָה נְעִלָּה, וְהַרְחַבְתַּת הַדְּעַת לְהַשִּׁיג כִּי בְּכוּחַם לְהוֹסִיף לְהַתְּעַלּוֹת וְלְהַתְּקַרֵּב לְבוֹרָאם, הֵן בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים. אִמְנֵם מֵאִדְךָ גִּיסָא, זָכוּ גַם לְבַחֲנִית

שדברי התנא 'מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו' לא נאמרו רק בעבר בזמן שבית המקדש עמד על מכוננו, אלא אף בזמננו כשאנו שרויים בעומק הגלות הדומה ללילה, ולא ניתן לראות את השמחה בעיני בשר. בכל זאת, עדיין שייך ראיית שמחת בית השואבה בעיני השכל, על ידי הסתכלות והתבוננות בעומק ופנימיות השמחה שהיינו שמחים בזמן המקדש. ו'מי שלא ראה שמחה זו' - שלא התבונן להשיג את ענין השמחה, הרי זה לא ראה שמחה מימיו. כי גם בזמננו השרישו חכמינו ז"ל את ענין השמחה, וכפי שמצינו בתקנת נטילת לולב כל שבעה. וכן מצויה תוספת שמחה על ידי ריקודים ומחולות הנהוגים זכר לשמחת בית השואבה.

ולבן גם בימינו ניתן לזכות להארת רוח הקודש הנשפעת בשמחה זו, וכפי שהובא לעיל מדברי הירושלמי, מדוע נקראה שמה 'שמחת בית השואבה', על שום שמשם שואבים רוח הקודש. וכל אחד ראוי להופעת רוח הקודש, כי הרי על זאת מתפלל כל אחד 'אל תשליכני מלפניך, ורוח קדשך אל תקח ממני'. ובשו"ת חתם סופר (או"ח, סי' רח) מבאר כי 'רוח הקודש' הכוונה לרוח קדושה הגנוזה בתורה הק', המופיעה על כל איש

ומתיקות בתורה ותפילה, ועריבות ומתיקות בעשיית המצות. וישועה זו - 'ששון ישעך', המופיעה ובה על ידי התקרבות בעלי התשובה, הוא ענין הששון בבית השואבה - 'ושאבתם מים בששון, ממעיני הישועה'. ואור קדושה זו הולך וגדול, בתלמוד תורה ועבודת התפילה ובקדושת היצר, בשאיפות והשגות גבוהות לדעת את כל התורה; ש"ס; ארבעה חלקי שולחן ערוך; וכתובת סוגיות ומערכות, בהשתוקקות איתנה להתקרב עוד ועוד.

והישועה הנעלית לחוש ולהרגיש את אור הקדושה; קדושת התורה; קדושת המצות, זוכים אנו בחג הסוכות שעה שהשי"ת פורס את סוכת שלומו עלינו לחסות בצל כנפיו, בסוכה המלאה בשמות הקדושים - 'כשם שחל שם שמים על החגיגה, כך חל שם שמים על הסוכה'. והאהבת קדומים שוררת שוב בקירבה עצומה, בבחינת 'מה ידירות משפנותיך ה' צבאות'. אהבה נעלה הקירבה הבאה לאחר אש ההשתוקקות אל השי"ת, 'אהבת מים' - 'ושאבתם מים בששון, ממעיני הישועה'.

השפעת רוח הקודש בימינו

והששון והשמחה האמורים מתעוררים בכל דור ודור גם כהיום. וכמובא לעיל בשם השפת אמת

מישראל בשעה שעוסק בתורה. ודבריו מוסבים על השגות הראב"ד שכתב (הלכות לולב פ"ח ה"ה): "כבר הופיע רוח הקודש בבית מדרשנו". ומבאר, כי "אין רוצה לומר רוח הקודש כמו שהיה לדוד המלך ע"ה וחביריו. אבל היינו רוח ה' על עוסקי תורה לשמה, אשר זוכים לכוון האמת, אפילו אם לפי טבע חכמתם ושכלם לא ישיגו ידיהם תושיה כזו, מכל מקום הקדוש ברוך הוא בחסדו יהיב חכמתא לחכימא לפי שעה"^א.

הרגשת אור הקדושה בימי החג - נעלה ביותר

ואכן זאת עלינו לדעת, כי בחג הסוכות כשאנו זוכים לדור שבעת ימים בצילא דמהימנותא, אוכלים ושותים וישנים בסוכה, בקדושת הסוכה הנעלה המובדלת ומופרדת מעולם העשייה החומרי, כשאנו מוקפים סביבנו באורות עצומים, עם הארות ע"ב או הצ' נענועים. אזי ודאי שהזמן מוכשר ביותר, להרגיש ולחוש

את אור הקדושה בתורה ובמצות, כי הלימוד התורה שבחג הסוכות הוא באופן אחר ונשגב משאר ימות השנה; והתפילה הוא גם כן בענין נעלה ביותר; וקדושת היצר; וקיום כל מצוה הוא באופן אחר לגמרי. ולא מיבעיא, בשעה שלומד את הלכות החג, במשנה; תלמוד; ופוסקים, כי אז נלמדת סוגית 'דופן עמוקה' ו'גוד אחית' באופן נעלה יותר. אלא אף אם לומד שאר חלקי התורה, אם בסוגיית 'המוציא מחבירו עליו הראיה'; או 'דבר שאינו מתכוין'; אם 'טעם כעיקר', הרי טעם הלימוד נשתנה למעליותא מהלימוד בשאר ימות השנה. כי כעת בחג הסוכות נשפע עלינו אור הקדושה על ידי הרגשת התענוג ומתיקות בקיום המצוות, והשי"ת חפץ ש'נדע שנתכפר לנו העוון', בהרגשה ובידיעה - 'למען ידעו', ועל ידי התבוננות בעיני השכל בעוצם הקירבה מושגת ומורגשת השמחה אף בזמן הזה.

ותפילתנו קמי שמיא, שיקויים בנו מהרה (ישעי' נב, ח): 'כי עין כעין יראו', בין על ידי השגה בעיני השכל, ואף על ידי ראייה מוחשית בעיני בשר יחדיו. ונוכה בקרוב לבנין בית המקדש, 'למען אחי ורעי, אדרבה נא שלום בך' - 'להושע נא סוכת שלם'. ונוכה ל'ההר המוב הנה והלבנן' (דברים ג, כה), לראות המוב שבתורה ובית המקדש. וימלא משאלותינו: 'והראנו בבנינו, ושמחנו בתיקונו', במהרה בימינו, אמן.

א. ודבר פלא יש לציין, שדברי הראב"ד אודות הופעת רוח הקודש, מובא בהלכות סוכה דייקא, כי אז בחג הסוכות הוי הזמן גרמא להשפעת רוח הקודש - 'שממש שואבים רוח הקודש'. או אולי, על ידי לימוד הלכות החג נשפע לו מקדושת המועד.

מאמר ה'

המעלה הנפלאה של הארת אור המקיף בחג הסוכות

תוכן המאמר:

א. על ידי מצוות סוכה מאיר על כל אחד אורות מקיפים | ב. שני דרכים באופן הארת השי"ת - 'ממלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין' | ג. התועלת הנפלאה שמקבלים על ידי אורות המקיפים | ד. מלבושי האדם – סגולה לעורר הארת אורות מקיפים | ה. הארת אור המקיף - עזר לקיום הקבלות של יוה"כ | ו. ה'אור המקיף' הוא מחשבת הקב"ה שקדמה לעולם שישראל ישובו בתשובה

אדם שחטא אין בו דעת כמאמרם ז"ל 'אין אדם חוטא אא"כ כננסה בו רוח שטות' וא"כ רק אחר יוה"כ שיצא אדם נקי מעוונותיו הרי אז חזרה אליו דעתו ושפיר יכול לקיים את ה'למען ידעו' כנצרך, ועכ"פ חזינן מזה במצוות סוכה יש ענין מיוחד של 'למען ידעו' ודבר זה צריך ביאור והרחבה מהו ענין של ידיעה זו ומה חובתה יותר משאר המצוות.

עוד צריך להבין במהות הענין, שבתורה נתבאר שחג הסוכות הוא המשך מיציאת מצרים, והוא לזכר הנס של ענני הכבוד וכפי שמבואר בפסוק כי בסוכות הושבתי וכו', אך לעומת זאת כשמתבוננים בפנימיות הענינים הנה ידוע כי ענין חג זה הוא

כתוב בתורתנו הק' "בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים", וכבר עמדו המפרשים שכמעט לא מצאנו בתורה שכתוב טעם המצוה, ובפרט שמצות הסוכה הוא בעיקרו 'זכר ליציאת מצרים' ואעפ"כ בפסח שעיקרו נתקן על יציאת מצרים גופו מ"מ לא נתבאר בו הטעם, משא"כ בסוכות שהוא רק כתוצאה מיציאת מצרים נתבאר בו הטעם היטב, ומזה גם פוסק הב"ח להלכה דבמצות סוכה מעכב כוונת הטעם בקיום המצוה. ומתאמרא בשם החי' הרי"ם הטעם שחג הסוכות הוא אחר יום הכיפורים, מחמת שבסוכה יש דגש מיוחד על 'למען ידעו' והרי

יותר חשובה, והם החטה שאחר שריסקו אותו ועשו ממנו פת מברכים עליו 'המוציא לחם מן הארץ', וה"ה הענבים שאחר שסחטו אותו ועשו ממנו יין, מברכים עליו 'בורא פרי הגפן' שהיא ברכה חשובה יותר.

ובזה מפרש הבני יששכר, כי תשובה מיראה אף שהאדם משתנה אך עדין לא נשתנה למעליותא, אמנם כשאדם עושה תשובה מאהבה, הרי נשתנה למעליותא שזדונותיו נעשו לו כזכיות, וא"כ מובן היטב הפסוק "ישובו יושבי בצל"ו" אלו השבים ע"י שיושבים בצילו שזה מרמז על הצל סוכה, והם שבים תשובה מאהבה, הרי אז זוכים ל"יחיו דגן ויפרחו כגפן" שנשתנים למעליותא והם כמו הדגן והגפן שגם הם נשתנו למעליותא, והנה צריך להבין השייכות, מדוע באמת צל הסוכה מקרב את האדם לתשובה מאהבה.

הנה על חג הסוכות נאמר בתורה "ושמחת בחגך והיית אך שמח", והיא מצוה הנוהגת אצל כל אדם בכל רגע ורגע בימי החג להיות שרוי בשמחה, דהיינו במצב מרומם של שמחה. בבית המקדש היה ענין השמחה באופן נעלה ביותר כשהיו שמחים בשמחת בית השואבה. והנה לפי פשוטו של מקרא התעוררות

בדייקא אחר ר"ה ויוה"כ, שאחר ששב האדם תשובה מיראה, זוכה אח"כ לתשובה מאהבה בבחינת "מינו תחבקני", ודבר זה צריך בהירות למען ילכו שניהם יחדיו, פשטות הענין שהוא זכר ליציא"מ יחד עם עומק הענין שהוא סיוע לבנ"י ששבו תשובה בר"ה ויוה"כ, ובוודאי מקושרים הדברים בעומקם ואינם ב' טעמים נפרדים.

עוד ידוע מדברי הזוה"ק כי היושב בצל הסוכה הרי הוא יושב ב'צילא דמהימנותא' וצ"ב מה ענין האמונה כאן יותר משאר ענינים.

ויש להביא עוד דבריו המתוקים לחיך של בעל ה"בני יששכר" שפי' את הפסוק בספר ישעיה הנאמר בהפטרה של שבת תשובה "ישובו יושבי בצל"ו יחיו דגן ויפרחו כגפן זכרו כייז לבנון", כי הנה ידוע מה שכתבו הספה"ק קדושת לוי חת"ס ועוד כי בחג הסוכות זוכים בני ישראל לתשובה מאהבה, והנה הדין הוא בהל' פירות שפירות שנשתנו ע"י שריסקו אותן וכדו' משתנים הם לגריעותא לענין הברכה, ושוב אין נחשבים כאותו פרי ואין מברכים עליהם את הברכה של הפרי, אך ישנם ב' מינים שאינם נגרעים ע"י ריסקון או סחיטתן אלא אדרבה הם משתנים למעליותא ומברכים עליהם ברכה

הפסולת, מפני שע"י הסוכות שבה בני ישראל מוסיפים לשוב בתשובה מאהבה, ועי"ז נהפכים הזדונות להיות זכויות, וממילא מגיעים לשמחה שלימה. ולזה ודאי צריך הכנת הלב והמח וכל תכונות הנפש לפני בא זמן נעלה זו, שנוכל להיות בשמחה הנשפעת במשך כל החג, בכל רגע ורגע.

השמחה הוא מחמת שהוא 'חג האסיף', שהאדם שמח על שאוסף לביתו את תבואת השדה ככלות כל מלאכת החריש והקציר, ודבר זה מביאו כמובן לשמחה גדולה בלב. אך בפנימיות יש כאן ודאי ענין רוחני, שמרומז בזה שסוכות הוא הזמן של 'באספך מגרנך ומיקבך' ברוחניות, ועוד שאוספים בו אפי' את

על ידי מצוות סוכה מאיר על כל אחד אורות מקיפים

אורות מקיפים הוא אור גדול ועמוק יותר מתפיסתו, אור שאינו מוגבל בתוך הכלים של האדם, בשכלו ובתכונות נפשו, ואף לא בנשמתו לפי הבנתו, אלא שהאור מקיף אותו מן הצדדים, והוא מקבל השפעה בדרך זה.

עוד מובא שם, שהנה ידוע שיש רמ"ח אברים בגוף כן יש רמ"ח אברים פנימיים בנשמת האדם, ומוסיף הבנ"י שמלבד זאת יש גם רמ"ח אברים מקיפים בנוסף על רמ"ח האברים הפנימיים, כמרומז בפסוק 'רח"ם ארח"מנו', שיש פעמיים רמ"ח אברים בנשמה, פנימיים ומקיפים. וגם נרמז במה שפעמיים מספר רמ"ח עולה בגי'

אור פנימי ואור מקיף

הנה יש ענין שמבואר בספה"ק אך בספר "בני יששכר" מאריך בזה מאד, דפנימיות מצוה סוכה היא השפעות אורות מקיפין שמאירין על האדם על ידי מצוות סוכה, ודבר זה מבואר כמה פעמים בספר הק' "בני יששכר" ונביא כאן את תמצית דבריו בקצרה.

בתחילת דבריו מביא ממקורות קדומים, שעל האדם מאירים הן אורות פנימיים והן אורות מקיפין, דהיינו, אור פנימי הוא האור המוגבל בתוך הכלים של האדם, אור של קדושה הנתפס בתוך שכלו ודעתו וכן בתוך לבו של אדם, ומתגלה ע"י כח החכמה שבמוחו ועל ידי רצונו ומדותיו שבלבו. ומלבד זאת יש גם

ממה שחייבים בהכרח לעשות, ודבר זה נובע מפני שאין אצלם הענין של אורות מקיפים.

ובזה מבאר מה שהבגדים נחשבים אצל כלל ישראל כדבר המכבד את האדם, וכאשר נפגשים עם אדם חשוב מקפידים ללבוש בגד עליון, וכן בתפלה נוהגים ללבוש בגד עליון, משא"כ אצל אומות העולם בהגיעם אל אדם חשוב פושטים את הכובע והבגד עליון, וסיבת הדברים מפני שהבגדים הם מקיפים את האדם, ורק אצל בני ישראל נחשבים הבגדים למכבדים, לא כן אצל אומות העולם.

וזה עומק מצות סוכה שהיא רמז לענני הכבוד שהיו אורות מקיפים לכלל ישראל, והם הם שגיהצו את הבגדים של ישראל במדבר כמאה"כ "שמלתך לא בלתה מעליך", ולזה דומה הסוכה לענני כבוד המאירים על האדם אורות מקיפים.

החיצונים והסט"א מתייראים מהאורות המקיפים

בבנ"י שם מוסיף על זה שהחיצונים, הסט"א והשטן, בראותם אורות מקיפים הם מפחדים ובורחים ממנו, ככתוב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", 'עליך' דייקא, כשיראו שם ה' באורות

מלכו"ת, וזהו מה שאמרו חז"ל הרוצה לקבל עליו 'מלכות שמים שלימה', דהיינו שהאדם יכול לזכות לקבל מלכות שמים שלימה שהיא ברמ"ח אבריו הפנימיים וברמ"ח אבריו המקיפים שהם כמנין מלכות, שע"ז זוכה למלכות שמים שלימה.

הידורי מצוה - ממשיכים את הארת האור המקיף

ומבאר שם איך יזכה האדם לסיוע ועזר להאיר עליו מהאורות המקיפים, הדרך בזה הוא ע"י ההידור והדקדוק במצוות, מה שבני ישראל משתדלים לצאת ידי כל השיטות ע"ז מקבל האדם סיוע ועזר להאיר עליו מהאורות המקיפים שלו. ולכך במצות סוכה אף שהיתה כשרה בשתי דפנות כהלכתן ושלישית אפי' טפח, עם כל זה כלל ישראל מהדרים ומחמירים שיהיו ד' דפנות שלמות, וגם בסכך אין מסתפקים בצלתה מרובה מחמתה, רק מקפידים שיהיה בתכלית ההידור והדקדוק ובתכלית היופי והחן, ומוסיפים להדר ולעשות נויי סוכה כל אחד כפי כוחם.

ומבאר עוד שענין האורות המקיפים לא שייך אצל אומות העולם, ולכן אף אצל חסידי אומות העולם כשמשתדלים לעשות מה שצריכים לעשות, אינם עושים יותר

סוכה, ותי' שם שישראל אע"ג דפטורים מפני שהמצטער פטור, מ"מ "ישראל מי מבעטי? דהיינו שאע"פ שיוצאים מן הסוכה מ"מ אינם מבעטים בה.

ופנימיות העניין הוא, שכשאישי ישראל יוצא מהסוכה מ"מ אינו מבעט, ואדרבה הוא שרוי בצער על שלא זכה לקיים את המצוות כתיקונו, ובזאת מראה שהיה רוצה לשבת בסוכה ומצטער על מה שהוכרח לצאת, משא"כ אומה"ע אף שהסכימו לקיים את מצוות סוכה, אעפ"כ כשנפטרים מכך הם ששים ושמחים בזה שאין צריכים לשאת בעול המצוה, וזה הוא לסימן שלאומות העולם אין אורות מקיפים ואין שייך אצלם הידור מצוה יותר מכפי המחוייב, שהרי שמחים הם להיפטר אף מעצם החיוב. עד כאן תו"ד הבני יששכר.

ובספ"ק "דברי חיים" מוסיף על זה עוד, שבגמ' שם (דף ב:) מובא שאומות העולם יבואו בתרעומות אל השי"ת כי אין לבוא אליהם בטענה מדוע לא קיבלו את התורה, שהרי על בני ישראל כפה הקב"ה את ההר כגיגית והכריחם לקבל את התורה, משא"כ אותם לא הכריח הקב"ה, ובאים הם בטענה "כלום כפית עלינו

מקיפים אזי 'ויראו', וזה מפני שאצל אומה"ע לא שייך אורות מקיפים. ולכן היתה הסוכה מקום מפלט ליעקב בברחו מפני עשו אחיו, [כמבואר בזוה"ק שאומרים לפני התקיעות], מפני שחג הסוכות הוא כנגד יעקב כלשון הכתוב "ויעקב נסע סכותה", שאחר שהכניע את שרו של עשו בהיאבקו עמו, וביקש עשו ממנו להיות ביחד עמו "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך", ובזה התכוון עשו לפגוע ביעקב בגודל קליפתו, אז ברח יעקב ממנו ונטמן בסוכה שמשפיעה בכוחה את האורות המקיפים, והסט"א בראותה א האורות המקיפים הרי היא נחלשת ואין בכוחה להזיק יותר.

וזה גם פנימיות כוונת הגמ' (ע"ז דף ג.) שלעתיד לבא יבואו אומות העולם ויבקשו שחר, וכשיאמר להם ה' שהם לא קיימו המצוות, יבקשו הם לקיים איזה מצוה שע"כ יקבלו גם הם שחר, ואז יתן להם השי"ת מצות סוכה שהיא מצוה קלה, אך אע"פ שירצו האומות לקיים מצוה זו, מ"מ יוציא עליהם הקב"ה את החמה בתוקפה כמו בתקופת תמוז, והם לא יסבלו את החום הנורא ויצאו מן הסוכה ויבעטו בה, והקשו בגמ' מה טענה היא זו, הא באופן זה היושב בסוכה הוא בגדר 'מצטער' ואף בני ישראל פטורים הם מן הדין ממצוות

הר כגיגית", ובגמ' לא מבואר שם תירוץ מספיק על טענתם זו.

ומבאר בדברי חיים שגם זה מתורץ במצות סוכה, שהטעם שכפה השי"ת על בני ישראל את ההר כגיגית הוא מפני שיש להם אורות מקיפים, ובעטיים הרי רוצים הם תמיד לקיים את מצוות בוראם, ורק מפני השאור שבעיסה הוא היצר הרע שלא יעכבם מלקיים את המצוות, לכך הוצרך הקב"ה לכוף עליהם את ההר, אבל לאומה"ע שאין להם אורות מקיפים ואין רצונם הפנימי כלל לקיים את המצוות א"כ לא

תעזור כפיית ההר כגיגית, שאין ענין לכפייה בפני עצמה לכפות את האדם לקיים את התורה, ורק כשאדם רוצה באמת לקיים את התורה, הרי אז יש ענין לתומכו ולסעדו ע"י כפיית ההר.

והנה ענין זה במצוות סוכה, צריך יתר ביאור והבנה, כדי שנוכל להגיע עי"ז לעבודה מעשית בישיבת סוכה, ולהיות מקושר בענין האורות המקיפים, כי מוטל על כולנו, בלי שום יוצא מן הכלל, החוב ליהנות מצילא דמהימנותא ומאורות המקיפים, ולא די בעצם הישיבה בסוכה כפשוטה.

שני דרכים באופן הארת השי"ת - 'ממלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין'

הארת 'ממלא כל עלמין' - הכרה ברורה בספר "לקוטי תורה" לבעל התניא בפר' ואתחנן על הפסוק "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים" וכמה פסוקים אחר כן כתוב "וידעת היום והשבות אל לבבך", וצריך ביאור אחר שכבר אמר "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים" מה הוסיף שוב "וידעת היום והשבות אל לבבך" ולכאור' נראה הדבר ככפל דברים הרי

כבר כתוב שידוע שה' הוא אלקים ומה מוסיף עכשיו להשיב על לבו. ומבאר שם שיש בחינת אמונה שהוא מאמין בדרך אמונה, ויש בחי' דעת כמו שאמר הכתוב "דע את אלקי אביך", ויש חילוק גדול ביניהם שדעת היא מדריגה שידוע ומרגיש ממש בבחינת ראייה שממש רואה בעיני השכל בבחינת והאדם ידע, משא"כ אמונה הוא רק שמאמין

שזה טעות, רק שה' משפיע ומחיה את העולם עם הרבה יותר חיות, ומה שאתה רואה הוא רק החיות הפנימי הפשוט.

ומבאר שם בדבריו, שמה שאדם מאמין שנשפע מהשי"ת לכל נברא חיות בדרך 'ממלא כל עלמין' זה אינו בדרך אמונה, אלא שזהו בבחינת ראייה ממש, הגם שאינו רואה בעיני בשר אבל הרי זה כאלו רואה בעיני השכל, וע"ז נאמר מבשרי אחזה אלוק, אחזה דוקא, והיינו מבשרי, כמו מבשרי ממש, כי כמו כשרואה חיות הגוף בקיומו יודע ומרגיש כי נפשו הוא בו, שהרי כל מה שהפה מדבר והאזנים שומעות הם מכח הנפש שבהם שהוא המחיה את הגוף ובלעדו אין חיות לגוף, כי פשוט שהיד אינו נע מעצמו והפה אינו מדבר מעצמו רק שהעין רואה ע"י הנפש שמביאה לידי ראייה, וגם הפה ושאר האיברים אינם מדברים מעצמם רק ע"י כח הנפש שבהם.

וא"כ כך אחזה אלוק, שכל בר דעת מבין שכמו כן הוא העולם, שכל העולם כולו הוא רק 'גוף' לחיות ה'נפש' אשר בקרבו, כי כמו אצל האדם הוא מבין שהגוף הנראה אינו חי מבלעדי הנפש הפנימית אשר בקרבו, כמו"כ העולם הוא רק גוף

למעלה מהאמונה, ואומר בעל התניא.

והנה ידוע מזוה"ק וספה"ק שיש שני סוגי אורות שהשי"ת מאיר בעולם, יש אור הנקרא 'ממלא כל עלמין' ויש אור הנשפע בדרך 'סובב כל עלמין'. והכוונה בזה הוא, שיש חיות הנשפעת מלמעלה אצל כל נברא לפי מצבו ובתוכו ממש, וכמובן שיש בזה כמה מדרגות שהרי בעולם יש מדרגת דומם, צומח, חי ומדבר, ואח"כ יש את מדרגת בן ישראל, ובבני ישראל יש גם חילוקי מדרגות, יש תלמיד חכם וירא שמים, צדיק או נביא, וחיותו של כל אחד שונה מחבירו, שחיותו של הצומח אינה דומה לחיותו של הדומם, וחיותו של החי פחותה מחיותו של המדבר, וחיותו של ת"ח וצדיק הוא ג"כ חיות מאוד נעלה יותר מחיותו של אדם מן השורה. וכל סוגי החיות הם ממנו ית', שעליו כתוב "ואתה מחיה את כולם" - ואתה מהוה את כולם. וחיות זה נקרא בשם ממלא כל עלמין, שהחיות ממלא את הנברא, והנברא מכיר ומרגיש את החיות שיש בו כל אחד לפי ערכו.

אמנם אם יחשוב האדם שמה שאני רואה ויודע זהו לבד החיות שה' משפיע על העולם, עליו לדעת

קטן לגדול, בבחינת 'השוה ומשוה קטן וגדול'.

וכתב שם שעל האדם לעבוד ולהשתדל שהאמונה על דבר הארת 'סובב כל עלמין' תהא אצלו חזקה וברורה כל כך, שגם ענין זה יהא אצלו כאילו הוא נרגש בפועל. ובזה מפרש את הכתוב "שכן ארץ ורעה אמונה", מהו הכוונה לרעות אמונה, רק הכוונה בזה שכ"כ יתרגל האדם להאמין שיש בו החיות של סובב כל עלמין אע"ג שאינו רואהו, עד שיהיה אצלו כעין דעת ממש וכמו שיודע את הבחינה של ממלא כל עלמין.

ושתי הבחינות האלו נרמזות בפסוק הנ"ל ש"אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים" - הוא מוסב על ענין ממלא כל עלמין, שזאת הנך רואה בפועל שכל עולם הטבע מלא הוי"ה ממש, וזה הראו לך ממש שהשי"ת מחיה את הכל, אך מלבד זאת יש ציווי בנוסף לזה ש"וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים", שבזה צריך אמונה מאד, ובאמונה זו שאין האדם רואה יש חובה כפולה לעבוד ולנטוע זאת בלב כל כך בבחינת "והשבות אל לבבך", עד שיהיה במדרגה שווה של ה"אתה הראת לדעת".

ופשוט שיש חיות אלקים בקרבו, ומה שהעולם קורים בשם אמונה, מה שהקב"ה מחיה את כל העולמות והוא ברא את כל העולמות מאין ליש הוא טעות, רק שזה בחינת דעת, כי דעת הוא לשון הכרה והרגשה, וע"ז כתוב "דע את אלקי אביך ועבדהו" וזה הלשון 'אחזה אלוק' שכאילו רואה כן ממש.

הארת 'סובב כל עלמין' - על ידי אמונה אכן יש חיות נעלה מזה הנשפע מהשי"ת לעולם שלזה צריך אמונה שהשי"ת משפיע מלמעלה בדרך 'סובב כל עלמין', והיינו שהוא חיות נעלה יותר ממה שנראה ונרגש שלכל אחד חיות במדרגה שלו, אלא שהשי"ת משפיע חיות שאינה מתמלאת בעולם בדרך ממלא כל עלמין, אלא בדרך סובב כל עלמין שזה הרבה יותר גבוה, ואין הכוונה להשי"ת בעצמו שבזה אין לנו השגה כלל, רק בחלק ההשפעה שהשי"ת משפיע עלינו השפעה גדולה שבזה איננו רואים ממש ובזה צריך 'אמונה', שעל האדם להאמין שבנוסף לחיות ש'ממלא כל עלמין' שהוא חיות הנראה והנרגש והניכר, יש גם חיות נקרא בשם 'סובב כל עלמין' שאין עיני השכל של האדם רואות בחוש, ובזה אין חילוק בין

ז'ורא ישראל' ואה"כ ז'יאמינו'

אחר הדברים האלה מבוארים כמה מקראות ומימרות באור יקרות, שאינם מובנים כ"כ. וביניהם הדברים הידועים מספרי הקודש על הפסוק "ז'ורא ישראל את ה'יד הגדולה אשר עשה ה' במצרים וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו", שגם מה שראו בבחינת 'ז'ורא ישראל' צריך שישאר אצלם בבחינת 'ז'יאמינו'.

וכן מה שמפרשים בפסוק הכתוב אצל אברהם אבינו ע"ה "הבט נא השמימה וספור הכוכבים וגו' והאמין בה' ויחשבה לו צדקה", ולכאורה תמוה שמאחר שראה בעיניו למה לו אמונה, אלא הרבותא היתה שאף אחר שראה הכל נשאר באמונתו התמימה. וכן ידוע בשם הבעש"ט הק' זי"ע שאמר על עצמו שאחרי כל ההשגות אני מאמין כמו תינוק קטן.

והנה דבר זה צריך ביאור, דאיך שייך לומר שאחר שהשיג הכל נשאר בבחינת אמונה כמו תינוק, הרי ראה והשיג, ואיך שייך שיהיה לו עכשיו אמונה, אלא מבואר שיש חלק שרואים ומשיגים, אמנם אין לך להישאר במה שראית ותו לא, שראית שהקב"ה מחיה את העולם בדרך 'ממלא כל עלמין', רק אח"כ יש עליך ציווי של אמונה שהקב"ה משפיע יותר ויותר, אף מה שאינך רואה וע"ז

עליך להאמין שיש השפעה של 'סובב כל עלמין', והשי"ת משפיע הרבה והרבה יותר ממה שמשיג.

השייכות של אורות מקיפין ו'סובב כל עלמין'

והנה ענין זה אינו דוקא כשמדובר על אודות השפעות השי"ת לעולם, אלא ענין זה נוגע גם אצל האדם עצמו ובעיקר בדרכי העבודה, ומה שאצל השפעות השי"ת נקרא בשם 'סובב כל עלמין' ו'ממלא כל עלמין', אצל האדם נקרא בשם 'אורות מקיפין' ו'אורות פנימיים', והכל הולך אל מקום אחד.

דהנה בדרך כלל כל מדרגה הנמצאת אצל האדם בפועל בעיני תורה ועבודה נקראת בשם אור פנימי, ובאור זה אין אדם דומה לחבירו, כי לכל אחד ואחד ישנן אצלו כלים אחרים, כל אחד יש לו תכונות שונות, וכן מדות והשגות שונות, יש מהתכונות שנמצאים אצלו בטבעו שהוא נולד עם תכונות אלו, ויש מהם שנתהוו אצלו מסיבות אחרות, אדם המתמיד בטבעו הרי מטבע הדברים הוא מקושר יותר אל התורה, או לדוגמא מי שניחן בהבנה עמוקה יש לו השגות יותר בחלק הבנת התורה, ומי שאינו מתמיד כ"כ או שאין לו כ"כ הבנה בתורה, נמצא

שיש לו פחות אורות פנימיים בתורה. כן יש גם בתפלה, שיש לך אדם המתפלל מפנימיות הלב בבחינת 'שפכי כמים לבך נוכח פני ה' מפני שיש לו אור פנימי גדול בענין התפלה, וחבירו יש לו פחות בזה מפני שיש לו אור פנימי קטן יותר בתפלה. וכן הוא בכל דבר וענין.

ברם כל זה רק באור המתחבר באדם לפי כליו, שכלו ומדרגתו, אבל בנוסף לזה מאיר על האדם אורות מקיפין, אורות של דבקות, אמונה, יראת שמים וחכמת התורה, וכל ענינים הרוחניים שהשי"ת מאיר עליו, שבהם אף אם אין האדם מוכן לזה ואין לו כלים שיתפסו אצלו ושיוכל לנצלם כדבעי, אבל הם כבר מקיפין עליו מסביב, ואף שעדיין אין לו שכל לדברים האלו, ואף גם אם אין לו כלל שכל שיהיה לו רצון אל הדבר, עם כל זה נותן התורה מאיר עליו מתנה, והנותן מתנה בעין יפה הוא נותן, והוא מקבל אורות המקיפין עליו.

כדי להבין הדבר יש להמשילו למי שמסתופף במחיצת איזה צדיק,

שבראותו תפלותיו ועבודתו של הצדיק הוא נתעורר לעבודת ה' ויש לו תועלת מזה, אע"ג שאינו תופס בהבנת שכלו שום מושכל בעבודת הצדיק, וגם אינו יכול לפרש בפה מה הוא עצמו הרויח במה שראה את עבודת הצדיק, אעפ"כ מרגיש הוא שנתעלה בעבודת ה', הוי אומר שהוא קיבל מהצדיק אור מקיף שלא לפי מדת הכלים שלו, ובכל זאת הרי זה אור שהאיר עליו והשפיע עליו, בבחינת אורות מקיפין המועילים לאדם גם למעלה מכליו. וזה טעות של העולם שענין אורות מקיפין אין לו תועלת מזה, וזה אינו נכון שהוא מועיל לאדם אף שאינו יכול לומר בדיוק מה השפיע עליו.

ובנ"ל יש בזה חובת 'וידעת היום והשבות אל לבבך', להפוך אמונת 'סובב כל עלמין' להיותם בתוך הכלים שלו, וכן הוא גם בנוגע לאורות של האדם עצמו שעליו לעבוד שאורות מקיפין שלו יכנסו יותר ויותר בתוכו, ויהפכו להיות אורות פנימיים.

התועלת הנפלאה שמקבלים על ידי אורות המקיפים

במשך השנים כשנתגדל והיה לאיש ויחד עם זאת גדלו השגותיו וכחות נפשו הרי אז נעשו אורות אלו אצלו לאורות פנימיים.

ובגוף, בחור שיש לו שאיפה גדולה להיות בקי ומומחה באיזה מקצוע גדול ומסובך, כגון להתעמק בשו"ע חושן משפט לארכה ולרחבה בכמות עצומה ובאיכות עצומה עם כל מפרשיו, סמ"ע ש"ך תומים קצוה"ח נתיה"מ דברי משפט אמרי בינה, ושאיפה זו ניצתה אצלו מחמת ששמע על גדול אחד מדורות עברו שבילדותו היה בקי בכל זה, אך מאוד יתכן שבימי חורפו טוב עשו שמנעו אותו מלהוציא השאיפה אל הפועל, אבל אחר שנים רבות נתגלו אורות אלו עד שבאמת הגיע לזה. לפעמים נמצא בחור שיש לו שאיפה חזקה ללמוד את כל הקצות על הסדר, אך מחנכיו הניאו אותו שלא יעשה כן, כיון שידעו שאין זה לפי כוחותיו ולפי הכלים שלו, אך מסתבר שבעתיד לאחר עשר או עשרים שנה יהיה בקי היטב בספר הקצות, או בחור השואף להיות מורה הוראה בישראל, אף אם בימי הבחורות לא

האור המקיף הבוי בתוכו וניכר רק לאחר זמן ואף בשעת מעשה מקרין עליו

והנה אורות אלו שהיו מקיפים עליו נכנסים בזמן מן הזמנים להיות אורות פנימיים בתוכו, והוא מתחיל אז להתנהג כפי אורות אלו. ולדוגמא אפשר להשוות לזה דוגמא מצויה מאוד, הנה הרבה פעמים רואים בחור צעיר עם שאיפות גדולות, ולפעמים יש לו בדבר מסוים שאיפות רבות במיוחד, ומחמת שהוא שואף לדבר שהוא יותר ממדרגתו, א"כ באופן זה הוריו ומוריו יחנכו וידירכו אותו שלא יעשה למעשה כפי שאיפתו זו כי אין זה לפי כוחותיו, ואין לאדם לעלות במדרגות הגדולות הרבה ממנו.

אכן פעמים רבות רואים שאחר עבור עשר או עשרים שנה יוצאים ממנו דברים אלו ששאף אליהם בצעירותו, אף שהיה נראה שכבר אינם אצלו. וביאור הענין הוא, שבצעירותו היו השאיפות אצלו לאורות מקיפין גרידא, ולא היו כלל לפי כוחותיו, ובצדק עשו מורי דרכו שמנעו אותו מלהגשימם, אבל עצם השאיפות היו אצלו לטוב, ומקורם היה מאור גדול שהאיר עליו, ורק

שמכונה בלשון העולם 'דימוי עצמי', שאם האדם מדומה אצל עצמו כאדם חשוב הרי ממילא הוא עושה רק מעשים טובים, מסתכל על עצמו כת"ח ועי"ז עוסק בתורה ולומד בעיון, חוזר על תלמודו, מחדש חידושים וכותבם בספר, ומזה מתגדל להיות ת"ח ועוד ועוד, אבל מי שמדומה בעיני עצמו כאדם זול ועם הארץ, דבר זה גופא גורם שלא יגיע לכלום. וכן גם בענין יראת שמים, אם מסתכל על עצמו כירא שמים ואיש חסיד המתנהג בחסידות, הרי אז גם יתנהג בחסידות וילך מחיל אל חיל בירא"ש, אך אם רואה את עצמו כאדם מן השוק א"כ גם התנהגותו תהיה בהתאם לכך.

מבע זה שהטביע השי"ת באדם אינו ענין של מקרה, אלא הוא נכלל בעצם האדם, כי האדם נמשל בזה לאילן כנאמר "כי האדם עץ השדה", וכל אילן מוציא פירות כפי מה שהוא, יש בעצים אילני פירות ואילני סרק, וגם בין העצים הנושאים פירות ישנם כמה סוגים, יש אילן בריא המושרש היטב שמצמיח פירות טובות, ויש אילן חלש ויבש שגם פירותיו רעים, ולעומתם אילן הסרק אינו מוציא כלום. והרי המצוות נקראים פירות של האדם, כמאמרם ז"ל בעגלה ערופה 'תבוא עגלה שלא עשתה

יצא הדבר אל הפועל מחמת חוסר היכולת להגיע למדה זו, אמנם חזקה עליו שמן הסתם יגדל להיות מורה הוראה לתפארת, והכל מפני שבצעירותו האירו עליו אורות מקיפין, רק שמפאת צעירותו לא היה לפי כחו ליישמו, אבל במשך השנים פעלו עליו, וקיים את שאיפותיו מעט מעט עד שנהפכו האורות להיות בפנימיות הכלים שלו, אחר עבודתו בשנים מאוחרות יותר כשנתגדלו הכלים אצלו, ובנוסף על כך, אף במשך השנים שאורות אלו היו רק בדרך של אורות מקיפין גם אז האירו הם עליו, ומהם היתה לו חשקת התורה ללמוד, כי אם יש לו חשק ללמוד את הקצות, בודאי יש לו חשק ללמוד את הגמ' בסדר נזיקין שעליו מוסבים דברי הקצות, וזה הוא עדיין כפי כשרונותיו ויכולותיו.

השקפת האדם על עצמו משפיע על מדרגותיו

אולם עוד תועלת רבה ועצומה יש ע"י אורות המקיפים, ולפני שניכנס לבאר עומק הענין בזה, נקדים נקודה חשובה מאוד בתהלוכות האדם. הנה כל מעשי האדם והתנהגותו, הן בלימוד התורה, הן בתפלה ובקיום המצוות, הם תלויים מאד איך ובאיזה הבטה האדם מסתכל על עצמו, וכפי

יעשה את חבירו כחוטא, ולא ישא על כתף חבירו את החטא לעשותו כחוטא, וכן פירשו צדיקים זי"ע בדרך רמז את הפסוק "לא תעשה לך פסל" - לא תעשה לך 'פסול', שלא תחשוב את עצמך כאדם פסול ח"ו שעי"כ לעולם לא תוכל להתעלות במעלות התורה והיראה.

ובדרך זה פירש הרבי ר' בונים מפרשיסחא זי"ע את דברי משה רבינו כשהתפלל על בני ישראל לאחר שחטאו בחטא העגל, ובתוך דבריו התוודה "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה", והוא תמוה, שהרי בא ללמד זכות על כלל ישראל, ומדוע א"כ הגדיל את החטא לפני הקב"ה, וביאר הרבי ר' בונים, ש'חטא' בכל התורה הכוונה לשוגג, וזה היה כוונת משה רבינו שהמעשה שעשו היה בשוגג גדול, ואינו כלל לפי מדריגתם, וכפי שאמרו רז"ל 'לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה'. ודבר זה יסוד גדול, שעל האדם ליזהר שלא יגדיל החטא בעצמו עד שיראה את עצמו כרשע.

אמנם עלינו להעמיק יותר בענין זה, שהלא בכל אופן ישאל השואל, הרי סוף סוף לב יודע מרת נפשו, ואיני יכול להתכחש שעשיתי בפועל דברים אלו ואלו, ויודע אני את הרגליי הגרועים, ומכיר את חולשותיי

פירות ותכפר על שלא הניחוהו לעשות פירות, ולפי סוג האילן, ולפי מה שנראה בעיני עצמו חזק ומושרש, כן הוא מסוגל להוציא פירותיו.

ולכן יש יסוד חשוב בענין תשובה, שכשהאדם עוסק בתשובה, והוא מפשפש במעשיו בחרטה לשעבר וקבלה להבא, וגם כשמדריך אנשים אחרים איך לצאת מהבור שבו נפל, עליו להיזהר לא להגדיל החטאים בדרך שיראה את עצמו כאילו הוא בעצם אדם רע ח"ו, ואף כשמדבר בחומר העבירות כפי הצורך, צריך שיזהר שלא יגיע עד כדי שידמה בעיני עצמו שהוא רע בעצמו, שאם יגיע לידי כן לחשוב על עצמו שהוא רשע מכל מה שעשה ורגיל לעשות, אזי ירגיש שאין לו יכולת לעמוד בנסיגות ועל כן הוא רשע, ויקשה מאוד לחזור לדרך הישר, כנ"ל, שלפי מה שחושב על עצמו כך הוא עושה בפועל.

וקל וחומר במי שמוכיח את אחרים לצאת מדרך העקלקלות ולעלות על דרך הישר, שעליו ליזהר שלא להביא את חבירו לידי דימוי שהוא בעצם אדם רע ח"ו, וכמו שפירשו צדיקים את הפסוק "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא", שאף כשמוכיח את חבירו לא

בהתגברות בעניינים מסוימים וכדו',
ואם כן מה עלי לחשוב, ביודעי את
מך ערכי וריחוקי מעבודת ה', והרי
תורתנו תורת אמת, ואיך אשקר
בנפשי לחשוב שבאמת איני שפל
ונבזה, הרי כשאדם עובר על עבירה
אחת הוא נחשב חלילה... ועכ"פ
צריך להיות איזה אמת ביסוד זה.

מלבושי האדם – סגולה לעורר הארת אורות מקיפים

שמתלבשים במלבוש ארוך,
קאפעליט'ש רחב, ובשבת קודש
בבעקיטשע ארוך בבגדי משי
ובשטריימל מיוחד וכדו', ואצל רוב
חוגי החסידים נעשה זה לדבר פשוט
(אף שיש עדות בין החסידים שלא אחזו
בדעה זו, אך רוב עדות החסידים נהגו כן),
עד שמיד כשהקטן נכנס לעול התורה
והמצוות הוא נכנס לחנות וקונה
מלבושים אלו. והנה יש להתבונן
במנהג זה על מה נתייסד, ולמה נהוג
אצל חסידים להיות שונים בדבר זה.

שהרי שכניו וידידיו הולכים
בבגדים פשוטים והם גם שומרי
מצוות, ומדוע עלי להיות לבוש
בגדים שהם ממש כמו רבי שהם
בגדים מיוחדים ששייכים למורם
מעם ולאצילי הדעת, וא"כ מה
שייכות לבגדים אלו אצלי.

ובאן הבן שואל, שיש גם אנשים
בינינו שמלבושים אלו אצלם הם
ממש כעין הכתוב "נזם זהב באף ..",

השפעת הבגדים על התנהגות האדם
ובדי להגיע להבנת הענין נמשיל
על כך משל, והמשל בפנ"ע טמון בו
גם מסר חשוב הנוגע לחיינו. הנה
העתקנו לעיל דברי הבני יששכר
שענין הבגדים שייכים לאורות
מקיפין, ולכן כשהולכים לאדם חשוב
לובשים בגד עליון. והנה בנקודה
חשובה זו טמון יסוד חשוב ונחוץ
להבנת המושג של אור מקיף, ואגב
נבאר כאן את ענין הלבוש, שלכאורה
במושכל ראשון ניתן לחשוב כאילו
הוא דבר של מה בכך, אמנם יש בזה
נקודה שנחוץ לדעת.

הנה אצל רוב חצרות החסידים
ההולכים בתורת הבעש"ט זי"ע נהוג
ללבוש מלבושים חסידיים, שהם
מלבושים הנעשים בדרך שונה
ממלבושים של אנשים מן השורה
הלובשים בגדים שאינם ארוכים כ"כ
וחובשים מגבעת פשוטה לראשם,
ולעומת זה נהוג אצל חסידים

לזרוח, ונהפך לכו פתאום ומאיר בתוכו אור נפלא, ועי"ז מתחיל ללמוד ולהתפלל כדבעי ומקפיד להנהיג את ביתו בדרך התורה והחסידות, ונשאלת השאלה מה יום מיומיים ומה נשתנה אצלו שלפתע מתחיל להאיר ולזרוח.

ועמקות הענין הוא, שהאירו עליו בכל השנים אורות מקיפין שלא הרגיש כלל, ואם היה זוכה להרגיש אותם מאז, היה מתנהג כבר אז כדבעי, אבל כיון שאז לא נכנס עדיין האור לתוך כליו ממש, ולא היתה לו הזדמנות ושעת הכושר שיפתחו כליו ויכנסו האורות לתוכם, ורק בזמן מן הזמנים, לאחר שנתבגר בשכלו או ע"י עזר מיוחד ממעל נתקיימה בו ההבטחה של "ומל ה' אלקיך את לבבך", ואורות המקיפין נעשו בתוכו לאורות פנימיים, ומאז התחיל לצמוח ביראת ה' ובעבודתו.

וזה לך האות שגם לאדם שפל יש אורות מקיפין, שכן רואים גם באנשים שפלים שבפתע פתאום, מוצאים אותם לוקחים חברותא וקובעים עתים לתורה ומחלקים ממעותיהם לצדקה, דבר שעד עתה לא היה בנמצא אצלם, והוא מפני שעד אז לא פעלו עליהם אורות המקיפין שהאירו עליהם, אבל מסוף

והרעז'וואלקע והגרביים הלבנות שהם לובשים בשבת קודש אינם הולמים אותם כלל בלשון המעטה, והם רחוקים מזה כרחוק מזרח ממערב, וא"כ מה פשר שהנהיגו רבותינו זי"ע שכולם יתלבשו במלבושים אחידים.

והנה הביאור הפשוט הוא, שדבר זה הוא שמירה יתירה בגלותנו, שהרי כשיפגוש גוי או סתם אדם מקולקל והוא לבוש בשמונה בגדים, הרי פשיטא שלא ירגיש בנוח בקרבתו, וממילא ישמור מרחק ממנו, וזה בכלל 'שלא שינו את מלבושם'. ואף שגם זה אמת, אבל יש כאן עומק יותר בזה, כאשר יבואר.

כה הבגדים לעורר אורות המקיפין

אבל האמת הוא שכפי המבואר הבגדים הם אורות מקיפין על האדם, וענין אור מקיף הוא שמאיר עליו אור גדול יותר ממדרגתו האמתית, וכמו שהארכנו לעיל שלפעמים רואים על בחור ששאפותיו יוצאים לפועל רק אחר שנים מספר, כן הוא גם בזה, שנמצא לפעמים בחור המתנהג שלא כהוגן מתחת לכל ביקורת, ואינו מסכים להתנהג כ'ערליכער יוד' בהנהגותיו ובהליכותיו, והנה בפתע פתאום רואים שנשתנה ומתחיל

ומלוכלכים, כי היות שהוא בעל תאוה לילך אחרי שרירות לבו, ומסרב מלקבל על עצמו שום גדר ועול בתהלוכות חייו, לכן גם במלבושיו לובש הוא עצמו בדרך נלוז ומזולזל, כאילו קורא ומקריא על עצמו בקול רעש גדול ובראש כל חוצות 'בהמה אני', ועל כן הוא מתלבש כבהמה שאח"כ לפי הרגשתו הנלוזה רשאי הוא להתנהג כבהמה לכל דבר, כיון שכבר הכריזו כן על עצמו לפני כל איש.

אפילו גוי אם הוא גוי בינוני, כשיראה את בנו לובש בגדים שפלים ופחותים יתחנן אליו שיתלבש בצורה יפה ומכובדת, ביודעו שמה שהוא מתלבש כן, הוא מפני שהוא חפץ לילך אחרי שרירות לבו, ואביו יודע שכשיתלבש בבגדים יפים יגרמו הבגדים שהתנהגותו תהיה מכובדת יותר. [לדאבוננו גם בקרב אחינו הטועים רואים תופעה זו, יחזירם השי"ת במהרה בתשובה שלמה]. וכבר אמרו רז"ל 'רבי יוחנן קרי למאניה מכבודותא' - שבגדים נקראים מכבדים, וכלשון הכתוב "מלבושי כבוד", מכיון שהמלבוש מכבד את האדם, וגם הגוי יודע שכשבנו יתלבש בבגדים כמו אנשים מן השורה, הרי גם התנהגותו תהיה כאדם מן השורה.

הנהגותיהם רואים שגם מתחילה היה עליהם איזה אור שהקיף מסביבם.

השפעת הבגד על האדם

והנה ענין הבגדים יש בהם כח לעורר אצל האדם את האורות מקיפין, ע"י שהאדם לובש בגדים שאינם תואמים את האורות הפנימיים שלו, אמנם הם תואמים את האורות מקיפין שיש לו, ולכך הם מאירים אצלו לאחר זמן את אורות אלו. וננסה לבאר זאת בדרך משל [וגם עצם המשל יש בו מטרה ונקודה חשובה לעצמו].

הנה להבדיל בין קודש לחול, בין הגוים ישנם אנשים שהם 'בעסערע מענטשן' בעיניהם, אם זה נשיא המדינה, פרופסור או רופא מומחה וכדו', והם מכבדים את עצמם ומתלבשים בלבוש מכובד בחליפה ועניבה וכובע מכובד, [וישקר החן והבל היופי' כתיב...]. ולעומתם יש בין הגוים אנשים שפלים המתלבשים במלבושים זולים וגרועים, וקונים אף מלכתחילה בגדים הנראים משוחקים מטולאים ומלוכלכים, ומסתובבים בשוק בדרך שאנשים מכובדים לא ילבישו על עצמם בשום אופן.

והנימוק הפנימי החבוי בלבם פנימה, שמפני כך הם נוהגים בלבישת בגדים הנראים משוחקים

המקיפין ע"י לבישת בגדים המקיפים על אברים המקיפים.

ובדבר זה יהא הפשט והפנימיות תואמים יחדיו, שהרי עצם הטעם הפשוט מדוע מתלבשים בלבוש חסידי הוא, כדי להרחיק את הלובשם מלהתחבר עם אנשי רשע ואדרבה להתבדל מהם, אכן טעם זה גופא יש בו עומק, שלבושים אלו מאירים על הנפש להרגיש ולומר על עצמו הרי אני נעלה יותר מהם, ואין לי שייכות אל התנהגותו של אדם ההוא, ואפילו אם הלובשם הוא באמת אדם שפל, אבל ע"י הלבושים, הרי יוצאים האורות המקיפין שבו, אשר הם גדולים יותר מגבולים שלו. וכן גם בחלק עשה טוב, שפשטות המנהג היא שע"י שיתלבש במלבוש חסידי יתנהג כחסיד, אבל בעומק יש בו יותר, שבזה הוא מגלה בתוכו אורות מקיפין שיש ברמ"ח אברים המקיפין שלו.

המורם מכל האמור, שאף אם הנהגת האדם בפועל אינה כהוגן, מ"מ יש לכל אחד אורות נפלאים המאירים תמיד על נפשו ונשמתו, בהם יוכל להתחזק בכל מצב, ולגלות הארה זו ולאחוז בה, כיון שבאמת הוא שייך אל הקדושה, ושם הוא מקומו האמיתי לפי ערכו הרם בפנימיות.

להבדיל בין הטמא ובין הטהור, לבוש חסידי שהוא בעצם לבוש של אנשים חשובים כמו רבנים ואדמו"רים, וחסידים יראי שמים לבשו בגדים אלו בהבינם שהם מתאימים ליראי שמים, אם זה שטריימל רעז'וואלקע או גרביים ארוכות וכדו', וקבעו שהם מסוגלים להוציא אורות מקיפין של הנשמה, בזה שהם מלבישים את הגוף והנשמה יחד, והם דומים לנשמה בזה שכמו שהבגדים נקראים מכבודותא, כן גם הנשמה קרויה כבוד כלשון הכתוב "עורה כבודי", בבגדים כאלו שהם מלבושי ישראל וייסודם יראי ה' להיות מלבוש הכלל, מסוגלים להארה אצל האדם ע"י שיתבונן בנשמתו, שהוא מתלבש באופן שונה מאדם אחר, ודייקא בלבושים אלו של יראת שמים. נקודה זו ישנה גם אצל הקהלות שהרבנים וראשי הישיבות לובשים בגדים מיוחדים, שהם בגדים של תלמידי חכמים, א"כ הרי יש לי אורות מקיפין של ת"ח.

וכמו שדברנו לעיל יש באדם רמ"ח אברים פנימיים וגם רמ"ח אברים מקיפין, והבגדים הם גם מקיפין את רמ"ח האברים המקיפים, והוא מאיר על האברים המקיפים והוא דרך נוסף להוציא אורות

— ❖ ה ❖ —

הארת אור המקיף - עזר לקיום הקבלות של יוה"כ

ענני הכבוד - אורות מקיפין

עתה נחזור לעניננו, שבענין זה ניתן לנו מצות סוכה שבה נתגלים אורות מקיפין, ומקורה היא בענני הכבוד שגיהצו את ה'בגדים' של בני ישראל בהיותם במדבר. פנימיות הדבר היא שביציאת בני ישראל ממצרים הלבישם השי"ת אורות מקיפין, כלומר שאחר שהשי"ת התגלה אל ישראל במצרים בעשר מכות ובאותות ובמופתים, שבזה הגיעו לכלל 'דעת' ככתוב פעמים רבות בתורה "וידעתם כי אני ה'", ואפי' "וידעו מצרים כי אני ה'" שאפי' המצריים ידעו באופן זה כי אני ה', שהם גילוי אורות בדרך 'ממלא כל עלמין', אורות פנימיים על כלל ישראל, ע"י שראו בעיניהם את הים קרוע וראו את המים שביאור נהפכו לדם או שרצו צפרדעים, וזכו אז לראות בדרך ראיה ממש את התלבשות השי"ת בכריאה, בדרך "מבשרי אחזה אלוך", עד שגם המצרים שאין להם אורות מקיפין ויש להם רק מה שרואים ממש, גם הם "ידעו כי אני ה'". ואף בני ישראל שהיו במידה מסוימת במדרגה זו, שהרי היה אז אליהם

קטרוג של 'הללו עובדי ע"ז והללו ...' וגם הם הוצרכו אז שיראו להם אורות גלויים ממש כדי להגיע ל'וידעתם כי אני ה'' ויראו בפועל את השי"ת.

אמנם מיד אחר היציאה היה ענין נוסף ע"ז, ככתוב "בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים", שהקיף אותם בענני כבוד שהם אורות מקיפים, שתהיה להם האמונה בדרך של 'סוכב כל עלמין'.

וזה ענין 'צילא דמהימנותא', שעליך להאמין באורות המקיפין שהוא הענין של סוכה שהוא אורות המקיפין ודבר זה נראה רק ע"י האמונה, שהרי האדם אינו רואה אותם, וצריך לזה אמונה, וזה ענין מצות סוכה, שעל האדם להאמין שיש ענין אורות בדרך סוכב כל עלמין, הן על עצמו, שידע שיש בו כחות רבים יותר ממה שהוא רואה בפועל, שזהו אורות מקיפין, וגם ידע על אור השי"ת שכל מה שהוא רואה הוא רק בדרך ממלא כל עלמין, אבל למעלה מזה יש הידיעה בדרך אמונה, שהשי"ת מאיר גם בדרך סוכב כל עלמין.

וחוטא הרי שוב לא יקבל על עצמו שום החלטה להוסיף בתורה ויראה ושוב אחר יוה"כ יחזור לדרכו המזולזלת ולהרגליו הרעים ח"ו.

ועל זה ניתן לנו יו"ט זה, שהסוכה מרמזת על האורות המקיפים את האדם ומגלה אצל האדם את אורות המקיפים וכמו שמתלבש מסביב שהם מלבושי כבוד על האדם, שהוא בפועל שאיך שמתלבש גך מתנהג וגם בפנימיות מגלה אצל האדם את האורות המקיפים. ואינם נרגשים היטב בפועל, וע"י קיום מצוה זו נתגלה אצל האדם אורות מקיפין אלו, והאורות יוצאות לפי הלבוש, בין בפועל ממש ובין בפנימיות, שעל ידי הלבוש מאירים עליו אורות המקיפין.

ופרוס עלינו סוכת שלומך

מעלה נוספת יש במצוה סוכה, כמו שכבר הוזכר לעיל שיעקב אבינו ברח למצות סוכה כהצלה מפני עשיו אחיו, והלא כולנו נמצאים כל הזמן במלחמות היצר, ועלינו לקבל על עצמנו ביוה"כ להיות חזק בכל המלחמות, אבל איך נדע אם נהיה מסוגל לזה, והאדם עומד ושואל על עצמו "במה אדע?" ומה תועלת יהיה לי בקבלה החזקה, ומי אומר שאוכל לעמוד בזה.

חזק הקבלות תלויות בהכרת האדם בערך עצמו

ולכן ניתנה לנו מצוה זו דייקא אחר יוה"כ. שהרי בימי הפחד והדין, עשרת ימי תשובה ויוה"כ, האדם מתודה פעמים רבות ואומר 'אנו מלאי עון... אנו קשי עורף', ועל חטאים..', ומוטל עליו לקבל אז על עצמו קבלה חזקה, ולגמור בלבו באופן אמיץ בתורת ודאי, שכל מה שהיה עד עתה שוב לא יהיה, ומכאן ואילך ישתנו אורחות חייו, וגם קבלה שאחר יוה"כ יש לה תועלת רב, וצריך שקבלתו תשפיע עליו שיקבל אספקלריא חדשה במחו ובלבו.

אבל הרי כפי אשר ביארנו, התנהגות האדם תלויה במחשבתו על עצמו, ורק אם ילבש בגדים של ת"ח יתנהג כת"ח, ואם ילבש בגדים של ירא שמים יחזיק את עצמו כאילן של פירות מתוקים, וידע שהוא כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול ואז יוציא פירות מתוקים, וזה מביא שיקבל על עצמו שיהיה בקי במסכתות ובמקצועות בשו"ע, ויהיה בעל צדקה, וישמור על דיבורו ועיניו, ויהיה דבוק בדרכי הצדיקים והחסידים ולדרך ה'. לא כן אם יהא נדמה אצלו שהוא אדם מזולזל

בפועל, הרי אז יראה את עצמו כאילן הנושא פירות ואז אין לו ממה לפחד וכלשה"כ "לא תירא מפחד לילה", ולפי מה שיראה את עצמו בחג הסוכות כך הוא מקבל הכוחות מזה, ועי"ז ידע נאמנה שביכולתו לקבל עליו להמשך השנה.

וזהו גם ביאור הבקשה "ופרוס עלינו סוכת שלומך", שע"י הפריסה של הסוכה נעשה שלום בין הגוף אל הנשמה, שע"י הסוכה בורחים החיצונים ממנו, שכוחות היצר נחלשות ע"י שהאדם מקבל כחות מחודשים במלחמתו נגדם.

וכפי שהארכנו לעיל אורות מקיפין הם ענין של אמונה, כנ"ל, מפני שבתפיסת האדם אי אפשר לראות ולהרגיש כי אם אורות פנימיים, דהיינו לפי כמה חשק שיש לו ללימוד ולתפלה, או להתגברות מלשון הרע וכדו', דברים אלו נובעים מהאורות הפשוטים הפנימיים הנמצאים אצלו בהתגלות ונראים בחוש, אך עליו להאמין שיותר מזה יש לו אורות מקיפין.

ויש לציין בבירור כי אם היה כל אחד מאמין באמונה שלימה טהורה וחזקה באורות מקיפין שלו, היינו כולנו נראים אחרים לגמרי, שהרי בדרך כלל, הסיבה שאין אדם מקבל

ועל כך נתן לנו השי"ת מצות סוכה שהמצוה אומרת לו "באברתו יסך לך", שע"י ההגנה של מצוה זו "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וייראו ממך", וכשידע שביושבו בסוכה מתגלים עליו אורות מקיפין א"כ עי"ז יתחזק וידע שיוכל לקבל על עצמו דברים רבים מחלקי 'סור מרע' שעד עתה לא קיבלם על עצמו, וזה היה מפאת שהרגיש שיש לו בהם מלחמה קשה נגד היצה"ר, אמנם עתה בידעו שיש לו את כוחות של יעקב שנכנס לתוך הסוכה, שכוחות הרע והסט"א של עשו הרשע בורחים משם מפני התגלות אורות מקיפין של אדם.

וע"י האורות מקיפין מתגלים כל היעודים הגדולים והאורות הגדולים שנמצאים בתוך האדם, וכמו שדברנו לעיל שדברים היוצאים באדם בגדלותו, היו בתוכו כבר שנים רבות לפני כן רק שלא פעלו, וכן הוא בכל זמן שיש באדם אורות מקיפין הגדולים יותר מכלים שלו, והכל תלוי לפי מה שהאדם רואה את עצמו שאם יראה את עצמו כאילן סרק שאינו מוציא פירות, הרי אז באמת לא יוציא פירות, כי חושש בכל זמן שלא יוכל לעמוד בנסיונות, אלא עליו להסתכל שלא לפי האורות הפשוטים, רק יסתכל על עצמו לפי האורות מקיפין שיש עליו אף שאינו רואה זאת

עלמין, שהם אורות המקיפין, ועל האדם להאמין מאד מאד עד שיגיע למצב שהוא מרגיש ממש את האורות המקיפין שלו, ועליו להכניס את מצות סוכה בתוך תוכו עד שיהיה בבחינה של 'למען ידעו', שיהיו כעין אורות הפנימים ש'מבשרי אחזה אלוק' ממש. ותן לחכם ויחכם עוד, שכל עניני סוכות שייכים ליסוד זה, כמו מנהג ההקפות בד' מינים שגם הוא מענין האורות מקיפין.

על עצמו היא מפני שאינו מאמין בעצמו, והוא מודד את כוחותיו ויכולותיו רק לפי מה שרואה בעיניו ממש והוא הרי רואה רק את האורות הפנימיים שלו, ולכן מיוחדת מצוה סוכה להיות בה חובת "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", והיא כלולה במצות "שכן ארץ ורעה אמונה", כדברי בעל התניא ש"וידעת היום והשבות אל לבבך" מוסב על ענין ממלא כל

ה'אור המקיף' הוא מחשבת הקב"ה שקדמה לעולם שישראל ישובו בתשובה

אמר בסכת תשבו שבעת ימים, מאן שבעת ימים מעלמא עלאה לתתאה דכלהו קיימא בקיומא לאנהרא להאי סכת, ומאן איהו דא (עמוס ט, יא) סכת דוד הנופלת, סכת שלום וכו' ע"כ.

ובותב ע"ז הדברי חיים, הגם שבאמת הוא רזין עילאין ואין אתנו יודע מה, אך לפשוטו י"ל כך, דהנה ידוע שהקב"ה ברא כל העולמות בשביל ישראל וכמבואר במדרש (ב"ר א, ד) שמחשבתן של ישראל קדמה לכל הדברים שנבראו קודם בריאת העולם, וכתבו הספה"ק עפ"י מדרש זה שהקב"ה צפה במעשיהן של

דברי חיים: בחג הסוכות נשלם מהשבת הקב"ה הקדומה שצפה הקב"ה במעשיהם של צדיקים

אמנם אחר כל האמור יש להביא כאן מספר "דברי חיים", שביאר שם הצאנזער רב זי"ע בביאור האור המקיף דברים עמוקים מאד, ופירש בענין הסוכה דברים נפלאים מכבשונו של עולם ממש, בראשית דבריו הקדים את דברי הזוה"ק פר' תצוה (קפו:) שכתוב שם בזה"ל: "בסכת תשבו שבעת ימים, דא הוא רזא דמהימנותא וכו' - היינו שזהו סוד האמונה - והכא תנינן כד אתברי עלמא אתמר האי קרא וכו' וכדין

נורא, שאם להקב"ה היה זאת מחשבת המקיף שכלל ישראל יעשו תשובה ומעש"ט, א"כ בודאי בלי שום ספק כן יהיה בסוף, וישראל יהיו צדיקים ויעשו תשובה, ולא סתם תשובה רק תשובה מאהבה, כיון שזה היה כל המחשבה של הקב"ה, ולא יתכן שלא יהיה כן בסופו של דבר רק בודאי יהיה כך.

וזה כל השתלשלות של ר"ה יוה"כ ואח"כ סוכות ושמיני עצרת שהוא ה'יחודא שלים', שהקב"ה מוחל כל העבירות ביוה"כ, ותכלית המחילה הוא להתדבק בקדושתו באהבה בשמיני עצרת, כי זה תכלית כל החודש הזה להתייחד עמנו בעצרת בסעודה קטנה וכו'. ולזה המצוה באספך מגרנך ומיקבך, ודרשי' בגמ' סוכה (יב.) בפסולת גורן ויקב, והיינו שאפי' מהפסולת יעשה מצוות, וזה מבחינת מקיפים הראשונים שהיה במחשבתו יתברך בעת בריאת העולם, כמבואר במדרש (כ"ר ג, ח) ויהי ערב אלו מעשיהן של רשעים, ויהי בקר אלו מעשיהם של צדיקים, יום אחד זה יום הכיפורים, שאפי' מעשה הרע יצרף ויתלבן כמבואר במדרש. דהיינו שכל החטאים והעוונות הם גם רק בתורת הקדמה להגיע לידי המחשבה המקיפה והוא שבסוף יעשו ישראל תשובה שלימה.

צדיקים (שם ג, ח) היינו עמך כולם צדיקים ושמח והשתעשע כביכול ובשעשועם ברא העולם. ענין המקיפן יותר נסתר, ידוע שבשעת בריאת העולם צפה הקב"ה במעשיהן של צדיקים ומחשבתן של ישראל קדמה לעולם.

והנה מחשבה זו נקראת מחשבה המקיפה, שיש ב' סוגי מחשבות, יש מחשבה שהוא בדרך מקיף ויש מחשבה שהוא בדרך פנימי, ולהבין הענין ביאר זאת ע"פ משל, שאם חכם אחד דעתו לומר איזה חידוש בחריפות ע"פ הצעות והקדמות הרבה, הנה מקודם מקיף בשכלו שורש עומק ההמצאה שהמציא, ויתר ההקדמות הוא רק להוציא מכח אל הפועל את עומק מחשבת שכלו, ונקרא שורש המחשבה 'מקיף' וכל הקדמה שמוציא מכח לפועל הוא במחשבת המקיף הזה.

בהכרח שישראל יעשו תשובה לבסוף כיון שזו המחשבה המקיפה של העולם בענין זה מבאר שכמו כן היה אצל בורא כל עולמים, שהקב"ה היה לו מחשבת מקיף דהיינו שצפה הקב"ה במעשיהן של צדיקים, ואח"כ ברא הקב"ה את כל העולם וכל הענינים מסביב הכל הוא כדי להגיע לידי מחשבת המקיף, ואומר ע"ז דבר

עי"ז מובן שסוכות הוא זמן שמחתנו
כי השמחה הוא כשמוצאים מציאה
בהיסח הדעת

ולפי"ז מבואר גם גודל השמחה
שיש בחג הסוכות, שהרי השמחה
הוא גם ענין שמקיף שהרי מקפת את
כל האדם, וכשהאדם שרוי בשמחה
אזי כל גופו משותף בשמחה מראשו
ועד רגליו, ועיקר השמחה הרי באה
לאדם כשמקבל דבר שלא מגיע
לו לפי מעשיו, ולא חשב שיקבל דבר
זה, וכמו שאמר הכתוב "שש אנכי על
אמרתך כמוצא שלל רב", שכשמוצא
שלל שלא חישב על כך שהרי מציאה
באה בהיסח הדעת, אז הוא שש
ושמח, שנתגלה האורות מקיפין
שהאמת כל העולם לא נברא רק
לכלל ישראל, ובסוכות נתגלה
שבהכרח ישובו בני ישראל בתשובה
כי זה המחשבה המקיפה של העולם.

ובזה מובן במה שהתחלנו שע"י
חג הסוכות שאז נתגלה שהם שורש
הכל, כי הרי נתגלה האור המקיף,
א"כ זה הכח שבזה שבים בני ישראל
מאהבה, כיון שהמחשבה המקיפה
של הקב"ה הוא שבנ"י ישובו לבסוף
תשובה מאהבה ויש להם כח זה, וזה
פי' הפסוק "ישובו יושבי בצלו"
ועי"ז "יחיו דגן ויפרחו כגפן"
שזדונותיהם יהפכו לזכויות ויתעלו
למעליותא, כמו הגפן שנתהפך ליין

המשמח, והדגן שנתהפך לפת,
ותתקיים עי"ז מחשבת בורא כל
עולמים.

ובחג הסוכות נתגלה אצל האדם
מעלת האורות מקיפין כפי שדברנו,
שממנו שואב האדם חיזוק לקבלת
תורה ומצוות וממילא הוא בא אל
השמחה, ועי"ז יוכל לעמוד בקשרי
המלחמה נגד כוחות הרע, כשיחיה
בהרגשה שמצד רמ"ח אברים
המקיפין אין לו שייכות לכל נסיונות
אלו של יצה"ר. ולכן ה"ה כאן כאשר
השי"ת מראה לאדם שישנם אורות
מקיפין למעלה ממנו ויותר ממדרגתו,
והם דברים שלא ראה בעיניו עד עתה,
והם נחשבים למציאה של ממש, וגם
אם כליו של האדם נמוכים ומוגבלים,
אעפ"כ יש בו אורות נעלים שהם יותר
ויותר מכליו ויכול לעמוד בקשרי
המלחמה נגד יצרו הרע.

ונסיים במה שדברנו בחודש אלול,
שענין חודש אלול הוא שאז
מתחילים עם 'אני לדודי ודודי לי',
ודברנו שדבר זה הוא באמת בשאלה
אצל האדם כדרך 'שאל אביך'
ששואלים על שם העתיד, כי באמת
איננו עדיין במדריגה זו, רק ע"י אור
התורה שזורחת חודש אלול עד סיום
ימי התשובה במשך מ' יום, וזהו בכח
התורה שגם היא ניתנה במ' יום,

ועי"ז יכול האדם להתעלות בבת אחת, ע"י אתדבקות רוחא ברוחא באהבה רבה אל ה'. אמנם בסוכות העבודה הוא אפי' ע"י אכילה ושתייה ושינה הכל בדביקות בה', כי באלול התשובה מאהבה הוא רק בכח התורה, אך בסוכות לא מצאנו ענין בתורה דוקא רק הוא תשובה מאהבה כפשוטו, ע"י שירות ותשבחות שהיו דבקים באמת בשמחת בית השואבה ולא ראו שינה בעיניהם, וזכו לשוב ממש בתשובה מאהבה.

יעזרנו השי"ת שנוכל להתכונן לחג הנעלה והקדוש ולזכות לשמוח עם השי"ת ככתוב 'ושמחת בחגך', והרי 'בחג' עולה בגימ' כ"ו לרמז שעיקר השמחה היא באמונה באורות הנשפעות ממעלה, ויתגלו אצלנו ענין ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, אורות פנימיים ואורות מקיפין, ויתקיים מקרא שכתוב 'יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו', ויהיה זמן שמחתנו בפועל ממש בביאת המשיח ובכנין בית מקדשנו ותפארתנו במהרה בימינו אמן.

מאמר ו' מעלת התשובה בהושענא רבה

תוכן המאמר:

א. הושענא רבה - חלק מהימים הנוראים | ב. הושענא רבה - תשובה בבחי' 'יראתי מתוך שמחתי' | ג. בהושענא רבה מתגלה שגם גוף האדם הוא בשלימות מכח מצות סוכה וד' מינים | ד. הושענא רבה - שלימות התשובה והתיקון למדרגות הנמוכות והירודות

הושענא רבה - חלק מהימים הנוראים

וישוב אל ה' וירחמהו, ואל אלהינו כי ירבה לסלוח'. בספר ישמח ישראל כתב שארבעה זמני תשובה אלו מרומזים בפסוק זה, 'יעזוב רשע דרכו' מרמז על חודש אלול, שאז הוא התחלת זמני התשובה, והרי התחלת התשובה הוא כמה שהרשע בתחילה הוא עוזב את דרכו הרעה. 'איש און מחשבותיו' מרמז על ראש השנה, שעיקר התיקון בראש השנה הוא בבחינת מחשבה, כי התשובה ברה"ה הוא ע"י תקיעת שופר שעל זה איתא בגמ' (ד"ה כ"ט): שהוא 'חכמה ואינה מלאכה'. 'ישוב אל ה' וירחמהו' מרמז על יום הקדוש, שביום זה מתעוררים רחמים רבים על כלל ישראל, כי בו ביום מתעוררים י"ג מידות הרחמים לקבל את תשובת בני ישראל ולכפר עונותיהם. 'אל אלהנו כי ירבה לסלוח', מרמז על

הושענא רבה - גמר החתימה

מהות יום הושענא רבה נתבאר בזוה"ק שבו ביום הוא גמר החתימה, וזהו בנוסף על החתימה שחותמים בתפילת נעילה, ויש להתבונן בכללות מהו ענין החתימה בנוגע לעבודת האדם את בוראו, ומהו ההבדל והחילוק בין החתימה הנעשית ביו"כ בנעילה לבין החתימה של הו"ר.

ארי"ה שאג מי לא יירא

הקדמונים נתנו סימן על הימים הנוראים בפסוק (עמוס ג ח) 'אריה שאג מי לא יירא', ארי"ה נוטריקון אלול ראש השנה יום כיפור הושענא רבה, שעל ימים אלו נאמר 'מי לא יירא', שהם ימים הנוראים מחמת שהם ימי הדין.

הנביא ישע' (נ"ה ז) אומר 'יעזוב רשע דרכו, ואיש און מחשבותיו,

הימים הנוראים, ואם כן הרי הם לכאורה כ"ב ימים, מכל מקום מאחר שהוא יום נשגב עד למאוד, הרי זו בחינה בפני עצמו ואינו נמנה ביחד עם שאר הימים נוראים, כי שמ"ע מרמז על לעתיד לבא שיהיה בבחי' ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, והוא למעלה מהזמן, והימים שהם בתוך הזמן נחשבים לכ"א יום, והם הימים נוראים שהתחלתן בר"ה ומסתיימים בהו"ר].

ובן נהוג ומקובל בכלל ישראל שיום הושענא רבה נמנה בין הימים הנוראים, מתפללים בו בנעימה של הימים הנוראים, ויש שאומרים בו שיר המעלות ממעמקים כבעשי"ת, ואומרים בהוצאת ס"ת 'קדוש ונורא שמו', לובשים בגדי לבן (קיטל) כמו בראש השנה ויום הכפורים, ויש מקומות שנהגו בהם לתקוע בשופר בין הושענא להושענא. ואצל הרבה צדיקים היה ביום זה התעוררות גדולה והיו אומרים דברי כיבושים בין כל הקפה והקפה של ההושענות, ונדפסו מהם הרבה בספריהם מה שהיו אומרים אז. ומסופר שהרה"ק מצאנו זי"ע בשעת אגידת ההושענות היה אומר דברי התעוררות ומוסר, וידוע שאצל מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע היה שורר פחד נורא בעת אגידת ההושענות, וכן ראו אצל הרבה

הושענא רבה, שיש בו בחינה של מרבה לסלוח, דהיינו אחרי עבור ימי ראש השנה ויוה"כ וכל עשי"ת עדיין יש עוד זמן של ריבוי סליחה, שהוא ביום הו"ר. ורואים ברמז זה שכל ארבעה זמנים הללו של ימים הנוראים יש בהם פרטים שונים ובחינות מיוחדות של תשובה.

הושענא רבה - סיום תקופת הימים הנוראים

תקופת הימים הנוראים מתחלת בר"ח אלול ומסתיימת ביום הושענא רבה, וכמו שכתב בבני יששכר (תשרי מאמר יב אות ג) ובעוד ספרים, שמה שאנו מתפללים בהושענא רבה בלשון 'הושע נא', מרמז על כך שאנו מבקשים שיקבל ה' כל התפילות שהתפללנו במשך נ"א יום הללו, מראש חודש אלול עד הו"ר. ומשמיה דהרה"ק ר' אליעזר מד'זיקוב זי"ע איתא עה"פ (תהילים קנ ד) 'הללוהו בתף ומחול', שמרמז לת"פ שעות שיש מר"ה עד הו"ר, ומחול - שיש בהם מחילת עונות.

כמו כן איתא בספרים על מאה"כ (תהילים עג א) 'אך טוב לישראל', 'אך' הם כ"א יום שיש מר"ה עד הושע"ר שהם ימים טובים לישראל. [אכן יש לציין, כי אע"ג שבפנימיות גם יום שמיני עצרת עדיין הוא נמנה בין

אצל האדם מעלת היום בעבודתו ביום זה, מהו התועלת הרוחנית שיקבל ביום הנשגב הזה, ואז כפי מה שמבין ויודע בבירור מה העבודה הזאת לכם, הרי זה ישפיע עליו ביותר בפועל, וכמאה"כ (ישעי' ו) 'ולבבו יבין', ומכח זה 'ושב ורפא לו' שיהיה לו מזה רפואה ברוחניות. לא כן אם מגיעים ליום זה בלי התבוננות והבנה בעומק הארת היום, אז קשה מאוד להתקשר בפנימיות האור המאיר ביום הנשגב הזה, ואע"ג שבודאי כל התעוררות שאיש ישראל מתעורר קצת לעבודת ה' יש לה חשיבות רבה, אמנם אם היא בחיצוניות בלבד אין לה את התועלת שהיה ראוי לקבל ממנה, ובפרט שאחרי זמן קצר היא חולפת ועוברת כלעומת שבאה. לכן, מוטל על בעל דעת ובר לבב להתבונן מה הן פרטי הדברים המתעוררים ביום זה, ומהו העבודה המיוחדת ביו"ט זה.

צדיקים שיום הושענא רבה יש בו התעוררות ימים הנוראים וההנהגה הוא ביראה ופחד דוגמת ר"ה ויוהכ"פ.

חובת ההכנה לכל יו"ט במה ולב

אמור מעתה, שכשמתקרבים לקראת יום הגדול של הושענא רבה ראוי לכל אחד להתישב בדעתו, ולהתבונן במהותו וענינו של יום. וביותר ראוי להתעמק ולשום לב במעלת יום זה, שמצד אחד הוא בעצם חלק מיום טוב של חג הסוכות זמן שמחתינו, ועם כל זה נתוסף בו ענין חדש שהוא כהוספה על ימים הנוראים שהם ראש השנה ויום הכפורים.

והרי כל דבר שבקדושה צריך הכנה, והכנה פירושו הכנה במח והכנה בלב, וראשיתו הוא בראש ובמח, שידע האדם מהותו וגדלותו של תוקף קדושת היום, ויבין פנימיות ענינו, ובעיקר האיך ראוי שיתבטא

ב

הושענא רבה - תשובה בבחי' 'יראתי מתוך שמחתי'

חזרה בלבד על ימי ר"ה ויוהכ"כ, כי בעינים רוחניים כל דבר ודבר מסודר ומכוון ומדויק, ואם פרשה חוזרת ונשנית הרי היא בשביל דבר שנתחדש בה, כי חזרה בעלמא הוא כעין דבר מיותר, אכן כן הוא שביום

הארת הושענא רבה - הארה שאין זוכים לה בראש השנה ויום כיפור

ביום הושענא רבה, אף כי אמנם מתעורר בו התעוררות שיש בימים הנוראים בראש השנה וביום הכפורים, מכל מקום אין זה כעין

עוברים לפניו כבני מרון, ויראה זו גורמת לכל איש מישראל הרהורי תשובה והתקרבות אל בוראו. וזהו התכלית האמיתית של ימי הדין אשר נתן ה' לעמו, שעיקר המכוון הוא שעל ידי הדין והמשפט יתעוררו בני ישראל ביראה ופחד, ועל ידי כך יחזרו בתשובה ויתקרבו אל הקב"ה.

ובן אומרים בפיוט ביוה"כ בשחרית 'היום יכתב בספר הזכרונות החיים והמות' 'אנא כנה עורי התעוררי נא עמדי נא חלי נא בעד הנפש חני נא', והיינו שהיות שהיום יכתב בספר הזכרונות החיים וגו' לכן מעוררים את כנסת ישראל ואומרים אנא 'כנה עורי נא התעוררי נא', שמעוררים את נפשות ישראל ליראה את ה' הנכבד והנורא ולשוב בתשובה ולהתקרב לפניו. וזהו המכוון במה שגילו לנו חכמינו כל ענין הדין הנפעל בשמי מרום, שזהו בכדי שנתעורר מזה אנו ונפשותינו לקירבת ה'.

התעוררות הלזו שמתעורר בנשמות ישראל על ידי הכתיבה וחתימה שבר"ה ויוה"כ, נפעל גם ביום הושענא רבה, מאחר שיש בו ג"כ ענין של גמר והוספה על חתימה שיש ביום הכפורים בשעת נעילה, שזה משפיע על נשמות ישראל התעוררות של יראה, דוגמת ר"ה ויוה"כ"פ.

הושענא רבה מתוספת הארה חדשה השייכת לימי הדין - ימים הנוראים, מה שלא זכינו לה בר"ה ויוה"כ. וראוי להתבונן מהו המעלה והאור שמאיר ומתגלה ביום הושענא רבה יותר מהימים של ר"ה ויוה"כ.

דין למעלה פועל התעוררות לתשובה למטה

ביתר ביאור, הנה הושענא רבה הוא יום דין, כי בו הוא גמר החתימה של הפתקין, ואף כי ודאי שגמר החתימה הוא דבר הנפעל ונעשה למעלה בגבהי מרומים, שבשמים חותמים לכל אחד אחד מה שנגזר עליו למשך שנה זו הבעל"ט, ולכן המנהג אצל כלל ישראל לברך ולהתברך בברכת 'א גוט קוויטל', אמנם פועל הנפעל מן הדין והחתימה אינו דבר שמתבטא רק בשמים ממעל, אלא יש לזה השפעה גם למטה אצל כל איש ישראל. וזהו באמת התכלית של כללות ימי הדין, בראש השנה יכתבון, וביום צום כיפור יחתמון, כמה יבראון מי יחיה מי ישלו וכו', שלמרות שהדין נעשה ונפעל למעלה, עם כל זה יש לו השפעה למטה בתוך נשמות ישראל, שמכח זה מתעורר בנפשות ישראל התעוררות של יראה ופחד מאימת הדין, על ידי שמרגישים שכולם נזכרין עכשיו לפניו ית' כי כולם

כפות תמרים זה הקדוש ברוך הוא וכו', ענף עץ עבות זה הקב"ה וכו' וערבי נחל זה הקב"ה וכו', והיינו שבחג הסוכות הקב"ה אומר ולקחתם לכם פרי עץ הדר וגו' שהוא מוסר את עצמו כביכול לבניו אהוביו, וכל זה הוא בבחינת אהבה וימין מקרבת.

עפ"ז איתא בספרן של צדיקים שר"ה הוא זמן של תשובה מיראה כיון שההתעוררות בימי ר"ה ויה"כ הוא התעוררות של יראה ופחד, וסוכות הוא זמן של תשובה מאהבה כיון שעל ידי שנתעורר אהבת ה' לעמו ע"י הסוכה והד' מינים מתעורר כל אחד לשוב בתשובה מאהבה.

גודל הנחיצות לכל אחד להגיע לתשובה מאהבה

בגמ' יומא דף פו: איתא, אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך, הא עון מזיד הוא וקא קרי ליה מכשול. איני, והאמר ר"ל גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות וכו' לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה.

מדברי הגמ' נלמד חידוש גדול בפרשת התשובה, שאין בתשובה מצב ממוצע, שהחטא נמחק ולא נשאר ממנו שום זכר, לא לטוב ולא

אמנם כאמור שיש בגמר החותם ביום הו"ר איזה ענין נוסף על החתימה של יום הכפורים, וממילא היא גם הארה נוספת שמאירה בתוך נשמות ישראל, יותר מימי ר"ה ויוכ"פ, וראוי לעמוד על נקודה זו, ויש לפרש הדברים הן בפשטות והן ביתר עומק.

עבודת חודש תשרי - 'שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני'

בשיר השירים (ב ו) כתוב 'שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני'. אי' בספה"ק בשם כתבי האר"י שמקרא זה רומז על חודש תשרי, כי כללות עבודת ימי חודש תשרי נחלק לשתיים, מר"ה ועד יוה"כ הוא בבחינת 'שמאלי תחת לראשי', שהם ימי דין, בהם מתעורר ענין היראה שהוא בבחינת שמאל דוחה, ואח"כ הוא חג הסוכות שהוא בבחינת 'ימינו תחבקני', שהשי"ת כביכול מחבק את עמו ישראל על ידי שמכניסם בצל כנפיו שהוא הסוכה, כי בסוכה עצמה שורה קדושה גדולה של השי"ת ומאירים בה הרבה שמות הקדושים, וזה מסובב את כל איש ישראל הנכנס לסוכה, והוא בחינת חיבוק של הקב"ה לבניו. וכמו כן הוא במצות נטילת ארבעת המינים, וכדאי' במד"ר (פ"ל ט) פרי עץ הדר זה הקדוש ברוך הוא שכתוב בו הוד והדר לבשת,

מצוה ולזכות, ואם לא יעשה תשובה מאהבה כי אם מיראה אין החטא נמחק לגמרי, ונחשב רק לשגגה.

דבר זה ראוי שיעורר את האדם עד מאוד לשוב בתשובה מאהבה ולא מיראה בלבד, כי מי שעוררו לבו לשוב בתשובה ולהיות נקי מכל חטא ואשמה, אם ישוב רק מיראה עדיין ישאר אצלו רושם חטא בשגגה, והיינו שבאמת אינו מנוקה לגמרי, ולכן ראוי לכל בר לבב להשתוקק לשוב אל השי"ת מאהבה, ואז לא רק שיהא מנוקה מכל שמץ עון, אלא אדרבא כל העונות יתהפכו אצלו לזכיות למצות ולמעשים טובים.

ועל זה מתפללים בכל יום 'והחזירנו בתשובה שלימה לפניך' שאין מבקשים על תשובה פשוטה שהוא תשובה מיראה, אלא המבוקש הוא ל'תשובה שלימה', שהוא תשובה מאהבה, כיון שבתשובה מיראה נשאר מציאות החטא כשגגה, ומבוקשינו הוא שיהיה החטא נמחק לגמרי, ולא עוד אלא שיתהפך לזכות.

ואל יחשוב האדם שמעלה עליונה זו לשוב את ה' מאהבה הוא מדרגה נעלית שאין ביד האדם להגיע אליה, ויאמר לנפשו שהיא מדרגה מיוחדת לצדיקים ולבני עלי' בלבד, שהרי פרשת התשובה נמסרה לאדם חוטא,

למוטב, אלא שאם הוא שב מיראה בלבד אע"ג שמתכפר לו והוא מתקרב אל השי"ת מכל מקום מציאות החטא אינו נמחק לגמרי, שהרי עכ"פ נשאר עליו חטא בשוגג, שהרי זדונות נעשין לו כשגגות. ואם הוא זוכה ועושה תשובה מאהבה שהוא מדרגה עליונה יותר, אזי לא רק שלא נשאר אצלו שום חטא כלל אפילו בשוגג, אלא אדרבא אצלו מתהפכים העוונות ונעשים זכיות, חטאו מתהפך להחשב כאילו היה עשיית מצוה, וכלשון קדשו של החת"ס בדרשות לשבת שובה (דף י"ט. ד"ה הוא) 'שכל כזית נבילה שאכל נחשב כאילו אכל קרבן פסח בירושלים' וכדומה.

והנה מלבד מה שעצם הדבר שהעבירה מתהפכת ונחשבת כעשיית מצוה הוא באמת חידוש פלא, שלמרות שבשעת החטא עבר עבירה, אחרי התשובה נחשבת עשי' זו למצוה, אמנם עוד מתבאר בזה חידוש גדול, שאין בתשובה מדרגה ממוצעת שימחקו עונותיו לגמרי להחשב כאילו לא חטא כלל אפילו בשוגג, אמנם גם לא יהיו נהפכים למצות ולזכיות, אלא הכרעה זו אינה נמצא בדרכי התשובה, אלא דרך התשובה היא או שיעשה תשובה מאהבה ואז יתהפך החטא לעשיית

התשובה, וכמו שכתבו בספה"ק קדושת לוי (לשבת שובה) ובספה"ק דרשות חת"ס בביאור דברי המדרש (תנחומא פר' אמור) שאמרו עה"פ (ויקרא כג מ) 'ולקחתם לכם ביום הראשון' וכי ראשון הוא והלא ט"ו לחודש הוא אלא 'ראשון לחשבון עונות', שהכוונה הוא שבעשרת ימי תשובה שבנ"י שבים בתשובה מתוך יראה אז המבוקש הוא להעלים את החטאים כי הרי נשאים חטאים בשוגג, אמנם בבא חג הסוכות שאז ישראל שבים בתשובה מאהבה, כיון שעיי"ז נעשים עוונות לזכויות, לכן המבוקש הוא ליקח בחזרה את כל העוונות של כל ימות השנה ולעשות חשבון על העוונות כיון שהם מתהפכים לזכויות. וכן אי' בהרבה ספה"ק כמה רמזים לדבר זה שבחג הסוכות מתעוררים לשוב בתשובה מאהבה.

וזהו ע"י האור של חג הסוכות שהוא זמן שמחתינו, שאז מתעורר אור האהבה להשי"ת כשבני ישראל שמחים במצות מאהבת הא-ל, ואיש ישראל השמח במצות סוכה ובמצות ד' מינים, ולומד תורה ומקיים מצות בסוכות בשמחה ואהבה, ובפרט בשמחת בית השואבה שהוא זמן של שמחה בהתגלות יתירה, שמכח כל זה הוא זוכה לתשובה מאהבה, וכל הזדונות נהפכים לזכויות.

ואם שלימות התשובה היא כששב מאהבה, נלמד מזה שאדם חוטא יכול לזכות לתשובה מאהבה, ופרט זה גם הוא נכלל במה שאמרה תורה (דברים ל') 'כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא וגו' בפ"ך ובלב"ך לעשותה', שזה קאי על מצות תשובה.

והדרך לזה מבואר כמה פעמים בספרי בעל התניא זי"ע שאדם שחטא ומשתוקק לשוב להתקרב אל ה', ומחמת זה הוא מתיישב לעסוק בתורה כדי להתקרב אליו, כי הוא וחכמתו אחד, ולומד תורה באהבה ובהנאה ובשמחה, הרי זה ג"כ אחד מהדרכים של תשובה מאהבה, והרי דבר זה שווה לכל נפש הצמאה לשוב בתשובה מאהבה שיתקרב אל השי"ת באמצעות לימוד התורה באהבה ובשמחה, ובזה זוכה לדבר נשגב שכל העונות והפשעים נהפכים לזכויות. אכן ודאי שאפילו אחרי תשובה עם לימוד התורה באהבה עדיין ישנן עוד כמה וכמה דרגות בהתעוררות תשובה מאהבה.

ראשון לחשבון עונות - כיון שנהפכים לזכויות ע"י תשובה מאהבה

והנה כפי האמור בחג הסוכות מתעורר על כלל ישראל התעוררות תשובה מאהבה, שזו באמת תכלית

א"כ מצות התשובה שעיקרה בלב וכמאה"כ (ישעי' ו') ולבבו יבין ושב וגו', ודאי שעל האדם לשוב אל השי"ת בלב מלא יראה ובלב מלא אהבה. והיינו, שמלבד עצם הדבר שעל ידי תשובה מיראה עדיין אין העון נמחק אלא נחשב כשוגג, הרי זה גם מצד עיקר קיום 'מצות' התשובה ראוי לעשותה גם מאהבה, ולא מיראה בלבד.

זאת ועוד, הרי עיקר מהות התשובה הוא ההתקרבות של החוטא להקב"ה, שאחרי שהאדם מתרחק מהשי"ת על ידי חטאים עונות ופשעים, כמו שכתוב (ירמיהו ב ה) 'כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל', וכן כתוב (ישעי' נט ב) 'כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם', ואם כן כששב בתשובה הרי עיקר ענינו הוא לחזור ולהתקרב אל ה', להיפוך ממה שנתרחק ממנו ע"י חטאיו.

והנה הרי דבר פשוט הוא, שדרגת ההתקרבות שהאדם מתקרב אל ה' מתוך אהבתו אליו, הוא בדרגה עליונה יותר ממה שאדם מתקרב להשי"ת מתוך יראתו אליו, כי למרות שגם כשאדם ירא את ה' הוא מתקרב בזה אל השי"ת, אמנם הרי אי' בספה"ק שיראה בעצמותה היא תנועה ובחי' של ריחוק, כמו שמצינו במתן תורה (שמות כ טו) וירא העם

שלימות ענינה של מצות התשובה היא בעיקר על ידי תשובה מאהבה

אי' בזה"ק (תיקו"ז כה): 'אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרכת לעילא', וכן אי' בקדמונים ובספה"ק שכל מצוה שהאדם עושה צריכה להיעשות בדחילו ורחימו, דהיינו ביראה ואהבה. יראה ואהבה נקראים בשם 'תרי גדפינ', והיינו שכמו שעוף צריך שני כנפיים לעוף בהם, כמו כן בכל עשיית מצוה כדי שתעלה למעלה ותתקבל לרצון צריכה להעשות על ידי יראה ואהבה, והיינו שצריך בזה הן מעלת היראה והן מעלת האהבה, וכמו אצל המשל שהעוף אינה יכולה לעוף למעלה באמצעות כנף אחד בלבד, כמו כן הוא בכל מצוה שצריכה שתהיה עמה יראה ואהבה כאחד, ואם חסר אחת מהן אין המצוה נעשית בשלימות הראויה.

אמור מעתה, אם כל מצוה ומצוה שהאדם עושה ראוי שיעשה אותה ברגשי יראה ואהבה, והם שני כנפיים להעלות המצוה לפני ה', ק"ו במצות התשובה שהיא מצוה שרשית מאוד, שבזה הוא מכפר על כל חטאיו ומתקן כל מה שעליו לתקן, ובזה הוא מתקרב אל בוראו, הרי ודאי שצריך שתהא תשובתו לא ביראה בלבד אלא גם באהבה. ולא עוד, אלא אם מצוה שעיקר עשייתה היא במעשה בידים עכ"ז ראוי לעשותה באהבה וביראה,

השילוב בין שניהם - 'שמחתי מתוך יראתי ויראתי מתוך שמחתי' אי' בתנא דבי אליהו (פ"ג) 'שמחתי מתוך יראתי ויראתי מתוך שמחתי', ומתבאר בספה"ק שאהבה ויראה צריכים להיות כלולים זה מזה, ואין האהבה והיראה שני דברים נפרדים אל שניהם כלולים יחדיו זה מזה. וכעין זה כתוב בספה"ק עבודת ישראל לפרש לשון התנא (אבות פ"ג מ"ב) הוי מתפלל בשלומה של מלכות, ששלימות מלכות שמים הוא כשהוא ביראה ובאהבה ביחד, ריחוק ע"י יראה והתקרבות ע"י אהבה - כאחד, ואם זהו בכל המצות, קל וחומר במצות התשובה, שהוא ענין שרשי שכולל כל המצות, שצריך להיות כלולה ע"י יראה ואהבה כאחד.

הושענא רבה - שלימות התשובה באהבה ויראה

ענין נשגב זה מתעורר ומתגלה ביום הנשגב של הושענא רבה, והוא כהשלמה על ימי ראש השנה ויום הכפורים. כי ימי הדין של ר"ה ויוה"כ הם בחינת שמאלו תחת לראשי, והיינו בחי' שמאל דוחה, ע"י ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, כל העבודה הוא ביראה ופחד, ואז העבודה העיקרית היא מתוך יראה, אכן הרי ביראה לבד עדיין אין העבודה בשלימות, לכן הוסיף

וינועו ויעמדו מרחוק, ועל זה כתבו בספה"ק שסוד ר"ה הוא (ירמיהו לא ב) 'מרחוק ה' נראה לי', והיינו שהיא ריחוק מכת הקדושה, על דרך מאה"כ (בראשית כב ד) 'וירא את המקום מרחוק' שהוא בחינה של ראייה מרחוק, שהוא באמת ריחוק קדוש, שבפנימיות הוא התקרבות, שהרי אין זו אותה בחי' הריחוק כשהאדם מתרחק מה' בגרמת עונות ח"ו, אלא שהוא בחי' ריחוק בקדושה.

אמנם החוטא השב מחטאו התכלית הוא שישוב מאהבה, שהרי כל התשובה הוא ההתקרבות לה', ובעל תשובה השב מחטאו והוא במצב של רחוק הרוצה להתקרב, עליו לעשות תשובת המשקל, ולמרות שלעשות תשובת המשקל ע"י סיגופים הוא דרך קשה, אכן יש בזה דרך קלה יותר, שלעומת הריחוק שנוצר באדם על ידי עונות יתעורר לאהבה וקירבה אל השי"ת, וזהו כעין תשובת המשקל כלפי הריחוק שנתרחק. ולכן למרות שגם בתשובה מיראה מתקרב להשי"ת, ובודאי כלפי מצב החטא שפרק מעליו עול מלכות שמים הרי תשובה מיראה הוא קירוב אליו ית', אמנם כדי שתהא תשובתו בשלימות ראוי שיתקרב להשי"ת ברגשי אהבה, שיש בזה גם תנועה של קירוב ודביקות בה'.

פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה'. והיינו דיש הו"א לומר הלל ושירה בראש השנה וביה"כ"פ, אמנם מפני שספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו אי אפשר לומר הלל מפני פחד הדין, אמנם יש על זה השלמה ביום הושענא רבה שהוא יום דין ואז אומרים בו הלל, מחמת שבחג הסוכות הוא שלימות העבודה באהבה ויראה יחדיו.

ירבו זכויותינו - לצרף עבודת התשובה
מאהבה בחג הסוכות לתשובה מיראה
דראש השנה

כ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע פירש מה שמתפללים בר"ה ואומרים 'יהי רצון שירבו זכויותינו', וכן מבקשים בעשי"ת 'כתבנו בספר זכויות', ולכאורה זה פלא, מה שייך לבקש על ריבוי זכויות אם אין לאדם זכויות ח"ו. ואמר לבאר שתפילתינו בימים הנוראים הוא שהשי"ת יצרף את כל העבודה שעתידים אנו לעבוד אותו בכל החודש הבעל"ט שיהיה זה לנו לזכות בר"ה.

א' במדרש (מד"ר ויקרא כ"ט) על מאה"כ 'תקעו בחדש שופר' בחדש הזה חדשו מעשיכם בחדש הזה שפרו מעשיכם', ואמר מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע, 'חדשו מעשיכם' מרמז לתשובה מיראה, שהוא פועל על חידוש המעשים מכאן ולהבא, 'שפרו

הקב"ה יום נוסף של ימי הדין, שהוא בתוך 'זמן שמחתינו' שאז מתעורר אור האהבה, והקב"ה מסתיר את בניו תחת צל כנפיו, וכל חג הסוכות הוא בחינת ימין מקרבת, וביום האחרון של החג הזה, ביום הושענא רבה, השי"ת מעורר שוב בחינה של דין וחתימה מעין ר"ה ויה"כ, אמנם הוא תוכו רצוף אהבה מהארת חג הסוכות שעקרו אהבה וקירבה לה', וזהו שלימות של התכללות אהבה ויראה, שהוא יום דין בתוך ימי חג הסוכות שהם ימי אהבה ושמחה.

אור זה מסייענו ומדריכינו האיך לעמוד לפניו ית' באהבה ויראה כלולים יחדיו, וזהו המעלה שנתוסף יום דין ביום הושענא רבה נוסף על ימי הדין של ראש השנה ויום הכפורים, שאז עיקרו הוא ביראה בלבד, אבל יום הושענא רבה הוא יום דין שהוא כלול ומעורב בתוך יו"ט סוכות שהוא אהבה ושמחה, בבחינת יראתי מתוך שמחתי.

א' בגמ' (ראש השנה ל"ב:) 'מכלל דבראש השנה ליכא הלל, מאי טעמא אמר רבי אבהו אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים

מעלת התשובה בהושענא רבה _____ קלה

ויו"כ, כיון ששלימות העבודה הוא מיראה ואהבה.

זהו הדרך הפשוט להביין בפשטות את ענין הושענא רבה ואת הארת היום שמוסיף והולך בנוסף על הארת ר"ה ויה"כ. אמנם באמת יש בו עומק יותר, וכשמתעמקים ביתר עומק הרי זה משפיע יותר התעוררות והאדם מקושר בהארת היום עוד יותר.

מעשיכם' מרמז על תשובה מאהבה שמשפר את המעשים עצמן שעשה, שהם נהפכים לזכויות. והוסיף מרן מהר"א מבעלזא זי"ע שבחודש תשרי שיש עבודה של תשובה מיראה ותשובה מאהבה, ועל אותה אנו מבקשים שירבו זכויותינו שמיד בתחילת החודש יצרף הקב"ה את עבודת חג הסוכות שהוא תשובה מאהבה לתשובה מיראה של ר"ה

בהושענא רבה מתגלה שגם גוף האדם הוא בשלימות מכח מצות סוכה וד' מינים

שבשעת נעילה החתימה הוא על פנימיות האדם, ובהו"ר החתימה הוא על חיצוניות האדם, עכ"ד.

בדברים אלו ראוי להתבונן בהם ולבארם על מה ירמזון, ומה הכוונה בחתימה על חיצוניות האדם וחתימה על פנימיות האדם.

הושענא רבה - יום ערבה

עוד יש להתבונן בהארת יום הושענא רבה, דהנה מצינו שיום הו"ר נקרא בלשון חז"ל 'יום ערבה', או 'יום חיבוט ערבה', ועושים בו עסק רב מהערבה. כל זה יש לו שייכות עם יום הדין והחתימה שמתעורר בהו"ר, ויש להתבונן מה ענין ערבה וחיבוט

החתימה ביום הכפורים הוא על בחי' פנימיות ובהושענא רבה על בחי' חיצוניות

איתא מהאר"י הק' שישנן שני זמנים של חתימה, האחד הוא בשעת נעילת יום הקדוש, והשני הוא ביום הושענא רבה. והוא מבאר הענין של שני חותמות, כי יש חותם בפנימיות ויש חותם בחיצוניות, שני חותמות האלו מרומזים בהענין של שני חומות בירושלים, כמו שמצינו בתנ"ך שיש 'חומת ירושלים' ויש 'חומת ציון', 'חומת' הוא אותיות 'חותם', והם שני בחינות, חומת ירושלים הוא בחי' חותם על החיצוניות, וחומת ציון הוא בחי' חותם על הפנימיות, וכתב האר"י

נתבטלה כלפי שאר המינים כל ימי החג בגלל זה יש לה עלייה ביום השביעי שתהא ניטלת בפני עצמה, ואיזה דרך עבודה יש בזה.

אכן ביאור הדבר הוא, דהנה מה שאמרו במדרש שישנן ד' כתות אצל בני אדם, אין הכוונה דוקא לארבע סוגי בני אדם נפרדים שמהם יש שהם בעלי תורה ויש שאינם בעלי תורה אלא בעלי מצות וכדו', אלא המכוון הפנימי היא על כל אדם ואדם, שיש באדם עצמו כעין ד' כתות, יש אצלו חלקים עליונים שבהם כלול תורה וגם מצוות, ויש באדם חלקים שאין להם שייכות לתורה ומצות. והיינו שיש באדם חלקי החומר והגוף העכור, שמצד עצמו אין לו שום שייכות לתורה ומצות, ויש באדם נשמה קדושה שהוא חלק אלוק ממעל שהוא מצד עצמה יש לה שייכות לתורה ומצות.

בהו"ר יש עלייה אף לגוף האדם שאין לו שייכות לתורה ומצות

אמור מעתה, שלשת המינים לולב אתרוג הדס מרמזים לכוחות הנשמה שיש בהם עכ"פ או טעם או ריח - או תורה או מצות, אמנם הערבה מסמלת את כוחות הגוף והנפש הבהמית. ביום הו"ר שהוא יום ערבה יש עלייה אפילו לגוף האדם וחומרו העכור שגם הוא מתעלה לקדושה, ולזה

ערבה לחתימה של הו"ר, ומה השייכות ביניהם.

בהושע"ר יש עלייה אף לערבה שאין בה טעם וריח

בספרים הק' מבואר מה שביום הושענא רבה נוטלים את הערבה לבדה ומייחסים לה חשיבות בפני עצמה יותר משאר הד' מינים, עפ"י מה שכתוב במדרש שארבעת המינים מרמזים לד' כיתות בישראל, האתרוג שיש לו טעם וריח מרמז לבעלי תורה ובעלי מצות, הלולב שיש טעם ואין לו ריח מרמז על בעלי מצות שאינם בעלי תורה, ההדס שיש לו ריח ואין לו טעם מרמז על בעלי תורה שאינם בעלי מצוות, והערבה שאין לה טעם ואין לה ריח מרמז על אלו שאין בהם לא תורה ולא מצוות, ואמרה תורה ולקחתם לכם באגודה אחת ויכפרו אלו על אלו, דהיינו שהתיקון של הערבה הוא שתתבטל לבעלי תורה ומצוות ועל ידי כך יהיה לה עלייה גם כן, ועל זה איתא בספ"ק דאחרי שכל ימות החג התבטלה הערבה לשאר המינים, לכן היא זוכה לעליית מדרגה עד שביום השביעי היא ניטלת בפני עצמה, גם שלא בדרך טפלה לשאר המינים, ולכן נקרא יום זה יום ערבה.

ויש להתבונן מהו המכוון בזה על דרך העבודה, והאיך מתבטא אצל האדם דבר זה שכיון שהערבה

אור הנשמה, והנשמה מתעלית למעלה מעלה, עד לפני ה' תטהרו.

זהו סדר התשובה שמתעורר מר"ה ועד יוה"כ, שבזמן זה מגלים את פנימיות הנשמה, ומכריחים את הגוף להכניע את עצמו לאור הנשמה, הכנעת הגוף לצרכי הנשמה, אע"ג שהגוף בעצמותו עדיין אינו מתתקן. ואי' בספה"ק עפ"י הזוה"ק שבר"ה עיקר העבודה הוא בבחינת מחשבה, כי תקיעת שופר הוא 'חכמה' ואינה מלאכה, ביוה"כ עיקר העבודה הוא בוידויים שהוא בדיבור, שכל אחד מתאונן כביכול על מה שהגוף עולל בעונותיו.

אמנם כל זה עדיין אינו שלימות הנרצה, כי התכלית בעבודת האדם הוא שגם הגוף יתוקן ויתעלה ולא רק שהגוף יכניע את עצמו תחת ממשלת הנשמה אלא שגם הוא בעצמותו יתעלה לקדושה, ולכן עבודת ר"ה ויה"כ אינו עדיין שלימות העבודה.

עיקר העבודה בחג הסוכות - לגלות גם את חלק הקדושה שיש בתוך הגוף אמנם בחג הסוכות העבודה היא בעובדא, והיינו במעשה בידים, שלוקחים ביד את הארבעת המינים, ביו"ט זה נתן לנו השי"ת את מצות סוכה שבמצוה זו יושב הגוף בסוכה ואוכל בסוכה ושותה וישן בסוכה

מרמז מה שהערכה מקבלת חשיבות לעצמה וניטלת בלא הד' מינים, כי בהו"ר מתגלה קדושת גופו של איש מישראל וגם לו יש עלייה לקדושה.

בראש השנה ויוה"כ עיקר העבודה הוא לגלות ולרומם את אור הנשמה

ביאור הדברים, דהנה בראש השנה וביום הכפורים עיקר התשובה הוא מצד חלק הנשמה שבאדם, וכמו שאומרים בר"ה ויו"כ 'אדם יסודו מעפר וסופו לעפר בנפשו יביא לחמו, משול כחרס הנשבר וכו'', והיינו שמצד הגוף אינו מתוקן, אכן אז מתחיל עבודת התשובה מצד הארת וגילוי פנימיות האדם שהיא הנשמה, כי ביום ר"ה שהוא יום בריאת האדם נאמר 'ויפח באפיו נשמת חיים', ונפעל אצל כל אדם ביום ראש השנה שיתגלה אצלו על ידי התקיעת שופר - שהוא דוגמת 'ויפח באפיו' - את עצם מהותו שהוא הנשמה הקדושה שרצונה לעשות רצון יוצרה, ורק השאור שבעיסה מעכב.

כמו כן היא עבודת יום הכפורים שביום זה מבטלים מכל וכל את כוחות הגוף על ידי הה' עינויים, והגוף מתבטל כל כולו לרצון הנשמה, ואינו אוכל ואינו שותה ומוותר היא על כל צרכיו, ועל ידי הכנעת הגוף ממילא מאיר ומתגלה

לק-ל חי. דאע"ג שעיקר הצמאון להשי"ת הוא על ידי הנשמה שמשותקת ונכספת להשי"ת מכל מקום האדם העובד את ה' כראוי מגיע למדרגה שהארת הנשמה מאירה על הגוף ומשפיעה עליו שגם הוא ישתוקק ויתאוה להשי"ת.

וזה היא באמת מעלה געלית בעבודת ה', וכמו שאמר כ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע לפרש דברי רש"י בתהילים שם שכתב על מאה"כ שם 'כמה לך בשרי' ומפרש רש"י 'לשון תאוה, ואין לו דמיון', ולכאורה היה לו לומר כמו בשאר מקומות שכותב 'ואין לו דמיון במקרא', ולמה שינה כאן לכתוב סתם 'ואין לו דמיון', ואמר שרש"י מרמז בזה לומר שמדרגה זו שהגוף הגשמי יתאוה וישתוקק להקב"ה, תאוה זו אין לה דמיון כלל, שאי אפשר כלל לדמותו לתאוה אחרת שגוף גשמי וחומר עכור יתאוה וישתוקק להקב"ה, כמו שהנפש צמאה להקב"ה, ועכ"ז ישנה מדרגה כזו שיש לגוף צמאון וכמהון לה' כמו שיש לנשמה.

אכן מה שבאמת יכול להיות דבר כזאת שיהיה לגוף גשמי צמאון לה', הוא מפני שאפילו גופו של איש יהודי שרשו בטוב, כי אין גוף של ישראל כמו גופו של עכו"ם, כי גופות הגויים שרשם משלש קליפות

ועושה כל צרכיו בסוכה, ועי"ז מתקדש הגוף בקדושת הסוכה, וקדושת הסוכה גדלה עד מאוד, וכדאיתא בספרים עפ"י לשון הגמרא ש'חל שם שמים על הסוכה' וכל הסוכה מרמזת לשמות הקדושים, וכשם שחל שם שמים על הסוכה כמו כן חל שם שמים על הגוף היושב בסוכה, ומתעסק שם באכילה ושתיה ובכל צרכי גופו של אדם. או אז גם הגוף מתהפך להיות גוף קדוש ומתעלה הגוף לקדושה, מה שלא נעשה עדיין עד עתה, שעד עתה בעבודת ר"ה ויוה"כ היה עיקר העבודה בגילוי הנשמה ובהכנעת הגוף, אבל על ידי מצות הסוכה מתקדש גופו של אדם שגם הוא יהיה כלי לגילוי אלוקות. והתכלית הנרצה היא בחג הסוכות, שאז הוא בחינת 'סוכת שלם', שמגיעים בו לשלימות העבודה שגם הגוף יתעלה ויתברר לקדושה.

ובן אמר דוד המלך ע"ה (תהילים סג) 'צמאה לך נפשי כמה לך בשרי', ואי' במדרש (בר"ר ס"ט) 'כשם שנפשי צמאה לך כך רמ"ח איברים שיש בי צמאים לך', והכוונה בזה דהיינו שלא רק הנשמה צמאה ומשתוקקת לדביקות ה' אלא גם רמ"ח איברים שבי דהיינו הגוף בעצמותו גם הגיע למדרגה זו והוא משתוקק ומתאוה

בירור זה שגם הגוף מתעלה לקדושה אחרי עבודת ז' ימי הסוכות בסוכה וד' מינים מתגלה בעיקר בהארת יום הושענא רבה, שיום זה הוא גמר עבודת הסוכה והד' מינים, ביום זה מתגלה שהגוף מתעלה למדרגה הנעלית של 'כמה לך בשרי' כשם 'שנפשי צמאה לך', וכל זה מכח העבודה של שבעת הימים שגוף האדם ישב בסוכה ונתקדש שם וחל עליו שם שמים, ועל ידי העבודה של נטילת ד' מינים, שבזה גם הערבה קיבלה טעם וריח על ידי התבטלות לשאר המינים.

**'ואותי יום יום ידרושון' -
יום תקיעה ויום ערבה**

בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח) איתא עה"פ (ישעי' נח ב) 'ואותי יום יום ידרושון' שהכוונה היא ליום תקיעה וליום ערבה, והיינו ליום ראש השנה וליום הושענא רבה, שבימים אלו 'ואותי ידרושון'.

בספר סוד ישרים להרה"ק מראדזין זי"ע מבאר דברי הירושלמי שבשני ימים אלו מתברר שכל איש ישראל הוא בשלימות גמור, ובירור זה מתחלק לשנים, ביום תקיעה שהוא ר"ה מתברר שורש נשמת ישראל כפי שהיה קודם ירידתה לעולם הזה בלא לבושים כלל, שכשם שאז היתה בתכלית השלימות וכולה קדושה

הטמאות, ואין בהם טוב כלל והם כולו רע, אבל גוף הישראל שרשו מקליפת נגה, ואין הכי נמי שקליפת נגה מעורבת מטוב ורע, ורובו הוא רע כמבואר בספה"ק, אבל מעט הטוב שיש בו הוא משרש נעלה וגבה למאוד, ולכן נקרא קליפה זו בשם 'נגה' שהוא לשון אור, ואם זוכה האדם ומאיר הוא את גופו הרי זה מאיר באופן חזק מאוד, עד שיכול האדם להגיע למדרגה זו של 'כמה לך בשרי' 'כשם שנפשי צמאה לך'.

והנה בהגיע חג הסוכות והשי"ת מכניס את גוף האדם במצות סוכה, וחל שם שמים על הסוכה ועל הגוף שבתוך הסוכה, אזי הגיעה העת שגם הגוף יתעלה לקדושה בבחינת כמה לך בשרי כשם שנפשי צמאה לך, ואז נוטלין ארבעת המינים, והערבה המרמז לגוף והחומר מתבטלת לשאר המינים שיש בהם טעם וריח - תורה ומצות המרמז לכוחות הנשמה, והוא עבודה במעשה של גילוי פנימיות הנשמה בצירוף הכנעת הגוף לאור הנשמה. על ידי התבטלות זו ניתקן גם הערבה המרמז לגוף האדם, באופן שהטעם והריח שבשאר המינים משפיעים על הערבה שגם לה יהיה טעם וריח, דהיינו שגם הגוף המרומז בערבה תשתוקק ותתאוה לה' כמו הנשמה המרומזת בשאר המינים.

ישראל שטהורה היא, והיינו שאפילו לאחר ירידתה לעולם הזה ואפילו אחת התלבשותה בכמה לבושים עכורים, עדיין היא נשאת בשלימות קדושתה בלא שינוי. וביום ערבה שהוא הו"ר מתברר שאפילו הלבושים שיש לכל איש מישראל, דהיינו הגוף וכל פעולותיו גם הם קדושים וטהורים. בירור זה נעשה אחר כל מעשי המצות בחג הסוכות הנעשים עם גוף האדם, ובזה מתברר שאפילו הלבושים של הגשמיים של איש ישראל הם בשלימות גמור.

דבר זה מתגלה בחיבוט הערבה, כי על חיבוט הערבה אמרו בגמ' (סוכה מ"ד:) 'חביט חביט ולא בריך', ומבאר הסוד ישרים שהכוונה בזה הוא שמעשה חביטת הערבה הוא מעשה פשוט שאין בו שום אור, אין מרגישים בפעולה זו שום הרגש, ולכן אין מברכים עליה, ואפילו הכי ביום ערבה מברר השי"ת שכל הפעולות של איש ישראל אפילו פעולות כאלו שאין בהם שום משמעות כולם הם ג"כ בתכלית השלימות, וכל הלבושים הם בתכלית השלימות.

ישראל שטהורה היא, והיינו שאפילו לאחר ירידתה לעולם הזה ואפילו אחת התלבשותה בכמה לבושים עכורים, עדיין היא נשאת בשלימות קדושתה בלא שינוי. וביום ערבה שהוא הו"ר מתברר שאפילו הלבושים שיש לכל איש מישראל, דהיינו הגוף וכל פעולותיו גם הם קדושים וטהורים. בירור זה נעשה אחר כל מעשי המצות בחג הסוכות הנעשים עם גוף האדם, ובזה מתברר שאפילו הלבושים של הגשמיים של איש ישראל הם בשלימות גמור.

דבר זה מתגלה בחיבוט הערבה, כי על חיבוט הערבה אמרו בגמ' (סוכה מ"ד:) 'חביט חביט ולא בריך', ומבאר הסוד ישרים שהכוונה בזה הוא שמעשה חביטת הערבה הוא מעשה פשוט שאין בו שום אור, אין מרגישים בפעולה זו שום הרגש, ולכן אין מברכים עליה, ואפילו הכי ביום ערבה מברר השי"ת שכל הפעולות של איש ישראל אפילו פעולות כאלו שאין בהם שום משמעות כולם הם ג"כ בתכלית השלימות, וכל הלבושים הם בתכלית השלימות.

וזהו סדר הבירור שיש מראש השנה עד הושענא רבה. בירור זה מתברר מן הקל אל הכבד, שבתחילה מתברר אור הנשמה שבכל איש

**הושענא רבה הוא חותם החיצוניות
שהוא גוף האדם**

בספר שם משמאל (סוכות תרע"ט) מבאר שזהו כוונת דברי האר"י הק' שבנעילה החותם הוא בפנימיות בבחי' חומת ציון, ובהו"ר הוא חותם בחיצוניות בחי' חומת ירושלים, שבר"ה ויה"כ מתברר פנימיותם של כלל ישראל שהם בשלימות מצד הנשמה קדושה שיש בתוכם, כי בר"ה ויה"כ הנשמה מתגברת על הגוף ומכניע את הגוף תחת ממשלת הנשמה, ועל זה הוא החתימה בנעילה ביו"כ, שמצד הנשמה שהוא הפנימיות, כלל ישראל הם בשלימות וכל אדם בפרטיות הוא בשלימות,

וכדאי" בספה"ק שהחתימה למעלה מכוונת עם החתימה למטה אצל האדם עצמו, שהחתימה שנעשה למעלה על האדם נפעלת גם למטה להיות מושרשת באדם עצמו, ולאידך גיסא, כמו שהאדם עצמו חותם את עצמו בספרן של צדיקים כך הוא נחתם למעלה, והאדם בעצמו הוא גורם את חתימתו למעלה. ומעתה, בר"ה ויוה"כ פ שבשמים ממעל יש עדיין קטרוג על השפע שאי אפשר להשפיע כל הברכות כל זמן שחיצוניות האדם אינו בשלימות, כמו כן הוא אצל האדם, שבר"ה ויוה"כ עיקר העבודה הוא אצל האדם הוא בבירור הנשמה, דהיינו להגביר את הנשמה על הגוף ולהכניע את רצונות ותאוות הגוף תחת הנשמה.

וזהו העבודה שמוטל על האדם בעת החתימה, כי חתימה פירושו דבר שכבר אי אפשר לזייפו, שכמו שנכתב כן יהא קיים בלא שום שינוי ומגרעת, שכן דרך כותבי מכתב שחותמים אותו בחותם שלא יהא אפשרי לזייף להוסיף וליגרע, כן הוא עבודת האדם בעת החתימה לפעול על עצמו להיות כן תמיד בלא שינוי כפי מה שמקבל על עצמו, ומעתה בר"ה ויה"כ העבודה הוא להגביר את אור הנשמה ולפעול בעצמו להאיר ולהגביר את אור הנשמה על הגוף, ועל ידי עבודה

אמנם מצד החיצוניות שהוא הגוף זה לא נתברר עדיין שהוא בשלימות.

והנה מצב זה שהחיצוניות אינו מבורר, עלול לעורר קטרוג על השפע הנשפע, שיש מקום למקטרג לטעון שאי אפשר להשפיע את ההשפעות שנגזרו על אדם זה, כיון שרק בפנימיותו הוא בשלימות ולא בחיצוניותו, אכן אחרי עבור חג הסוכות שבהם נתן לנו השי"ת מצות סוכה, ובפרט ביום השביעי שכל השביעין חביבין, ויש בו התכללות של כל מצות הסוכה של כל השבעת ימים ומאיר בו ביותר האור של מצות סוכה, או אז מתברר אפילו החיצוניות של כל איש ישראל, לכן ביום זה נוטלין הערכה בעצמה כי הערכה מרמז לחיצוניות שהוא גוף האדם שהיא ג"כ בשלימות, וזהו אחרי שנתקדש בקדושת הסוכה והד' מינים, ואז מתגלה שגם הגוף יש לו צמאון לה' בבחינת כמה לך בשרי, שכשם שנפשי צמאה לך כך רמ"ח אברי הגשמיים צמאים לך, וזהו תאוה שאין לו דמיון שאפילו גוף האדם משתוקק ומתאוה לה'.

האדם בעצמו ע"י עבודתו חותם את עצמו להיים

כל הסדר הזה, מתעורר הן למעלה בשמי מרום, והן אצל האדם עצמו.

הזוה"ק 'כל מלה ומלה סלקא, וקודשא בריך הוא חדי בהיה מלה וקביל לה ונטע לה סחרניה דההוא נחלא ואתעבידו מאלין מלין אילנין רברבין, ואקרון ערבי נחל'.

ומבאר שם 'כי עבודה כזאת שכבר בא בתפישת השכל של האדם אף שהוא יקרה מאוד בכל זאת הוא רק בגבול המדה מהכלי של אדם, דהיינו אדם אף שהוא ת"ח גדול ויש לו השגה בדברי תורה מכח שכלו ממה שהשיג והבין, סוף סוף כל השגתו הוא בכליו שלו דהיינו כח שכלו 'ובמה נחשב כל תפישת השכל של האדם הלא מצער הוא'.

אמנם 'ערבי נחל רומזים על מאן דתיאובתיה למלעי באורייתא, והוא ברחימותא דאורייתא לעי בה ומגמגם בה וכו', והיינו שלא בא עדיין אל הכלי מתפישת שכלו שום הכרה, ואין לו בדברי תורה שום הבנה וידיעה כלל, רק שנתעורר בעומק לבו תשוקה נפלאה ואהבה בלי שום טעם ודעת כלל', דהיינו שאפילו שאין לו שום כלים להבין ולעסוק בדברי תורה, מכל מקום יש לו תשוקה נפלאה לעסוק בד"ת. וכתב שם דבר נפלא, שיש לכל אדם להתחזק מהתעוררות זו ש'מפאת זאת התשוקה ואהבה הפשוטה נתברר האדם שהוא נקשר בשורש העליון ית' הבלתי גבול

זו פועל למעלה שיחתם לחיים מצד הנשמה שבו. אמנם עדיין אינה שלימות העבודה כיון שהחיצוניות לא ניתקן עדיין, ותכלית המכוון הוא שגם הגוף ישתוקק לקירבת ה', אכן תיקון זה נעשה בהושענא רבה אחרי שכל שבעת ימי החג נטפלה הערבה לשאר המינים והאדם ישב בגופו הגשמי בסוכה, או אז מתעלה הגוף בעצמותו לקדושה והאדם זוכה למדרגה שגם הגוף יש לו צמאון לה', וגם החלקים המרמזים לערבה שאין בהם לא תורה ולא מצות גם יש להם עלייה ותשוקה וצמאון לה'. החתימה לזה נעשית בהו"ר, ואז מוטל על האדם עבודה של חתימה על הגוף, שיפעול בעצמו להישאר במדרגה זו שגם הגוף יתהפך לקדושה וישתוקק ויתאוה להשי"ת.

ערבי נחל - התשוקה לתורה ומצות
אפילו שאין לו כלים להבין ולהשיג

בספר סוד ישרים (הושע"ר דף יג:)
מביא דברי הזוה"ק (קדושים פה:)
בענין ערבי נחל דאיתא שם 'ומאן דתיאובתיה למלעי באורייתא ולא אשכח מאן דיוליף ליה', פי' אדם שיש לו תשוקה נפלאה לעמול בדברי תורה ואינו מוצא מי שילמדנו, 'והוא ברחימותא דאורייתא לעי בה ומגמגם בה בגמגומא דלא ידע', שמתוך אהבת התורה הבורע בלבו לומד הוא אפילו באופן שאינו מבין כלום, אומר

חלק הנשמה שבאדם, אבל עבודה זו אינו בשלימות כיון שהתכלית הוא שגם הגוף החיצוני יתעלה ויתרומם, אבל אחרי ז' ימי החג בהגיע יום ערבה נתגלה שגם הגוף אפילו שאין בו לא תורה ולא מצות, אבל מכל מקום תשוקה לתורה ומצות מיהא יש בו, כיון שבשרשו הוא קשור בעליונים, ובתשוקה זו הוא יותר גבוה ונעלה ממי שיש לו תשוקה מחמת ששכלו משיג ותופס מה שהשיג בכוחות עצמו, שהשגה זו הוא בעלת גבול ומידה, משא"כ ההתעוררות התשוקה שמשרש העליון הוא משולל כל מידה ובלתי גבול כלל.

ובאמור, ענין זה קשור עם גמר החתימה, שגמר החתימה אינו רק ענין הנעשה למעלה בשמי מרום, אלא אף עבודת האדם למטה הוא לחתום בחותם מלא את חיצוניותו, שאף החיצוניות שהוא הגוף ישתוקק ויתאוה לדעת את ה', והעבודה של ראש השנה היא לעורר את הנשמה שבאדם ע"ד ויפח באפיו נשמת חיים, ועבודת החתימה של יום הכפורים היא חתימה על ענין זה של הגברת הנשמה על הגוף העכור, אולם בהושענא רבה העבודה היא נעלית יותר בכחינה זו שהוא חתימה על חיצוניות האדם דהיינו גופו, שגם הוא יתעלה ויתרומם למדריגת הקדושה.

ומשולל לבוש, כי אם לא כן מהיכן נתעורר כך בלבו תשוקה נפלאה ואהבה פשוטה כזו בלי שום טעם ודעת כלל'. וכתב 'וזאת התשוקה והאהבה הפשוטה שנקרא ערבי נחל, נתעורר בכל ישראל תמיד ביום הערבה', דהיינו שיום הערבה מרמז לערבה שאין בה טעם וריח, דהיינו נשמות ישראל שאין בהם כלים לידע ולהבין שום דבר מתורה ומצות, ועם כל זה יש בהם תשוקה נפלאה לתורה ומצות, ותשוקה זו מברר שהוא מקושר בשרש העליון שהוא בלתי גבול ומשולל כל מידה, דהיינו שאינו בגדר גבול של כלי השכל ששייגו דברי תורה ואינו בגדר מידה, אלא התעוררות פשוטה משרש העליון. והוא מאריך שם בזה האיך נתעורר דבר זה ביום הושענא רבה.

בהושענא רבה מתגלה שגם הגוף יש לו תשוקה לתורה ומצות

לפי מה שנתבאר עד כה המכוון הוא שביום הו"ר מתברר שגם חיצוניות האדם הוא בשלימות, דהיינו גם החיצוניות שאין בו לא תורה ולא מצות, והכוונה הוא לגוף החומרי שאין לו כל שייכות לקדושה גם הוא מתעלה, שבר"ה ויו"כ עיקר העבודה הוא להתעלם מהגוף העכור, שרק לא יפריע לעבודת הנשמה, ועיקר העבודה הוא להעלות ולרומם את

והנה צדיקים ראו מה שנפעל למעלה בענין החתימה שהקב"ה מוסר את החתימה לצדיקים, אבל לענינינו מרמז הסרת הטבעת להחותם שכל אחד בעבודתו הוא חותם את עצמו באיזה בחינה הוא עומד, ומזה נשפע ההשפעות שנגזרו עליו, ולזה מרמז הסרת הטבעת שהקב"ה מסיר את הטבעת ונותנה ביד האדם שהוא עצמו יחתום את בחינתו, ועבודת החתימה הוא כאמור שהאדם יפעל בעצמו שלא רק מצד חלק הנשמה יהא בשלימות הקדושה, אלא אפילו בחלק הערבה שבאדם, שהוא הגוף שאין בו לא תורה ולא מצות, גם בזה יהיה קדוש.

חותם הושענא רבה - אמת

ואי' בספרים הק' דחותם החתימה דהושענא רבה הוא בחי' 'אמת', כי הו"ר הוא יום הכ"א בחודש תשרי, כ"א מרמז לשם אהי-ה שהוא מספר כ"א, ואהי-ה כפול אהי-ה עולה כמנין 'אמ"ת', והמכוון שבהו"ר נתעורר ונחתם האמת האמיתית שגם גוף האדם הוא בשלימות אחרי שנתקדש בקדושת הסוכה והד' מינים, וקדושה זו נחתמת בהו"ר לכל השנה להיות במדרגה זו כי קושטא קאי, שגם הגוף ישתוקק ויתאוה לאל חי, בבחי' כמה לך בשרי כשם שנפשי צמאה לך.

ענין מנהג הסרת הטבעת מהלולב בהושענא רבה

אחד המנהגים הנהוגים בהושענא רבה הוא שמסירים את הטבעות מהלולב לפני הנענועים שבהלל, והיו צדיקים שאמרו דברי התעוררות בעת הזאת של הסרת הטבעת. [כידוע שהרה"ק מראפשיץ זי"ע אמר שרוצים לרמז בזה על תוקף הגלות שבני ישראל נדים ונעים בכל קצוות הארץ, ולזה מסירים הטבעת שעל הלולב שעל ידי זה הנענוע הוא לכל הרוחות, ע"כ. ואמר זאת בבכיות בשעת הסרת הטבעת כדי לעורר רחמים על קיבוץ נדחי ישראל].

ובאמרי נועם (הושע"ר) כתב שמנהג הסרת הטבעת מרמז לענין החתימה, שהחתימה נעשית בטבעת המלך, ויש בזה בחינה של 'ויסר המלך את טבעתו ויתנה למרדכי', והלולב מרמז להקב"ה כמו שכתוב במדרש (ויק"ר ל) לולב זה הקב"ה, ולזה מרמזין שהקב"ה מסיר את הטבעת מעל ידו ונותנה לצדיקים ואומר להם 'כתבו וחתמו על היהודים כטוב בעיניכם', 'ועל כן לוקחים ממנו הטבעת להראות אשר חותם הטוב של הושענא רבה הן לזכות והן לחוב, כי 'טבעת' עולה 'ימין שמאל' הכל מוסר הקב"ה לישראל לעשות כרצונם וחפצם, עכ"ל.

הושענא רבה - שלימות התשובה והתיקון למדרגות הנמוכות והירודות

והנה דבר זה שבעשיית תשובה מאהבה מתהפכים עוונות לזכויות הוא באמת חידוש רב ועצום שאי אפשר להבינו בתפיסת השכל מהו הביאור בזה שעל ידי תשובה מאהבה מתהפך עון למצוה, והנה באמת כן הוא שאי אפשר להבין דבר לאשורו והוא מנפלאות תמים דעים, אמנם עכ"ז גילו לנו בספה"ק צל של הבנה והשגה בביאור ענין זה.

דהנה כתוב בתורה (דברים ד') 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו', 'וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד', והיינו שאין שום מציאות בעולם מלבד מציאות אלוקותו ית', וכמאה"כ (שם ו) 'שמע ישראל ה' אלהנו ה' אחד', שהקב"ה הוא אחד יחיד ומיוחד בתכלית הפשוט, אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם, כמו לפני הבריאה היה הוא אחד יחיד ומיוחד כן הוא גם אחרי בריאת העולמות שעדיין הוא יחיד ומיוחד, וכמאה"כ 'ואתה מחיה את כולם',

ימינו תחבקני בחג הסוכות מכה הריחוק בראש השנה ויום הכפורים כאמור לעיל, עבודת ימי חודש תשרי מתחלקת לשתיים, בר"ה ויוהכ"פ היא בדרך 'שמאלו תחת לראשי' ובחג הסוכות העבודה היא בדרך 'וימינו תחבקני'.

בספר ליקוטי תורה לבעל התניא מבאר שני חלקי העבודה תלויים זה בזה, והיינו שהשמחה והקירבה שבחג הסוכות היא כתוצאה מבחי' הריחוק שבתחילת החודש. שעל ידי שהאדם מתבונן בר"ה ויה"כ בעוצם רחוקו מהשי"ת על ידי העבירות שעשה, ומכח זה נהיה שבור ומדוכא עד למאוד, אמנם מאידך גיסא יודע הוא שהקב"ה רוצה בתשובת הרשעים ועד יום מותו יחכה לו, מהתבוננות זו גופא בא לו לאדם אהבה רבה להשי"ת, אחרי שהוא עצמו גרם את השמאל דוחה, במה שהלך אחרי שרירות לבו ורוח השטות שבקרבו, והמרה את פיו של מלכי המלכים, ועם כל זאת השי"ת רוצה בתשובתו, זה עצמו מוליד אהבה רבה בלב האדם, וזהו הזמן שמחתינו בבחי' וימינו תחבקני שמתעורר בחג הסוכות.

הרשעים וכל רשע יש לו עתיד לבא לידי תיקון, ולכן מחיה השי"ת את פעולת החטא על שם שעתיד לשוב על חטא זה, וכשהאדם שב בתשובה הוא מעלה את הניצוץ הקדוש ההיא שהיה מונח וטמון במעשה העבירה להחיותו.

דבר זה מתבאר גם בספר זרע קודש להרה"ק מראפשיץ זי"ע שמפרש מה שאומרים בפיוט 'ומעלים עין מסוררים' שהכוונה בזה הוא, כי בעולמות העליונים לרוב קדושתם כשאדם חטא אי אפשר להמקטרג לבא ולומר בפירוש 'פלוני חטא בחטא זה וזה' כי במקום קדוש כל כך האיך יוזכר עשיית חטא, אמנם מה שאפשר לבא ולומר הוא שפלוני ברא כח התשובה על חטא ההיא, כגון במי שעבר על חטא גזל אינו יכול לומר שגזל ויכול לומר שפלוני ברא תיקון ותשובה על חטא של גזל, אכן הקב"ה מעלים עין מסוררים, שברוב טובו ורחמנותו עושה את עצמו כאילו אינו מביין שפלוני גזל בפועל, עכד"ק. והיינו שכל חיותו של החטא הוא באמת רק מחמת הניצוץ הקדוש שעומד להתעלות ע"י תשובת החוטא, שבעשיית החטא הוא מייצר אור תשובה על חטא זה, ולא ידח ממנו נידח, כל ניצוץ קדוש יגיע לתיקונו על ידי התשובה.

שכל דומם צומח חי ומדבר אין לו שום חיות ושום קיום מבלעדי חיות הבורא שמחיהו בכל רגע ורגע.

מעתה יש לשאול, בשלמא כשאדם מקיים מצוה, הוא אוכל מצה או מניח תפילין, אז מובן שחיות הדבר נמשך ממקור הקדושה, וההשפעה הנשפעת הוא בדרך ישר בדרך של פנים בפנים, ואפילו אם הוא עוסק בעניני רשות כיון שכוונתו לצורך קדושה אזי נשפע לו חיות וקיום בדרך ישר, אבל אדם העובר עבירה, כשהוא מדבר לשון הרע או אוכל מאכלות אסורות, היה ראוי שבזה לא יומשך לו חיות מהקב"ה כיון שהוא עושה עכשיו בחפץ זה נגד רצון בוראו, והרי אין בעולם שום חיות כי אם מה שנשפע מן הבורא על הנברא, והיה ראוי שבעשיית העבירה יתהפך החפץ לאפס ותוהו כלא היה.

התירוץ על שאלה זו אי' בספה"ק שזהו מפני שבכל פעולת עבירה אע"ג שהיא פעולה אסורה, עכ"ז טמון בה ניצוץ קדוש, והוא חלק הקדושה שטמון בעבודת התשובה שעתיד האדם לעשות אחרי החטא, וזהו החיות המחיה את העבירה, והוא ניצוץ קדוש טמון במעמקי הקליפות של החטא. והוא באמת דבר נפלא, כי הקב"ה מצפה לתשובת

כל עלמין'. הנה דבר זה כבר נתבאר הרבה בספה"ק, שישנן שני סוגי אורות וחיות שהשי"ת משפיע לנבראים, האחד הוא בדרך 'ממלא כל עלמין' הוא אור שממלא את הנברא לפי השגתו, והוא מתלבש בו, והשני הוא 'סובב כל עלמין' והוא אור נעלה ונשגב יותר שאין להנברא בו שום השגה, אינו מתלבש בתוך הכלי, אלא מאיר עליו מבחוץ שלא לפי ערך הכלים, ולכן הוא בבחינת סובב, שהסובב אין בו מעלה ומטה וכולם שוים לפניו במעלה, וע"י אור הסוכ"ע מאיר על הרשע אור התשובה.

היות שאור התשובה הוא שופע בדרך סוכ"ע, לכן עושים הקפות ביום הושענא רבה, כי בהוש"ר נפעל שלימות התשובה מאהבה שעל ידה מתהפכין עוונות לזכויות, ושרש הענין הוא מאור סובב כל עלמין שאין בו שום השגה ותפיסה והוא נעלה מכל העולמות ואינו מתלבש בהם, וכל שכן המעלה הגדולה שיתהפכו עונות לזכויות הוא על ידי אור זה, ולכן ביום ערבה בבית המקדש היו מקיפין את המזבח שהוא מקום הכפרה ז' פעמים, לרמז שאור התשובה הוא בדרך סובב כל עלמין, ועכשיו שאין בית המקדש קיים מקיפין את הבימה ז' פעמים, שעכשיו שאין לנו קרבן התורה מכפרת עלינו.

העון נהפך לזכות כיון שימכהו זכה
הבעל תשובה למדריגת אהבה

האדם שזוכה לשוב בתשובה, והוא מתבונן בגודל מעלת התשובה האיך שלמרות שחטא ופשע ונתרחק מהשי"ת וטינף עצמו בעוונות, עם כל זה הקב"ה יושב ומצפה ומחכה עליו שיחזור וישוב בתשובה, מזה גופא הוא מתעורר לאהבה ולקירבת אלהים, ומרגיש גודל רחמיו וחסדיו עליו, ומהתבוננות זו זוכה למה שאמרו חז"ל (ברכות ל"ד:) 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד', והיינו שבבחינה מסויימת זוכה בעל תשובה לדרגא של קירבה ואהבה שאין צדיק גמור יכול לזכות לה, מחמת שצדיק גמור אינו מרגיש גודל חמלת הקב"ה עליו בבחינה זו, כי לא זכה לעוצם הקירוב שמתקרב אחרי רב הריחוק. אז מתגלה שבעשיית החטא היה טמון בה חיות של קדושה של אהבה וקירבת אלהים שעתיד לזכות כשישיב בתשובה, מה שלא היה יכול לזכות לה לולי החטא, ונמצא שהעבירה עצמה היתה סיבה לקרב את החוטא לבוראו על ידי התשובה, ולכן מתהפך העון גופא לזכות.

והנה בספר ליקוטי תורה אי' שאור התשובה נמשך על האדם אינו בדרך 'ממלא כל עלמין' כי אם בדרך 'סובב

וזהו שלימות התשובה שנשלמת ביום הושענא רבה, העונות נהפכים לזכיות על ידי תשובה מאהבה שמתעורר בחג הסוכות, הגוף ניתקן ונחתם בחותם חיצוני שאף הוא ישתוקק ויתאוה לה', ואו הקדושה יורדת למטה לכל המדריגות התחתונות הירודות ביותר, להפוך את העונות לזכיות, ולזכך את הגוף להעלותו לקדושה, וכל זה הוא בכח האור הגדול שהוא סובב כל עלמין שכלפיו מעלה ומטה שוים, ובכל זה מעלים את כל המדריגות התחתונות למעלה מעלה, ולזה מרמזין ההקפות שביום זה.

יום ערבה - שהשי"ת נעשה ערב בעדינו על כל עבודת החודש

בספר ישמח ישראל איתא שיום ערבה הוא מלשון 'ערבות', שביום זה נעשה השי"ת ערב לכל איש ישראל על כל הקבלות טובות שקיבל על עצמו בכל הימים הנוראים, בחודש אלול ובר"ה ויוה"כ והו"ר, והשי"ת נעשה לנו ערב שנוכל להוציא לפועל את כל הקבלות טובות שקיבלנו על עצמנו.

ולאור האמור המכוון בזה הוא, שבהו"ר מתעלה וניתקן גם הגוף הגשמי, והשי"ת ערב בעדנו שמדריגה זו תימשך כל השנה שהגוף יתעלה ויתקדש ויתהפך לקדושה, וזהו באמת חיזוק גדול לכל איש ישראל שיש לצפות לתקוה גדולה, כי היא נקודה חשובה ועיקרית בדרכי העבודה, כי לב יודע מרת נפשו שישנן כאלו שחושבים שהגוף הוא כה עכור ומלוכלך, עד שאי אפשר לעבוד עמו את ה', וישנן אלו שמכח זה לבד הם נופלים ונכשלים בחטא, והתשובה על זה מתגלה ביום הושענא רבה להוודע ולהתגלות שגם הגוף יכול להגיע למדריגה של 'כמה לך בשרי' כשם ש'נפשי צמאה לך', ואם בראש השנה וביום הכפורים עדיין לא נתגלה גילוי זה, כי אז עיקר העבודה הוא מצד הנשמה, אכן ביום הושענא מתגלה דבר זה אצל האדם שאפילו החלקים שאין בהם לא תורה ולא מצות כמו הערבה יש בהם ג"כ תשוקה לאלוקות, וכיון שכן מקבל השי"ת ערבות בעדנו שלא נשיב לכסלה עוד ונעבוד את ה' בגוף ובנפש כאחד.

וכן יעזור השי"ת שנוכה ביום הושענא הבא עלינו לטובה לחותם לטובה, שיהא באמת חותם בתוך חותם, בפנימיות ובחיצוניות, ותהא השנה הבאה עלינו לטובה שנה טובה וברוכה שנה טובה ומתוקה, ונוכה לכל הברכות ברוחניות ובגשמיות, ונוכה להשפעה האמיתית שמבקשים ומתחננים לה בימים אלו 'הושענא למענך אלוקינו, למענך בוראינו, למענך גואלנו, למענך דורשינו', במהרה בימינו אמן.

מאמר ז' מעלת ושגב קדושת שמיני עצרת

תוכן המאמר:

א. מעלות היום | ב. יחודא שלים | ג. הצדיקים מול בעלי תשובה | ד. המעלה
המיוחדת של שמיני עצרת | ה. שמיני עצרת בסיום הימים הקדושים

— ❁ א ❁ —

מעלות היום

תשובה אשר הם בעצמם עשרה מדרגות לעלות זו למעלה מזו, כאשר בכל יום מתעלים במדרגה נוספת, ואחר הכנה זו מתעלים ונכנסים ליום הקדוש – ולו אחד בהם, וכעבור יום הקדוש מגיעים ד' הימים שכידוע קדושתם גבוהה מאוד, ואחריהם ז' ימי הסוכות הנשגבים, עד שמגיעים למעלה העליונה ביותר שהיא מעלת החג הקדוש שמיני עצרת.

בנוסף לכך, בענין קרבנות החג אי בספרים שממה שאנו רואים בתורה שקרבנות היום של שמיני עצרת (פר אחד, איל אחד, ושבעה כבשים בני שנה תמימים) דומים ממש לקרבנות של ראש השנה ויום הכיפורים, נראה בעליל שיום שמיני עצרת נעלה עד מאוד, כדוגמת ר"ה ויוהכ"פ. זאת ועוד, על התיבות 'פר אחד איל אחד' הכתובות בקרבנות החג מתרגם יונתן בן עוזיאל 'תור חד קדם אלהא חד, דכר חד לעמא יחידאי', וענין זה מורה

השיבותו של יום שמיני עצרת כתוב בתורתנו (במדבר כט, לה-לו) 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו. והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח לה', פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים', ובתרגום 'ביומא תמינאה כנישון תהא לכוון'. וביארו בספרן של צדיקים, כי רמז יש בדבר, שיום שמיני עצרת מאסף ומקבץ את כל הקדושות שזכו בני ישראל בז' ימי הסוכות ובכל חודש תשרי, וזהו 'עצרת' מלשון אסיפה, וכן בלשון התרגום 'כנישון תהא לכוון'.

עוד כתבו בספרים הק' שיום שמיני עצרת הוא היום הנעלה והמרומם מכל חגי ירח האיתנים, וסדר הימים הקדושים בחודש זה הינו בבחינת 'מעלין בקודש', שקודם מתחילים בעבודת התשובה בחודש אלול, ואח"כ נכנסים לימי ראש השנה, ומר"ה מתעלים לעשרת ימי

על כן, בעמדנו כעת טרם החג הקדוש הזה, עלינו להכין את עצמנו בהכנה דרבה לקראתו, כי הכל הולך אחר הכנת האדם, וכמה שמכין האדם את נפשו לחג ומתבונן במהותו ובסגולתו, הרי נעשה בכך כלי קיבול לקבל את אורות היום המרומם, ועל כן חשוב ונחוץ מאוד שכל אחד יעשה הכנה ראויה לקראת החג הקדוש, ובעיקר ע"י שיחמם וילהיב את לבו לזמן הקדוש.

ועלינו לדעת, כי כה גדול ונשגב הוא יום שמיני עצרת, עד אשר אינו ניתן להבנה כלל, וכמה שאפשר לדבר על תוקף קדושת היום לא ניתן להסבירו כראוי, אך היות שלהפטר בלא כלום אי אפשר, על כן חובה עלינו לנסות לעמוד על קדושת היום, וכל דיבורינו יהיו רק כענין המובא בזוה"ק 'נודע בשערים בעלה - לפום מה דמשער בלביה', כי אף בדברים נעלים ונעלמים נדרשת מכל אחד ואחד הבנה והשגה לפי דרגא דיליה.

שמיני עצרת - רגל בפני עצמו וסיומו לחג הסוכות

בהקדמה עלינו להדגיש ולציין, כי מעלותיו של יום שמיני עצרת אינן מצויות רק ביום קדוש זה. ואחד מן הענינים המופלאים שמצינו בו הוא שמצד אחד 'שמיני רגל בפני עצמו' וכדאי' בגמ' בכמה דוכתי שהוא רגל

על אחדות הבורא עם בני ישראל, בבחינת 'אתה אחד, ושמן אחד, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'.

בפסוק 'ביום השמיני מקרא קודש יהיה לכם, והקרכתם אשה לה' עצרת הוא', מפרש רש"י 'עצרת אתכם אצלי, כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמן להפטר אמר, בני, בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם'. והקושיא ידועה, הלא גם לאחר שיתעכבו אצלו יום אחד, תגיע בסופו של דבר שעת הפרידה ושוב תהיה הפרידה קשה. וכתבו המפרשים כי מכאן ראייה שאין הדבר כן, כי סגולת האור הנשפע בשמיני עצרת היא, שלא יהיה אח"כ מצב של פרידה בין ישראל לאביהם שבשמים, ושוב לא יהיה 'קשה עלי פרידתכם', אלא ישארו תמיד אחודים בבורא ית"ש, והוא כעין מה שכתב בתרגום יונתן 'תור חד קדם אלהא חד, דכר חד לעמא יחידאי'.

ואף עתה שבעוונותינו הרבים חרב בית מקדשנו, ואין לנו בימינו הקרבת קרבנות החג אשר בהם מתגלה אור אחדות הבורא עם בני ישראל, מכל מקום עצם הדבר עדיין הוא חי וקיים שביום שמיני עצרת מאיר אור נפלא של אחדות הבורא עם ישראל, והוא טמון בתוקף קדושת היום.

הגע בעצמך, ההכנות העצומות אשר נערכים לקראת הימים הנוראים שרבים וכן שלמים כבר מתחילים להכין את לבם ורעיונם מימי בין המצרים, ושאר כל העם מתעוררים לתשובה ולתיקון המעשים בימי חודש אלול, וכן אח"כ בימי הסליחות, ימי ראש השנה עם כל התפילות ומצוות היום, עשרת ימי תשובה, עבודת יום הקדוש, נטילת ד' מינים ועבודת הנענועים והשיבה בסוכה בקדושה ובטהרה, לכל אלו ישנה מטרה אחת להגיע לאמירת 'אתה הראית'. והדברים נוראים ומבהילים למתבונן קימעא בדברים אלו, כי הלא אם נדרשת לאמירת 'אתה הראית' הכנה כה גדולה הנמשכת משך ימים רבים בהם מרבים בתפילות ובמצוות מיוחדות, אם כן כאשר תגיע שעת אמירתה לא יתכן לאמרה במדריגה פשוטה, ובוודאי צריכים לאמרה בכוונה רבה ובהשגה נעלית ומרוממת. גם ענין זה עלינו להבין, מהי הכוונה הטמונה באמרה קדושה זו.

ואל תאמר, שדברים אלו נאמרו רק למלאכי מעלה קדושי עליון, כי הלא 'חייב כל אחד ואחד לומר, בשבילי נברא העולם' (סנהדרין פ"ד משנה ה), וא"כ כל מאמר חז"ל וכל דיבור שיצא מפי צדיק על חובת האדם בעולמו שייך לכל אחד ואחד

לעצמו לענין פז"ר קש"ב, אך מצד שני נחשב שמיני עצרת גם כהשלמה וסיום לימי הסוכות, וכפי שמכונה בתורה 'יום השמיני', ומסיבה זו יש בו דין תשלומין לחג הסוכות. הרי לנו שמצד ההלכה כלול הוא משני ענינים, מצד אחד רגל הוא בפני עצמו להלכות 'פז"ר קש"ב', ומצד שני יש הלכות תשלומין לחג הסוכות.

וכן הוא גם עפ"י פנימיות התורה שישנם בשמיני עצרת שני ענינים הללו, כי מצד אחד יש בשמיני עצרת קדושות והשפעות המיוחדות דווקא לחג זה, וכרגל בפני עצמו הוא, ומאידך גיסא נחשב הוא גם לסיום של קדושת ועבודת ימי הסוכות. ואף ענין זה עלינו לבאר היטב את העומק שבדבר, כי כמה שההבנה בהירה יותר, אזי מתחברים יותר אל הענין בקשר אמין וחזק.

מטרת עבודת ירח האיתנים - אמירת 'אתה הראית' בשמיני עצרת

הנה מפי צדיקי הדורות זי"ע נשמעו ביטויים מופלאים אודות שגב מעלת יום שמיני עצרת, וידוע מה שאמרו, כי כל העבודות של ימי הרחמים והרצון ושל ירח האיתנים תכלית אחת ויחידה להן, להגיע לאמירת 'אתה הראית לדעת' בשמיני עצרת ושמחת תורה.

ההדסים, וערבי נחל זה הקב"ה, דכתיב ביה סולו לרוכב בערבות'... הרי לנו כי ארבעת המינים מרמזים על הקב"ה אשר שומרנו ומצילנו, ובעת נטילת ד' מינים נוטלים אנו בידינו את כח ההגנה של הקב"ה.

והנה הגנה זו ענינה, לשמור עלינו מכוחות השטן הוא היצר הרע, וכפי שאמרו בגמרא (סוכה לח.) 'רב אחא בר יעקב ממטי ליה ומייתי ליה [את ד' המינים בעת נטילתם] ומחוי הכי ואמר, גירא בעינא דשיטנא', ולכן בסיום ימי חג הסוכות אחר שכבר התרגל האדם לאחוז בידו כלי זיין נגד היצר הרע, לא ניתן לתאר את גודל הפחד אשר תיפול עליו כאשר יודע כי מעתה אין בידו כלי מלחמה נגד היצר הרע. ודומה הוא לחייל הצבא המצוי בחזית המלחמה אשר חרבו ניטלה ממנו. ועל כן התכוון הרה"ק מסטרעליסק באמרו שלא היינו מסוגלים לצאת מן הסוכה המגינה ושומרת עלינו, ולהיכנס בחזרה אל הבית ללא כלי ההגנה.

לכן העניק לנו הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו את יום שמיני עצרת, אשר גדול כח היום ליתן לנו כוחות איתנים להתמודד עם כוחות הרע גם כאשר כלי הזיין של ימי הסוכות אינם איתנו, ואז אחר שקיבלנו כח זה בשמיני עצרת ביכולתנו להמשיך את

מאתנו, כי על האדם להביט על עצמו כיחיד בדורו, וא"כ נאמרה אימרה זו לכל יחיד ויחיד, ומוטלת עלינו החובה להבינה כראוי וכיאות.

היציאה מן הסוכה לשמיני עצרת - עצה להיות מוגן ללא כלי מלחמה

עוד מאמר קדוש מובא בשם הרה"ק מסטרעליסק זי"ע שאמר, כי לולא חג שמיני עצרת לא היתה באפשרותנו לצאת מן הסוכה אל הבית, אלא כיון שקיבלנו מן השמים את יום שמיני עצרת, איננו נכנסים אל הבית פנימה אלא נכנסים אנו אל תוך יום קדוש ונעלה.

וביתר ביאור, כי הלא ידוע ומפורסם שבימי חג הסוכות זוכים בני ישראל להגנה ולשמירה מעולה בין מצד מצות ישיבת סוכה המסככת עלינו כאם המגינה על בניה, ובין מצד נטילת ד' מינים ועבודת הנענועים אשר נקראו 'מאני דקרבא', ועל כך נאמר בפסוק (תהילים קמד, א) 'לדוד ברוך ה' צורי, המלמד ידי לקרב, אצבעותי למלחמה' [וזהו טעם מנהגנו לשוררו בהושענא רבה בגמר הניצוח], ועוד אמרו במדרש (ויקרא רבה ל, ט) 'פרי עץ הדר, זה הקב"ה, שכתוב בו הוד והדר לבשת, כפות תמרים זה הקב"ה, שכתוב בו צדיק כתמר יפרח, ענף עץ אבות זה הקב"ה, דכתיב והוא עומד בין

זה צריך להבינו היטב מהי מעלת היום הנותן לנו הגנה גם ללא כלי מלחמה.

קדושת היום גם לכל ימות השנה, וגם כאשר נשהה בבית ללא כלי הזיין נוכל להילחם עם חלקי הרע. גם ענין

יחודא שלים

ישראל. בהתוודע יוסף אל אחיו - בזמנא דקודשא בריך הוא הוה מתחבר בהו בישראל, בגין דאינון נטלי בלחודייהו, ולא חבורא דעמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות בהדייהו. בגין כך, ביום השמיני עצרת תהיה לכם. דהא בזמנא דא, איהו קודשא בריך הוא בלחודוי, בחבורא חדא עם ישראל, דכתיב בהו אחי ורעי'. [פירוש: ולא עמד איש אתו - בזמן שהקדוש ברוך הוא בא להתחבר עם כנסת ישראל. בהתוודע יוסף אל אחיו - בזמן שהקדוש ברוך הוא היה מתחבר בהם בישראל, משום שהם נוטלים לכדם, ולא חבור של עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות עמם. משום כך, ביום השמיני עצרת תהיה לכם, שהרי בזמן הזה, הקדוש ברוך הוא לבדו בחבור אחד עם ישראל, שכתוב בהם למען אחי ורעי].

ובמקום אחר (פר' צו לב.) איתא בזה"ל 'ובהוא חדוותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו. ומאן דיתיב עם מלכא, ונטל ליה בלחודייה,

שמיני עצרת - יחוד השלם בין
הקב"ה וכנסת ישראל

בענין הקרבנות של סוכות ושמיני עצרת איתא בגמרא (סוכה נה:): 'הני שבעים פרים כנגד מי, כנגד שבעים אומות. פר יחידי למה, כנגד אומה יחידה. משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו, עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך'. הנה לעין גשמי נראה שסעודה גדולה חשובה יותר מסעודה קטנה, אולם אצל הקב"ה הלא לא שייך ענין זה, ועל כרחך כוונת הענין היא, שישנה בסעודה קטנה מעלה מיוחדת אשר אינה מצויה בסעודה גדולה, והענין יבואר.

בזה"ק מובא כמה פעמים, כי ביום שמיני עצרת נעשה יחוד בין קוב"ה וכנסת ישראל, וכפי שמרמז את הדבר בענין התייחדותו של יוסף הצדיק עם אחיו במצרים, וז"ל (פר' ויגש רח.) 'ולא עמד איש אתו - בזמנא דקודשא בריך הוא אתי לאזדווגא בכנסת

'יעקב רישא להדוותא' - כיון שנאמר
בו 'וישכון ישראל בטה בדד'

עוד עלינו להוסיף, דאיתא בזוה"ק
על יום שמיני עצרת (פר' אמור קה.),
וז"ל 'והאי יומא, יעקב הוא רישא
לחדוותא, וכל אינון אושפיזי חדאן
עימיה, ועל דא כתיב (דברים לג, כט)
אשריך ישראל מי כמוך, וכתיב
(ישעיה מט, ג) ויאמר לי עבדי אתה,
ישראל אשר בך אתפאר'.

ובביאור הדבר, הנה לא יתכן לומר
כי כוונת הענין היא שקדושת שמיני
עצרת קשורה אל מידת יעקב אבינו
מצד מידת התפארת והמסתעפים
ממנה, (כגון מידת האמת, מידת הרחמים,
וכן ענין לימוד התורה), ושכיום זה
עלינו להתקשר אל מידתו ולהטביע
אותה בנפשנו, כי ענין זה כבר נשפע
בחג הסוכות אשר כל יום מהם מיוחד
נגד מידתו של האישפוזא של אותו
יום, ויום ג' דסוכות הרי מכוון נגד
מידת יעקב אבינו, ובו ביום עלינו
לעמול לקנות מידה זו בעבודת ה',
וא"כ על כרחך כי כוונה אחרת בדבר,
ובוודאי טמון ענין נעלה אחר בדברי
הזוה"ק המכנה את יעקב אבינו
כ'רישא להדוותא' של שמיני עצרת.

אכן ההסבר לדברי הזוה"ק מצאנו
בספרי הקודש בהקדם דברי המדרש
על יעקב אבינו (בראשית רבה עז, א),
וז"ל 'מה הקב"ה כתוב בו (ישעיה ב,

כל מה דבעי שאיל, ויהיב ליה'.
[פירוש: ובאותה שמחה לא נמצאים
עם המלך רק ישראל לבדם, ומי
שיושב עם המלך ונוטל אותו לבדו
כל מה שרוצה שואל ונותן לו].

ענין זה מכונה בספה"ק בשם
'יחודא שלים', כי ביום זה נעשה יחוד
בין קוב"ה וכנסת ישראל בשלימות,
והיינו שאחר עבודתנו בימי ראש
השנה, יום הכיפורים וסוכות, מגיעים
ליחוד השלם, ויחוד זה הוא מעין
היחוד שיהיה לעתיד לבא, כאשר יהיה
'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד'.

על פי הדברים הללו מובן היטב
ענין הסעודה הקטנה שהקב"ה עושה
עם אוהביו - אלו בניו אוהביו ביום
שמיני עצרת, כי סעודה קטנה אשר
משתתפיה מעוטים מורה על 'יחודא
שלים', שהקב"ה ובני ישראל
מתייחדים יחד, וכל זר לא יקרב אל
הקודש להפריע ולבלבל בעת היחוד,
וכדברי הזוה"ק שאין רשות לעכו"ם
להתחבר באותו יחוד קדוש של
שמיני עצרת.

בכך מובן היטב הרמז של התרגום
יונתן 'תור חד קדם אלהא חד, דכר
חד לעמא יחידאי', כי הלא ביום זה
ישנו יחוד בין 'אלהא חד' לעמא
יחידאי, ועלינו להוסיף ביאור
בדברים אלו בטוב טעם ודעת.

ביום זה מתבטא היטב ענין ה'לכדו' של הקב"ה ושל כנסת ישראל.

סדר מועדי תשרי - לעלות ממדרגה למדרגה בעבודת התשובה

הנה הסדר של המועדים של ירח האיתנים אינו דבר של מה בכך, וברור לכל כי מסודרים הם עפ"י סדר מסוים, והיינו, שאחרי שבמשך כל ימי השנה התרחקנו קצת מבוראנו, נתן לנו השי"ת את חודש תשרי שהוא 'תקיף במצוות' כדי ששוב נתקרב אליו כימי קדם ע"י קיום המצוות המביאות אותנו לידי תשובה. ובחכמה עליונה סידר לנו השי"ת את מצוות החודש באופן שנתקרב אליו דרגא בדרגא, ועל כן ניתן לנו חודש אלול כדי שנכין את לבנו ורעיוננו לתשובה ותיקון המעשים, ובתחילת חודש תשרי בימי ראש השנה נתן לנו השי"ת את מצות תקיעת שופר כדי לעורר אותנו מתרדמת הזמן בה היינו שקועים משך כל ימות השנה, וכדבריו הידועים של הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) 'אעפ"י שתקיעת שופר בר"ה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר, עורר ישנים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם, וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק'... וכן

ונשגב ה' לכדו, אף יעקב, ויותר יעקב לבדו... וכיון שאצל יעקב אבינו מצינו שדומה להקב"ה בענין 'ויותר יעקב לבדו', על כן לו נאה ולו יאה ליטול חלק בראש בשמחת שמיני עצרת, כיון שהלא חג זה מתייחד בכך שהקב"ה הינו לבדו, בבחינת 'מאן דיתיב עם מלכא ונטל ליה בלחודיה', ולכן 'והאי יומא יעקב הוא רישא לחדותא', כי גם אצל יעקב מצינו ענין זה.

וראיה לדבר, כי הזוה"ק שם חותם את דבריו 'ועל דא כתיב אשריך ישראל מי כמוך'. והנה תיבות אלו הינן חלק מפסוק אשר קוראים בתורה ביום שמיני עצרת, ופסוק זה נאמר אחרי שהתורה משבחת את יעקב אבינו בענין ה'לכדו', וכמו שנאמר (פס' כח) 'וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש, אף שמיו יערפו טל', והפסוק הבא ממשיך ואומר 'אשריך ישראל מי כמוך'. הרי לנו כי 'אשריך ישראל' מוסב על מה שאמר קודם 'וישכון ישראל בטח בדד', וא"כ כאשר הזוה"ק אומר 'יעקב הוא רישא לחדותא... ועל דא כתיב אשריך ישראל' כוונתו על מעלת ה'לכדו' שמצינו אצל יעקב אבינו שהיא הגורמת לו ליסב בראש שמחת היום, וניכרת חשיבותה של מעלה זו דווקא בשמיני עצרת, כי

וכן פירשו בספה"ק את הפסוק (דברים טז, יג) 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך', ודרשו חז"ל (סוכה יב.) 'בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר', והיינו כי בחג הסוכות מכניסים אל הסוכה הקדושה אף את הפסולת של כל השנה, כי גם העבירות נכנסות לצד הקדושה ונהפכות לזכויות.

ובעבור כל החגים האלו, בהם עלינו ממדרגה למדרגה בעבודת התשובה, נכנסים אל היום הקדוש שמיני עצרת אשר כאמור לעיל גבוה ונעלה הוא מאוד, וצריך ביאור בעומק הדבר.

**העבודה הפנימית בחודש תשרי -
הידוש הבריאה והחזרתה לתיקונה**

דברנו אלו אמורים בלשון בני אדם, אך ראוי להוסיף ידיעה חשובה, כי המעייץ בספה"ק יגלה עומק פנימי, שעבודתנו בחודש תשרי הוא לבנות ולתקן את הבריאה, ועבודה זו מכונה בשם 'בנין המלכות', וגם ענין זה נעשה דווקא ע"י סדר מועדי החודש.

וביאור הענין, כי בכל ראש השנה מתחדשת הבריאה כולה, ועל בני ישראל מוטלת בימים אלו עבודה רבה לבנות את העולם לשנה הבאה עלינו לטובה במתכונתו ובצביונו

יש בקול השופר להביא את האדם לידי חרדה, וכמו שנאמר (עמוס ג, ו) 'אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו', וכמו כן, שלושת הספרים הנפתחים בר"ה מעוררים את האדם לידי אימה וחרדה ובגין כך מתעורר לתשובה.

ביום הכיפורים מתעלים למדרגה נוספת, ושוב מתעוררים בתשובה ע"י מצוות היום שהם חמשת העינויים, וכמו כן ענין שעיר המשתלח, וכן החוט אשר היה נהפך ללבן, וכל עבודת כהן גדול בבגדי הלבן אשר נהגו בזמן שבית היה קיים, היו מביאים את האדם לידי תשובה.

אך כידוע התשובה בימי ר"ה וביוהכ"פ הינה 'תשובה מיראה' מחמת אימת הדין ויראת היום, ותשובה מיראה הלא איננה עדיין בשלימות הרצויה, כי הזדונות נהפכים רק לשגגות, לכן העניק לנו השי"ת את חג הסוכות בו מתעלים אנו למדרגה נעלית יותר, ושבים אנו בתשובה שלימה מחמת גודל אהבתנו אליו, ואז נהפכים לנו כל הזדונות לזכויות, וכדבריו הידועים של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע בספה"ק 'קדושת לוי' על מאמר חז"ל 'ולקחתם לכם ביום הראשון - ראשון לחשבון עוונות, כי ביום ההוא יבוקש כל עוון וחסא כדי להפכם לזכויות,

השמים שתחילתו בראש השנה וסיומו ביום שמיני עצרת, והוא ענין 'בנין המלכות'.

נחזור לענין האמור לעיל, שעלינו לבאר את טיב סדר העבודות של מועדי חודש תשרי, ומדוע מעולה יום שמיני עצרת משאר הימים הקדושים.

הראוי והנכון, ועליהם לדאוג להחזיר את העולם לתיקונו אחר אשר נפגם מעת חטא עץ הדעת, וכמו שכאשר בונים בנין גשמי ישנו סדר לבנייה, ובונים קומה אחר קומה, כמו"כ בנין הבריאה החדשה נעשית שלב אחר שלב ע"י עבודתנו במועדי חודש תשרי, עפ"י הסדר אשר סידרו לנו מן

הצדיקים מול בעלי תשובה

אחת ישנה מעלה מיוחדת לבעלי תשובה כיון שכבר היו שקועים בקברות התאוה וכבר היו רגילים לדבר עבירה, ולמרות כן כבשו את יצרם הגדול והנורא, הרי זו גבורה עצומה אשר לא ניתן לתארה כלל, ועל בחינה זו נאמר 'במקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין', אך בבחינה אחרת ישנו מצב שצדיקים גמורים עומדים ממעל לבעלי התשובה, כיון שהצדיקים הללו מעולם לא פגמו את נשמתם.

וביאור הדבר הוא, כי למרות שמשבחים ומפארים את בעל התשובה, אשר היה רחוק מאוד ועכשיו נתקרב, וכוחות גדולים אשר לא יתוארו נדרשו ממנו בעת אשר בקע את שערי החושך וגילה את אור ה' בבחינת 'זרח בחושך אור לישירים',

מעלת צדיקים גמורים מול מעלת בעלי התשובה

הנה כפי שהזכרנו מתעוררים בני ישראל לתשובה שלימה במועדים שבחודש תשרי דרגא בדרגא, וראוי להתבונן בענינם של בעלי תשובה.

איתא בגמרא (ברכות לד:): 'א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן, כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים - עין לא ראתה אלוקים זולתך. ופליגא דר' אבהו, דא"ר אבהו מקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין'. ומבואר בספה"ק כי למרות שעפ"י פשטות הגמרא נחלקו האמוראים, ניתן לומר כי אלו ואלו דברי אלוקים חיים, ואין שום סתירה בין שני המימרות הללו. כי האמת הוא כדברי שניהם, אלא שבבחינה

עבירה, ידיו לא עשו פעולות אשר אינן רצויות לפני המקום, וכן בשאר אבריו וגידיו לא השתמש כי אם לעשות רצון קונו, ועליו ניתן לומר 'תוכו כברו', כי גם נשמתו הפנימית וגם אבריו החיצוניים קשורים ודבוקים אל צד הקדושה מימי נעוריו ללא היסח הדעת, ומעולם לא הוצרך לתקנם, ועל כן בענין זה מעלתו נשגבה יותר, כי גם אם בעל התשובה קרוב מאוד אל הבורא ית', מכל מקום מצד גופו ונשמתו ברור כי הצדיק מקודש יותר ממנו.

ובן אמרו (סוכה נג.) 'תנו רבנן, יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו אלו חסידים ואנשי מעשה, ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכיפרה את ילדותנו אלו בעלי תשובה, אלו ואלו אומרים, אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו'. ומפרש"י את הגדרת החסיד, וז"ל (ד"ה אלו חסידים) 'כל חסיד הוי חסיד מעיקרו'. והנה דברים אלו נאמרו בשמחת בית השואבה שנערכה בבית מקדשנו בחג הסוכות, וחג הסוכות הלא הוא זמן של תשובה מאהבה, ולמרות זאת אמרו בעלי התשובה יחד עם החסידים ואנשי המעשה 'אשר מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו', הרי לנו, כי כולי עלמא מודי שלכתחילה עדיף

ולכן זכה הוא לגילוי אור גדול ויקר, כי 'לית נהורא אלא דנפיק מגו חשוכא' ויתרון האור הוא מן החושך, מכל מקום לא יתכן להשוותו לצדיק גמור אשר מעולם לא חטא בסרך של עבירה, וקדוש מרחם הוא, וכל ימי חייו מימי נעוריו ועד אחרית ימיו מקשה אחת הם זהב טהור לעבודת ה', וכל כולו דבוק בבורא ב"ה ופרוש מהבלי עוה"ז, ובבחינה זו נחשב צדיק גמור יותר מבעל תשובה.

צדיק מעיקרא מעולם לא נאחז בו שום לכלוך של עבירה

וביתר בהירות ניתן להסביר את הדבר, כי ההבדל ביניהם הוא כך. הרשע אשר חזר בתשובה הרי מכל מקום פגם בנשמתו וחטא באבריו, ואכן בשעה שחזר בתשובה תיקן בכך את אבריו והעלה אותם אל צד הקדושה, ובפרט אם שב מאהבה, אשר אז נהפכים כל עוונותיו לזכויות, אך סוף כל סוף האברים הללו הכעיסו בעבר את הבורא, אלא שחסד עשה עמו הבורא ב"ה שמקרבו ומחבבו אחרי ששב בתשובה ותיקן את אבריו. אולם שונה ממנו הוא הצדיק, כי הצדיק מעולם לא השתמש עם אבריו אלא לעשות רצון קונו. בפיו לא דיבר מעולם דיבורים טמאים, עיניו לא הביטו ראיות אסורות, רגליו לא הלכו למקומות

מיוחדת, מכל מקום בבחינות אחרות עדיפים צדיקים גמורים מהם.

ובך פירשו צדיקי קמאי זי"ע את נוסח הזמר של ליל שבת קודש 'הוא אשר דיבר לעם סגולתו, שמור לקדשו מבואו ועד צאתו', כי 'דיבר' מרמז על מנהיג ישראל מלשון 'דבר אחד לדור', ורמז יש כאן שבשעה שבחרים מנהיג על עדת ה' - 'הוא אשר דיבר לעם סגולתו', אזי יבחרו באיש אשר 'שמור לקדשו מבואו ועד צאתו' משומר הוא בכל מיני קדושות עליונות, כי רק צדיק שלא פגם מעולם ראוי לשמש כמנהיג לעם סגולה, ורק במחיצתו יוכלו עדת ישראל לקנות שלימות לנפשם ולהתבשם מאור קדושתו וטהרתו.

'בחיר האבות' - מעלת יעקב אבינו כמעלת צדיק מעיקרא

ובזה מתבאר ענין נפלא, כי הנה המתבונן יראה שהקשר אשר ישנו לבני ישראל עם יעקב אבינו הוא בתוספת וביתרון מעלה מהקשר עם שאר האבות הקדושים, ולכן נקראו 'בני ישראל' על שמו של ישראל, סבא, וישראל הוא הלא עיקר שמו, וכמו שנאמר 'לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל', ועליו נאמר 'כי חלק ה' עמו, יעקב חבל נחלתו'. וכן נראה מלשון הפסוק (ויקרא כו, מב)

יותר להיות בבחינת 'חסיד מעיקרו' שלא חטא כלל.

עוד מצינו שכאשר התפללו יצחק אבינו ורבקה להיפקד בזרע, נאמר 'ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא, ויעתר לו ה'', וברש"י 'ויעתר לו. לו ולא לה, שאין דומה תפלת צדיק בן רשע לתפלת צדיק בן צדיק'. הרי לנו כי צדיק בן צדיק מעולה יותר, כיון שמקורו טהור ונקי, ומעולם לא אחז בו שום לכלוך, משא"כ לעומתו צדיק בן רשע, אעפ"י שאין הוא אשם כלל במעשי אבותיו, מ"מ יש בו אחיזה של לכלוכי עבירה.

ראוי ונכון לידבק באיש שקדוש וטהור מבואו ועד צאתו

וראיה מוכחת לדבר, כי הלא בספרי הקודש של כל גדולי הדורות מצינו רבות אודות חשיבות הענין להידבק בצדיקי אמת בדבקות ובהתבטלות, וכמה מעלות טובות לנשמתו של אדם כשמתחבר לצדיק אמת, ואילו לא מצינו ענין של דביקות בבעלי תשובה, ומעולם לא נשמע כזאת שחובה על כל אחד לחפש ולתור אחר בעל עבירה אשר שב בתשובה שלימה ולהידבק בו, אלא על כרחך, כי למרות שבעלי תשובה עומדין במקום גבוה ונעלה מאוד, ובענין זה זכו הם למעלה

עליו שלא ראה קרי מימיו, כי כל ימיו היו בקדושה משומרת ללא שום עירוב של רע. ולכן נקרא יעקב אבינו בשם 'בחיר שבאבות'.

מסיבה זו נאמר עליו (ישעיה כט, כג) 'והקדישו את קדוש יעקב', כי מידת הקדושה אשר בה אין שום רע וטומאה מתייחסת דוקא אל יעקב אבינו, וכן פרשו בספרים את דברי הגמרא (מגילה יז:) כי שלושת הברכות הראשונות שבשמו"ע מרמזות על שלושת האבות, וברכת 'אתה קדוש ושמך קדוש' מרמזת על קדושת יעקב אבינו, והרמז בדבר הוא, כי אצל יעקב מצינו את ענין הקדושה ועליו נאמר והקדישו את קדוש יעקב. וכן אמרו בגמרא (שבת דף קלז) שאחרי המילה מברכים ברכת 'אשר קידש ידיד מבטן, וחוק בשארו שם, וצאצאיו חתם באות ברית קודש', וכתבו התוס' (ד"ה ידיד) שבברכה זו מרומזים שלושת אבותינו, 'ידיד' היינו אברהם, 'חוק' היינו יצחק, ו'ברית קודש' היינו יעקב, הרי לנו כי מידת הקדושה מתייחסת אל יעקב אבינו.

בכך ניתן להבין את דברי הגמרא (בבא מציעא פד.) 'שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון', כי אדם הראשון בחטא עץ הדעת הרי הביא את ענין הרע לעולם, ומאז

'וזכרתי את בריתי יעקב, ואף את בריתי יצחק, ואף את בריתי אברהם אזכור', שבראש ובראשונה מזכיר הכתוב את הברית עם יעקב אבינו, ואח"כ עושה את אברהם ויצחק כטפלים לגביו, וכמו שנאמר עליהם 'ואף' שהוא לשון של תוספת. והענין צריך ביאור והבנה.

ומבואר בספרים הק', כי אברהם ויצחק ירדו לעולם כשהעולם היה מלוכלך בחטאים רבים, בראש החטאים עמד חטא עץ הדעת ואח"כ חטאותיהם של דור המבול ודור ההפלגה, וכן חטאיו של תרח אבי אברהם, ובעל כרחם נמשך אצל אברהם ויצחק איזו ענין של רע אשר נדבק בהם מחמת חטאי אבותיהם והדורות הקודמים, ואכן בגודל קדושתם ביררו אברהם ויצחק את חלק הרע מחלק הטוב, ועל כן כידוע יצא מאברהם אבינו בנו ישמעאל ומיצחק עשיו הרשע, כי בכך ביררו והפרידו בין הטוב ובין הרע.

אך לעומתם, אצל יעקב אבינו כבר לא היה שום רושם של רע. יעקב אבינו היה הדור השלישי מאבות הקדושים בבחינת 'עם תליתאי', ואחר שאבותיו הקדושים עסקו בבירור חלקי הרע כבר נולד הוא בקדושה ובטהרה, ולכן היתה מיטתו שלימה, ללא שום פסול, וכן אמרו

אבינו היא שמעולם לא היה לו עסק עם חלקי הרע, ומעלתו כצדיק מעיקרא אשר גופו קדוש בקדושה עילאית מנעוריו ועד ימי אחריתו, ועל שם מעלה חשובה זו נקרא יעקב 'בחיר האבות', ועל כן מבקשים לייחס את בני ישראל דוקא אל יעקב אבינו.

'ויותר יעקב לבדו' -
חלק הטוב לבדו

ענין זה גם מרומז בדברי המדרש שהובאו לעיל 'מה הקב"ה כתוב בו ונשגב ה' לבדו, אף יעקב ויותר יעקב לבדו... פירוש, כשם שאצל הקב"ה לא שייך ח"ו שום ענין של רע וכדכתיב (תהילים ה, ה) 'לא יגורך רע', ובמקום השראת שכינתו מצויים רק חלקי הקדושה והטוב, ועל כן כתוב 'ונשגב ה' לבדו' - ללא שום ענין רע, כמו"כ ניתן לומר על יעקב אבינו 'ויותר יעקב לבדו' - לבדו במידת הקדושה ללא שום ענין של רע.

כידוע נעשה עירוב טוב ורע, ותפקידנו היא עלינו לברר את הטוב מן הרע עד לעת תיקון השלם, אך יעקב אבינו אשר זכה להיות בבחינת צדיק מעיקרא שאצלו לא שייך שום ענין של רע, הרי מבחינתו נחשב כאילו לא אירע מעולם חטא עץ הדעת, כי הלא לשיטתו אין שום מציאות של רע, ועל כן נעשה על ידו תיקון לחטא עץ הדעת, ועל כך אמרו 'שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון' כי עפ"י בחינתו של יעקב אבינו נחשב אדם הראשון כפי שהיה קודם החטא.

הוי אומר, אברהם ויצחק התעסקו בעל כרחם עם חלקי הרע שהיו בעולם לתקנם ולבררם מן הטוב, וכדוגמת בעלי התשובה וצדיק בן רשע אשר למרות מעלותיהם ומדרגותיהם המיוחדות, סוף כל סוף יש בהם אחיזה של עניני רע אשר הצריכו תיקון. אך מעלתו של יעקב

המעלה המיוחדת של שמיני עצרת

סוכות עוסקים בני ישראל בעבודת תיקון חלקי הרע, והיינו, שימים אלו ניתנו לכל יהודי ויהודי לתקן את החלק הרע שבו, ועל כל אחד לפשפש ולמשמש במעשיו ועליו

מעלת ישראל בראש השנה יום כיפורים וסוכות - כבעלי תשובה אותו ענין ממש מצינו בעבודת המועדים של חודש תשרי. כי בראש השנה ויום הכיפורים וכן בז' ימי

מרמזים כידוע על ע' אומות העולם, ואותן אומות העולם אשר רצו להיכנע אל צד הקדושה קיבלו את חיותן מהקרבות הללו, ולעומתן אותן האומות אשר לא רצו להיכנע אל צד הקדושה, עליהן דרשו חז"ל (והובא ברש"י במדבר כט, יח) 'פרי החג שבעים הם, כנגד ע' אומות עובדי גילולים שמתמעטים והולכים, סימן כליה להם'. הרי לנו, כי הכוונה הפנימית של הקרבת פרי החג בבית המקדש היתה לברר בין חלקי הרע לחלקי הטוב המצויים אצל אומות העולם.

המורם מכל האמור, כי בימי ראש השנה, יום הכיפורים וחג הסוכות עוסקים ללא הרף בתיקון חלקי הרע בתשובה ומעשים טובים, ובימים אלו נחשבים אנו כבעלי תשובה העוסקים בתיקון הרע.

שמיני עצרת - כולו טוב ללא שום מציאות של רע

אך שונה לחלוטין הוא יום שמיני עצרת. כי הלא איתא בספיה"ק 'ליקוטי תורה', שביום שמיני עצרת אין שום זכר ורושם לענין של רע, וגם אלו שנכשלו בדבר עבירה, אין עליהם לעסוק ביום זה בבירור חלקי הטוב מחלקי הרע, כי על פי משמעותו הפנימי של שמיני עצרת אין שום מציאות של רע, ולכן נחשבים ביום זה כל בני ישראל בכלל

לראות היכן ובמה נכשל בשנה שעברה, ואחר שבדק במעשיו ומצא את הרע שבו ביכולתו לתקנו ע"י תקיעת השופר בר"ה, וע"י חמישה העינויים שביהכ"פ, ובכך אנו מתקנים ומזככים את חלקי הרע שבקרבתנו, עד שנעשים אנו לבעלי תשובה גמורים.

בעבור ימים אלו נכנסים לז' ימי הסוכות אשר עבודת ימים אלו היא ג"כ בתשובה, לשוב לפניו ית' בתשובה מאהבה, לתקן את כל חלקי הרע ולהפכם לטוב בבחינת 'זדונות נעשים כזכויות', וכרמז שאמרו צדיקים על ענין 'בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר', שללמדנו בא כי בחג הסוכות מכניסים אל קדושת הסוכה אף את הפסולת של כל השנה, כי בסוכות מעלים את הפסולת וכל עניני הרע לצד הקדושה.

גם מצות נטילת ד' מינים מורה על עבודה זו, כי כוונת הנענועים היא כידוע להכניס דעת דקדושה אל מידות האדם. והיינו, כי ישנן מידות טובות וישנן גם מידות רעות, וע"י הנענועים מבררים את חלק הטוב שבמידות מן חלקי הרע.

כמו כן קרבות החג שהקריבו בבית המקדש בסוכות מורים על עבודת בירור הטוב מן הרע, כי פרי החג אשר פחתו והלכו מיום ליום

אין מתעסקים כלל עם שום ענין של רע, עד שנחשבים כולנו כצדיקים גמורים, כאילו לא חטאנו מעולם, ועל כן מעולה יום שמיני עצרת יותר מכל מועדי חודש תשרי, וכדוגמת מעלתם של צדיקים גמורים על פני מעלתם של בעלי תשובה.

סעודה קטנה - כי עיקר ההנאה הוא הקירוב מתוך היבה

על פי הענין האמור יובן ביאורו של הרה"ק בעל 'בני יששכר' בספה"ק על דברי הגמרא 'משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו, עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך', וזל"ק (תשרי מאמר יג אות א) 'אבל המשכיל על דבר סוד שמיני עצרת הוא עיקר יום הנרצה ליחודא שלים, וזהו הנרצה - עשה לי סעודה קטנה, שלא להאריך בהנאת הסעודה, כי אני מבקש לעשות הסעודה בחפזון, כי רצוני ליהנות ממך כביכול בקירוב בשר, ולא יתערב זר בשמחתנו'.

והיינו, כי בשמיני עצרת מחמת 'יחודא שלים' מבקש הקב"ה למהר בסעודה, ואין לו צורך להרבות במצוות ובתיקונים דוגמת השופר וארבעת המינים וכדו', כי רצון הקב"ה ביום זה ליהנות כביכול מבני ישראל בקירוב בשר, וכפי שאמרנו

ובפרט כצדיקים גמורים אשר מעולם לא פגמו ולא חטאו.

מסיבה זו מובא בזוה"ק כי 'יעקב רישא לחדוותא' בשמיני עצרת, כי הלא כאמור לעיל מעלתו של יעקב אבינו היא שלא היה בו שום ענין של רע בבחינת 'ויותר יעקב לבדו', ועל כן נקרא 'בחיר שבאבות' ובגין כך שגבה מעלתו על אברהם ויצחק. וכיון שגם יום שמיני עצרת מתייחד בבחינה זו שאין בו שום ענין של רע, וביום זה מתגלה אצל כל יהודי מעלתו של יעקב אבינו וכלשון הפסוק שקוראים בתורה בשמיני עצרת 'וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב', וא"כ נאה ויאה לו ליעקב אבינו לקחת חלק בראש בעת שמחת היום.

מעלת שמהת תורה - כמעלת צדיקים גמורים

בעת יאירו דבריהם הקדושים של צדיקי הדורות אשר הפליגו רבות במעלת יום שמיני עצרת, עד שהחשיבוהו לשיא הפסגה של כל ירח האיתנים, כי אכן ימי ר"ה יוהכ"פ וסוכות נעלים הם מאוד, וכל יהודי מתרומם בימים אלו למדרגות גבוהות בתשובה ותיקון המעשים, אך סוף כל סוף בימים אלו עובדים אנו עם חלקי הרע וזוהמת החטאים, ועל כן כבעלי תשובה נחשבנו, אולם גבוה ונעלה הוא יום שמיני עצרת, בו

עלינו רק להרבות בשמחה על גודל האהבה והחיבה שאנו זוכים לראות מאת הבורא ית"ש.

שמיני עצרת ביום השמיני - מעלת היום היא מעל לכח הטבע

אחר הדברים האלו יתבאר הענין שיום שמיני עצרת נחשב מצד אחד לסיום של ימי סוכות, ומצד שני נחשב הוא לרגל בפני עצמו.

וביאור הענין, כי ידוע כי המספר שבע מורה על כח הטבע, והם ז' ימי הבנין אשר מקורם משבעת ימי בראשית, וכן הוא ענין ז' כוכבי לכת וכדו', ואילו המספר שמונה מורה על דבר שהוא מעל לכח הטבע, [ובספרי מהר"ל מוזכר רבות יסוד זה].

בכך מבאר בספר 'סוד ישרים' את עומק מהותו של שמיני עצרת לעומת ז' ימי הסוכות. כי בז' ימי הסוכות מתקנים את חלקי הרע בכח התשובה, ולכן מספר ימי הסוכות הוא שבעה, כי התשובה הינו כח שבתוך הטבע, ולמרות שהתשובה קדמה לעולם, אך בשעת הבריאה הטביע הקב"ה את כח התשובה בתוך טבע הבריאה, ומאז נקבע בסדר העולם כי כל אשר ישוב בתשובה שלימה, ושב ורפא לו. וכיון שכח התשובה הוא בתוך טבע העולם, על כן ניתנו לנו ז' ימי

שמעלת הצדיקים על פני מעלת בעלי התשובה היא, כי מעולם לא פגמו באבריהם וגידיהם, ועל כן מקודש גופם בקדושה עליונה, וכן הוא גם ענין שמיני עצרת בו נחשבים כל בני ישראל כצדיקים גמורים, ולכן רצונו ית' ליהנות מהם בקירוב בשר דייקא.

ובנו הרה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע ביאר ברמז את המנהג למעט באכילה בסעודה שלישית בשבת קודש ע"פ המבואר במסכת כתובות שהמפרנס את אשתו ע"י שליש מחויב לתת לה מזונות כשיעור המפורט שתיקנו לה, אך כאשר אוכל עמה יחד אינו מחויב לזונה באותו שיעור, ולכן כאשר זוכים בסעודה שלישית לקירבת אלוקים לי טוב, אזי אפשר למעט באכילה. ודבריו אלו הם ממש כדברי אביו הרה"ק בעל 'בני יששכר' זי"ע בביאור בקשת הקב"ה על שמיני עצרת 'עשה לי סעודה קטנה', כי אין הנאת הסעודה העיקר, אלא הנאת הקירבה בשעת היחוד.

ובן דרשו בגמרא (סוכה מח.) 'והיית אך שמח - לרבות לילי יו"ט האחרון', וביאר הגה"ק בעל 'חתם סופר' זי"ע את הכוונה, כי בשמיני עצרת מחמת הקירבה העצומה השוררת בין קודשא בריך הוא וכנסת ישראל, אין צורך בשום מצוה מיוחדת, אלא 'והיית אך שמח' -

הטבע, ועל כן יהיו בכינור של אותם ימים ח' נימין, כי מספר השמונה מסמל את הכח שמעל לטבע.

הוא אומר, שמיני עצרת החל ביום השמיני מרמז על מעלת ישראל ביום זה, ודומים אנו בשמיני עצרת למעלת בני ישראל לעתיד לבוא, כי כשם שלעתיד לבוא יתוקנו כל הפגמים והחטאים עד אשר לא יזכר שום רושם מן החטאים ונעמוד כולנו אז במדרגת צדיקים גמורים, כן עתה ביום שמיני עצרת זוכים אנו למדרגה זו, וזהו על ידי שביום זה מאיר עלינו אורו של יעקב אבינו בחיר האבות, אשר בקדושתו אף גרם שיחשב כאילו לא חטא אדם הראשון מעולם, וכענין שאמרו 'שופריה דאדם הראשון', והיינו מעין שופריה דאדם הראשון, והיינו כשופריה דאדם קדמאה לפני החטא.

הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע מפרש בכך את הפסוק אשר קוראים בקריאת שמיני עצרת 'אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה', והיינו אשרי להם לישראל אשר זוכים בשמיני עצרת למעלות גבוהות אלו, והכתוב אומר לנו 'מי כמוך עם נושע בה', דע לך כי השפעת מעלות אלו מאת ה' היתה זאת, ולא מכוחותיו הטבעיים של האדם, כי על פי דרך הטבע לא ניתן להפך בעלי תשובה לצדיקים גמורים, אלא שישראל עם

הסוכות בהם עלינו לתקן בכח התשובה את חלקי הרע.

אך כעבור ז' ימי סוכות נכנסים ליום השמיני, יום שמיני עצרת שהוא למעלה מן הטבע. ועומק הענין הוא, כי הלא ביום זה מתעלים בני ישראל למדרגת צדיקים גמורים שאין בהם שום רושם מן החטאים, והרי דבר זה אינו מובן בשכל אנושי, וע"פ דרך הטבע אי אפשר להבין כיצד יתכן כי בשבוע הקודם היה עלינו לתקן את החטאים ובהגיע שמיני עצרת אין אנו נחשבים כבעלי תשובה אלא כצדיקים גמורים אשר מעולם לא חטאו ומעולם לא פגמו. אלא ברור כי ענין זה אינו כח טבעי, אלא כח מיוחד למעלה מן הטבע שמאיר בדרך נפלא ביום הקדוש הזה, שזהו בחי' שמיני.

ולכן למרות ששמיני עצרת הינו המשך מצד הסוכות, אך מכל מקום יש בו ענין מיוחד שהוא למעלה מן הטבע, ובכך נחשב הוא כרגל בפני עצמו.

בענין זה ביארו בספה"ק את דברי חז"ל שהכינור שהיה בבית המקדש היו בו ז' נימין, ואילו הכינור של ימות המשיח יהיו בו ח' נימין, והסבר הפנימי הוא, כי לעתיד לבוא בעת התיקון השלם נזכה כולנו יחד למעלות גבוהות מאוד מעל לכוחות

להילחם עמם, ואחר שהכניעו החיילים את שונאי המלך, אומר להם המלך, כעת חזרו על עקבותיכם, כי אחר שהכנעתם את האויבים אין לי צורך לא בכם ולא בכלי המלחמה שבידכם, אדרבא מכבוד המלך הוא להגיע אל אוהביו ללא כלי מלחמה, אלא מתוך נחת ושלוה, ואז בהגיעו אל אוהביו מתייחד המלך עמהם באהבה רבה.

כמו כן בימי הסוכות ישנם כוחות הרע אשר צריך להכניעם ע"י הד' מינים המכונים 'מאני דקרבא', ואחר שהכניעו אותם, אומר המלך - מלכו של עולם, מעתה אין צורך בכלי הזיין הללו, וברצוני להתייחד עם כנסת ישראל מתוך כף מלוא נחת.

הניסיונות של הצדיקים ושל פשוטי העם - אין בהם שום דמיון

ועדיין צריך ביאור נוסף בענין זה, כדי להמחישו היטב וכדי שאכן נרגיש את כף הנחת של שמיני עצרת, ונבארהו ביתר בהירות עפ"י הקדמה קצרה.

השי"ת ברא בעולמו קומה שלימה של ענינים טובים, והיינו, תורה ומצוות, מעשים טובים, קדושה וטהרה, אהבת ה' ויראת ה', דבקות בו ית', מידות טובות, נשמה טהורה וכו'. מאידך גיסא, זה לעומת זה עשה

נושע בה' הוא, ועל כן מושיעו ה' למעלה מכח הטבע.

שמיני עצרת - כף של נחת

כתוב (קהלת ד, ו) 'טוב מלוא כף נחת ממלוא חפנים עמל', ודרשו חז"ל 'מלוא כף נחת' זהו שמיני עצרת, 'ממלוא חפנים עמל' אלו ז' ימי סוכות. ומבאר בספר 'סוד ישרים' על פי אותו יסוד, כי בז' ימי הסוכות עלינו לעמול בעמל רב לברר את הרע מן הטוב ע"י מצוות החג, אולם בשמיני עצרת זוכים אנו למלוא כף נחת, כי אין נדרשת מאתנו שום עבודה של עמל ויגיעה בבירורים ותיקונים, כי הלא בשמיני עצרת אין שום מציאות של רע.

ודומה מעלת יום זה כעין מעלת יום שבת קודש אשר הוא יום מנוחה מעמל, והמענג את השבת זוכה לנחלה בלי מצרים בזכות יעקב אבינו אשר זכה לנחלה בלי מצרים, כמו כן הוא יום שמיני עצרת, יום של מנוחה ותענוג, יום של מלוא כף נחת, מכוחו של יעקב אבינו 'רישא לחדוותא'.

משל למה הדבר דומה, למלך אשר רצה להגיע אל אוהביו, אך נודע לו כי בדרך אורבים לו שונאיו וחפצים הם להמיתו, על כן לקח המלך עמו חיילים וכלי זיין בידם כדי

לפניו ענין אשר הוא בבחינת דקה מן הדקה, כי רק על ענינים כאלו יש להם לצדיקים בחירה, לבחור בטוב ולמאוס ברע.

כמו כן ניתן לראות בצד ההפוך. כי הנה גם אנשים פשוטים אשר כל ימי חייהם מצויים הם בניסיונות קשים, ופעמים רבות נכשלים הם בעוונות ובוחרים ברע, מכל מקום מצויים גם אצלם דברים אשר על כך אין להם כלל בחירה. וכגון, אצל רוב בני אדם מן הישוב אין כלל ניסיון לרצוח בן אנוש עבור בצע כסף או עבור דבר אחר, וכאשר תגיע אליהם שאלה בעניני רציחת נפש לא תידרש מהם כלל בחירה בטוב, כי הלא אין להם כלל ניסיון בדבר, הגם כי בעולם התחתון נמצאים אינשי דלא מעלי שמסוגלים לרצוח נפשות עבור בצע כסף.

הרי לנו, כי הגדרתו של הרע תלוי מאוד במהותו של האדם, ולא הרי הרע של הצדיק כהרי הרע של אנשים פשוטים, ולא הרי הרע של אנשים פשוטים כהרי הרע של רוצחי נפשות, ונמצא שיתכן ענין אחד אשר אצל אחד יכונה בשם רע ותידרש ממנו עמידה בניסיון כדי שיבחור בטוב וימאוס ברע, ואצל השני לא יהיה בכך שום שעת ניסיון ובחירה.

האלוקים, והשי"ת אף ברא עניני רע, כגון יצר הרע, שטן, סטרא אחרא, טומאה, תאוות רעות, מידות מגונות, וכל הזוהמה המצויה ברחובות ובשווקים.

מובן לכל בר דעת כי קרבתו של האדם לעניני הטוב או להיפך לעניני הרע תלויה במהותו. כי למרות שלכל אחד ואחד אכן ניתנה הבחירה לבחור בטוב או ברע, אך מכל מקום לא הרי הרע של אנשים שפלים ופחותים כהרי הרע של צדיקי מעלה, כי אותם הענינים הנחשבים אצל אנשים שפלים כעניני רע שצריכים להתגבר עליהם, הנה לגבי הצדיקים אין שום ניסיון בענינים אלו וכמאן דליתנייהו דמי. וכמו"כ ענינים אשר מכונים אצל הצדיק בשם רע, רחוקים הם כרחוק מזרח ממערב מעניני הרע של שאר אנשים. ודוגמה לדבר, הלא כאשר אדם פשוט מתנסה באיסור של תורה או איסור דרבנן, עליו להחליט האם בוחר בטוב או חלילה ברע, אך ברור לכל, כי אצל צדיק קדוש אין ענין זה נחשב לניסיון של טוב ורע, כי מחמת גודל קדושתו אין לו כלל שני צדדים בשאלה של דבר איסור, וניתן לראות בחוש שבענינים אלו כאילו ניטלה הבחירה ממנו, ואם ירצה היצה"ר להעמידו בניסיון ולפתותו לענין רע, יצטרך להביא

יפטפט בלשונו הנלוו כמובן, אלא גם עם שאר אנשי הבית הנמצאים שם אז לא ישיח דיבור אחד של גסות. והסבר הענין, כי מחמת גודל יראת הכבוד שחש בבית הצדיק, אין בו כלל תאוה וניסיון לדבר בגסות, וכאילו שבאותה שעה נרדמו אצלו חלקי הרע התלויים בדיבור.

אתה הראית לדעת, כי אין הגדרה ברורה לענין הרע, והדבר משתנה מאדם לאדם ואף באותו אדם משתנה הדבר מזמן לזמן, עד שיתכן כי במצבים שונים כאילו נעלמים ונרדמים חלקי הרע שבאדם.

שמיני עצרת - שעת מנוחה ונחת מעניני הרע

השי"ת העניק לנו מועדים קדושים, בהם מאיר לנו השי"ת באור יקרות, וקדושת המועדים חופפת על כל איש מישראל, ובכל חג ומועד זוכים אנו להשפעות המיוחדות לאותו חג.

הנה נאמנים עלינו דברי הזוה"ק כי ביום שמיני עצרת מתייחד הקב"ה עם כנסת ישראל, ונעשה אז יחודא שלים, ואם כן, הרי מצויים אנו ביום זה בשעת יחוד וכדוגמת חתן המתיחד עם כלתו בחדר היחוד. הנה כי כן מבואר היטב מדוע אין שום ענין של רע בשמיני עצרת, כי כפי

עניני הרע תלויים בערך המצב והזמן בנוסף לכך, הגדרת הרע תלויה מאוד בזמן, כי ישנם ענינים אשר בזמן אחד יחשבו לענין רע אשר יהיה על האדם ניסיון בכך, ובזמנים מסוימים לא יהיה לו בכך שום ניסיון. וכגון מי שמידותיו מגונות מאוד, והוא מרבה לכעוס ולהתקוטט, אמנם ברור לכל שביום שהוא חתן בשעת חופתו או בחדר הייחוד אין לו כלל ניסיון לכעוס על כלתו, וכן בשעת החתונה בוודאי אין לו שום נטיה להתקוטט עם חמיו, ואף אם כעבור חצי שנה מנישואיו כבר נדרשו להשכין שלום בביתו, מכל מקום ביום חתונתו בוודאי לא היתה לו שום נטיה למחלוקת. זאת אומרת שגם מי שבתוכיותו מצוי בו ענין רע של מחלוקת ורגזנות, מ"מ גם אצלו יש זמן מסויים כאילו נרדם הרע לחלוטין, וכאילו הבחירה בענין זה ניטלה ממנו.

כמו כן ניתן למצוא איש אשר רגיל לדבר דיבורים גסים ואסורים, וכמעט שאין ביכולתו לעצור את שטף דיבורו הגס, ומכל מקום כאשר יכנס לחדרו של רבו להזכיר את עצמו לטובה ולהגיש לפניו 'קוויטל', אזי אף ישהה בקודש פנימה דקות ארוכות יהיה כאילם לא יפתח פיו, וכל דיבוריו באותה שעה יהיו בנימוס ודרך ארץ, ולא זו בלבד שעם רבו לא

עניני הרע מתבטלים מאליהם, הלא אין לך כף נחת גדולה מזו, שיזכה כל אחד למנוחת שלום ושלוה והשקט ובטח מכל עניני הרע, ולכן מכונה שמיני עצרת בשם 'טוב מלוא כף נחת', ולעומת זאת, ז' ימי הסוכות מכונים בשם 'מלא חפניים עמל', כי בחג הסוכות עלינו להתעסק עם הרע, לתקנו ולבערו, וכן מוטלת עלינו עבודה להכניס את הדעת דקדושה אל כל המידות ולו' הקצוות ע"י עבודת הנענועים, וכמו כן עלינו לתקן את הפסולת של גורן ויקב, ואכן עבודות אלו נעימות הן, אך יש בהן עמל וטורח.

המשל שהזכרנו לעיל, שחתן בשעה שמתייחד עם כלתו נרדמים להם כל עניני הרע המצויים בו, אף עתה בשמיני עצרת מתייחדים אנו עם הבורא ב"ה ונרדמים מאליהם כל עניני הרע, עד שנעשים אנו כבחינת 'צדיק מעיקרא' וכמעלת יעקב אבינו בחיר האבות, אשר הוא 'רישא לחדוותא' ביום זה.

זוהי כוונת המדרש עה"פ 'טוב מלוא כף נחת, ממלוא חפניים עמל' בדורש את כף הנחת על שמיני עצרת ואת העמל על ז' ימי סוכות. כי אם שמיני עצרת הוא זמן של 'יחודא שלים' בין קוב"ה וכנסת ישראל, וכל

שמיני עצרת בסיום הימים הקדושים

פירות. כמו כן בר"ה ויוהכ"פ וכן בחג הסוכות עובדים אנו עבודת עבודה במצוות ותפילות היום, אך פעולת הקליטה נעשית ביום שמיני עצרת.

שמיני עצרת - הפיכת אור המקיף
לאור פנימי

וביתר עומק, הנה ידוע כי ישנם שני סוגי אורות. יש אורות פנימיים המאירים בתוך האדם, ואורות אלו הם בבחינת 'ממלא כל עלמין', ויש אורות מקיפים שהם למעלה ממדרגת

שמיני עצרת - שעת הקליטה של כל עבודות חודש תשרי

יתר על כך מבואר בספרים הק' כי 'עצרת' הוא מלשון קליטה, לרמז כי שמיני עצרת עוצר בקרבו וקולט בתוכו את כל העבודות הקדושות שערכו בני ישראל בראש השנה, יום הכיפורים וז' ימי הסוכות.

משל למה הדבר דומה, לזרע אשר זורעים באדמה, אשר רק כעבור כמה ימים נקלט הזרע באדמה, ואז באפשרותו להצמיח אילן ולהוציא

חודש תשרי. והיינו כי במועדי קודש אלו זכו בני ישראל להשיג השגות נפלאות ולקבל השפעות רבות, כי בימי ר"ה ויהכ"פ השפיעו מלעילא מידת היראה, שעל כך מרמז הכתוב 'שמאלו תחת לראשי', ואחר כך בז' ימי סוכות השפיעו מן השמים את מידת האהבה וכמרומו בהמשך הכתוב 'וימינו תחבקני', ובהגיע עת שמיני עצרת מתעוררים מחדש אצל בני ישראל כל האורות והקדושות שזכו עד עתה, ובבת אחת מקבלים ביום זה את מידת היראה של ר"ה ויהכ"פ ואת מידת האהבה של חג הסוכות.

נמצאת אומר, ששמיני עצרת ממוזג ממידת היראה ואהבה, ועל כן נהגו בתפוצות ישראל לומר קטעים מתפילת היום בנעימת הימים הנוראים, וכגון הפסוקים 'שמע ישראל' 'אחד אלוקינו' 'גדלו' שאומרים לפני קריאת התורה, וכן חלק מהקריאה, והיו אף מקומות שנהגו לומר 'המלך' בנוסח ונעימת הימים הנוראים, ומאידך גיסא, שאר חלקי התפילה נהגו לומר בנעימה שאמרו בסוכות וככל מועדי השנה.

הרי לנו כי שמיני עצרת הינו כחזרה על כל האורות של מועדי חודש תשרי, וביום זה נקלטים היטב כל האורות אצל בני ישראל. ונוכל

האדם, והם משפיעים על האדם בבחינת 'סובב כל עלמין'.

והנה איתא בזוה"ק שבז' ימי סוכות, בעת ישיבתנו בסוכה משפיעים עלינו מלמעלה אורות מקיפים. והוסיפו על כך בספרי קודש, כי ביום שמיני עצרת כאשר יוצאים מן הסוכה ונכנסים אל הבית פנימה, או אז נקלטים בנו האורות המקיפים עד שנהפכים לאורות פנימיים.

כדי לשבר את האוון, יש לדמותו לרופא אשר נותן לחולה סממנים לחיזוק גופו, ולמרות שמדובר בסממנים חזקים וחרिפים אין ביכולתם להשפיע בתחילה אלא השפעה מועטת, וככל שעוברים הימים והגוף מתחזק, אזי גוברת ומתחזקת השפעת הסממנים. האורות הנשפעים במועדי חודש תשרי, אשר למרות רום קדושתם אין ביכולתם להשפיע באופן חזק ותקיף מחמת חולשת העוונות, אך בהגיע יום שמיני עצרת, כבר התחזק כל אחד בכוחות קדושים, ואז ניתן לזכות להשפעות הימים בחוזק ובתוקף, עד אשר האורות המקיפים נעשים לאורות פנימיים.

שמיני עצרת - חזרה על כל העבודות שבהודש תשרי

בספח"ק אף מובא כי יום שמיני עצרת הוא כעין חזרה על כל מועדי

ובסוכות ע"י הישיבה בסוכה ונטילת ד' מינים וכן עבודת הקודש בהושענא רבה, זוכים הם שוב פעם ביום שמיני עצרת, אלא שאז היו עבודות הללו בדרך עמל ע"י עמל המצוות, ובשמיני עצרת אין צורך לא בשופר ולא בתענית, לא בד' מינים ולא בסוכה, כי ביום זה מתייחד הקב"ה עם כנסת ישראל בבחינת 'יחודא שלים', וכל חלקי הרע נעלמים ונסתרים לגמרי עד שנחשבים אנו כצדיקים גמורים בבחינת 'עין לא ראתה אלוקים זולתך' וכמעלת יעקב אבינו בחיר האבות, ועל כן אין לו צורך מאתנו בריבוי של מצוות ופעולות, ומספיקה לו ית' סעודה קטנה.

אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים

זהו הביאור בדברות קדשם של הצדיקים זי"ע שאמרו שהתכלית הנרצה של כל עבודת חודש תשרי היא להגיע לאמירת 'אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו', פסוק זה נאמר על שעת מתן תורה, ומדרגת כלל ישראל בשעת מתן תורה היתה גם כן בדרך למעלה מהטבע, כי אחר שספרו שבעה שבועות המרמזים על ז' ימי הבנין, אזי ביום החמישים שהוא למעלה מהטבע קיבלו בני ישראל את

להמשיל את הענין לאחד אשר לומד סוגיא לאורכה ולרוחבה ומקיף את הנושא מכל הצדדים, כאשר בתחילת הסוגיא הינו לומד את שורש הדברים בגמרא עם הראשונים והאחרונים, ואח"כ הוא עובר אל השו"ע ונושאי הכלים, ואחר שהרבה ללמוד את הענין עליו לחזור על כך בחזרה קצרה, כדי שיהיה הענין מסוכם אצלו כראוי וכמונח בקופסה, ואז אחר שחוזר על הכל מרישא עד גמירא קולט הוא במוחו לראשונה בבהירות את כל מה שלמד עד עתה דבר דבור על אופניו. כמו כן כאשר כל האורות והקדושות אשר היו מנת חלקנו בימים הנוראים ובימי הסוכות חוזרים על עצמם בשמיני עצרת, אזי נקלטים הם היטב בקרבנו. ולאמיתו של דבר אין המשל דומה כ"כ לנמשל, כי בשמיני עצרת נעשית פעולת החזרה לבדה מכח מעלת היום, והשי"ת הוא הגורם שיקלטו כל אורות החודש ביום אחד למעלה מדרך הטבע בבחינת 'שמיני' שהוא למעלה ממספר ז' המרמז על שבעת ימי הבנין שבטבע, אך לשבר את האוון הבאנו את הדברים.

הוי אומר, כל מה שזכו בני ישראל בראש השנה ע"י מצות התקיעות ותפילות היום, וביוהכ"פ ע"י ה' העינויים וכל עבודת היום,

עצרת מוסיפים בו קדושה על קדושה וקובעים בו את יום 'שמחת תורה' לסיום והתחלה חדשה של קריאת תורתנו הק'.

והענין מה שמתחילים בו את התורה הק' הוא, כי אע"ג שמצוות מעשיות אי אפשר לעשות אלא בזמן שהמצוה נוהגת, אולם התורה"ק הרי שייך וצריך להגות בה בכל עת ובכל זמן, ומשולה היא ללחם ומים, כי התורה"ק מזינה ונותנת חיות לנשמה, ולכן בזמן היחוד מתקשרים ע"י קדושת התורה, ומתחננים אל נותן התורה, שהתורה הק' אשר קיבלנו בחדר היחוד, תלווה אותנו מדי יום ביומו. ומי שיש לו מח בקדקדו אינו מסתפק רק בהתחלה של התורה שבכתב, אלא מוסיף באיכות הלימוד, ביתר עיון והבנה, ביתר התקשרות, וביתר קדושה וטהרה.

התורה"ק, וכן מצינו בו שפסקה זוהמתן ונעקר יצה"ר מלבם, ונעשה אז יחוד נעלה, ועל כן המשילו חז"ל את יום מתן תורה כ"יום חתונתו ויום שמחת לכו'.

ועל זה אומרת התורה 'אתה הראית לדעת' - ביום מתן תורה 'כי ה' הוא האלוקים', כי השם אלוקים"ם הלא מעלים ומסתיר את שם הוי"ה ב"ה, ומכך משתלשים כל עניני הרע, אולם בעת היחוד רואים כי האמת לאמיתו היא, שאין שום רע 'כי ה' הוא האלוקים'. וענין זה מתגלה ביום שמיני עצרת בעת 'יחודא שלים', כי ביום זה נקל ביותר לכל אחד לראות בעליל ולהרגיש כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו.

שמיני עצרת בשילוב שמחת התורה
כלל ישראל אשר מבינים את מעלתו הגדולה והמיוחדת של שמיני

כן יעזרנו השי"ת שנוכה ליחודא שלים בהאי שתא, ונוכה לעמוד במדרגת צדיקים גמורים ולהתאחד עם השי"ת מתוך שמחה רבה על המעלות הנפלאות שאנו זוכים מן השמים ביום זה, ויה"ר שקדושת היום וקדושת התורה יאירו לנו את כל ימות השנה, עדי נוכה ליחוד גמור בעת שיתקיים מאמר הכתוב 'והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד' במהרה בימינו אמן.

לעילוי נשמת

הרב החסיד המפוי'

רבי יצחק יהודה

ב"ר צבי אלימלך יחיאל מיכל ז"ל

גרוסמאן

ת.ג.צ.ב.ה

הונצח ע"י בנו ידידנו,

הרה"ח ר' אליעזר גרוסמאן שליט"א

ברוקלין - ניו יורק

לעילוי נשמת

הרב החסיד המפוי'

רבי מנחם שמואל חיים

ב"ר אפרים ז"ל

פריעדמאן

נלב"ע י' אלול תשי"פ

ת.ג.צ.ב.ה

הונצח ע"י משפחתו שיחיו

